

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 10348

MESHOLIM

Eliezer Steinbarg

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אליעזר טייטלבוים

מלכות

האלטניטן

ארטור קאלניק

פארלאג
י.ל. פרץ
ישראל

ELIEZER STEINBARG
MESHOLIM
(FABLES)

with 12 woodcuts from
ARTHUR KOLNIK

I. L. Peretz Publishing House
31, Allenby str. Tel-Aviv

©

נדפס בישראל, תשכ"ט
Printed in Israel, 1969

אליעזר שטיינבארג / משלים

פארלאג י. ל. פרץ, תל-אביב, אלגבי 31

Kalnik

קאלעק!
 צערהויזן
 די טויזן
 זיין פלו-טאפל אין האנדן.
 זיין ווילד איז אונק די אלגעזאנדן -
 זיין טאקס. זיס-דיאל
 דעם גאנצן אקצען
 זיין גויסן צעבראסטעט אין פייסן!
 זיין איר אין אלגעזאל זיין אין אלגעזאל
 אונק אלס אלס? איר זאפט, איר איז איר איר
 איר זאפט, איר זאפט איר זאפט איר זאפט...

אלגעזאל טאקס דאקט

פאקסימיליע פונעם מחברס ווידמונג, געשריבן צום דערשיינען
 פונעם אלבום „דורך די ברילן“ — ארטור קאלניקס 12 האלצ-
 שניטן צו אליעזר שטיינבארגס משלים, ארויסגעגעבן אין יאר
 1928 פונעם יידישן שול-פארען, טשענאוויץ.

דאָס רעטעניש און זײַן באַשייד

א

ווער דאָס דיכטן וויל פאַרשטיין; מוז אין לאַנד פון דיכטונג גיין, ווער דעם דיכטער וויל פאַרשטיין, מוז אין לאַנד פון דיכטער גיין — איז פידוע, אַ באַ קאַנטער זאָג פון געטע, און כאַטש ער איז, פון צופיל ציטירט־ווערן, כמעט באַנאַל, איז ער נאָך אַלץ דער בעסטער פשט, אַפילו פאַר אַזאַ מדרש־פליאה, ווי עס איז דאָס לעבן און שאַפן פון אליעזר שטיינבאַרג, און מיר וועלן זיך, אין אונדזער איצטיקן פרוור זיי ביידע, אי דאָס לעבן אי דאָס שאַפן, צו דערגיין און פאַרשטיין, טאַקע אַ לאַז טאָן אין די צוויי לענדער, מיט אַ פאַרקערטן סדר — אַמערשט אין לאַנד פונעם דיכטער, און דערנאָך אין לאַנד פון זײַן דיכטונג.

ב

דאָס לעבן פון אליעזר שטיינבאַרג איז אַ מדרש־פליאה — אַוודאי ווייסן מיר, אַז ער איז געבוירן [1880], זיך געכאַוועט און רוב ימיו געווינט אין ליפּקאַן, און דאָס גופא איז שוין אַן אָנהאַלט, נאַכצוגיין זײַן ביאַגראַפיע. עס איז אַ מיט־לערע שטאַט אין צפון בעסאַראַביע, אויפן ברעג פון טייך פרוט, נאַנט צו בוקאַַ ווינע, האָט אין אירע גוטע צײַטן געהאַט אַ צוויי טויזנט יידישע משפחות, האָט פאַרמאַגט אַ חסידישן ייחוס — דאָ האָט זיך אַ צײַט אויפגעהאַלטן ר' מאיר פּרעמישלאַנער, פונקט ווי זי האָט פאַרמאַגט אַ פאַלקלאַרישן ייחוס — אַ גוט אַפגעזיטענע מסורה פון מצבה־קריצערס; זי האָט געהאַט אירע למדנים — מיט אַ דור צוריק ר' יאַסעלע דיין, אַ זון פון אַ בריטשאַנער שוסטער, וואָס האָט געקריגן סמיכה אין וואַלאַזשין, אַבער דאָס שטעטל זײַנס האָט זיך מיט אים געוואַרפן, און ליפּקאַן האָט געהאַט שכל אים אויפצונעמען און אַזוי אַרום געוונען אַ גדול בנגלה ונסתר און אַ מענטש אַ דימענט, אַ טיף־מאַראַלישע געשטאַלט; זי האָט געהאַט אירע משפּילים — מיט אַ דור צוריק ר' איציק שקאַלניק, אַ מלמד, וואָס האָט מאַדערניזירט דאָס חדר, ווו מען האָט געלערנט חומש מיט רש"י, גמרא און מדרש, לשון און דקדוק, און דאָס עברית בעברית, נייע העברעישע ליטעראַטור, רוסיש און חשבון, און די גאַנצע שטעטלשע אינר־טעליגענציע האָט אים געהאַלטן פאַר איר אב ופטרון. אַבער אַ שם־דבר איז ליפּקאַן געוואָרן אין אונדזער מאַדערנער ליטעראַטור. זי האָט עס איר צוגע־שטעלט אַ מנין באַקאַנטע, און צווישן זיי גאַר באַרימטע שרייבערס — קודם כל

יהודה שטיינבערג, דער ממשל און דערציילער, וואָס זײַנע ווערק, סײַ די העברעיִשע, וואָס זענען צונויפגעקליבן געוואָרן און די וואָס זענען עדיִהיום צער שפּרייט, סײַ די ייִדישע, וואָס זענען, צו אונדזער צער, כמעט נישט צונויפגעקליבן געוואָרן, געהערן צו אונדזער מזרח־וואָנט; זײַן ברודערס זון אליעזר שטיינבאַרג, וואָס האָט פֿון אים נישט ווייניק געירשנט, בעיקר די ליבשאַפט צום משל, וואָס ער האָט טאַקע דערפֿירט צו קלאַסישער מייסטערשאַפט; אליעזר שטיינבאַרגס צוויי תלמידים — משה אַלטמאַן, אַ פּראַכטיקער דערציילער, וואָס האָט פּאַראַיידלט דעם ייִדישן פּראָזע־סטיל; יעקב שטערנבערג, אַ מושלם גמור אויף כמה כלים — ליריק, דראַמע, רעזשי, קריטיק. צו זײ קומט נאָך צו מיכאל קויפּמאַן, אַ שטילער דערציילער, וואָס איז יונג געשטאַרבן, (זײַן פּרוי, שלום־עליכמס טאכטער, איז אויך געווען אַ ייִדישע דערציילערין, אָבער די טאַכטער זייערע איז שוין אַן ענגלישע שרײַבערין), און פֿון יינגערן רעגיסטער — אליעזר גרינבערג, אַ ליריקער און אַ קריטיקער. צו דעם האַלבן טוץ באַקאַנטע נעמען קומען נאָך צו ווייניקער באַקאַנטע — מרדכי מאיר בלאַנק, וואָס האָט געשריבן לידער, און וואָס די שטוב זײַנע איז געווען אַ מיין ליטעראַרישער צענטער, וואָס דאָס שײַנדל זײַנס איז געווען טאַקע אליעזר שטיינבאַרג — דאָ האָט ער געלייענט זײַנע משלים, דאָ זענען אָנגעגאַנגען וויפּוחים און פּלוגאָתות מפּוח ליטעראַטור און קולטור, און ווידער אַמאַל איז געווען דאָס שײַנדל אליעזר שטיינבאַרג — דאָ האָט זיך אַנטפלעקט זײַן פּוּח־שבעל־פּוּח, וואָס איז געווען אַ מעין המתגבר, אָבער זײַנע צוהערערס האָבן נישט פּאַרשטאַנען רעכטצײטיק צו פּאַרשרײַבן, אַזוי, אַז אַ גרויס עשירות איז געגאַנגען פּלּוּ. דער רייסטער פֿון ליפּקאַנער קינדער, וואָס האָבן זיך קונה שם געווען האָט זיך מיט די דערמאַנטע נישט אויסגעשעפּט — פּאַראַן צווישן זײ אויך באַקאַנטע חזנים ווי יאַסל שטערנבערג (יעקל שטערנבערגס אַ קרוב), און בעיקר משה אוישער (אַ תלמיד פֿון איציק שקאַלניק, וואָס איז אויך געווען אַ געשמאַקער בעל־תפילה און אָרגאַניזירט אַ גוטן כאַר, און פֿון אליעזר שטיינבאַרג, וואָס האָט אים, נאָך אַ קינד, געלאָזט זינגען אין זײַנע קינדער־פּיעסן), און עס לאָזט זיך פּאַרענדיקן מיט די, וואָס האָבן זיך, פּריער אָדער שפּעטער, באַזעצט דאָ, אין ארץ־ישׂראל און דערהאַלטן וואָך און לעבעדיק די פּיעטעט און דעם זכרון פֿון אליעזר שטיינבאַרג און דעם אינטערעס פּאַר זײַן ווערק — קודם כל די אלמנה זײַנע, מרת רבקה שטיינבאַרג, דערנאָך משה זילבערמאַן, וואָס האָט רעדאַקטירט דעם ספר הזכרון פֿון ליפּקאַן, — אַ געזעמל פֿון אַרבעטן, וואָס זענען לעבן אהרן שוסטערס בוך „ליפּקאַן פֿון אַמאַל“, דער בעסטער מקור זיך נענטער צו באַקענען מיט דער דאָזיקער שטאַט און איר כאַראַקטער, און אין ביידע ביכער איז אליעזר שטיינבאַרג אַ צענטראַלע פיגור, און אַפילו די צענטראַלע פיגור. ביידע, סײַ מרת שטיינבאַרג סײַ משה זילבערמאַן, האָבן נאָך דערלעבט צו זען ווי די איצטיקע אַרויסגאַב פֿון שטיינבאַרגס משלים, איז אַריין אין דרוק, און זענען ביידע איבער די גבורות

אָוועק פֿון דער וועלט, און מיטגענומען דעם ליכטיקן זכרון פֿון דעם גרויסן
ממשל.

כדי משלים צו זײַן דעם רײַסטער, לאָזן זיך דערמאָנען מנחם לערנער —
איצט נאָר, דער באַקאַנטער חוקר פֿון תנ"ך, און פֿון גאָר יונגן קאַליבער —
דער עניוֹותדיקער דיכטער אריה פֿיכמאַן, און דער אין זשינקיוו געבוירענער
אַבער אין ליפּקאַן דערצויגענער, סוררעאַליסטישער דערציילער, יצחק אורפּו, אַבער
מעגלעך, אָן זײַ זענען צו יונג, אָז עס זאָל זײַ האָבן דערגרייכט מער ווי אַ שימער
פֿון דער ליפּקאַנער שטיינבאַרג־אַטמאָספֿער.

פֿון דעם אויסגערעכנטן רײַסטער אינטערעסירן אונדז קודם כל די שרייבערס,
שוין בלויז צוליבן ביאַגראַפֿישן צד השֹׁנה — פֿמעט אַלע זענען אָוועק פֿון
ליפּקאַן, חוץ פֿון אונדזער שטיינבאַרג, וואָס האָט, דאָ און דאָרט, געמאַכט
אַ נסיעה, לרובֿ נישט איבריך ווייט — האָט ווי אַ לערער אַרומגעוואַנדערט אין
בעסאַראַבישע און וואַלינער שטעטלעך — אַמאַל אַרײַנגעפאַרן קיין אָדעס, זיך
צו זען מיט די פּני פֿון דער ליטעראַטור, בעיקר מיט ביאַליקן — אַבער אויב
אַראַפֿרעכענען איין נסיעה קיין בראַזיל (1928), אויך איצט לויט דער איניציאַטיוו
פֿון ליפּקאַנער לאַנדסלייט, פֿון וואַנעט ער איז, נאָך אַ יאָר מיט עפעס, נישט
צוריקגעפאַרן נאָר צוריק אַנטלאַפֿן, און די יאָר, וואָס ער האָט, פאַר יענער
אומגעראַטענער נסיעה און נאָך איר פאַרבאַכט אין טשערנאָוויץ (פֿון 1919 ביז
1932), און אַפֿילו אַראַפֿרעכענענדיק וויזיטן אין שטעטלעך, און שטעט — און
בוקאַרעשט בתּוכם — וווּ ער האָט פֿרעלעגירט און רעציטירט, האָט ער כמעט
פֿערציק יאָר, פֿון זײַנע בסך־הכל צוויי און פּופּציק יאָר לעבן, פאַרבאַכט אין
זײַן געבוירנשאַט, ליפּקאַן; און די קשיא איז, צי דאָס איז געווען פאַר אים
אַ סטימול, אָדער אַ שטער, פשוטער געזאַגט: אַ מעלה אָדער אַ חסרון.

ג

דאָס שאַפֿן פֿון אליעזר שטיינבאַרג איז אַ מדרש־פּליאה. זלמן רײַזען, וואָס
האָט דעם ערך שטיינבאַרג פאַרעפנטלעכט נאָך בײַ זײַן לעבן (לעקסיקאָן, 1929)
און האָט מסתמא די עיקר־אינפאַרמאַציע געהאַט פֿון אים גופּא, שרייבט, אָן
שטיינבאַרג האָט אַנגעהויבן צו שרייבן לידער און משלים נאָך אין אָנהייב פֿון
יאָרהונדערט (1902), און דאָס וואָרט: נאָך לאָזט זיך גאָר ליכט פאַרבײַטן
אויפֿן וואָרט: ערשט — סוף־סוף איז ער דעמאַלט שוין געווען אַ צוויי־און־צוואַנ־
ציקיעריקער יונגעראַמן; אַבער וואָס איז נאָך חשובער, אָז ער האָט שוין פֿון
אָנהייב געשריבן לידער און משלים, דאָס הייסט, ער האָט שוין, בעצם, געוויסט,
וויזיטן ער גייט, וויזיטן ער וועט גיין, וויזיטן ער דאַרף גיין, און פֿון דעסטוועגן
געפֿינען מיר דעם ערשטן משל זײַנעם („צוויי רויזן“) ברשות הרבים (אין
אברהם רײַזענס „אייראַפֿעיִשע ליטעראַטור“) ווען ער איז שוין אַלט געווען גאַנצע
דרייסיק יאָר. מיר וואַלטן אפשר די עובדה נישט אַזוי אונטערגעשטראַכן, ווען

זי וואלט כאראקטעריסטיש געווען בלויז פארן ערשטן פעריאד זיינעם. עס איז נישט די איינציקע דוגמה פאר א לאנגן קווענקלען זיך פון א מחבר אריינצורשפאנען אין רשות־הרבים אריין. אבער געוויינטלעך זעען מיר נאך דעם דאזיקן שריט א גאנג אין א פארגיכערטן טעמפא. אבער דא, פונקט ווי דער מחבר האט געלאזט לאנג ווארטן אויף זיין ערשטן משל, האט ער לאנג געלאזט ווארטן אויף זיין ערשט ביכל. אמת, ער דרוקט אמערשט אין דער אדעסער פרעסע, וואס האט געקענט האבן א גרעסערן אפפלאנג, שוין מחמת דעם, וואס זי האט קורסירט אין רוסלאנד, אבער שפעטער, ווען בעסאראביע איז צוגעפאלן צו רומעניע, האט ער זיינע זאכן געלאזט גיין אין דער דארטיקער פרעסע, וואס האט געמוזט פארקלענערן זייער רעזאנאנס, שוין מחמת דעם, וואס נישט בלויז די דאזיקע פרעסע, נאר דער עצם קיום פון א וואגיקן יידישן ליטעראטור־צענטער אין רומעניע איז געווען א מין אומבאקאנטע יבשה, וועלכע מען האט ערשט באדארפט צו אנטדעקן, און מען האט זי טאקע, א קאפ שפעטלעך, אנטדעקט. אזוי האבן שטיינבארגס ערשטע צוויי ביכלעך, דער יידישער „אלף־בית“ און דער העברעיִשער „אלפון“ (1921) נישט זוכה געווען צו אן אינטערעס אין ברייטערן תחום פון דער אלגעמיינער יידישער וועלט. דאס זענען געווען פיינע צומאל פישופדיקע געשאנקען פאר תינוקות־דבית־רבו, אבער פארט בלויז לערנ־ביכלעך, ווו דער געראנגל צווישן פאעטישן און דידאקטישן וויל אפילו קיינעם פון זיי נישט לאזן גובר זיין, אבער בשעת די שאפערישע פאנטאזיע צילט צו א ריינעם סינטעזע, טרייבט די פעדאגאגישע נויטוענדיקייט צו א קנייטש פון פשרה.

וואס שייך דעם שניט, איז גענוג צו ברענגען די דוגמה, וואס עס דערמאנט זי בתיה אלטמאן, ווי א פראגענטל פון א געגראמטן שיעור צו לערנען העברעיִש: שחור — שווארץ, לבן — ווייס / גליטשן קעץ זיך אויפן אייז / הויך — גבוה, עמוק — טיף / זיצט א הון און שרייבט א בריוו. די ערשטע און דריטע שורה — בילדונג, די צווייטע און פערטע שורה — בילדלעכקייט, און ווען נישט די גראמען, וואס פארבינדן די דידאקטישע שורה מיט דער פלאסטישער שורה, וואלט דאס געווען בחינת לא קרב זה אל זה, און עס איז קיין חידוש נישט, און די רוטינירטע לערערס האבן זיך נישט געלאזט גיין אויף אונז דיאלעקטישן דרך, און צו דרייטערע, אוןאנטוריטישע לערערס זענען די חידושים נישט דערגאנגען, און דער מחבר איז שוין דעמאלט לאנג געווען נישט קיין יונגער־מאן — ער האלט ביים ארויסגעבן פון די צוויי קליינע ספריםלעך, ביים פער־ציקסטן לעבנס־יאָר.

יא, „אלף בית“ האט געהאט דריי חשובע שותפים — די דריי אילוסטראַ־טארס: רובין זעליקאוויטש (דאס איז דער באַקאנטער מאַלער ראובן, וואס האט אויך געשריבן יידישע לידער), סאלאמאן לערנער (שלמה נאור, שפעטער אין ארץ־ישראל, ווו ער איז נפטר געוואָרן), ואחרון אחרון ארטור קאלניק, וואס

איז שפעטער געווארן דער אילוסטראטאר בה"א הידיעה פון שטיינבארגס משלים. אבער אויף די משלים אליין האט מען געמוזט ווידער לאנג ווארטן. אמת, נישט ווייניק פון זיי זענען געווען מפורסם, איידער זיי זענען אריין אין טאוולען פון אַ בוך, אבער מען האט זיי געקאנט נאָר בעל־פה, בעסער געזאָגט: מפה לאוזן, פון מויל צו אויער — דער מחבר אליין, זיינע חסידים און תלמידים, פירלייער נערס־מומחים און פירזאָרגערס־ליבהאַבערס, האָבן זיי געלייענט אין פלעריי קהילות־רומעניע, און מיט דער צייט איז דאָרט כמעט נישט געמאָלט געווען אַ ליטעראַרישער אַוונט אָן אַ שטיינבאָרגישן משל, וואָס איז געוואָרן דאָס היימישסטע קוויקעניש פונעם עולם.

און וואָס שייך חוץ לרומעניע, איז עס דער באַוויסטער קינסטלער הערץ גראַסבאַרד געוואָרן זייער געראַטענער פראַפּאָגאַטאָר. ער איז געקומען קיין רומעניע און, ווען ער האָט זיך באַקענט מיט דער יידישער ליטעראַטור אירער, זענען אים אויפגעגאַנגען צוויי גרויסע ליכט, שטיינבאָרגס משל און מאַנגערס באַלאַדע, און זיין ריכע און ניואַנסירטע אינטערפּרעטאַציע האָט זיי מפרסם געווען מחוץ לרומעניע, און דער בעל־פה האָט זיך צעטראָגן אויף דער וועלט, איידער דעמס משלים און יענעמס באַלאַדעס האָבן זוכה געווען צו זיין אַ דבר־שבכתב, בעסער געזאָגט: אַ דבר שבספר. וואָס שייך די משלים, איז אַ טייל פון זיי אַפילו אַרויס ווי אַן אתרוג אַ הדר, אויפן דינסטן פאַפּיר און מיטן פיינסטן דרוק, אַ מין לוקסוס, וואָס אַ יידיש בוך האָט עס פריער נישט דערלעבט צו זען, — אַרטור קאַלניק האָט עס באַצירט מיט זיינע ווונדער־לעכע האַלצשניטן און יוסף שוואַרצמאַן האָט עס טעכניש אַרויסגעבראַכט ווי אַ צאַצקע. אָבער דער דאָזיקער אַפּקלייב „דורך די ברילן“ (1928) האָט בני זיינע גרויסע קוואַליטאַטיווע מעלות געהאַט נישט מינדערע חסרונות. ערשטנס, איז עס געווען גוט, פרימאַ, אָבער ווייניק, קוים אַ טויז משלים, אַ גאַרשטש, וואָס זעטיקט נישט דעם לייב, צווייטנס זענען בסך הכל אַרויס הונדערט צוואַנציק שטיק; דריטנס, איז דער פרייז פון אַ שטיק געווען צוואַנציק דאָלאַר; אַזוי אַז דער פאַרשפּרייט איז לכתחילה באַגרענעצט געוואָרן, און מסתמא זענען כמעט אַלע עקזעמפּלאַרן פאַרשלונגען געוואָרן אין רומעניע גופא, אַזוי אַז דער יידישער עולם אויף דער וועלט האָט געקענט עפעס הערן דאַריבער, אָבער נישט געקענט זען, לאַ כל שכן לייענען.

דער מחבר אליין, וואָס האָט שוין איצט געהאַלטן צוויי יאָר פאַר זיין יובל, היא שנת החמישים, האָט מסתמא געהאַט אַ האַנט דערביי. אַ ראיה ברורה האָבן מיר מיט אַ דריי יאָר שפעטער, ווען זיינע נאַנטסטע האָבן געפועלט בני אים צוצוגרייטן אַ גרעסערן באַנד משלים און אַ באַנד מעשה־לעך און דער קאַ־מיטעט (מרת רבקה שטיינבאָרג, יעקב שטערנבערג, שלמה ביקל, חיים גינינגער, דער פּריוצער גבריאַל ראָזענרויך און אַנדערע) האָבן זיך ענערגיש גענומען דערצו, און דאָס בוך משלים איז שוין געווען סמוך לדרוק, האָט נאָך אַלץ

שטיינבארג טענדירט צו פארקלענערן די צאל קאפיעס, און מיר ליינען אין זיינע בריוו צו שלמה ביקל: „ביים היינטיקן גרויסן קריזיס מוז א בוך זיין גוט און שיין און ביליק, ער זאל קענען פארקויפט ווערן כאטש אין צוויי טויזנט עקז.“ און מיט א יאָר שפעטער: „מיר זיינען איינגעגאנגען דערויף „אז מען זאל זיך שטרעקן נאָך די עקז“, דרוקן נאָר טויזנט עקזעמפּל.“ און מיט אַ חודש שפעטער: „דרוקן וועלן מיר טויזנט עקזעמפּל. ווי מיינט איר פאַר אַ פאַלק פון אַ זעכצן מיליאָן (פּון ירבו! אויף צופיקעניש!) איז דאָס ניט צופיל? הייסט דאָס ניט, חלילה, איבערגעצויגן דעם בויגן? אפשר וואָלט געווען גענוג הונדערט. די הותר!“, און מיט אַ פאַר טעג שפעטער ווידער אַ מאַל: „ווי מיינט איר, אַ מאה וועט זיין גענוג פאַר די „רבבות אלפי ישראל“? צו פיל אָדער ניט: די מאה וועט זיך זיכער צעפּלען ווי אַ רויך אין שטורמווינט! — ווי זאָגט אָבער דאָס כּמאַרעלע צום רויך ערגעץ אין אַ משל? „איך צו מענטשן מוז מיך קערן, ווייל איך האָב אַ האַרץ מיט טרערן“, און סתּם מענטשן מיינט מען דאָך די ברייטע שיכטן, די מאַסן, וואָס זענען נאָך ניט געוואָרן „אויס מענטש“ פון איבערעסן זיך און זיי פעלט אויס אַ בוך „ווי עסיק צו די ציין און רויך צו די אויגן“. וועל איך טאַקע אַרויסלאָזן פון זייערט וועגן גאַנצע תּ"ק [= פינפהונדערט] מיטן קנאַק! און ער גיט צו אין פּאַסט־סקריפטום: „קלאָר גערעדט: איך מיין צו דרוקן ניט מער ווי 500 עקז. הונדערט פאַר „יחידי סגולה“ און פיר הונדערט (אויך שייך געבונדן — פּרינץ צוויי הונדערט לעי) — פאַרן ביכער־מאַרק.“

אָודאי דאַרף מען זיך נישט לאָזן אָפּנאַרן פון דער הומאַריטישער און סאַטירישער נאַטע, עס איז אָבער אַ ספּק, אויב מען מעג זיך באַנוגענען מיט שלמה ביקלס דערקלער, אַז מיר האָבן פאַר זיך דאָ אַ געראַנגל צווישן דעם דיכטער, וואָס וויל אַז זיינע משלים זאָלן ווערן אַ קנין פון עמד ישראל, און צווישן דעם ביבליאָפיל, וואָס קען פּרעלן ביי זיך דעם פאַרשפּרייט צו באַגרענעצן אויף בלויוז הונדערט קאָפּיעס, אָבער עס זאָל זיין בתּכלית היופּי. דען די קשיא איז, אויב די ביבליאָפיליע, וואָס האָט אין אים געשטעקט, איז דער טעם צו אַזאַ איינשטעל, אָדער עס איז בלויוז אַ באַהעלף, און אָפּילו אַן אויסרייד, פאַר אַ פּיל טיפּערער סיבה. עס דוכט זיך, אַז דער ענין פּאַסט זיך צו פּיל אַרײַן אין זיין ביאַגראַפּישן גאַנג, וואָס האָט זיך רובּימיו באַנוגנט מיטן תּחום פון זיין געבוירנשטאַט, פּונקט ווי ער פּאַסט זיך צופּיל אַרײַן אין זיין שאַפּערישן גאַנג, וואָס האָט זיך כּמעט פּל ימיו באַנוגנט מיט אַ קליינעם רעזאַנאַנס, אַז מיר זאָלן אין דער ביבליאָפיליע זען אַ טעם פּעיקר.

דער בולטער שטראַך פון הסתּפּקות, כּמעט ביז אויטאַרקישקייט, אין זיין לעבן, און דער בולטער שטראַך פון באַזאַכטקייט, כּמעט ביז קונקטאַטאַרישקייט, אין זיין שאַפּן, הייסן זוכן טיפּערע טעמים, און עס פּרעגט זיך ווידער אַ מאַל, צי זענען די צוויי שטראַך געווען פאַר אים אַ סטימול אָדער אַ שטער, פּשוטער געזאָגט: אַ מעלה אָדער אַ חסרון.

ווי ווייט עס איז אַ האַרבע קשיא, וועט אונדז אפשר מער קלאַר ווערן ווען מיר וועלן נעמען אין באַטראַכט אַ פאַר דאַטעס — שטיינבאַרגס ערשט בוך ממש, די משלים זיינע, זענען אַרויס אין יאָר פון זיין פטירה (1932) און ער גופא האָט געזען בלויז דעם ערשטן דרוק־בויגן, אָבער מיר ווייסן פון זיינע תלמידים, שטערנבערג און אַלטמאַן, אַז וועגן אַן אַרויסגאַב פון משלים האָט מען נאָך געשמועסט אַ פאַר יאָר פאַר דער ערשטער מלחמה. שטערנבערג דערציילט — אין אַ בריוו צו אליעזר פרענקל — אַז ער האָט דאָס צומערשטן פירגעלייענט פאַר ביאָליקן און ראַוויצקי אין אָדעס (1911) שטיינבאַרגס משלים, און זיי ביידע זענען אַזוי נתפעל געוואָרן, אַז זיי זענען געווען גרייט זיי אַרויסצוגעבן. הייסט עס, אַז דאָס בוך משלים האָט געקענט האָבן זיין אייגענעם פירגייער מיט איבער צוואַנציק יאָר פריער. אַז דאָס וואָלט אויך נישט געהייסן צו פרי, ווערט אונדז אפשר קלאַר ווען מיר נעמען אין באַטראַכט אַ פאַר אַנדערע דאַטעס. אליעזר שטיינבאַרג איז געווען מיט אַכט יאָר יינגער פון ליעסינען און פינסקי און מיט זיבן יאָר יינגער פון ביאָליקן, מיט פינף יאָר יינגער פון אברהם רייזען און טשערניכאווסקי, אָבער אַ יאָר עלטער פון שלום אַשן און פּיכמאַנען, צוויי יאָר עלטער פון מאַני לייבן, פינף יאָר עלטער פון משה נאָדירן און י. י. שוואַרצן, אַכט יאָר עלטער פון לייזיקן און באַרעישאַן, ניין יאָר עלטער פון יעקב שמואל אימבערן, זישע לאַנדויין, לעיעלעסן און האַפּשטיינען, צען יאָר עלטער פון באַרדעראַנען און צוועלף יאָר עלטער פון אפרים אויערבאַכן, פּופּצן יאָר עלטער פון מאַרקישן, זעכצן יאָר עלטער פון קולבאַקן און י. י. סיגאַלן. אַלע זענען אין יאָר פונעם דערשיינען פון זיין ערשטן בוך שוין לאַנג געווען באַקאַנטע פירמעס. נאָך מער — דער פון אים זעקס יאָר יינגערער משה לייב האַלפּערן און פון אים צען יאָר יינגערע לייב ניידוס און אשר שוואַרצמאַן זענען שוין, מחמת זייער טויט, געווען פאַרענדיקטע פירמעס, בשעת דער רוב פון זיינע ווערק זענען נאָך געווען אין פּת־ידי. אויך זיינע צוויי אייגענע תלמידים, אַלטמאַן און שטערנבערג, האָבן שוין געהאַט אַ היפשע פּובליסיטי, און דער פון שטיינ־באַרגן איינאונצוואַנציק יאָר יינגערער איציק מאַנגער, האָט שוין מיט פיר יאָר פריער, מיט דער אַנטדעקונג פון יידיש־רומעניע, געמאַכט זיין ערשטן טריומפּאַלן שפּרייז איבער פּוילן.

וואָס שייך דער דאָזיקער אַנטדעקונג, האָט זי געהאַט אַ פאַר שליחים — מיר האָבן שוין דערמאַנט הערץ גראַסבאַרדן און זיין פאַרדינסט, מיר דאַרפן אָבער דערמאַנען די אימפרעזע, וואָס האָט גורם געווען, די ברייטערע יידיש־וועלט אַ ביסל ברייטער וועגן דעם אַקטיוון גייסטיקן צענטער פון יידישער שאַפּערישקייט צו אינפּאַרמירן. די אימפרעזע איז געווען אַ צוזאַמענקום לכּווד דעם צוואַנציק־יאָריקן יובל פון דער שפּראַך־קאַנפּערענץ אין טשערנאוויץ (1928). דעמאָלט האָבן זיך באַוויזן אַרטיקלען און שמועסן מכּוח דער אַנטדעקונג — זלמן רייזען,

וואס רופט זיין אַרטיקל בפירוש „די אַנטדעקונג פון יונג רומעניע“, ישראל רובין, וואס גייט נאך ווייטער און רופט זיין אַרטיקל „די ל׳רניקעס“, און דאָ און דאָרט איז די צענטראַלע געשטאַלט אליעזר שטיינבאַרג, שוין אָפגעשמעסט פון אַלטער קאַצינען, וואָס זיין אַרטיקל כּשמו ענינו: „וועגן דער טשערנאָוויצער אויסגאַבע „דורך די בריילן“. כאָטש אין פּלוג, האָט עס געהייסן, איז דער חידוש בלויז בנוגע רעגאַט וואָס האָט אַן עלטערן ייחוס — יאָס און זיין מסורה מימי בערל בראַדער, וועלוול זבאַראַזשער און גאַלדפּאַדן, ווי אויך אַ יינגערן ייחוס — אַ בן-יחיד אין מלכות-יידיש, יעקב גראַפער, צו וועלכן ס׳איז שפּעטער צוגעקומען לעאַן בערטיש, משמע נישט מער ווי אַ פּאַרל, אָבער באמת און בעיקר האָט זיך די אַנטדעקונג מתכוון געווען צו די דריי צוגעקומענע פּראָווינצן, וואָס האָבן אין דער ראַם פון דער רומענישער מלוכה, געפרוווט שאַפן אַ קולטורעלע קאָנסאַלידאַציע, וואָס האָט זיך שווער איינגעגעבן, נישט אַזוי מחמת דער פּאַר-שיידענער מענטאַליטעט פון דעם יידישן טיפּ אין די דריי פּראָווינצן, וואָס האָבן פּריער פּאַליטיש באַלאַנגט צו באַזונדערע מלוכות, נאָר דערהויפּט מחמת דער פּאַרטיישער צעריסנקייט (ציוניסטן, בונדיסטן, קאָמוניסטן). און אַז עס איז שוין צושטאַנד געקומען אַ קולטור-פּעדעראַציע, איז שטיינבאַרג אפּשר געווען דער איינציקער, וואָס האָט זיך דערהויבן צו איבערפּאַרטיישקייט, אָבער דער כּוח פון דער מחלוקה איז געווען שטאַרקער פון זיין אויטאָריטעט, און מיר וועלן זיך, דוכט זיך, נישט פּאַרזינדיקן קעגן אמת, ווען מיר וועלן זאָגן, אַז דווקא זיינע נאַנטסטע תּלמידים און חסידים, וואָס האָבן נאָך זיין פּטירה אַרויסגעהויבן זיין פירערישע ראַל, וואָלטן אים נישט נאָכגעאַנגען, ווען ער וואָלט באמת פּרעטענדירט אויף אַ פירערשאַפט. דען וואָס האָט אַזאַ היסטאָריש טיפּ פּאַר-אַנקערטער ייד געהאַט צו טאָן מיט זייער יידישיסטישער פּאַרשיטקייט און וואָס האָט אַזאַ קולטורעל טאַטאַל אַריענטירטער ייד געהאַט צו טאָן מיט זייער פּראַקציאָנערער פּאַרביסנקייט? עס איז שווער צו זאָגן, אַז ער, וואָס האָט געקענט שטיין איבער די צעשפּאַלטענע לאַגערן, און וואָס האָט זיך לכּרחו געפונען צווישן זיי, איז עפּעקטיוו געווען אַ בריק, לאַ-כל-שכן די בריק, צו פּאַר-אייניקן זייערע פּאַזיטיווע גרונטעלעמענטן צו אַ האַרמאָניע, ווי זי האָט געלעבט ביי אים אין האַרצן. און אַפילו זיינע אייגענע צוויי ערשטע ספּרימלעך האָבן זיך ווי געשפּאַלטן — דער „אַלפּון“ איז אַרויס דורך דער ציוניסטישער פּעדע-ראַציע און דער יידישער „אַלף בית“ איז אַרויס דורך דער יידישער קולטור-פּעדעראַציע, און די צוויי פּעדעראַציעס זענען זיך נישט ווייניק געלעגן אין די האַר. דוכט זיך, אַז די אינעווייניקסטע יידישע צערודערקייט האָט העכסטנס דערלויבט אַ דר׳-אַרץ צו שטיינבאַרגן מצד דער ערשטער פּעדעראַציע מיט אַ שטילן תּנאי, אַז ער וועט איר נישט אויפגעבן, און מצד דער לעצטער פּעדע-ראַציע מיט אַ שטילן תּנאי, אַז ער וועט איר נאָכגעבן. אַזאַ מין דר׳-אַרץ איז ווייט פון אַן אַנערקענטער, אַ פירערישער אויטאָריטעט, און שטיינבאַרג

איז נישט געווען באשאפן פירערישע אויטאָריטעט אויפצוצווינגען, און אַזוי אַרום שטעלט זיך זײַן פירערשאַפט, וואָס מען האָט זיך איבער איר, בעיקר נאָך זײַן פטירה, היפש צעשריבן, ווי אַ שטיקל לעגענדע, אויב נישט אַ שבשתא כיון דעל על.

וואָס ער האָט יאָ געקאָנט זײַן און איז געווען, איז אַ גינסטיקער בעל־סמכא, ווײַל ער איז צווישן דעם געזעמל שרײַבער אין דעם נייעם צענטער געווען דער גדול במנין ובחכמה. נישט געווען צווישן זיי אַ באַהאַונטערער סני אין חכמת־ישׂראל סני אין חכמת־האומות. נישט געווען צווישן זיי אַ טיפּערער קענער און באַהערשער פון אונדזערע ביידע שפּראַכן, נישט געווען צווישן זיי אַ גרעסערער שרײַבער, און ער וואָלט אין דער באַהאַונטקייט, דער טיפּקייט אין דער גרויסקייט אויסגענומען און פאַרקאָרירט אויך אין אַנדערע, צענטראַלע יידישע קולטור־יבשות. ער גופא האָט אָבער די מעלות זײַנע נישט גלייכמאַסיק אַקטיוויזירט. בעיקר האָט ער נישט אויסגענוצט די מיטלסטע מעלה זײַנע. ער, וואָס האָט סווערען באַהערשט לשון־קודש און מאַמע־לשון, און האָט געהאַלטן, אַז אַ פאַלק ווערט נישט אַרעמער בײַ אַזאַ טאַפּלקייט, איז געווען אַ ממש אידעאָלער קאַנדידאַט אויף אַ צוויי־שפּראַכיקן מײַנסטער, איז אָבער לגבי העברעיִש יוצא געווען מיט אַ פאַר קינדער־לידער — פון זיי געדרוקט אין ניר־אַרקער „עדן“, ווען עס האָבן זיך אויך געדרוקט ביאָליקס קינדער־לידער, — אַזוי אַז דער זאַג, וואָס מען ווײַל האָבן געהערט פון ביאָליקן, אַז ער, שטיינבאַרג, איז נישט בלויז דער גרעסטער יידישער נאָר אויך העברעיִשער קינדער־דיכטער, איז, פשוט, אַ גוזמא, און אויב נאָך צורעכנען די פאַר איבערזעצן פון העברעיִש (ביאָליק, טשערניכאווסקי) איז דער תשובון כמעט פאַרענדיקט, און די אין כמות אַנטשיידנדיקע און אין איכות עיקרדיקע דאַמענע זײַנע איז געווען יידיש, אַזוי אַז דער אַנווענד פון מענדעלעס זאַג, אַז ער האָט געאַטעמט מיט ביידע נאָזלעכער, קאָן דאָ נאָר אַנגײי, ווען מיר וועלן צוגעבן, אַז איין לעכל האָט געאַטעמט טיף און ברייט, און פול און פריי, און דאָס אַנדערע לעכל איז געווען היפש צוגעשפּאַרט. און דאָס איז אַ שאַד, נישט בלויז פאַר דער צוויי־שפּראַכיקער קאַאָליציע, נאָר אויך, און אפשר בעיקר, פאַר שטיינבאַרגן, וואָס האָט באַדאַרפט, ווי דאָס לעבן, אַזאַ מענדעלעשן געראַנגל, וווּ ביידע שפּראַכן וואָלטן זיך אין אים אַקטיוו געבאַרעט, און עס וואָלט אפשר געווען דער לעצטער גרויסער, אויב נישט דער גרעסטער, ווידעראַנאַנד פון דער אַריגינעלער שאַפּערישער תקופה. אַוודאי האָט ער אין זײַנע יידיש־שאַפּונגען, בעיקר אין די משלים, פאַרװעבט אַ שלל פון תורה, גמרא, מדרש, און ליכט מעגלעך אַז ער האָט אין דער קינסטלערישער מאַני־פולאַציע מיט דעם מאַטעריאַל קיין גלייכן נישט, אָבער עס איז דאָך כאַראַקט־טעריסטיש, אַז ווען ער האָט געקלערט אַרויס פון רומעניע און ער שרײַבט צו נטע רויטמאַן, זײַנס אַ תלמיד, וואָס האָט בײַ אים געלערנט העברעיִש און איז דערנאָך געווען דער פאַרלעגער פון זײַנע „משלים“ (אין זײַן פאַרלאַג „שלום־

עליכם" אין בוקארעשט זענען אויך אַרויס די ערשטע ביכער פון יעקב גראַפער, איציק מאַנגער, שלמה ביקל, בערל שנאַבל, יאַסל לערנער, יוסף בורג), אַז ער וויל אַנטלויפן: „וואוהין? ווייס איך ניט אויף זיכער, קיין וואַרשע, קיין אַרגענטינע, און אפשר גאַר — מיט ביאַליקס מיטוויקונג — קיין ארץ־ישׂראל", און ער גיט צו, ווייזט אויס אַ ציטאַט פון ביאַליקס אַ בריוו צו אים: „ביאַליק רופט — עת כּנוס", און ער פרעגט זיך אָן אויף אַ מעגלעכקייט פון אַוונטן אין פאַריז. אָבער למעשה איז ער געפאַרן קיין בראַזיל, וווּ די יעווסעקעס האָבן אים דערגאַנגען די טעג, פאַרשרייענדיק אים פאַר אַ נאַציאָנאַליסט. און ווידער איז כאַראַקטער־ריסטיש, אַז ער, אַליין אַ ווונדערלעכער צוזאַמענבונד פון אַ תּלמיד־חכם און פּאַלקס־מענטש, האָט זיך אינגעשפּאַרט צו נאַטוראַליזירן, אָדער שאַרפּער געזאָגט: דעהיסטאַריזירן, די אַרטאַגראַפיע פון לשון־קודש־קאַמפּאַנענט אין בוך „משלים" און האָט עס, אַקעגן דער דעה פון זײַנע בעסטע פריינד, און דעם קאַמיטעט פון בוך בתּוכם, דורכגעזעצט. פאַרשטייט זיך, אַז דאָס האָט אַרויסגערוּפּן שטוינונג און צער, ווי מיר לערנען דאָס אָפּ פון כמה וכמה אַפּרופּן אויף די „משלים" — אַזוי, אַ שטייגער, אין ביאַליקס ענטוואַסטישן בריוו, אין ניגערס און לייזויקס וואַרעמע אַפּשאַצן וכדומה.

מיר האָבן אַרויסגעהויבן די צוויי שטרעך, נישט בלויז מחמת זייער כאַראַקטער־טישקייט פאַר זיך, נאַר אויך דערפאַר, וואָס זיי וואַרפּן אַ ליכט אויף שטיינבאַרגס גאַנג — אַ ביאַגראַפישער אַקט, וואָס פירט נישט אַרויס אויף אַ ברייטן שליאַך, נאַר פירט פון אַ נײַעם ווייטן און בייזלעכן שטעג צום אַלטן, נאַנטן, היימישלעכן שטעג צוריק. דאָס מיינט די עובדא פון יענער נסיעה, וואָס האָט נישט געפירט קיין וואַרשע אָדער תּל־אביב, נאַר דורך ריאַד־זשאַניראַ צוריק קיין טשערנאָוויץ. אַ כביכול טעכנישער אַקט, וואָס פירט אָפּ פונעם שטראַז פון דורות, וואָס האָבן אָפּגעהיטן די איטאַנאַמיע פון לשון־קודש־קאַמפּאַנענט אין די יידישע לשונות, און פאַרפירט אין אַ זאַק־געסל פון אַ פת, וואָס, פאַרווישנדיק דעם וועג צום פּאַלקס נעכטן, פאַרשפּאַרט זי זיך דעם וועג צו זײַן מאַרגן. דער צד השווה אין די ביידע אַקטן, איז אַ מין אויפבויע פון זאַפּאַרעס, בחינת גדר מזה וגדר מזה, און עס פרעגט זיך ווידער אַ מאָל: צי איז עס געווען אַ סטימול אָדער אַ שטער? פשוטער געזאָגט: צי איז עס אַ מעלה, אָדער אַ חסרון?

ה

אַזוי ווי מען קאָן אונדז חושד זײַן, דאָס מיר האָבן די דאָזיקע צוויי אַקטן צוגעשפּיצט, ווילן מיר זיך אַ ביסל פרטימדיקער אַרויסזאָגן, און מיר וועלן עס טאָן אין אַ פאַרקערטן סדר. וואָס שייך דער נאַטוראַליזאַציע פון דעם לשון־קודש־קאַמפּאַנענט האָט עס שטיינבאַרג אָנגערופּן „אַפּרוימען די אַרטאַגראַפישע אַוונט־נעגעהף", און זאָל די אַרגומענטאַציע זײַנע זײַן ווי זי איז געווען, — פון די דערקלערן מצד די אים נאַנטע איז די זאַך ווייט נישט קלאַר. פרעגט זיך, וואָס

פאר אַ מין ליינער האָט ער זיך אויסאימאָגנירט, אַז די צורה פונעם לשון־קודש־וואָרט איז פאר אים אַ כראָפּעוואָטער שטאַרצשטיין, משמע ער קען עס שוין נישט פון מקור און איז שוין מער נישט מסוגל עס צו דערקענען, ווי עס איז אין מקור. און פון דעסטוועגן איז דער תוכן פון לשון־קודש־וואָרט אין זיינע פילפנימדיקע באַנוצן, ווי זיי קומען פיר אין די משלים — טערמינען, באַגריפן, באַהעפטן, אַסאַציאַציעס, בילדער — פאר אים אַ גלאַט פאַלירטע טאַפליע. און שטיינבאַרג איז געווען צופיל פעדאָגאָג, ער זאל נישט פאַרשטיין, אַז דער דאָ־זיקער חידוש, וואָס טיילט אָפּ צווישן אַריגינאַלן בילד פונעם וואָרט אין מקור און צווישן דעם פאַראַנדערשטן בילד פונעם וואָרט אין זיין משל, מאַכט לויז דעם צובונד צום מקור און צעוואַקלט אַ בריק צום לעבעדיקן העברעיִש; און שווער צו גלייבן, אַז ער זאל דאָס האָבן געוואָלט. אָבער מעגלעך, אַז דער אַפּוויג זיינער פון זיך אַליין, האָט אומגערון צוגעהאַלפן דעם און יענעם פון זיינע קריטיקער, וואָס די שפּע פון דער ייִדישקייט זיינער האָט זיי געבאַדיעט אָדער געשטערט, און האָבן געהאַט תרעומות, הלמאי ער האָט זיינע משלים אַזוי פאַרלמדנישט, פאַרגמראַט, און איבערגעלאָדן מיט פאַרעלטערטער פאַלקס־טימלעכקייט.

על כל פנים איז מעגלעך, אַז דער אַנטי־למדנישער אויסלייג האָט דאָ אויך, שלא ככוונה, צוגעלייגט אַ קנייטל. און עס איז זיכער נישט קיין צופאַל ווען שמואל ניגער — (ער האָט זיך אַמערשט באַקענט מיט די משלים בעל־פה, טרעפנדיק זיך מיט שטיינבאַרגן אין טשערנאָוויץ) — וואָס איז אַ סניגור פון די למדנישע עלעמענטן וועלכע פאַרוועבן זיך מיטן פאַלקישן, באַטראַכט זיי ווי אַ סימן פון אַן ערנצטן באַצי צו דער אייגענער פאַלקס־ירושה, האָט זיך, ווי מיט הענט און פיס, געווערט קעגן דעם דאָזיקן אויסלייג. אויך ה. לייזיק, וואָס מיינט אפילו, אַז די משלים האָבן צו פיל באַשווערנדיקן פּלפול, האַלט אַז דער שלל העברעיִזמען, וואָס זענען געוואָרן אַן אַרגאַנישער טייל פון ייִדיש, און וואָס אונדזער ממשל באַנוצט זיי אין פּלערליי ניואַנסירונגען, פאַרלירט דורך דעם דאָזיקן אויסלייג זיין פאַרביקייט.

האָבן טאַקע די שפּעטערדיקע פאַרלעגער פון די משלים עובר געווען אויף שטיינבאַרגס פאַרזאָג, און אַ חוץ דער אויסגאַב פון די משלים דורכן מלוכה־פאַרלאָג פאר ליטעראַטור און קונסט אין בוקאַרעשט (1956), האָט די אויסגאַב פון די בעסאַראַבער לאַנדסלייט אין בוענאַס־איירעס (1949), שוין אָפּגעשמועסט די אויסגאַב פון דעם צווייטן באַנד משלים, וואָס איז אַרויס פון פּת־ביד, דורכן אַרגון יוצאי ליפּקאַני אין תל־אביב (י. ל. פּרץ־פאַרלאָג, 1956) אָפּגעהיט דעם מסורהדיקן אויסלייג פון לשון־קודש־קאַמפּאַנענט און עס לוינט צו דערמאַנען אַ גאַלדן וואָרט, וואָס מיר האָבן געהערט פון דניאל לייבל, דעם צוגרייטער פונעם באַנד: מיר האָבן, פונקט אַרטאָגראַפּיע, פאַרטיידיקט שטיינבאַרגס אייביק היסטאָרישע פאַרוואַרצלטיקייט קעגן זיינס אַ צייטלעך אומהיסטאָרישן קאַפּריז.

און פון דעם כלומרשט טעכנישן צוריק צו דעם בפירוש ביאגראפישן. דער צוריקוואנדער פון דער בראזיליאנער אין דער בוקאווינער עיר-הבירה, ווערט, בדרך כלל, באצייכנט ווי אן אומקער צו דעם אָרט, ווו זײַן לעבן און אויפטו האָבן דערגרייכט דעם הויכפונקט. דאָ איז ער געוואָרן דער קריסטאָליזאַציע־קערן פֿאַר אַ פּײַנער גרופּע פֿון ווערטיקע שרײַבערס, קינסטלערס, פֿאַרשערס און אַ צוצי־מאַגענט סײַ פֿאַר אינטעליגענטן, וואָס די ליבשאַפט זײערע צו ייִדיש האָט געפֿראַוועט אַ מין שבת, סײַ פֿאַר אַן עולם יידן פֿון אַלע טעג אין דער וואָך. דאָ איז ער געוואָרן דער מאַטאָר פֿון אַרגאַניזאַציעס און אַרגאַנען און אַן איניציאַטאָר פֿון פֿרשולן און קינדער־קאָלאָניעס, און דער זאָג, אַז ער איז אַרויס פֿון ליפֿקאַנער מיצר אין טשערנאָוויצער מרחב, האָט אין זיך אַ היפשע, כאַטש גענוג רעלאַטיווע, מאָס אמת. עס לאָזט זיך פֿאַרשטיין, פֿאַר וואָס דאָס דיפֿערענציר־טערע, צענטראַל־אײראָפּעיִש אָנגעהויכטע, טשערנאָוויץ האָט פֿרעטענדירט צו זײַן דער צענטער, גיכער פֿון יאָס מיט זײַן היימישערער אַטמאָספֿער, און פֿון בוקאַרעשט מיטן מעטראָפּאָלישן היקף, אָבער מען טאָר נישט פֿאַרגעסן, אַז אויב די בוקאווינער, און בעיקר די טשערנאָוויצער אינטעליגענציע, האָט איבער־געלעבט אַ ייִדיש־אױפֿבלי, איז עס אויך געקומען מחמת דער וואַקואום, וואָס דײַטשיש האָט שוין פֿאַרלוירן און רומעניש האָט נאָך נישט איבערגענומען די ראל פֿון דער דרויסנדיקער קולטור־שפּראַך. עס איז דאָס זעלבע וואַקואום, וואָס עס איז געווען אין פּוילן אויף די קרעסן, וווּ רוסיש איז שוין אַרויס און פּויליש איז נאָך נישט אַרײַן, און עס האָט זיך געבאַטן אַ לײַטשער שעת־פּושר אויסצונוצן די סיטאַציע, פֿרי סײַ דאָס העברעיִשע, סײַ דאָס ייִדישע שול־וועזן צו באַפעסטיקן, און עס איז טאַקע דאָרט אויסגעוואַקסן שטאַרקער ווי אין אַנדערע קאַנטן.

אויף בוקאווינע און טשערנאָוויץ בראשה, לאָזט זיך דער כלל אַ סך שוואַכער אַנווענדן: בית־האָבסבורג, וואָס האָט אין דעם קרוינלאַנד אַרײַנגעלייגט אַ סך גערמאַניזאַטאָרישע מי — דײַטשישע גימנאַזיעס, אַ דײַטשישער אוניווערסיטעט וכדומה, — איז שוין לאַנג נישט געווען, אָבער צווישן די יידן דאָ האָט זיך דײַטשיש ווײַטער נישט בלוזן קאַנסערווירט, נאָר אפילו רענאָוירט — עס זענען צווישן זײ אפילו אויפגעשטאַנען נײַע דײַטשישע שרײַבערס. צו מאַרגול שפּערבער זענען צוגעקומען יצחק שרײַער, וואַלדינגער, ראַטשפּערכער, פּאָול צעלאַן, און ווי אַזוי די שפּראַכלעכע אַסימילאַציע איז אַרײַן אין סאַמע מיט פֿון אַ משפּחה, ווייסן מיר דאָך פֿון שלמה ביקלס „דרײַ ברידער זענען מיר געווען“ — זײַן אײגענער ברודער אליעזר (ער האָט זיך גערופן לאַטאַר) אַ באַרימטער מעדיצינער און כירורג, איז נאָכגעגאַנגען זײַן רבי, קאַנסטאַנטין ברונער, אין זײַן אַסימילאַטאָרישן באַנעם, און האָט געשריבן דײַטשיש, און ער זײַן עיקר־בוך איז אין דער שפּראַך אַרויס שוין נאָך זײַן פּטירה; און ער

איז נישט געווען דער איינציקער ברונעריאָנער אין דער בוקאווינע. אַ גאַנצע גרופע פון זיי איז אַפילו געווען אין תל-אביב, און האָבן דאָ אַרויסגעגעבן דייטשישע העפטן. יא, אליעזר ביקל איז געווען אַ גרויסער פאַרערער פון שטיינבאַרגן — ער האָט אויך אָנגעשריבן אַ פילאָזאָפישן עסיי איבער זינע משלים, און דאָרט דערציילט ער, ווי אַזוי שטיינבאַרג איז געוואָרן אַ געשעעניש אין זיין לעבן. אָבער דאָס איז געווען אַ פאַסיוו געשעעניש פון אַ ליינער און נישט געוואָרן קיין אַקטיוו געשעעניש פון אַ שרייבער, נאָך מער — ווער אַ האַקען, וואָס איז לאַנג געשטאַנען אונטערן פישוף פון שטיינבאַרגן, זינט זי איז, אַ קליין מיידלע, מיט איר טאַטע־מאַמע, אַנטלאָפן פון אַדעס קיין ליפּקאַן, און געפונען אַ דאָך אין שטיינבאַרגס שטוב, ביז זי האָט, אַ דערוואַקסן מיידל, אים געהאַלפן אין דער קינדער־קאַלאַניע, האָט געשריבן דייטשישע לידער, פונקט ווי עס האָבן געטאָן אירע חברטעס און חברים, וואָס זי רעכנט אויס: ראָזע אויסלענדער, קיטנער, קובי וואָהל, און איד וויל צו דעם רייסטער צורעכנען יינגערע ווי, אַ שטייגער, מאַנפרעד ווינקלער, וואָס איז נאָכגעגאַנגען דעם גייסט פון דעם בראַדער זיידן זינעם, מיין דייטשיש־לערער יאָזעף ווילדהאַלץ, אין דער אַטמאָספער פון משפּחה און סביבה אין דאַרנע־וואַרטע, און געשריבן דייטשיש, ביז ער איז אַהער געקומען און גענומען שרייבן העברעיִש. נו, און אַז מאיר עבנער האָט אויך אונטער רומעניע ווייטער אַרויסגעגעבן אין דייטשיש די ציוניסטישע „אַסטיידישע צייטונג“ און אַנדערע, ווי מאַנפרעד רייפער, האָבן אויך אין תל-אביב אַרויסגעגעבן דייטשישע ביכער, איז דער גראַטעסקער פינאַל פון דער טרויעריקער פרשה. יוסף בערנפעלד, וואָס באַשריבט אונדז טשערנאוויץ, ווי די צווייטע היים פון שטיינבאַרגן, וואָרנט טאַקע פאַר אַ בבא־מעשה, וואָס אַ שפעטערע נאַסטאַליע האָט זי צוגעטראַכט. אמת, טשערנאוויץ איז די שטאָט, וווּ די שפּראַך־קאַנפערענץ איז זיך צונויפגעקומען, אָבער זי גופא האָט דערצו כמעט גאַרנישט געטאָן. זי האָט אַפילו נישט פאַרמאָגט קיין יידישע ביבליאָטעק. ערשט צוויי יאָר נאָך דער קאַנפערענץ איז געקומען אַ שטיקל שינוי — עס האָט זיך געגרינדט אַ יידישע „בורשענשאַפּט“ (האָט זיך געפונען דווקא אין דער גאַס, וואָס האָט געהייסן אויפן נאָמען פון דעם פאַרמיאוסער פון יידישן שטייגער אין מזרח־איראָפע, קאַרל עמיל פראַנצאָן) וואָס האָט נאָמינירט י. ל. פּרצן פאַר איר „ערנבורש“, און מיט אַ שטיקל צייט שפעטער האָט דאָ שוין געהאַנגען אַ בילד פון מענדעלען און זינס אַ בריוו צו דער דאָזיקער חברה. ערשט נאָך דער מלחמה איז געקומען אַ שינוי ניפר, און ער רעכנט דאָרט אויס די יידיש־שרייבערס און יידיש־ליבהאַבערס, וואָס האָבן זיך אַרום שטיינבאַרגן גרופירט, און וועלכע מיר קענען בעיקר פון שלמה ביקלס אויסגעצייכנטע פאַר־טרעטן, סיי אין פראַפּיל („עסייען פון יידישן טרויער“, „שרייבער פון מיין דור“) סיי אַנפאַס („רומעניע“).

מיר האָבן דאָס אַלץ דערמאַנט, פּדי צו זען ווי אַזוי עס האָבן אויסגעזען

ביידע זינטן פון דער מטבע, און מיר ווילן ארויסהייבן די כמעט קאמישע עובדה, וואָס עס ברענגט יוסף בערנפעלד, — די בורשנשאַפטלעכע נאַמינאַציע פון י. ל. פּרצן, פּדי צו דערמאַנען די גאַר ערנצטע עובדה, אַז שלמה ביקל פירט דורך אַ פּאַר־ראַלעל צווישן י. ל. פּרץ און אליעזר שטיינבאַרג. אַרויסברענגענדיק די פּאַר־שיידנקייט פון זייער מענטשאַליטעט און כאַראַקטער, און באַטאַנענדיק די ענלעכ־קייט פון זייער צענטראַלער ראַל — דער אין וואַרשע און דער אין טשערנאָוויץ. אַבער אַזוי ווי ער ברענגט אַ משל צו כאַראַקטעריזירן די פּאַרשיידנקייט פון די פּאַרשוניען — דער אַ לייב און דער אַ טויב — בעט זיך אויך אַ משל צו כאַראַקטעריזירן די פּאַרשיידנקייט פון די שטעט, דען אַזאַ משל וואַלט אונדז פּאַרגרינגערט בודק צו זיין די עפעקטיווע ענלעכקייט פון דער ראַל, טאַקע אויפן יסוד פון דעם דאָ געבראַכטן משל, וואָס איז מרמז אויפן חילוק צווישן דעם הויכן און שטאַלצן ווערטיקאַלן פּלי און דעם ברייטן און עניוודטיקן האַרזיאַנ־טאַלן פּלי, פונקט ווי עס וואַלט אונדז פּאַרגרינגערט בודק צו זיין, פאַר וואָס איז פּרצעס ראַל געווען אַ גרויסע ווירקלעכקייט און פאַר וואָס איז שטיינבאַרגס ראַל געבליבן אַ גרויסע מעגלעכקייט.

ז

וואָס עס לאַזט זיך בודק זיין, איז אַ קשיא, וואָס מען מעג און מען דאַרף זי, *mutatis mutandis* פּרעגן: צי קען מען שטיינבאַרגס איבערגאַנג פון ליפּקאַן קיין טשערנאָוויץ פּאַרגלייכן מיט פּרצעס איבערגאַנג פון זאַמישטש קיין וואַרשע? די תּשובה דערויף איז אַ בפּירוש פּאַזיטיווע, אַבער דער פּאַרגלייך איז חל גיכער אויף דער אַקטיוויזאַציע מצד דער סביבה, ווי אויף דער אַקטיוויזאַציע פון דער סביבה, משמע, וויפּל שטיינבאַרג זאַל גישט געווען דינאַמיזירן די נייע סביבה זינע, ליגט דאָס עיקר חשיבות דערינען, וואָס די נייע סביבה האָט אים דינאַ־מיזירט, און דווקא אין דעם עיקר־העיקרים — זיין שאַפּערישן פּראַצעס, — די אַלט־מאַמעשע ליבשאַפט, וואָס האָט אים אַרומגענומען אין ליפּקאַן, האָט — ווי מאַנגער זאָגט עס אין זיין באַלאַדע — גישט געלאָזט ווערן אים אַ פּויגל, וואָס פּליט אַרויס פונעם וואַרעמען נעסט, און צעזינגט זיך, פון דער פולער קעל, אַז דער גאַנצער אַרום זאַל הערן, בשעת די יונג־ברידערשע ליבשאַפט, וואָס האָט אים אַרומגענומען אין טשערנאָוויץ, האָט אים צו דעם פּלי אויפגעפּאַדערט, אַנגעשפּאַרנט, כמעט פּראַוואַצירט. ערשט פון דאַנעט האָט זיך די יידישע וועלט דערוווסט, אַז אַזאַ פּויגל, און אַן איין־און־איינציקער, איז פּאַראַן, ערשט איצט האָט מען גענומען זיך חידושן, שטויבען, אַפּילו בייזערן, ווי האָט מען יאַרנלאַנג פּאַרזען אַזאַ שטערן. מען האָט זיך געחידושט; דערציילט דאָך יהושע ראַפּאָפּאָרט, אַז ווען ישראל רובין האָט געבראַכט אַ גרוס פון יידישן רומעניע, האָט זיך עס אויפגענומען ווי אַ מעשה פון די רויטע יידעלעך, גלייך ער וואַלט אַנגע־שפּאַרט אויף יענער זייט סמבטיון. און אויך נאָך דעם ווי הערץ גראַסבאַרד האָט

זיין רעפערטואַר באַשיינט מיט מאַנגערס באַלאַדן און שטיינבאַרגס משלים, איז די שטיינבאַרגישע געשטאַלט אויסגעוואַקסן ווי אַ מין אגדתא. מען האָט געשטוינט; האָט דאָך נח פּרילוצקי נישט געגלייבט, אַז שטיינבאַרג איז פון אַ קליין בעסאַראַביש שטעטל, און ווען יעקב שטערנבערג האָט אין ריגע (1930) פיר געלייענט זשיטלאַווסקין פון שטיינבאַרגס משלים, האָט ער געזאָגט, אַז ער האָט שוין לאַנג געגאַרט נאָך אַ נייעם יידישן קולטור־פענאַמען און האָט נישט געוויסט, אַז ער איז שוין פאַראַן. מעגלעך, אַז זשיטלאַווסקי, וואָס איז בסך הכל געווען מיט פּופּצן יאָר עלטער פון שטיינבאַרג, האָט נישט געוויסט, ווי לאַנג דער פענאַמען איז שוין פאַראַן. מען האָט זיך אַפילו געבייזערט. גיט דאָך משה אַלטמאַן איבער, מיט וואָס פאַר אַ כּעס דוד בערגעלסאָן האָט גערעדט וועגן שטיינבאַרג, וואָס האָט באַדאַרפט צו זיין דער צווייטער פּאַפּולאַרער נאַמען נאָך שלום־עליכמען, האָט אָבער פאַרהאַלטן זיינע פּתבים און האָט זיך באַשרענקט אויפן רעזאַנאַנס צווישן ליפּקאַן, קאַמענעץ און טשערנאָוויץ.

עס וואָלט אפשר כּדאי געווען אָפּגעהיטענער צו זיין, כּדי נישט פאַרמישן די דריי שטעט, פּונקט ווי עס וואָלט אפשר כּדאי געווען אויסצומיידן אַזאַ שאַרפּן און באַשולדיקנדיקן דיבור ווי: פאַרהאַלטן די פּתבים. עס איז נישט קיין גנאי פאַר שטיינבאַרג, וואָס זיינע פּאַדערונגען פון זיך אליין זענען געווען מאַך־סימאַלע, און — אויב מען קען זיך אַזוי אויסדריקן — היפּער־מאַקסימאַלע. עס איז אָבער אַ שבת פאַר זיינע טשערנאָוויצער ערלעכע אַדאַראַנטן, וואָס זענען געווען מבינים אויף אים, און האָבן אים נישט צו רו געלאָזט ביז ער איז זיי נאָכגעקומען און איבערגעגעבן די משלים צום דרוק. אמת, זייער שפּעט, אָבער איידער עס איז געוואָרן צו שפּעט.

און וואָס שייך פּערפּעקציע — איז שטיינבאַרג נישט קיין בן־יחיד אין אונדזער ליטעראַטור. אמת, בדרך כלל האָבן זיך רוב שרייבערס אונדזערע באַנוגנט מיטן משקל ראשון און אַפילו אין אירע הויכן איז גובר דער ערופּטיווער יסוד פון שאַפּן. אָבער דער דרך פון פּיילן און שלייפּן איז אויך גענוג שכּיח. אַפילו אין דער השפּלה־צייט זענען אַקטועל־קעמפּערישע טעמעס, ווי אַ שטייגער, ביי איציק ערטער, יאָרנלאַנג געלעגן אויפן פּולט, ביז ער האָט זיי אויסגע־צאַצקעט; שוין אָפּגעשמועסט פון דער געדולד פון אברהם מאַפּו וכדומה. און וואָס דאַרפן מיר אַזוי ווייט גיין, גענוג דורכצוקוקן אַ בינטל וואַריאַנטן בני י. ד. בערקאָוויטשן און ש״י עגנונען, כּדי צו זען, צו וואָס דער וויקס פון קינסטלערישער און אויטאָקריטישער באַוויסטקייט איז מסוגל. ומי לנו גדול בפּיילן ושלייפּן פּמענדעלע, וואָס האָט זיך יאָרנלאַנג, פּמעט צוויי דורות געפליסט און אַלץ געמיסטערעוועט. און, בעצם, וואָס דער זיידע האָט געטאָן ברשות־הרבים, האָט שטיינבאַרג געטאָן בצנעה, ווי עס זענען מעיד די כתב־ידי, וואָס יעקב שטערנבערג באַשרייבט זיי אין נאָכוואַרט צו די משלים, ווי „דער כּוואַליענדיקער גמראַים, וואָס פאַרפלייצט דעם מישנה־אינדזל“ — אַ שיינער, כּאָטש נישט גאַנץ פּינקט־

לעכער משל, ווייל דאָ איז עס דאָך די מישנה, וואָס פאַרפלייצט זיך אַליין מיט אירע סוגיות און אירע גירסאות. מעגלעך, אַז שטיינבאַרג האָט געהאַלטן, אַז אַ משל דאַרף אַרויס אין רשות־הרבים, אַז מען זאָל אים נישט קענען און נישט דאַרפן מער משנה זיין, אַזוי, אַז ער מעג לאַנג, גאָר לאַנג אויסגעטראָגן ווערן, קען אָבער בלויז איין מאָל געבוירן ווערן. נייערט די וואָס האָבן געזען, אַז די שמחה פון טראָגן איז יאָ אַזוי גרויס, און מורא געהאַט אַז עס איז אַ מעשה אַן אַ סוף און האָבן טאַקע צוגעאייילט די חבלי־לידה, האָבן, ווייזט אויס, געטענהט, וואָס עס האָט געטענהט דער באַדער אַתרוגים־סוחר, ר' פיניע צימעלס, ווען מען האָט געפראָוועט זיין פּופציקסטע נסיעה קיין ארץ־ישׂראל: יאָ, איך אַליין בין אַ ווילדער איבערקלייבער און מיינע קונים זענען אויך שטאַרקע איבערקלייבערס, פרעגט זיך, ווי קויף איך און פאַרקויף פאַרט די אַתרוגים, וועל איך איך געבן אַ טאַפלטן משל — דער איינער משל איז פון אַ גדול בישראל, שמאי הזקן, וואָס איז אַרויס זונטיק אין מאַרק אַרײַן און געקויפט אַ בהמה לכבוד שבת, מאַנטיק האָט ער זי פאַרביטן אויף אַ שענערער און בעסערער, און אַזוי די איבריִקע טעג, אָבער אַלץ נאָר ביז פרייטיק, ווייל שבת האָט געמוזט זיין פלייש אויפן טיש. דער אַנדערער משל איז פון אַ קטן בישראל, אַ שניידער, וואָס האָט געוויסט דעם קיימאָלן, אַז חכמת־שניידערי האָט גאָר קיין גרונט נישט, אָבער אַ נײַ מלבוש אויף פסח מוז מען ברענגען פאַר דער סדר־נאַכט, און דער נמשל איז אַן אַתרוג, וואָס דאַרף זיין אַ הדר, און הידור ווייטער האָט גאָר קיין שאַץ נישט, האָט ממילא די איבערקלייבעריי קיין שיעור נישט, קוים אָבער רוקט אַן ערב־סופות, מוז נעמען אַן עק, צומאַרגנס צעהילכט זיך טאַקע די ברכה אויף די ארבעה מינים מחיה נפשות.

דער באַנד משלים, וואָס האָט אויף זיך געלאָזט אַזוי לאַנג וואַרטן, און דער ממשל האָט אים נישט דערלעבט צו זען כלול בהדרה, האָט באַוויזן, אַז פון די פיר מידות, וואָס פאַסן זיך פאַר תלמידי חכמים, האָט ער זיך געהאַלטן בעיקר אין דריי — וואָס מער שוואַם און זייער און זיפ, און וואָס ווייניקער ליקע. דאָס געזעמל זיינס האָט דעם באַנאַלן זאַג: לא בא כבושם הזה, צוריקגעגעבן זיין פשוטו כמשמעו. דעם זשאַנער משל קען אונדזער ליטעראַטור ממש טויזנטער יאָרן, זייט דעם משל קדמוני ועל־כן יאמרו המושלים, דורך דער גמרא און די ממשלים אונדזערע פון מיטלעלטער ביז אין דער מאַדערנער צייט, אָבער אַזאַ מדרגה פון משל ווי עס האָט זי דערגרייכט שטיינבאַרג, האָבן מיר פריער נישט געהאַט און עס איז אַ מדרגה, וואָס וואַלגערט זיך אויך נישט אין אַלטע און נײַע לשונות. דערפאַר זענען גריינלעך גערעכט די, וואָס האָבן צומערשט לגבי אים באַנוצט די דעפיניציעס: קלאַסיק און קלאַסיקער, סײַ ווען דער פאַרגלייך זייערער איז מטריח דעם גרויסן דריילינג אין דער וועלט — עזאַפ, לאַפאַנטען, קרילאַוו, סײַ ווען דער פאַרגלייך זייערער איז מטריח דעם גרויסן דריילינג אין דער היים — מענדעלע, שלום־עליכם, י. ל. פּרץ. אָבער במה דברים אמורים,

ווען ביידע פארגלייכן האלטן זיך אין דער מעלה. ראשית, ווען דער ערשטער פארגלייך מיינט, אז שטיינבארג האט דערגרייכט דאס אפטימאליסטע שאפע־רישע יכולת אין קינסטלערישן אויפבוי פונעם משל, לויטן יידישן מהות און וועלטישן ניווא, און דאס איז דוכט זיך גענוג פאר זיך, און ער קען זיך באגיין אן דעם צוגאב, ווי עס ברענגט אים משה אלטמאן, אז אונדזער ממשל האט איבערגעשטיגן לאפאנטענען מיט זיין סאציאלן פאטאס און קרילאוון מיט דער גרעסערער ברייטיקייט פון וועלט־באנעם, דען עס איז פשוט, לגבי אים, נישט קיין יתרות — ער האט געלעבט נאך זיי און ממילא געקענט זיין א פארבינד פון דער אַנטיקער ירושה און פון דער מאָדערנער פראָבלעמאַטיק. און אחרית, ווען דער אַנדערער פאָרגלייך מיינט, אז שטיינבאָרג האָט אין משל דער־גרייכט, וואָס מענדעלע, פּרץ און שלום־עליכם האָבן דערגרייכט אין דער דערציילערישער פּראָזע, אָדער דראַמאַטישער פּאַעזיע, און דאָס איז אַוודאי גענוג פאַר זיך, און ס'איז איבריך אים אַנידערצושטעלן ווי דעם יורש פון די עיקר־מידות אָדער גרונט־עלעמענטן פון צוויי אָדער אַלע דריי קלאַסיקער אונדזערע. אָבער זײַט יעקב שטערנבערגס צוויי הספּדים איבער שטיינבאָרג, וווּ ער האָט געפונען אין אים די געניאַליטעט פון שלום־עליכמען און די עילוישקייט פון פּרצן, און זײַט ביקל האָט אין אים געפונען דעם אָדלערפּלי פון פּרצן, די סאַטירע פון מענדעלען, און דאָס פּשטות פון שלום־עליכמען, און גינינגער האָט די שטיינבאָרג־געשטאַלט פאַרמולירט ווי אַ מזלדיקע סינטעז פון פּרצ'ס אַנ־פּירערשער ראָל, פון מענדעלעס כּוּח־הצימצום אין קלאַרקייט פון סטיל, פון שלום־עליכמס שפּראַך־פּשטות, און אַלטמאַן האָט עס נאָך פאַרשאַרפט זאַנגנדיק, אַז מיט שטיינבאָרגס פּטירה איז צוגענומען געוואָרן די פיגור, וואָס האָט ממלא געווען דעם חסרון פון אַלע דריי קלאַסיקערס, איז עס געוואָרן אַ מין כלל גדול אַזוי אָדער אַנדערש איבערצוחזון די דאָזיקע הנחה, וואָס דניאל ליבל האָט זי, נאָך אַ האַלבן יובל יאָרן, פּרעציו פאַרמולירט, רעדנדיק וועגן אַ פאַר־שפּעטיקט אייניקל, וואָס האָט אין זיך געטראָגן ווּנדערלעך־האַרמאַניש מענדעלעס סאַטירישע חריפות, שלום־עליכמס לירישן הומאָר און פּרצעס אידעישע גע־הויבנקייט. נו, זענען די אַרויסזאָגן זייער שיין, און אויף וויפל זיי זענען קאַנטראַ־לירלעך, וואָס איז גאַר נישט קיין ליכטע הלכה, קענען זיי אויך האָבן אַ האַפט, אָבער זיי ווייזן זיך אויס מאַדנע, ווען דער פּועל־יוצא זייערער דאַרף צו זיין די ראַנגע און דער טיטל פון דעם פּערטן קלאַסיקער, און נישט מחמת דעם אַלטן פּראָטעסט פון מלך ראַוויטשן קעגן דעם עצם־געדאַנק אַנידערזעצן שטיינבאָרגן בײַ דער מזרח־וואַנט, לעבן שלום־עליכמען און פּרצן, און נישט מחמת דער יינגערער דיסקוסיע וועגן באַשטימען אַ פּערטן קלאַסיקער און דעם פּלפּול וועגן דעם פּאַסיקן קאַנדידאַט, נאָר מחמת דעם קאַרדינאַלן טעות, אַז אַ צוזאַמענשטעל, אַפילו ער זאָל נישט זיין קיין קאַנגלאַמעראַט נאָר אַ סינטעז, פון עיקר־יסודות פון די דריי קלאַסיקערס, מאַכט אַ פּערטן, און דאָס איז אפשר

די שווערסטע, כאַטש מיט דער בעסטער כוונה געמאַכטע, עוולה קעגן שטייג-
 באַרג, דען זי לאַזט אים נישט זיין, וואָס ער איז באמת געווען, פונקט ווי
 יעדער פון די דריי גרויסע זענען געווען — ער אַליין, מיט זיין אייגענער תרתי
 דסתרי, — די צוויי האַרציקע ברידער פון דער הגדה — דער גרונטיקער תם,
 וואָס איז געוואָרן דער בעסטער יידישער קינדער-דיכטער און דער גרונטיקער
 חכם, וואָס איז געוואָרן דער גרעסטער יידישער פאַבל-דיכטער, ואחרון אחרון
 חשוב, און אַזוי ווי דאָס ווערק לויבט דעם מייסטער, איז עס אַ פשוטער שמע-
 מניה: אַן דער באַשאַף איז קלאַסיק, איז דער באַשאַפער — אַ קלאַסיקער.

ח

יא, ווער עס איז נאָכגעגאַנגען דער מחלוקה איבערן פערטן קלאַסיקער האַט
 בעל-כרחו געשפירט אַ שטיקל אומבאַקוועמלעכקייט, אַ פאַרבאַהאַלטענע קשיא: —
 מה נשתנה היידישע ליטעראַטור מכל האייראָפּעישע ליטעראַטורן; שכל הליטער-
 ראַטורן, אָדער רוב הליטעראַטורן האלה, האָבן קלאַסיקער דיכטער, והליטעראַטור
 הזה האַט קלאַסיקער, וואָס זענען בעיקר פראַזאַיקער, אַז אַפילו ווען מען רעדט
 שוין פון אַ פערטן, אַ דיכטער, זאָל ער גאָר זיין אַ משלים-דיכטער, אַ זשאַנער,
 וואָס די ליטעראַטור און די יידישע בכלל, האַט אים נישט אַוועקגעזעצט אויבן-אָן.
 אָבער עס איז פאַרט אַ קשיא אויף אַ מעשה — שטיינבאַרג האַט דעם זשאַנער
 אַוועקגעזעצט ביי דער שפּיגל-וואַנט. ער האַט אים געגעבן דאָס שלימות, צו
 וועלכן עס האָבן געגאַרט אין די פּריערדיקע פּרווון און דערגרייכן אונדזערע
 ממשלים, און דערפאַר מוז אַ יעדע אַפּשאַצונג פּרעגן, וואָס ער האַט אויפגעטאַן
 פאַרן משל, און איז מחויב קודם-כל דערויף צו ענטפערן. עס הייסט נישט, אַז
 אַלע איבריגע שאַפּערישע געביטן זיינע, בעיקר אין דער קינדער-ליטעראַטור,
 מעגן אויסגעמיטן ווערן. ניין, ער, וואָס האַט זיך אויסגעלעבט צווישן קינדער
 (זייענדיק אין זייער חברה פלעגט ער זאָגן: מיר קינדער), ער, וואָס זיינע
 פאַרערער האָבן זיך אַפּגעזאָגט פון דעם ערן-קבר, וווּ די טשערנאַוויצער קהילה
 האַט אים געוואַלט מקבר זיין, און האָבן אים דאָרט באַהאַלטן צווישן קינדער-
 קברים; ער, וואָס האַט אַזויפיל טאַלאַנט און מסירות אַפּגעגעבן די קינדער און
 געשטעלט פאַר זיי אַ באַזונדער טעאַטער, און געהאַלטן, אַז עס איז דאָס איינציקע,
 אמת נאַטירלעכע טעאַטער, פאַרדינט מ'זאָל פּרטימדיק באַהאַנדלען די דאָזיקע
 אויפטוען זיינע. אָבער אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות — מיר האָבן טאַקע
 געהערט פון די דראַמעס, מיר ווייסן, אַז ער האַט עטלעכע, סײַ אין ליפּקאַן
 סײַ אין טשערנאַוויץ, מיט גרויס הצלחה געשטעלט, מיר ווייסן עטלעכע נעמען
 זייערע, ווי, אַ שטייגער, די אַפּערע פאַר קינדער „דער באַרדיטשעווער רב פאַרן
 בית דין של מעלה“, אָדער „יוסף מוקיר שבת“, „אברהם אבינו“, „דער ווייסער
 האָן“, מיר ווייסן, אַז עס האָבן אים געהאַלפן דער אַפּערע-זינגער סווירסקי, דער
 מאַלער שלמה לערנער, דער רעזשיסער מאַקס באַראַק און אַנדערע; מיר ווייסן,

אז צווישן די קינדער, וואָס האָבן געשפּילט די ראָלעס, זענען געווען משה אוישער און יוסף שמידט. מיר ווייסן דאָס אַלץ, אָבער נישט מער. אמת, אַ דיכטער לאָזט זיך נישט גאַנץ פאַרשטיין, אויב מען קען נישט אַלע זיינע פּתבים, בפרט אַזעלכע, וואָס זענען אַ באַזונדערע ספּעציעס און אַנטהאַלטן, אין אַ באַזונדערער בולטקייט, עלעמענטן, וועלכע זענען פאַרוועבט אין זיינע אַנדערע, עיקרדיקע ווערק — און אַזאַ עלעמענט איז, אַ שטייגער, דאָס פאַנטאַסטישע אַפילו פאַנטאַסמאַגאָרישע, וואָס איז פון דער וועלט פון די קינדער-לידער, קינדער-משחלעך און קינדער-דראַמעס, אין פאַסיקער פּראָפּאַרץ, אַריבער אין די משלים.

אָבער די דראַמעס, וואָס האָבן אַנטהאַלטן זיבן בענד, זענען געבליבן אין פּתביד, און אליעזר פּרענקל רעכנט אויס, וואָס עס האָט זיך דערהאַלטן. אָבער מיר האָבן זיי ליידער נישט געקאַנט ליינענען, און ווער ווייסט, ווען און אויב מיר וועלן זיי ליינענען, און דאָס וואָס איז יאָ פּובליקירט געוואָרן, ווי אַ שטייגער „די גליקלעכע“ איז מלאַ חן און כּוח המדמה, אָבער עס איז גריינלעך נישט אַ גאַר גליקלעכע דוגמה פון דעם זשאַנער זיינעם. זענען מיר צופּרידן, גליקלעכער צו זיין לגבי די משלים, וואָס מיר האָבן פאַר זיך אין צוויי גרויסע בענד, און וואָס זענען פון די נכסי-צאן-ברזל פון אונדזער ליטער-טור און אַ קוואַל פון דערהויבענער הנאה און התפעלות פון די הערערס, ליינערס און קריטיקערס. מיר האָבן די הערערס און ליינערס מקדים געווען די קרייטיקערס, ווייל וואָס די ערשטע האָבן תּוך כדי שמיעה וקריאה געכאַפט, האָבן די קריטיקערס, חוץ די וואָס האָבן דעם ממשל נענטער געקענט, ערשט בהדרגה תּופּס געווען. אמת, די הערערס, די וואָס האָבן די משלים געהערט פון הערץ גראַסבאַרדס מויל, נאָך איידער זיי זענען אַרויס פון דרוק, האָבן זיי געקריגן אין אַ הויכווערטיקער אינטערפּרעטאַציע, אָבער דאָס וואָס עס דערציילט אסתר עליאַשעוו וועגן דער שלויס-הזכרה אין קאַוונע, דהיינו אַז איר, און מסתמא אויך דעם איבריין עולם, איז נישט ליכט אַנגעקומען צו באַשליסן, ווער איז פאַר זיי געווען מער ביי דעם אַוונט — צי שטיינבאַרג, צי גראַסבאַרד, ווייזט אויך אַן אויף אַ ספּנה, וואָס שטעקט אין דעם פּיקסירן פון בלוין אַראַלער אינטערפּרעטאַציע. און ווי גרויס עס זאָל נישט זיין די טובה וואָס גראַסבאַרד אָדער לייבל לעווין האָבן געטאָן פאַרן שטיינבאַרגישן משל, זייענדיק זיינע הערלאַנד, נאָך איידער ער האָט דערלעבט דעם אור הדפּוס, איז אָבער דער אור-הדפּוס פאַר שטיינבאַרגן און פאַר זיין משל געווען די גרעסטע טובה, שאינה דומה קריאה לשמיעה. וואָס שייך ווייטער די קריטיק, לוינט זיך, כאַטש בקיצור, מרמז צו זיין אויף די עליה-שטאַפלען פון איר וואַקסנדיקער פאַרשטענדעניש. שמואל ניגער, וואָס האָט זיך אַנטציקט הערנדיק די משלים פון ממשל מויל, איז תּחילת בעיקר מיטגערסין געוואָרן מיט דער שפּראַך-עשירות, אָבער אין די אַפּשאַצן זיינע, צום ערשטן און צענטן יאַרצייט, הערן מיר מכּוח דער

מאָדערניזאַציע און רעוואָלוציאַניזאַציע פונעם משל, מכוח דעם פאַרבייט פון מסורהדיקע אמתן אויפן גייסט פון דער מאָדערנע; מכוח דעם חידוש וואָס לאָזט דעם משל מורד זיין אין זיך אַליין. ה. לייזויק ווייטער רעדט איבער צוויי ממשלים, וואָס מיר פאַרמאָגן, שטיינבאַרג און נחום יוד, האָט אָבער נישט בדעה צו מאַכן אַ פאַרגלייך צווישן זיי, און אַפּשאַצנדיק שטיינבאַרגס משלים, שטרייכט ער אונטער זייער טיפקייט, שאַרפּזין, טיפּישע יידישקייט, אידיאָמאַטישע רייכ־קייט, פאַרבייקייט און קלוגשאַפט, און באַדויערט, וואָס די משלים, וועלכע זענען אַ ווונדערלעכער לייך־און לערן־שטאַף פאַר קינדער פון העכערן עלטער, זענען נישט גענוג פאַרטראַטן אין כרעסטאַמאַטיעס, אָבער ביי דעם אַלעמען ווייעט עפעס אַ רעזערוואַציע־ווינטל, און ווען יעקב באַטאַשאַנסקי האָט געשריבן, אַז שטיינבאַרג איז איינער פון אונדזערע גרעסטע שרייבערס, איז לייזויק מיט אים געווען מחולק, ערשט שפעטער האָט ער זיך רעווידירט און אים געזאָגט, אַז שטיינבאַרגן קומט אַן אַרט לעבן מענדעלען, שלום־עליכמען און דעם נסתר. און אויך יהושע ראַפּאַפּאַרט, וואָס איז נישט סקאַרע אויף אַ שבח און וועגט אים אויפן לויט, זעט אין די משלים אַ פאַרמעסט מיט לאַפּאַנטענען און קרילאָוו, און כאַטש ער רעזערווירט זיך מיטן וואָרט: אַמאָל, האָט ער געטראָפּן אין פינטל. נישט ווייניקער האָט עס געטראָפּן משה גראַס־צימערמאַן, וואָס זעט אין די משלים אַ בולטן משל, ווי אַזוי אַ היימישלעכער נוסח ווערט אוניווערסאַל. אָבער אין תוך גענומען איז אַנדערע קריטיקערס פאַרויסגעלאָפּן דער אַפּשאַץ פון די נאַנטסטע — פון שטערנבערג, אַלטמאַן, ביקל, גינינגער און בדרך כלל זענען די אַנדערע קריטיקערס, ווער פּרזער, ווער שפעטער, דערגאַנגען פּמעט צו דעמזעלבן פּסק־דין. אָבער אויף וויפל דער שטאַפּל־אַנגאָ פון דער קריטיק זאָל נישט וויכטיק זיין, איז זי, די קריטיק גופא, אַ פאַרשפּעטיקטער שטאַפּל לגבי שטיינבאַרגן, ווי עס גייט דאָס משל: אַז דער חזן פאַרווימט די הויכע שמונה־עשרה פאַרווימט קהל די ברוך־הואַ־וברוך־שמו־ס און די אַמנ״ס. און דער נמשל איז טאַקע שטיינבאַרג — ווען מען האָט שוין לאַנג באַדאַרפט צו שרייבן רע־צענזיעס, האָט מען קוים־קוים געשריבן כראַניק, ווען מען האָט שוין לאַנג באַדאַרפט צו שרייבן מאמרים, האָט מען ערשט געשריבן רעצענזיעס, ווען מען האָט שוין לאַנג באַדאַרפט צו שרייבן פאַרשערישע מאַנאַגראַפּיעס, האָט מען נאָך אַלץ געשריבן אַקטואַל־קריטישע מעמואַר־אימפרעסיאָניסטישע עסייען. יא, די ספּעציאַל־פאַרשונג פון שטיינבאַרגס משלים האָט זיך אַפילו פרי אַנגעהויבן, אַ יאָר נאָכן ממשלס פטירה — אַזוי האָט זיך דעמאָלט הערש סעגאַל, אין אַ קליינער שטודיע, אָפּגעשטעלט איבער דעם אופן פון אונדזער ממשל צו באַנוצן אַלץ און אַלעמען ווי אַ קונסט־אַביעקט, אויפן דרך פון אַ מאַקסימאַלער דעמאָ־קראַטיזאַציע, און האָט עס באַוויזן לגבי עטלעכע אַנאַמאַטאַפּיעס, וואָס גיבן איבער נישט בלויז די קולות פון מַדְבַּר, חי, צומח און דומם, נאָר דורך די קולות, אויך די שטימונגען זייערע, און ווי אַ וואָרט וואָס איז לויטן זין כלל

נישט מכוון צו זיין אן אַנאַמאַטאָפּעיע, ווערט עס צוליב זיין קלאַנג, און ווי דער פאַרבייט פון אן איינציק אות, פאַרבינדט אַמאָל, שטיפּעריש ערנצט, קול און זין: צעדווקעט [= צעהאווקעט]. אזוי האָט חיים גיננגער זיך אָפּגעגעבן מיט די מקורות פון אליעזר שטיינבאַרגס שאַפן און זיך אָפּגעשטעלט איבער אינטערעסאַנטע פאַראַלעלן צווישן מענדעלען און שטיינבאַרגן און אויך צוגע־זאָגט ווייטערע פרקים, איבער אַנדערע מקורות, סײַ נענטערע (שלום־עליכם, פרץ) סײַ ווייטערע (תנ״ך, חז״ל, עוואַנגעליע). אויך ש. ניגער האָט געמאַכט אַ קליינע התחלה — אַ פאַרגלייך פון כמעט דעמועלבן מאַטיוו בײַ שלמה עטינגערן („דער אינדיק“) און שטיינבאַרגן („בני ר' טודרוסל אין הויף“), און עס לאָזט זיך עפעס צוגעבן צו זיינע מסקנות. בקיצור, מען קען די דאָזיקע און ענלעכע פרווון דערפירן ביז איצט — זע, אַ שטייגער, מרדכי שעכטערס רשימה פון שטיינבאַרגס דימינוטיוון וכדומה, אָבער בסך־הכל מוז מען זאָגן, אַז בשעת אַ ליטעראַריש־קריטישער און עסעטישער צוגאַנג צו שטיינבאַרגן איז שוין אַ שײן צוגעפילנעוועט שטיק ישוב, איז אָבער דער וויסנשאַפּטלעכער צוגאַנג נאָך רובו מדבר, מיט גאַר קלייניקע אַזעלעך, אזוי אַז ס׳פאַסט זיך דאָ דער משל פון יענעם וואַגלער, וואָס האָט לאַנגע ברענענדיקע טעג און אייזיקע נעכט אַרומגענישטערט אין דער וויסטעניש און אַז ער האָט געפונען אַ טײַערן חפץ, האָט ער אים אויפגעהויבן און געזאָגט: ביסט טאַקע שײן און פײַן, אָבער צו ווינציק און צו קליין. און באמת, די פאַרשערישע אַרבעטן זענען נישט מער ווי ראשי פרקים, און דער המשך־יבוא, מיט אַ גרעסערן פאַרנעם און ברייטערן באַנעם, לאָזט נאָך אַלץ אויף זיך וואַרטן.

הייסט עס, אַז די מקורות פון שטיינבאַרגס משל און דאָס מקורדיקע אין זיין דרך אויפצובויען דעם משל — דאַרפן, ווי אַ טויער צו ספּעציעלע גאַר פּרטימדיקע שטודיעס, פאַרנעמען דעם אויבן־אָן פון אַ פאַרשערישן שטיינבאַרג־אינטערעס.

ט

וואָס שײך די מקורות פון משל און ממשלים — שטיינבאַרג איז לויט זיין טבע און מנהג, געווען אַן אייביקער לערנער, וואָס האָט שטענדיק אויסגעבריי־טערט די באַזע פון זיין וויסן און זי פאַרטיפּט דורכן דערגרונטעווען זיך צו אירע יסודות. דער אַלטער און דער נײַער משל, אין דער ליטעראַטור, באַזונדערס אין דער יידישער ליטעראַטור, האָט אים געמוזט אינטערעסירן און עס פּרעגט זיך, וואָס ער האָט דערפון געווסט. אַוודאי מעג מען זיך, אין כלל־שטרעך סומך זיין אויף אַלטמאַנען — ווי ער איז מעיד אין אַ בריוו צו אליעזר פּרענקל, — און עס באַדאַרף נישט קיין איבעריקע ראיות, אַז ער האָט געקענט ר' ברכיה הנקדנ׳ס ממשלים, עס פּרעגט זיך אָבער, צי זענען צו אים דערגאַנגען די יידיש־נוסחאות, און עס איז אַ שטיק חידוש צו הערן, ער זאָל נישט האָבן געקענט

עלטערע געזעמלעך, ווי אַ שטייגער משה וואַליכס משלים-געזעמל, און נישט בלויז ווייל דאָס בוך (1697) איז אַרויס אין אַ פּאַטאַסטאַט (1926), נאָר ווייל ער האָט געמוזט דאַריבער וויסן סײַ פּרײַער און בקיצור פון אליעזר שולמאַנס געשיכטע (1913) סײַ שפּעטער און מער באַריכות פון עריקס געשיכטע (1928), און וואָס דער עיקר איז, דאָס עס האָט געמוזט אָנרעגן זײַן אינטערעס אין געשיכטלעכן גאַנג פון ייִדישן משל, וואָס האָט אין זײַן עלטערער תקופּה די לרוב אויסגעליענע מאַטיוון רעאַליסטיש, שטייגעריש און אידיאָמאַטיש פּאַר-היימישט און פּאַריידישט, און דאָס איז חל נישט בלויז אויף דרויסנדיקע, בעיקר דייַטשישע, נאָר אויך אויף אינווייניקסטע, בעיקר העברעיִשע מקורים. שטיינבאַרג, וואָס גייט אַם קאַנסעקווענטסטן און אַם ראַפּינירטסטן אויף דעם וועג, און איז איר לעצטער, שלימותדיקסטער גלגול, וואָס פּאַראַייניקט אין זיך אַ גרויסע שפּע פון ירושה און אַ נאָך גרעסערע שפּע פון אַריגינאַליטעט, האָט די ירושה געמוזט לייטיש דורכאַקערן. און וואָס מיר זענען משער לגבי דעם עלטערן משל, ווייסן מיר לגבי דעם מאַדערנעם משל. אָבער עס פרעגט זיך, ווען איז צו אים דער גאַנגען שלמה עטינגער, צי אין די ערשטע צוויי אויסגאַבן (1889, 1890), צי אין אַ שפּעטערער (1920) אָדער ערשט אין וויינריכס עדיציע (1925); די זעלבע קשיא פרעגט זיך לגבי גאַטלאָבערס משלים, וואָס האָבן אים געקאַנט שפּעט דערגרייכן (1925), אָדער ר' מרדכלעס משלים, וואָס ער האָט אַודאי געלייענט תּמידים כּסדרם, לאַ פּל שכן ווען זיי זענען אַרויס, געזאַמלט (1919). די דריי זענען דאָך נישט בלויז פּעניקע, נאָר צומאַל געניאַלע פּאַריידישער פון משלים — דער ערשטער פון קלאַסישן דייַטשישן און פּוילישן משל, די איבריקע צוויי, בעיקר דער לעצטער, פון רוסישן, קרילאַווישן.

צו דעם געקליבענעם רייסטער געהערן אויך די „פּאַבלען“ (1912) פון יהואשן, וואָס האָט, לעבן זײַנע אַריגינאַלע משלים, באַאַרבעט חז״ל, עזאַפּ, לאַקמאַן, לאַפּאַנטען, לעסינג און אַנדערע, און מיר וואַלטן נאָך, און אַפּילו מיט אַ דגש, צוגערעכנט מ. ריוועסמאַנס „דעם זײַדנס משלים“, פּריי און גאַנץ ייִדישלעך באַאַרבעט נאָך קרילאַוו (1908), און אפּשר אויך פּסח קאַפּלאַנס „קרילאַווס משלים“ (ערשטע אויסגאַב 1917). פּראַבלעמאַטישער איז דער ענין פון מ. מ. דאַליצקיס משלים, וואָס וואַלטן אַנטהאַלטן עטלעכע בענד, אָבער עס פרעגט זיך, צי און אויף וויפּל די אַמעריקאַנער ייִדישע טאַג-פרעסע איז קיין בעסאַראַביע בכלל, און צו שטיינבאַרגן בפרט, דערגאַנגען; פּונקט ווי עס פרעגט זיך לגבי דעם ייִגערן, מאַדערנערן און ראַפּינירטערן נחום יוד, אָבער דער לעצטער האָט דאָך אַ טייל פון זײַנע פּאַבלען אַריינגענומען אין בוך-טאַולען (1919). אגב, האָט נחום יוד, מיט יאָרן שפּעטער, אַנגעשריבן אַן אַרבעט וועגן ייִדישער פּאַבל-דיכטונג (1948) פון אירע אַנהייבן ביז פּמעט דעם לעצטן דור; פּמעט — ווייל ער מײַדט אויס צו רעדן איבער דער מאַדערנער אַנטוויקלונג פּונעם משל, וואָס וואַלט באַדאַרפט צו שטיין אויף אַ העכערער מדרגה, ווי עס פּאַסט פּאַר אַ פּאַלק

מיט אזא אַלטער משל-מסורה, ער מיידט אויך אויס צו רעדן וועגן די ממשלים, ווייל ער איז אויך בכללם, און אזוי דערמאָנט ער נישט דעם נאָמען שטיינבאָרג, וואָס איז שוין דעמאָלט זעכצן יאָר נישט געווען מער צווישן די לעבעדיקע.

פון די און אַנדערע ממשלים האָט שטיינבאָרג געקאָנט אַ סך לערנען און אַפילו אַפּלערנען, און ער האָט עס מסתמא אויך געטאָן, פונקט ווי ער האָט עס געקאָנט טאָן און מסתמא געטאָן, אַריינקוקנדיק אין י"ג, דעם אַריגינאַלן און בריליאַנטן פאַרהעברעישער פון אַ גרויסער צאָל לאַפּאַנטענישע און אַ קלענערער צאָל קרילאָווישע משלים, און אויך אין „בעיר וביער“ פון זיין אייגענעם באַליבטן פעטער, יהודה שטיינבערג. אָבער אויב לשון־קודש, דערמאָנט מען די השפעה פון דובנער מגיד — שטיינבאָרג האָט זיך געגרייט זינען אַלע משלים צו באַאַרבעטן, און אַ פאַר פון זיי האָט ער אויך באַאַרבעט. י.י. סיגאַל דערמאָנט נאָך דעם באַרדיטשעווער און דעם בראַצלאָווער; בנוגע דעם לעצטן לאַזט זיך אפשר רעדן וועגן אַ השפעה פון די סיפורי מעשיות אויף די מעשה־הלך; בנוגע דעם ערשטן, איז ער, ווי דערמאָנט, אַ סוושעט פון אַ קינדער־דראַמע, אָבער אַ הנחה פון אַ ממשותדיקער השפעה (פון „קדושת לוי“ אָדער די צוויי־דרני מעגלעך נישט אויטענטישע, רעטשיטאַטיוון) איז אפשר נישט מער ווי אַן איינפאַל.

דאָס אַלץ איז וויכטיק פאַר זיך, אָבער אויך מחמת דעם, וואָס אַ גרויסער שאַפער איז אויך אַ גרויסער אַקומולאַטאָר פון דעם תמציתדיקסטן און וויטאַלסטן פון זינע פירגייערס וואָס זענען צו אים דערגאַנגען בכתב ובעל־פה. ער קאָנדענ־סירט עס איז זיך און פאַרוועבט אין זיין אייגענעם, אַריגינאַלן באַשאַף, און דערהויפט ער די אינטעגריטע לעבעדיקע ירושה פון זינע פירגייערס; פונקט דערהויבנדיק זיך אַליין צו אַ נייער, ביז איצט נישט דערגרייכטער הויך, ווי זיין דערגרייך דערהויבט אויך זינע מיטצייטלערס און נאָכקומערס. דער נייער הויכפונקט לאַזט זיי שוין נישט אַראַפּ פון אַ העכערן כלל־ניוואַ פון שאַפֿע־רישע מעגלעכקייטן.

ווי ווייט שטיינבאָרגס טעמאַטישע חידושים, שפראַכלעכע באַזונדערקייטן, קינסטלערישע ניטן און פינעסן זענען פון זיין רשות־היחיד, ווי אַ מין בשות־פותדיקע ירושה, אַריבערגעוואַנדערט אין רשות־היחידים, זעט זיך אַפיר, אַפילו ביי אַן אַגבדיקן פאַרגלייך פון דעם משל, וואָס האָט זיך אויסגעצייטיקט, נאָכדעם ווי שטיינבאָרג איז אַריין אין אַ ברייטערן רשות־הרבים; און בני אַ פלייסיקן איבערקוק וועט עס פרטימדיקער ניכר ווערן, אָנגעהויבן ביים פראַדוקטיווסטן און היינט בעסטן ממשל אונדזערן, לייב אַליצקי — וואָס האָט אַרויסגעגעבן עטלעכע בענד משלים, דערזנטער אויך אַן איבערזעץ פון קרילאָוון, מיט אַ נאָכוואַרט איבערן מהות און געשיכטע פון משל, ווי אויך אַן אַנטאַלאָגיע פון יידישן משל, און פאַרענדיקט מיט די יינגערע ממשלים ביז די וואָס האָבן אַרויסגעגעבן פינע משלים־ביכער — ווי משה שולשטיין און י. מאַגניק־

לעדערמאן — נאָר אויך די, וואָס דער משל איז ביי זיי אַ זיטיקערער זשאַנער ווי, אַ שטייגער, ריקודה פּאַטאַש און אַנדערע. דער דורכקוק וועט אויך נישט קענען איבערהיפערן דעם העברעישן משל. אָהער געהערן די משלים פון בראַבא (עזרא פליישער) און פון דעם בעסטן שטיינבאַרג־איבערזעצער, נתן אַלטערמאַן.

5

אַבער דאָס שפּילט שוין אַרײַן אין קאַפלעקס פון שטיינבאַרגס מקורדיקייט און עס איז אַ פּילפּנימדיקער קאַמפּלעקס, און נאָר אַ סיסטעמאַטישער אַנאַליז קען זיך מיט אים דערפאַרען. אויב זיך באַנוגענען מיט אַ בינטל קשיות, פרעגט זיך אַ שטייגער: וואָס פאַר אַ מאַטיוון האָט ער איבערגענומען און וואָס אַ פנים האָבן זיי געקריגן ביי אים; וואָס פאַר אַ מאַטיוון האָט ער מחדש געווען, ווער זענען עס די נפשות פון זײַן משל, — וואָס האָט ער איבערגענומען פון דעם פּרעירדיקן פּערסאָנאַזש און וואָס פאַר אַ פנים האָט ער געקריגן ביי אים, און וואָס פאַר אַ פּערסאָנאַזש האָט ער מחדש געווען; ווי אַזוי טיילן זיך אויס די פאַרשוּינען: דער מַדְבֵּר — אַ שלל פון טיפן און כאַראַקטערן, מידות און פּראַ-פּעסיעס, דיפּערענצירט ביז גאַר, סײַ אין געשטאַלט פון דעם גאַנצן פאַרשוין, סײַ בלויז אין געשטאַלט פון אַן אַבר, וואָס ווערט אויך אַ פאַרשוין פאַר זיך; די בעל־חיים — חיה, בהמה, עוף און שרץ — וואָס דער משל מאַכט זיי אויך פאַר אַ מַדְבֵּר, ווי ער מאַכט דעם דומם, — די יסודות און דערשײַנונגען פון דער טבע, סײַ סאַרט באַרג און טאַל, סײַ סאַרט טײַך און וואַלקן; די כלים — סײַ סאַרט דאָך און טיש, סײַ סאַרט לאַמטערן און לאַמפּ; די אינסטרומענטן — סײַ סאַרט זעג און חלף, סײַ סאַרט פּידל און פּויק; מלבושים — סײַ סאַרט שטייול און שקאַרפּעטקע, סײַ סאַרט קנעפל און שנירל; פּונקט ווי ער מאַכט פאַר אַ מַדְבֵּר אַ רעיון, אַ הוריות, אַן אות, אַ דגש, אַ נקודה, — און, בעצם, וואָס נישט, — און אַ יעדער און אַ יעדעס רעדט כּדרך הטבע, כּדרך זײַן אייגענע טבע, ווײַל דער ממשל, וואָס ווייסט צונויפצופאַרן אינטוּזיציע און דורכגע־טראַכטקייט, האָט די כל מיני דיבורים זייערע טיפּיזירט, אינדיווידוואַליזירט און אַפּילו קאַפּריזירט, און כאַטש דער דיבור איז אַרגאַניש צוזאַמענגעוואַקסן מיט דעם כמעט תמיד דינאַמישן סיפּור־המעשה, שפּראַצט ער פון אים אַרויס מיט אַ ספּאַנטאַנער רירעוודיקייט, און עס פּאַדערט זיך אַ גאַר דעטאַליזירטער אַנאַליז, כּדי אונטערצושיידן צווישן דער באַזונדערער לעקסיק פון דער דעסקריפּציע און דער באַזונדער לעקסיק פון דעם דיאַלאָג, וואָס שייך דער לעקסיק בכלל, איז עס אַ מאַזאַיק, וווּ די שטיינדלעך קומען פון די ווינטסטע און נאַנטסטע מקורות, וואָס ווילן אויך אויסגעפאַרשט און קלאַסיפּיצירט ווערן, און דאָס איז אפשר נישט קיין לייכטע אַבער דערפאַר אַ גאַר אינטערעסאַנטע מלאכה, — אַזוי, אַ שטייגער, פאַרדינען אַ באַזונדערן אויפּמערק ווערטער,

וואס האבן לאנג פארגעסן זייער אפשטאם און האבן זיך פאראלגעמיינערט און קערן זיך איצט אום אין זייער ערשטער היים; אדער ווערטלעך וואס זענען שוין געווארן דרך משל און קערן זיך איצט אום צו זייער ערשטער קאנקרעטקייט. פארשטייט זיך, אז עס פאדערט זיך אַ גרונטיקע חקירה פונעם סינטאקס זינעם, ווו ער דערלויבט זיך כלערליי אפנויגן, אבער בוים זיי אריין אין דעם דערציילערישן אדער שמועסערישן גאנג, אז כאַטש זיי ווייזן זיך תחילת אויס ווי משונהדיקע אורחים, ווערן זיי תוך כדי דיבור די לעגאלסטע בעלי-בתים.

ענלעכס לאַזט זיך זאָגן מכוח אַלע, אדער כמעט אַלע איבריגע עלעמענטן און קאָמפּאָנענטן פונעם משל־אויפבויע. אַזוי איז אַ סוגיה פאַר זיך דער גראַם זינער, וואָס האָט ביי אים געקריגן אַ חנוּדִיקע בויגקייט, בעיקר אין זײַן קאָמבינירטער פאַרעם, אָבער זי — און דאָס איז דאָס סימפּאַטישע דערבײַ — שטאַרצט נישט אַפיר מיט איר אויסטערלישקייט, זי שרייט נישט, ווי געוויינלעך עס טוען חידושים: עולם, קוקטס און גאַפּטס, נאָר זי גלידערט זיך שטיל און רויק אײַן, און די היימישע סביבה פון איר שורה און אירע שכנות פון פאַרנט און פון אונטן פאַרהעלפן איר דערצו. אָבער כאַטש דער חידוש ווייזט זיך אויס ווי אַ וואַנגאַנג, טוט ער פאַרט אַ צופּ מיט זײַן שמיכלדיקער פרישקייט. כּנהוג, איז אויך דאָ דער גראַם דער מקום־מקלט פאַר דעם דיאַלעקטישן, אָבער אויך דאָ גייט עס צו ווי כּדרך אגב, בפרט אַז דער קאָמבינירטער גראַם פאַרטושט עס נאָך אַביסל — על כל פנים איז עס ווי אַן אונטערשרייך פון דער שייכות צו דרום־יידיש בכלל, און צו בעסאַראַבער יידיש בפרט. אָבער אויך דאָ שוויבלט עס נישט, עס איז נוסח די לחכימא ברמיזא, ווייל בדרך כלל האַלט זיך אונדזער ממשל אין דר־כלל־יידיש, ווי עס האָט זיך אויסגעפורעמט אין אונדזער קלאַסיק, און ווער עס וועט וועלן אַרויסבאַקומען דאָס בעסאַראַבישע אין די משלים, וועט אים דאָס גאַר נישט לייכט אַנקומען.

אַ גאַר קאָמפּליצירטן וואַרשטאַט האָבן מיר אין פּראָזאָדישן אַפּשפיגל פונעם ממשלס באַלאַנסירן צווישן די משל־יסודות: דעם עפישן — דער סיפור מעשה, דעם דראַמאַטישן — די רעפּליקעס פון די נפשות, דעם דיאַקטישן — דער מוסר השכל ווו יעדער פאָדערט זיך זײַן לשון, און דער מחבר גיט אים אויך נאָך, אָבער ער שניצט אויס אַ רעמל, וואָס נעמט אַלץ אַרום אַזן נעמט אַלץ אַרײַן, און דאָס רעמל איז נישט קיין זאַק אויפן פוס און נישט קיין קאַרע אויפן בוים, נאָר אַ הויט אויפן לייב און אַפילו דאָס לייב אַליין. די עצם חכמה פון באַלאַנסירן געהער צו דער משל־קונסט, און איז בדרך כלל נישט שפּאַגל נײַ, אָבער בדרך־פּרט איז זי שפּיגל נײַ, בפרט אַז אונדזער ממשל איז, לויט אַ דעפיניציע, וואָס זאָל שטאַמען פון טודער אַרגעזי, אפשר דער איינציקער פון די גרויסע ממשלים, וואָס איז בעיקר אַ ליריקער, און האָט מיטן כּוח פון דעם לירישן דאָס משל געמאַכט — אַ ליד.

ואחרון אחרון, די קשיה וועגן משנת רבי אליעזר — ווי אזוי קוקט ער, דורך זיין משל, אויף וועלט און לעבן, באשאף און מענטש; און וואס דערציילט אונדז טאקע דער משל דאריבער. מעגלעך, אז אינפארמאציעס מחוץ דעם משל האבן דא אויך א חשיבות, אבער זיי זענען כולל זאכן, וואס האבן נישט קיין טיפערע שייכות מיט זיין תוך, ווי ער האט זיך מאניפעסטירט אין משל. דאס דארף טאקע באטאנט ווערן, היות ווי דא און דארט האבן עטלעכע אפשטאענס זיינע, אנהענגנדיק אים זייערע אייגענע פראגראמאטישע עמבלעמען, א היפש ביסל טריוויאלזירט. מוז מען טאקע בפירוש אנטקעגנשטעלן די הנחה, אז דער קוק פונעם משל איז בדרך כלל א פעסימיסטישער, — און דאס האט לעצטנס יצחק באשעוויס, רעדנדיק איבער אונדזער משל, נאך אמאל אונטערגעשטראכן — און מיר וועלן צוגעבן: אפילו ווען דער ממשל איז, לויט זיין געמיט אדער אידעאלאגיע, ווי א שטייגער אין אונדזער משפילישן משל, אן אפטימיסט, לא כל שכן ווען ער איז, סיי לויט זיין געמיט, סיי לויט זיין נסיון, א פעסימיסט ווי עס איז עס שטיינבארג. איז טאקע שלמה ביקל גערעכט, וואס האט דאס עטלעכע מאל אפירעהויבן — דער מענטש האט, אין דער מלחמה קעגן דעם אכזריותדיקן גורל, די מערכה זיינע אפריארי פארשפילט, און דער איינציקער אַנשפאר און אויסוועג איז אין דער סאציאלער סאלידאריטעט. אז דא איז פאראן אפילו א שפארע פאר א גלויבן אין א דיאלעקטישן אדער מעכאניסטישן פראצעס, וואס ברענגט א ישועה — איז פשוט א בבא'מעשה, און עס איז קאמיש צו הערן, ווען מענטשן, וואס זענען געווען נאנט צו שטיינבארג, זאגן דאס נאך. זיי וואלטן דאך באדארפט, בעסער פון אנדערע, צו וויסן, אז דער אויפ־טאקט צו די משלים: „טרוריק, קינדער, אויף דער וועלט דער ברייטער, גראַמער! ביטער! מיט א משל כאַטש זיך קוויקן לאַמיר“, איז צו ערנצט געזאָגט, אז מען זאל די טרוריקייט און די ביטערקייט נישט אַננעמען פאַר גרונטיקע יסודות פון דעם נברא, און מיינען, אז אַן אַנדער סדר־חברה, וועט ברענגען אַן אַנדערן סדר־עולם, און אַז אַ דרויסנדיקע תקנה הייסט אַן אינעווייניקסטער תיקון. עס קומט אונדז פיר, אז דער מער קהלתדיקער שטיינבארג איז ענלעך צום מער איובדיקן ברענער, וועלכן מען האט אויך געפרוווט טריוויאַליזירן — ביינדס פעסימיזם האַלט די קרעאַטור פאַר צו אומגליקלעך, אַז מען זאַל דעם צער פון בין חי לטבעו נאָך פאַרגרעסערן דורכן צער פון בין חי לחברו, און פונדאָנעט דער אויפברויז קעגן עוולות און אכזריות, פונדאָנעט דער פאַסטולאַט פון ליבשאַפט און רחמים לכל אשר נשמה באַפּו.

דב סדן

ירושלים, חשון תשכ"ט

האַמער און אייזן

העי, העי, העמערל! —
קומט צו מיר אין קעמערל!
איך וועל איך עפעס ווייזן —
אונטער שווערן האַמער קרעכצט און וויינט דאָס אייזן.

די פויסט

קלאפט דער האמער, שלאגט,
און דאס אייזן שרייט געוואלד, סע קלאגט:
— גאט מיט דיר! פארוואס? פארווען? איך בין דיר
דאך א ברודער! ביידע מיר גאטס קינדער!
אייזן איך ווי דו — דאס זעט אפילו דאך א בלינדער!
— סארא ברודער! (לאכט דער האמער) סארא קינדער גאטס?
איך בין פויסט און דו ליגסט אויפן קלאץ!

דער האַמער און דאָס שטיק אייזן

טרויריק, קינדער, אויף דער וועלט דער ברייטער, גראַמער!
ביטער! מיט אַ משל כאַטש זיך קוויקן לאַמיר.
ס'האַט דער קאַפּ דער אייזערנער, דער שטאַרקער האַמער,
וואָס בניס קאָוואַל יונצע אין קאַמער,
זיך גענומען קלאַפּן דאָס שטיק אייזן,
על פי חקירה אים דערווייזן,
אַז מע דאַרף זיין קלוג, געדולדיק,
און ניט זאָגן קיינעם: דו ביסט שולדיק!
— ווייס:

ביסט אומזיסט נאָר, זאָגט ער, אויף מיר ביז.
נאַריש איז דיין שעלטן, לעפיש איז דיין שרייען.
אדרבא, זאָג:

איך בין שולדיק, וואָס איך שלאָג?
וואָס בין איך דען? מער ווי אַ פלייזין
אין דעם קאָוואַלס הענט?
און דער קאָוואַל — מיינסטו, ס'איז אין אים געווענדט?
האַסט אַ טעות, בנאמנות!
פונקט קאַפּויר! אויף אים אַ גאַטס רחמנות!
ער איז נעבעך מיד, דערשלאָגן,
ס'וויל זיך אים גאָר ריין.
נאָר אַ ברירה? נו, וואָס זאָל ער נעבעך טון?
זעסט, אינדרויסן שטייט אַ קראַנקער וואָגן,
אויסגעבויגן אויפן לינקן אַקסל,
מוז דער קאָוואַל שמידן, אַז די אַקס זאָל
זיין געזונט און שטאַרק —
עפעס דאַרט געשען מיט איר אַראַפּן באַרג.
אַבער אויכעט אויף דעם וואָגן
זאַלסטו זיך ניט קלאַגן.

ר'מוז פסדר

דריין די רעדער :

ס'שלעפן אים די פערד, ווהין זיי יאָגן.

און די פערד — אוי, זע אויף זיי ניט ברוגז!

שלעפן איז זיי אויך ניט ניהא, נאָר וואָס טויג עס?

ס'טרעבט די בניטש... די בניטש!... און זי אַליין?

אויך ניט שולדיק, ניין!

ס'איז אַ מעשה אָן אַן עק... פאַרשטיי נאָר גוט דעם רעיון

און הער-אויף צו שעלטן, שרינען,

וויל פאַרשטייען הייסט פאַרצניען...

— קין!

(שרינט דאָס אינזן און מיט פניער שיט עס)

נייע האַמערס — נייע שיטות!

הרגעט-שלאָגט, און איז אַ ברודער! עצות גיט ער!

שווינגן, ווען אונטער די קלעפּ איך ציטער?

צווישן האַמער און קאָוואַדלע? ! מוחל! מוחל דיר עס!

אוי, מיין ווייטיק אָן אַ שיעור איז —

וויל איך שעלטן, וויל איך שרינען אָן חקירות!

דער חלף און די זעג

ס'טרעפט אַמאָל זיך אויכעט,
אַז אַ שניטל האַלץ צעזעגן מוז אַ שוחט.
איז געשען,
ס'האַט דער חלף גראָד די זעג דערזען
און צעלאָזט די שאַרפע צונג.
— זע נאָר, זאָגט ער, יענעם גראָבן יונג!
שטשורעט מיט די ציין!... אַ פרייד אויף אים איז!
אפשר ווייסט איר וואָס? אומשטיינס-געזאָגט אַ צורה!
גאַלע פּגימות!
קריצן,
שפיצן
גאָר אַ גאַנצע שורה!
טריפה דאָך פון קאַפּ ביז פיס!
און וואָס זאָגט איר אויף זיין הולך? אויף די הילצערנע מלבושים?
הערט איר, אַז איד טו אַ קוק אויף דעם מגושם,
דאָנק איד ערשט זיין ליבן נאָמען, וואָס ער מאַכט אי שייך אי מיאוס.
ווייל איז מיר! מנין חלק זיס!
ניט קיין פיצל
קריצל
אויף מנין פשר קלינגל! ניט קיין שפרענקעלע! קיין פּגימל!
איז אַ חידוש, וואָס דער פרומער רב אלקנה
נעמט מיך אין די הענט מיט הייליקייט, כוונה,
מאַכט אַ ברכה, טוט אַ וונק צום הימל?
— אמת, זאָגט די זעג בתמימות (צי גאָר מיט אַ מייך?),
יא, איד זאָג אַליין:
רב אלקנה איבער מיר אַ ברכה?
שיינע זאַכן!
דאָס געווען וואָלט ממש נאָר צום לאַכן.

וואָס בין איד? אַ פּראָסטער בעל־מלאכה.
ניט איד בלינצל, ניט איד פינקל,
שטיי מיר אין אַ טונקל ווינקל,
ווייס מײַן אָרט און בין בני זיד ניט חס ושלום שטאַלץ.
וואָס, איד קען דען מער ווי זעגן האַלץ?
אַבער דו — אַ קלייניקייט! — שנידסט־איבער דאָך אַ האַלדו!

★

קומט דער מוסר־השכל און שיט־צו אַביסל זאַלץ:
נאָך עד היום איז אַ זעג, אַ בעל־מלאכה,
גאַר אַ פּלעק אין דער משפּחה,
און אַ שאַרפּער חלף האַט הצלחה —
אי ער קוילעט, אי מע מאַכט אויף אים אַ ברכה!

Kalmiz

שנאת־חנם

— האַרכסטו, יונה ?
מ'דאַרף בניצניטנס זען אַ קונה.
די בהמה איז פגירה.
מ'שטיינס־געזאַגט, די מילעך אירע !
אַפגעדוכנט איבער איר שוין באַלד אַ שעה, צום לעצט —
דאַנקן גאַט, דאָס מעלק־שעפל באַנעצט
(מעלקנדיק איר אַלטע קו, געזאַגט האָט חיה־ביילע).
— קלוגע !
ווער איז דען משוגע
אַפצוקויפן דיין נבלה ?
(ענטפערט איר רב יונה) סיידן נאָר צום קלאַץ.
וויילסט, וועל איך אַ שמוס טון מיטן קצב זעליק קאַץ,
צי מיט שלמה־חיים יהושעס...
— שמועס ! — —
דאָס דערהערט די פשרע בהמה,
זי באַפאלן מיטאַמאָל אַ פינצטערניש, אַן אימה.
— מאַמע מנינע, רעוועט זי, וווּ ביסטו ? מוטער מנינע, מי זיך !
זע, דער חלף אויפן האַלדז ! איך צי זיך אויס, איך צי זיך !
— שאַ, מיין שכנה !
(זאַגט צו איר דער הונט רב נאַטקע)
ביסט שוין טאַקע גאָר אַ זקנה,
צניט שוין, כ'לעבן, אין דער יאַטקע.
כ'קום אַהין אָפט שמעקן,
מיגלעך, איך וועל אויך אַ ביינדעלע אַפּלעקן...
— שטום ! דו פלב שפּכלבים, דו !
(מיט די לעצטע כוחות יעכצט די קו)
דו, הונט, אויכעט ? מילא,
אַז רב יונה און זיין ביילע

גיבן־איבער מיך צום קצב, דעם רוצח —
 ניט קיין חידוש... דאָס פאַרשטיי איך...
 ס'קומט מיר... איך געדענק, מנין מאַמע, זאָל זיך מינען,
 פלעג מיר זאָגן, ווען מע פלעג זי בני דער אינטער ציען:
 טאַכטער, מעלקן איז אַן אלף,
 תּו — וועט זיין דער חלף!
 איז גערעכט רב יונה... יאָ, נו, וויל איך,
 זאָג איך, דאָס איז פאַר מנין מילעד:
 אַלע יאָרן מיך געמאַלקן, איצטער פירט ער צו דער שחיטה.
 אַבער דו, אַ פרעמדער פּלב, אויך צו מיר אַ שליטה?
 הערט, איר זאָלט געזונט זיין, הערט!
 מיט מנין מילך אים ניט גענערט,
 ניט געווען קיין פּרינד אים, ניט איך בין אים,
 און אַ שונא? ! גאַט, באַהיט פון שנאת־חנם!

Kolomoj

דער וועלט-אונטערגאנג

איינמאל איז רב כלבן שטאָט אַנבניסן אַ שטעקן גאָר באַשערט.
נו, איז וואָס? מסתם דער הונט דעם שטעקן ווערט.
ניט פאַר איצט, איז פאַר אַמאָל.
נאָר אַ הונט, וואָס לעבט פון כאַפקע-לאַפקע, ניט פון קצבה,
נייע זינד ער שרייבט-אָן פאַר אַ מצווה,
הינט פאַר אַלטע גיי באַצאָל! ?
וויל רב כלב פון די קלעפּ ניט וויסן,
און געוואַלדעוועט, אַזש וועלטן אינגערין.
— סלופ, וואָס שטייסטו? (רופט צום שכנס הונט ער)
וויי, וואָס שווינגט מען, וואָס? סע גייט די וועלט דאָך אונטער!
אַלצדינג, אַלץ!
און אַיעדער נאָר פאַר זיך, פאַר זיין געשמדטן האַלדז!
יעדער היט זיין בערגל מיסט, צי לעקט אַ ביין אין קיך ער!
גוואַלד! שוין קיינער מיטן לעבן הינט ניט זיכער!
קיינער, ווער סע גלייבט אין גאָט און פירט זיך ערלעך!
אַז אַרויסצוגיין אין גאָס שוין הינט געפערלעך!
ווער לאַ תגנוב? וואָס לאַ תרצח?
הפקר! אָן אַ גאָט די וועלט שוין פירט זיך!
אַז מע גלייבט אין גאָט ניט!... אפיקורסים און גנבים!...
וויי! די וועלט שטייט-אנין בני די קצבים!
בני די בניכיקע קצבים מיט די העק!
שוין! אַ סוף! אָן עק!
אַז ניט הינט, איז מאַרגן קערט די וועלט זיך איבער!
הינט, וואָס שווינגט איר? האַווקעט! האַווקעט! הויך! בציבור!
אפשר? אולי? גאָט אַ פאַטער!...

— אי-או! רופט זיך אָפּ דער שוואַרצער קאַטער
וואַרגל-ווערגל
(אין אַ בייז גרין-פּניער-שפּניענדיקן בערגל
אינגעהוויקערט-אינגעבויגן,
קוקט דעם הונט ער סטערדיש אין די אויגן).
הער נאָר! וואָס אזוי צעשריגן זיך, רב קרוב?
מאַלע אַז אַ קלב כאַפּט אַ שטעקן, ווערט די וועלט שוין חרוב?!

דאָס פּערד און די בײַטש

— אוי, סע זאָל שוין קומען אַ מפּלה
אויף רב פּײַטל בעל-עגלה,
דיןן באַלבאָס דעם שײַנעם,
און אויף דיר מיט אים אינײַנעם!
(צו דער בײַטש
זאָגט דאָס פּערד)
סטײַטש?
זיך אַזױנס געהערט?
זאָג, וואָס קומט דאָס מײַד אומזיסט צו שלאָגן?
מײַנסט, מיר גרינג צו שלעפּן אָט דעם וואָגן?
נו, און דאָס פּאַרגעסן, אַז צום אַלעם ערשטן
מוז אין מױל אײַך נעמען כאַטש אַ גערשטן?
און פּאַרוואָס ניט טאַקע האַבער?
אַבער —
גײ רעד צו אַ פּידזשעלע אַ גראַבער!
וואַלט דײַך נאָר ווי מײַד געשטאַכן,
וואַלסטו אויפּגעהערט אַזױ צו פּאַכן,
קאַטעווען און שינדן פּאַסן!
ווידער?... אײַך געוואַלד וועל שרײַען איבער אַלע גאַסן!
— שױנג! (אַ קנאַק די בײַטש מיט שמײַסנדיקער צונג)
אמת, זאָגט זי, שלעפּן אַזאַ וואָגן,
און דערצו נאָך אויף אַ הונגעריקן מאַגן,
הײַסט, נו יאָ, אַרויספּאַכן פּון זיך די לונג;
נאָר דײַך שלאָג אײַך —
הער, בסוד דיר זאָג אײַך! —
ניט דערפּאַר, וואָס ווילסט ניט שלעפּן,
נאָר דײַך קומט דערפּאַר צו קעפּן,
וואָס, בהמה, ניט פּאַרשטאַנען
און געלאַזט זיך שפּאַנען!

דער קוש

יעדער האָט זיך זינע תנועות און העוויות.
און רב ניסל שעה'ס,
דער גביר דער שיינער,
ער געהאַט אַ טבע : תמיד נאָכן עסן
זיך בניס טיש געזעסן
און געצמאַקעט ביינער.
צמאַקעט ער אַ ביין אַזוי און נאָגט,
און דער ביין דערפרייט זיך און ער זאָגט :
— טעלער, שיסל, גרויס און קליין !
זעט נאָר, ווער סע קושט מיד ! דער באַלבאַס אַליין !
גלעזלעך דינע,
רוקט אינך אָפּ, מחילה !
איר פאַר קנאה
קענט דאָך פוקען נאָך, חלילה !
ווי ער צמאַקעט, לעקט מיד מיט די ליפעלעך די רויטע !
— איי, דו שוטה,
(ענטפערט אים אַ שיסל)
וואַרט אַביסל,
ביז רב ניסל
וועט דעם מאַרעך דיר אויסנאָגן —
וואָס וועט איר, רב בייניש, דעמאַלט זאָגן ?

די גאולה

ערלעך, זאָגט די וועלט, איז שווערלעך,
גנבענען — געפערלעך!
נו, אַ וועלט!
שלעכט אַהערצו, שלעכט אַהינצו, שלעכט וווהין מע דרייט זי. —
לויפט דער וואָלף צום צדיק פונעם פעלד,
האַלטן זיך מיט אים אַן עצה.
ווער־זשע איז דער צדיק? נו, ווער ווייסט ניט, אַז דער פוקס?
מנילן גייט און הערט פון אים אַ וואָרט אַ קלוגס!
אַמר צדיק — זאָגט דער צדיק, לאמור —
אַט אַזוי צו זאָגן: צייל־אַפּ דרניצן ביימער,
טרעפסטו דאָרט אַ גרוב אַ טיפן —
אויסגעגראָבן אים דער שוואַרצער שפיפון,
וואָס מע רופט אים פיפערנאָטער
(ציען זאָל אויף אונדז גענאָד ער
און קיין ביזן ווינט אויף אונדז ניט לאָזן בלאָזן!).
פילט מיר אַן דעם גרוב מיט לעבערלעך פון האָזן
און פון שעפעלעך, פון הינער און פון אינדיקעס!
מעג אויך זיין פון טניבעלעך — פון אַלצדינג וואָס ניט זינדיק איז!
און מע זאָל דאָס עסן, איידער ס'הייבט־אַן טאָגן,
אויפן ניכטערן און פרישן מאָגן,
אַלע חודש נאָכן מולד,
ווען די קליפה איז ניט שולט —
וועלן אַלע וועלף און הינט און בערן
גוט און פרום און ערלעך ווערן!
און פון אונטער דר'ערד די גאולה
ווי די גרינע גרעזעלעך וועט שפראַצן —
אַמן פן יהא רצון!
און אַ סימן צו דער סגולה:

לעבערלעך ווי מאַכט ? אפשר ניט „לעב ערלעך“ ? —
אַט אַזוי געזאָגט דער צדיק. און דער סוף ? — געפערלעך !
שווער איז צו דערציילן, ביטער איז צו הערן !
וויי, וויי ! וויפל מ'האַט געשפּאַלטן בייכעלעך !
טייכעלעך
זיך געגאַסן בלוט און טרערן,
ווייל — די גאולה וויל מען ברענגען, ערלעך וויל מען ווערן !

דער רשע

פון אן אָפגעריסן פרומען בלימל
איך אַמאָל געהערט :
פאַר נ'עבירות שטראַפּט דער הימל
און פאַר מצוות שטראַפּט די ערד.
און איך האָב דערצו אַ משל. הערט !

*

— ברודער, (זאָגט דאָס שפיגעלע צום זייפל)
זאָג, וואָס איז דיר ? עסט דיד ניט דער צווייפל ?
ס'שטילע ווערעמל ? דער „נאָגער“ ?
איז ניט ריין, חלילה, דאָס געוויסן ?
כ'וואָלט געווען אַ בעלן וויסן,
וואָס סע מאַכט דיד אַזוי מאַגער
און פון טאָג צו טאָג אַלץ נאָכגעלאַזטער, שיטער
— ביטער !
(זאָגט דאָס זייפל מיט אַ קרעכץ)
קאַלטס און וואַרעמס, און מע פייניקט און מע פלאַגט.
— טוֹזשע תשובה, קינד ! מע זאָגט :
יעדער טוט אַליין זיך שלעכטס...
— וואָס־זשע ?
מיינסט אַן אמת, איך אַ רשע ?
— נו, וואָס דען־זשע ? וואָס־זשע שטראַפּט מען ? זאָג אַליין !
— איך, די וועלט איך זייף און מאַך זי ריין !

די קאץ און דער וורשט

מיט אַ יאָמער זיך די קאץ אַרומגעטראָגן :
„מיאָו ! מיאָו ! מיאָו ! די באַלבאַסטע מיך פאַרגעסן
און די דינסטמויד מיך געשלאָגן !
איך בין הונגעריק, און עסן וויל איך, עסן !
און פאַר וועמען וויינען ? און פאַר וועמען קלאָגן ?
מיאָ, איך לאָז זיך אויס פאַר הונגער און פאַר דורשט !“
קומט אַקעגן איר דער בניכיקער, מיט פלייש געשטאַפּטער וורשט
און ער נעמט דער קאץ זיך זאָגן מוסר
(אַז ניט העלפן, כאַטש אַ וואָרט איר זאָגן מוז ער).
„פע ! סע פאַסט ניט“, זאָגט ער, „פאַר אַ קאץ צו וויינען ! ניין,
סע פאַסט ניט !

הונגעריק ? איז וואָס ? און אַז אַ טאַג מע פרעסט ניט,
איז סכנות ? בעסער אַז מע עסט ניט !
ווער סע הונגערט, דער אין גאַט פאַרגעסט ניט !
ווי איז תשובה, אַז מע פאַסט ניט ?
דאָס אַ תכלית דען : מיט פלייש דאָס בניכעלע צו שטאַפן ?
זאַלץ און וואַסער, און אַ שטיינדעלע צוקאַפן !“
„מ... יאָ, נו“, זאָגט די קאץ, „אינדעסן
קומט דאָס ניט צו עסן...
דו גערעדט, איך שוין פאַרגעסן...
איך געדענק נאָר וואָס איך לייג אין בויך... אַזוי איך...
וואָס ? אומשטיינס-געזאַגט אַ קאץ... אַ מוח...“
וויל דער וורשט אַנטלויפן, כאַפט זי מיט די ציין אים —
שלינגט די תורה אַינן מיט אים איניינעם.
אַנגעשלונגען, אַנגעשטאַפט מיט תורה און מיט וורשט דעם מאָגן —
צו די מינז אַוועק די קאץ, זיי מוסר זאָגן.

זשאבעס

עפעס רעשט זיך אין געמויזעכץ! עפעס דאָרט אַ קאָך!
קעגן בושל אויפגעהויבן זיך די זשאבעס. (— דאָך!)
אַ געשריי, אַ קוואַקערן:
„פּרנז זאָל זיין די בלאָטע, פּרנז!
אויס! גענוג! ביז וואַנען? שלינגט אונדז אויפן שאַק,
און קיין פּיפּס ניט!! הפּקר! שנייד און בראַק!
ניין! סע גייט אַזוי ניט ווינטער! ראשית ווילמיר טאַקע,
ניט באַשרענקט און ניט באַגרענעצט זיין זאָל אונדזער קוואַקע:
ווען מע דאַרף און ווען ס'איז נייטיק, מאַכן אַ „קוואַקאָוקע“,
און אַרויסזאָגן אַיעדער זאָל זיין מיינונג הויך, און דווקא
נאָר בניטאַג — דער זומפּ זאָל ברויזן!
זאָל מיר וויסן אויך וואָס גוט און שיין איז!
והשנית:

בלומען! רויזן!

ס'איז ביי אונדז דאָך בלאָטע בלויז!
זאָל מיר אויך אַמאָל שוין זען אַ רויז!“
(זשאבעס — און געפערלעכע השגות?
אים, דעם סאַלאַוויי גיי זאָג עס!
פונעם נאַנטן וועלדל זיינע זינדיקע געזאַנגען
זיס געוועקט חלומות, ניט-געשטויגענע פאַרלאַנגען
צווישן עולם, יענעם גליטשיק-קאַלטן-נאַסן.)
נו, אַז דאָס געמויזעכץ זיך גענומען וויגן!
וואָס? וואָס טראַכט איר זיך? דער בושל זיי געשוויגן?
בלוט געגאַנגען אין די בלאָטע-גאַסן!
זונטיק, מאַנטיק, דינסטיק... קיצור: שבת...
נו, ווער אויסגעפירט? די זשאבעס!
זשאבעס היפען, זשאבעס טאַנצן...
מזל-טוב! דער בושל נאָכגעגעבן זיי אינגאַנצן!
וואָס-זשע דאַרף מען נאָך? מע דאַרף אַ נעם טון זיך געטריי
און די בלאָטע איבערבלאַטן אויפדאַסניי,

העט פון שימלהניטל גרינעם
ביז אַראָפּ צום שלנים און עפּוש־פּאַדעם כל המינים.
(דאָס אַן אַרבעט פאַר געניטע, פאַר מבינים!)
און צום ערשטן מאָל די חברה קוואַק
אַינגעפירט אַ קלפּי, און מיט אַלע פליטערלעך תּרײַג,
מיט אַמביציעס, מיט דרשות, סעודות, צדדים,
מ'האַט געקוואַקעט דורך די נעכט — פּחדים!
און געקלויבן און געקלויבן,
ביז זיי האָבן — גאַט צו דאַנקען און צו לויבן! —
אויסגעקליבן דרייַ בכבודיקע נעמען!
ניין, דעם זומפּ זיי חס ושלום ניט פאַרשעמען:
קוויס־קווע־קוואַד־קוואַ־פּאַפּוגנ, וואָס רעדט אויף שבעים לשון —
אַ בר סמכא בני די פּראָשן;
און דער פרומער שוואַרצער חסיד רב קראַ־קראַד,
וואָס ער זאָגט נביאות פון שפיץ דאָך;
און דער עיקר —
דער הער פּיקער,
וואָס מע רופּט אים פּיקהאַלץ (ע, ער איז קיין שוטה —
ר'האַט אַ יאַרמעלקע אַ רויטע!).
און היות די לניט
שענקען דעם געמויזעכץ אי זייר חכמה אי זייר צניט,
מוז דאָך קהל אויף זיך נעמען זייר פּרנסה.
על כּן
האַט אַליין דער בושל פון זיין הויכן באַלקן
אַפּגעשטעלט אויף קהלס חשבון זייר הכנסה.
און אַ נעם געטון מיט חשק
אין אַ שעה אַ גוטער חברה זיך צום עסק —
עסן!
און די בלאַטע? ווייס איך וואָס! פאַרגעסן!
די הוצאות לעת עתה גרעסער:
צוגעקומען נייע פּרעסער...
און דאָס בלאַטע־לעבן אויף אַ האָר ניט בעסער!

Kobayashi

דער ריכטער

איינמאל האָט רב כאַפּער־כאַפּעראַוויטש־כאַפּערעסקו
(דאָס דער בער — פון וואָלד דער ריכטער)
זיך געלייגט ניט איבריך ניכטער
און מיט ביידע לאַפּעס פונעם שלאָף געטון אַ פליעסקע —
נעבעך זיך דערשראָקן ;
אויסגעדאַכט זיך אים : פון וואָלד געוואָרן איז אַ שטאַט,
גייען פּריןטיק אַלע חיות פונעם באַד,
אויסגעצוואַגן, פּנן און פרום ווי ציגנבאַקן...
הינט גיי לעב ! צווישן סאַמע פרומע
קען אַ ריכטער האָבן דען אַ תקומה ?
וואָס ? פּונוואַנען לעבט אַ ריכטער דען ? פון מעשים טובים ?
נעמט ער רעווען, ברומען פונעם שלאָף,
אַזש סע ציטערן אין צענטן דאָרף די שאַף.
לויפן זיך צונויף די שכנים, פּריינד און קרובים,
און מע וועקט אים, און אין שטערן שפּינט מען אָן דרין מאַל אים.
כאַפט ער אויף זיך און דערציילט דעם חלום.
און מע זעט באַשיינפּערלעך, ער עקט זיך.
„גאָט מיט דיר !“ באַרויקט אים דער פּוקס, „ניט שרעק זיך !
כ'האַב דאָס אַ קבלה
פון פּאַרדרייטע וועגן און פון סטעזשקעלעך קרום־שמאַלע :
איז נאָר דאָ אַ פּאַסטעך, וועלן זיין שוין הינט !
גיב נאָר גאָט אַ ריכטער, וועלן זיין שוין זינד !“

פֿאַרן בית-דין של מעלה

פון אַלטן בית-עולם אַ שוואַרצע קראַץ פליט
און פּאַטשט מיט די פליגל אין שול-הויף :
גאַטס קנעכט שלמה זלמן, דער פּשרער ייד —
אים אַנגסן באַשלאַגן, ער ציטערט אין שרעק ווי אַ לולב,
פון זיבן מלאכי חבלה צום בית-דין של מעלה געפירט.
וואָס איז דאָרט ?... בנים לעבן, מיר דאַכט זיך, קיין פליג אויף דער
וואַנט ניט גערירט...

אַ לאַדעכץ מיט אים האָט זיין קו.
גערעכטיקייט וויל זי. אַז דאָ ניט, איז ווי ?
דער אמת זאָל לעכערן בערג ווי די הערנער פון זון דעם
שוואַרצוואַלקן ! —

זי טענהט : ער האָט מיך, רב שלמה, געמאַלקן,
איך האָב אים די קליי פון די ביינער געגיבן —
פאַר אים, פאַר זיין ווייב, פאַר די קינדער די זיבן.
און מיין קינד, מיין אייניקס, פאַרשפאַרט,
אַ הונגעריקס נעבעך געמעקעט, געגאַרט,
און אויף זיין גענאָד אין דער פינצטער געוואַרט,
ער זאָל אַ פאַר טראַפנס כאַטש לאַזן פאַר אים אין מיין אַנטער.
נאָר דאָס איז נאָך גאַרנישט, הערט ווייטער !
ער האָט דאָך מיין האַרץ מיר צעבראַכן ;
מיין קינדעלע נאָך ניט געוואָרן פיר וואַכן —
און ער דאָס געפירט צו דער שחיטה ! געוואַלד, צו דער שחיטה !
דאָס ערשטע, דאָס צווייטע, דאָס דריטע !...
דעם הימל נעמט-דורך אַ פּראַסט :
— און דו האַסט געלאַזט זיך אַלץ מעלקן ? — געלאַזט !
— מע האָט דאָך דיר הערנער געגיבן, צי האַסטו מיט זיי ניט געשטאַכן ?
— חלילה !

— מע האָט דאָך דיר שטאַלערנע ציינער געשאַנקען, צי האָסטו מיט זיי ניט געביסן?

(דער הימל וויל וויסן!)

— איך וואָלט דאָך דערפאַר איצט געבעטן מחילה. —

דאָס בית־דין קוקט־איבער זיך, שטערנדלעך גאַפן:

— מע האָט דאָך דיר קאַפּעטעס האַרטע ווי שטיינער געשאַפן,

צי האָסטו צומאַל אים אין האַרץ ניט געשאַגן על חטא?

— על חטא שלאָגט מען זיך און ניט יענעם.

— אין גיהנום!

(אַ דונער געטון זיך אַ קניקל פון ערגעץ העט־העט)

אין גיהנום אַרײַן! די בהמה זאָל טראָגן איר שולד!

מיט טעמפּער הכנעה און שטומפיק געדולד

מײַן קנעכט שלמה זלמן מיר איבערגעפירט!

געוויזן אַ וועג אים אַ פּרייַען צום שלעכטן,

אַ חלף אין האַנט אים געגיבן צום שעכטן —

פאַרשאַלטן זאָל זײַן זי ביז צענטן געבירט! — —

און רוחות מזיקים מיט קאַנטשיקעס צו,

אויף פּלאַג און אויף פּײַן אָפּגעפירט זיי די קו.

דער שטעקן

האָט דער גוטער־יאָר אַ שטעקן אָנגעטראָגן.
איז דאָס, מאַמעניו, אַ זאָגער, רעדער, שמוסער!
ס'איז דער אמתער, דער גרויסער שבט־מוסר.
רעדט ער צו דער ראַבער קו אַזוי צו זאָגן:
„גיבן דאָרף מען! מילעך גיבן!
ס'שטייט אַזוי געשריבן!
ונתנו מאַכט צוריק ונתנו. דו פאַרשטייסט?
ניין, פאַרשטייסט מיך ניט. בהמה דו, דאָס הייסט:
גיסטו מיטן שעפל,
גיט מען דיר מיט לעפל;
גיסטו מיט די הערנער,
גיט מען דיר מיט דערנער.
לאַז דיד, זאָג איד, מעלקן!
ביימער דאָרן, גראַזן וועלקן —
מעשים טובים
אייביק בליענדיקע קרובים,
אייביק דיר געטרעני זיי ווי דעם אויג די ברעם,
אי אויף דעם
אי אויף יענעם עולם.
זני־זשע ניט קיין גולם!
באַלד וועט קומען מיטן שעפל די באַלבאַסטע ראַניע...
ע, דו פאַרקעסט מיט דער ניאַניע?
ברוגז ביסטו? וואָס? דיין קעלבעלע אין שטאַל,
ווען דיד מעלקט מען דאָ אינדרויסן?
ווילסטו אפשר דריגען? שטויסן?
וועט עס וואַרפן דיד אין פּף־הקל!
הער, מע טאָר ניט, זאָג איד דיר, מע טאָר ניט דריגען, שלאָגן!
אַלץ צו גוטן, מוז מען זאָגן,

אַלץ צו גוטן, אַלץ,
ווען אַפילו ס'ליגט דער חלף אויפן האַלדז..."
זאַגט-אַריין דער שטעקן אונדזער קו און זאַגט,
און דערביי אַליין ער שלאָגט, ער שלאָגט.

צוויי פייגעלעך

פּרילינג אונדז געשענקט אַ טאָג, אַ גילדענעם, אַ גרויסן.
זעט: מיט טויזנטער קרישטאָלנע עמערס ער אינדרויסן
חיות, ליכט און פרייד צעגאַסן.
און צוויי פייגעלעך — ווי-ווי! — אין שטינגעלע פאַרשלאָסן!
פרעגט פאַרוואָס! אומזיסט-אומנישט!
ווייל מיט לידעלעך דאָס האַרץ געקוויקט-געפרישט!
שוין דעם אמת דען דער שוחט ווי אַ טיבעלע געשאַכטן?
שלעכט! פאַרפאַלן! אַז דאָס שטינגעלע פון דראַטעלעך געפלאַכטן!...
זיצט זיך איינס, דאָס עלטערע, הכנעהדיק און שטיל.
מילא, וועלן מוז מען ווי ס'איז מיגלעך, אַז ניט מיגלעך ווי מע וויל.
דאָס ווייסט יעדער, ווער דעם קאַפּ אין אומגליק ניט פאַרלירט.
נאָר דאָס צווייטע — וויי, וואָס דאָס פאַרפירט!
וואָס פאַרעקשנטער די נויט, אַלץ אימפעט מער.
וואַרפט זיך, שפּרינגט אַהין, אַהער,
סע געפינט זיך ניט קיין אַרט,
רניסט זיך, בניסט די דראַטלעך דאָ און דאָרט,
פיקט אין טירל — פּראַטעסטירט.
„פיקהאַלץ!“ זאָגט דאָס עלטערע, „וואָס נאַרישקייטן צו באַווייזן?
זעסט דאָך, שוואַך דאָס שנעבעלע, די דראַטלעך — אַנזון!
גיי שוין, אומרו, גיי שוין אין דיין רו!“
נאָר די רו פון אומרו — אפשר ווייסט איר ווו?
קומט צו גיין די שיינע רחלע און קוקט זיך צו.
זעט זי — מיר פאַר איר בלאַ אַייגעלע! —
ווי סע וואַרפט זיך, ווי סע רניסט זיך פונעם שטינגעלע דאָס פייגעלע.
דאָכט זיך איר, דאָס פיצל מיטן שנעבל איר אין האַרץ אַ פיק,
שפּרינגט זי — אַז מע שמוסט, אַ ווילדע ציג! —
און אַן עפן פונעם תפיסהלע די רייגעלעך!

ביידע ראַפּטעם אויסגעגלייכט די פליגעלעך
און — אין פּרינען פעלד!
דאָרט זיך אויף אַ בוים געשטעלט,
און צום אומרו זאָגט דאָס שטילע:
„נו, געריכט זיך מיט אַ רגע פּרייַר?
אַבער זאָג: געפילדערט איך ווי דו? געטון אַ פּיפּס אפילו?
און צי דען דער הימל ניט געהאַלפּן מיר ווי דיר?
נו, באַדאַרף מען וווּווען? האַ? פּדאי?
אַז באַשערט איז די ישועה, קומט זי סני-וווי-סני!“

*

נו, פאַרשטייט זיך, קומען קומט זי און זי מוז...
נאָר פאַרגעסט ניט, שטילינקע, אין וועמעס זכות!

בני רב טאָדערעסל אין הויף

איר געווען אַמאָל אין דערפל בני רב טאָדערעסל דעם נגיד?
דאָ איז שײן און דאָ איז ווױל, און דאָ גיט
גאָט זײַן מזל־בֿרכה.

אויפן הייפל גענדזעלעך און הינדעלעך ניט איין משפחה,
און אַ אינדיק מיט אַ אינדיטשקע, אַ ציג, אַ קו,
און אַ טויבנשלאַק דערצו.

דאָס דער עיקר. וועגן אים דערצייל איך. —
איינמאָל זיצט אַ טערקלטיוב און וואַרקעט: „אַלע פריילעך,
נאָר צו מיר אַליין זיך טוליעט ער, דער טרויער,
איך אַליין געפעל אים...“

פרעג איך אים: וואָס ווילסטו? וואַרקעט ער אין אויער:
אַלעמאָל אַן אַנדער טינבעלע ווערט נעלם!“
הערט מען אויס — פאַרשטייט זיך, ניט אַן שרעק —
פאַלט שוין עפעס אויף:

אַלע דאָנערשטיק דאָס באַרוועס־מיידל קומט אַרויף...
נעמט אַ טינבל... גייט אַוועק...

און פאַרפאַלן! שוין! נישטאָ דאָס טינבעלע צוריק!...
וואָס־זשע זאָל דאָס הייסן, האָ? ... דאָס לעבן נעמט זיך עקן!
ניט אַזוי דער שאַדן — דאָס ניט־וויסן טוט זיי שרעקן!
גייען פרעגן זיי אַן עצה בני דער ציג.

שאַקלט מיט דער באַרד זי: ס'איז ניט גוט, דאָס זעט זי אויכעט —
זאָל אַזוינס בני גוטע פריינד זיך גאָר ניט הערן!

נאָר אין תוך וואָס איז דאָ, קען זי ניט באַקלערן.

— וואָס איז דאָ צו קלערן? (זאָגט דער האָן) סע שמעקט מיט שוחט!

— שוחט? וואָס־זשע הייסט דאָס, גוט צי שלעכט?

— שייך שלעכט? אַ שוחט שעכט!

— שעכט? וואָס הייסט דאָס שעכטן?

— קוקוריקו! ... וואָס מיר ניט געחלומט זיך, ניט היינט, ניט נעכטן...
פריצלעך! ערשט פון אייעלע אַרויס! ...
שעכטן הייסט: מע ציט דאָס העלדזעלע דיר אויס,
און מיט עפעס דאָרט אַ שאַרפּס, אַ שאַרפּס ווי אַדלערס נעגעלעך,
איבער העלדזעלע אַ פיר אַהין, צוריק —
כיק!

און גענוג! פאַרגלייזט די אייגעלעך! ...
— גאָט מיט דיר! וואָס רעדסטו? הערט נאָר, הערט!
(מיט די פליגל ציטערט-קלאַפּט די טערקלטייב צו דר'ערד)
וואָר דאָס? וואָר דאָס? טאַקע וואָר?
ווייסט איר וואָס גאָר: לאַמיר גאָר אַנטלויפן! גאָר גאָר ווייט!
גאָר גאָר!

— פליען! פליען! (כאַפּן אַלע אונטער) און וואָס גיכער — בעסער!
— דאָר-אַלדאָר-אַדאָר! פאַרפירט און זינדיק!
(בלאָזט און גוידערט זיך דער אינדיק)
לויפן פונעם חלף צו באַגעגענען דאָס מעסער!
תיכף מיט מרידה! פליען!

— גורגו (זאָגט די קאַטשקע און זי קוקט זיך אַלעמאַל אַרונטער)
גורגו גוט, דאָס יונגוואַרג אין די פאַכוועלעך טוט בריען...
ווייסט ניט, זיצן אויפן אָרט געזונטער...
נאָר די אַלטע — זיי געמעגט כאַטש זיין אַביסעלע געזעצטער,
וויסן: ניט פון נעכטן פירט זיך אונדזער הויף,
קיינער ניט דער ערשטער, קיינער ניט דער לעצטער,
וואָס באַשערט — באַשערט, כאַטש פלי און שוויס און לויף!
— לויפן? ... קוקוריקו! ... (קרייט דער האָן) און אַז מע וועט
אינך כאַפן?

— מע-מע-מע (צעמעקעט זיך די ציג) מע וועט דערטאַפן!
אויך אַמאַל אַנטלאָפן,
אין אַ פרעמדן גאַרטן... מיינט איר, מע-מע-מע מע האָט מיך ניט
געטראָפן?
אוי, אַז מיטן שטעקן מע-מע-מע מע האָט גענומען קלאַפן! ...

אַט אַזוי אַ פּחד אָנגעיאָגט, פּאַרפּישופּט,
אַלטע זיך דערשראָקן, יונגע זיך געזשובט,
אַזוי ברייט און אַזוי לאַנג,

ביז —

מזל-טוב, רב טאָדרעס מאַכט אַ ברית!
און אין קיך, געבונדן, אויף דער ברייטער באַנק
אויסגעלייגט די טינבעלעך, די גענדז, דער האָן,
און דער אינדיק אויוונאָן,
און מע קרייט, מע גאַגערט, און מע קללה'ט, און מע חרמה'ט —
וועמען? נו, די טינבעלעך! פון זיי די צרה תמיד!
זיי, די הויכע פליערס, זיי!
אומגעבראַכט דאָס הויף אונדז מניה-ביה!
— דאָר-אַלדאָר-אַדאָר, אַנטלויפן זיך פאַרגלוסט!
— גע-גע-גע געווסט, אַ צרה גייט אויף אונדז, געווסט!
— קוקוריקו! אַ שטראַף אויף אונדז אַראָפּ!
— אַלדער-אַלדער! טויבן זינדיקן — מיר קומען אָפּ!

דער בעל-יועץ

ניט אַ טאָג, ניט צוויי — אַ גאַנצע וואָך
ניט אַרויסגעוויזן זיך רב מיניזל פון זיין לאַך,
נאָר געטראַכט, געטראַכט כסדר.

(טראַכטן קען אַיעדער.)

זיבן טעג און זיבן נעכט געטראַכט,
און דערנאָך ערשט אַן אסיפה ער געמאַכט.
צען מנינים מיניזל בפּבודיקע זיך צונויפגעקומען
און צו הערן זיצט מען מוכן ומזומן.

טוט רב מיניזל

ס'עקל אַ פאַרקריניזל,

ניסט זיך אויס, און זאָגט : „רבותי, הערט !

כ'האָב געקלערט און אויסגעקלערט :

אַלע צרות נאָר פון שנאה !

און די שנאה ? ניט אומזיסט ! פון קנאה, זאָג איך אַינך, פון קנאה !

נו, בכּן, ווי טאָג אונדז קלאָר

מחמת וואָס סע הענגט דאָס לעבן אויף אַ האָר

און די קאַץ אַ בייזער וואָרעם, ווילד.

אַ פאַרדראַס, אַ ווייטיק איר : אַ מויז אַ שנעק —

אויך אַ קאַטער ! מיט אַ לאַנגן עק ! ...

חוצפה ! זאָגט אַינך, וואָס איר ווילט ! ...

על כּן, ברידערלעך, עצתי : שטאַרקט די הערצער

און די עקן מאַכט אַינך קערצער !

נו אַוודאי, יאָ, אַביסעלע אַ ווייטיק,

אַבער — נייטיק !

קערצט איר אונטער אַינך די עקן —

פונעם קאַטערס פּיסקל פוטער וועט איר לעקן !

ווי איר זעט מיך לעבן, ניט אַזוי אַ ביס — אַ קראַץ

טוט ניט מער די קאַץ !”

שאַקלען זקנים מיט די קעפלעך: „יא, אַ סברה...
 אוי, די עקן, אוי!... אַ צרה, קינדערלעך, מיט זיי, אַ צרה!“
 וואָס-זשע טוט מען? די כפרה!
 ווער וויל בניסן, איז געביסן!
 רניסן זיי, זאָל זיין געריסן!
 און אַ סוף, אָן עק מיט אַלע עקן! פטור!...
 און אַ חכם-עתיק דאָרט פאַראַנען, ראָט ער
 גאָר דערלאַנגען אַ בקשה גלניך צום שוואַרצן קאָטער:
 ציען זאָל אויף זיי גענאָד ער,
 זאָל ער ציען,
 און מצד רחמנות און מצד אַ מצווה-זאָך באַמיען
 זינע הויכגעשעצטע, שאַרפגעשפיצטע ציין —
 זאָל באַרייסן זיירע עקן טאַקע ער אַליין!
 (ס'איז אַ שכל,
 יא, מע דאָרף דעם רשע טון אַ שמייכל).
 וואָס? איר לאַכט? מהיכי-תיתי, לאַכט!
 נאָר געוויינט גאָר אַלע מנין דאָרט יענע נאַכט.
 מ'איז געוואָר געוואָרן — ניט פאַר אַניך געזאַגט, געליטענע! —
 אַך און וויי! אַ קאַץ האָט פּינט אַ מויז, אַפילו אַ באַשניטענע!

*

בלינדע בעטלערס, דרייט אַ קלאַג אויף אַלטע קאָטערינקעס,
 און פאַרשרייבט דאָס, פרומע שרייבערס, מיטן גראַם אין אַלטן פּנקס:
 מיזל, מיזל, מויז!
 מעג דיין עק זיין גרויס,
 מעג ער זיין אַפילו קליין,
 בלינט דער קאָטער — קאָטער, און די ציינדלעך זינע — ציין!

Holmes

די שפיז און די נאָדל

איינער (ראובן, שמעון אָדער איקס)
קומט פון דער מלחמה מיט אַ שפיז און מיט אַ ביקס
און שפּאַרט-אָן זי אין קאַמאָדל,
ווי געשטעקט אַ דינע נאָדל.
— אַט אַ נאָדל, אַט אַ ריז!
(טראַכט דאָס נעדעלע, דערזענדיק די שפיז)
קליידער מאַכט אַוודאי זי פון אייזן צי פון בלעד,
און אויף גיך, מיט ריזנשטעך!
פאַר אַ גוג-מגוג מסתמא, צי אַזוי אַ ריז אַ גדול...
און די שפיז? זי קוקט, באַטראַכט די נאָדל:
— אַט אַ שפיזעלע אַ שרעטל!
חיידוש, וואָס סע לויפט זיך ניט צונויף דאָס שטעטל
אויף דעם שנעקעלע צו קוקן!
קאַמיש! אַזוי קאַמיש! נו ווי מאַכט מען ניט מיט אים קיין שפּאַס?...
זאָג מיר, ברודערל, ניט שעם זיך: אמת, וואָס מע שמוסט אין גאַס?
ביסט אַ פּינער! קומסט אין פעס, איז מסוכן!
מיטאַמאָל דערשטעכסטו, זאָגט מען, זיבן פליגן!
— שקר! (שרייט די נאָדל) ליגן!
איך קען שווערן דיר ביים מענטעלע פון ספר תורה:
לניונט שטעך איך, לניונט! ס'איז אַזאַ מין סחורה...
— כאַ, כאַ! (שיסט די ביקס אויס אַ געלעכטער)
כאַ, כאַ, כאַ! ער שטעכט גאַר לניונט! לניונט שטעכט ער!
— וואָס-זשע ווילט איר? (פרעגט די נאָדל) איך זאָל שטעכן בלעד?
עד, עד,
ווען ווי איר איך גרויס!
— אוי, געוואָלד, איך האַלט ניט אויס!
(שרייט די ביקס) איך פּלאַץ! איך שיש!

— זינט מיר מוחל ! (זאָגט די נאָדל) ניט געמיינט צו שלעכטן !
ניט קיין לייוונט, ניט קיין בלעך — איז וואָס־זשע שטעכט'ן ?
— מענטשן שטעכט מען ! מענטשן ! (זאָגט די שפיז)
אַבער דאָ די נאָדל שוין גענומען לאַכן,
נאָר אַ לאַכן — אפשר לאַכט זי נאָך :
כי, כי, כי ! און אַד, אַד, אַד ! און אַד, אַד, אַד !
— שטעך איך, זאָגט זי, לייוונט, מאַך אַ שטעכל נאָך אַ שטאַך,
ווערט אַ העמדל, ווערט אַ מלבוש — זאָכן ;
אַבער מענטש — שטעך היינט, שטעך מאָרגן אים, וואָס וועסטו
פון אים מאַכן ? !

די באַרשט און דער קאַמאַש

קיש — קאַש !

ס'טאַנצט אַ באַרשט אויף אַ קאַמאַש !

שטאַרקער, שטאַרקער גייט דער טאַנץ

און אַלץ העלער ווערט דער גלאַנץ —

ס'איז צו קוקן אַ ציקאַווע !

דער קאַמאַש איז אָבער אַ בעל-גאווה :

אויף זײַן פיסל טראָגט אים דער גביר רב הענעדן,

אַרט אים (ניט רב הענעכן, נאָר דעם קאַמאַש גאָר מיין איד),

ס'שטייט די זאַך ניט אָן אים.

ווער סע שפּרינגט אים דאָ אין פנים !

נאָ דיר, נו ! אַ באַרשט, וואָס וואַלגערט זיך

ערגעץ דאָרט אין קיך !

ווערט ער מלא כּעס

און ער שרײַט מיט האַס :

„ס'איז דאָך, כ'לעבן, פון די בערשט ניט אויסצוהאַלטן !

זעט נאָר, ווי ער טאַנצט אין פנים מיר, דער בחורעץ !

אני, וואַלט איד צו דר'ערד געטון מיט אים אַ זעץ

און אויף צווייען אים צעשפּאַלטן !”

„זײַט ניט ברוגז, רב קאַמאַש !”

ענטפּערט אים די באַרשט, „מה רעש ?

אַז דו קענסט אָן מיר ניט גלאַנצן,

מעג איד, ברודער, אויף דיר טאַנצן !”

דער שירעם, דער שטעקן און דער בעזעם

וועמען לויבן? וועמען זינגען שיר־השירים?
סע פֿארשטייט זיך — קיינעם, נאָר דעם שירעם.
אַ באַלבאַס אַ יוסטער, ברייטער,
איבער אונדז זיין פליגל שפרייט ער,
ווען ער וויל, אין הימל פליט ער —
וויל ער אָבער זיין אונדז אַ געטרייער היטער
סיי אין רעגן, סיי אין היצן. קיצור —
ער איז אונדזער שומר, ער אונדזער באַשיצער.
קומט דער שטעקן גאָר און קעגן שירעם שטעלט זיך.
„איך בין עלטער!“ שרייט ער, „איך — אויף מיר שפּאַרט־אַן
די וועלט זיך!

און דעם ים געשפּאַלטן ווער? מיין זיידע זכותו יגן!
און דערצו נאָך — דרד־ארץ! איך קען שלאָגן!
ווער סע פּאַלגט ניט מיך, איז וויי ז'אים!
„און איך פּאַלג ניט!“ זאָגט דער בעזעם,
„מיך וועסטו ניט שרעקן!
איך בין גרעסער אי פון שירעם אי פון שטעקן!
איך בין“, זאָגט ער, „דאָ באַלבאַס, און איך בין גרויס!
ווער סע לוינט ניט מיר, איז — מאַרש! איך קער־אָרויס!“
דעם וויכוח דער באַלבאַס דערהערט
און עפעס דאָ ניט גלאַט אים:
„אי דער שירעם, אי דער שטעקן, אי דער בעזעם באַלעבאַטיים!
נו, און איך וואָס? איך וואָס האָב דאָ פּאַר אַ ווערט?“
„דו?“ שרייט יעדער פון די דרני, „נו, דיך
גאָט באַשאַפן צו באַדינען מיך!“

דער טיש וואָס פּרעגט קשיות

איר געהערט אַזוינס נאָך — פון אַ טיש אַ פּילאַזאַף זאָל ווערן!
איינמאַל גאָר אַ טיש גענומען קלערן,
אַנגעהויבן צווייפלען ער,
וואַקלען זיך אַהין, אַהער —
שאלות פּרעגט ער. שטייגער:
וואָס אַזוינס דער זייגער?
עפעס, מוז מען זאָגן, אין אים שטעקט:
קלינגט און וועקט...
עולם קוקט אויף אים... דעם צייטנגאַנג פאַרשטייט ער...
און — ווהין מע דרייט אים, גייט ער!
האַט אַ האַנט אַ שליסעלע אַזאַ מין
און זי דרייט מיט זיין נשמה און די ווינזערלעך צוזאַמען!
ווזשע איז זעלבשטענדיקייט? גיי זוך עס!...
צי רב ארונדל, דאָס שאַפקעלע מיט ספרים!
האַלט פון זיך! אַ חכם מופלג! אַ מיוחס!
וואָס-זשע פּלאַפלט ער גאָר נאַרישקייטן, שקרים?...
און דער לאַמפּ? דער אדון מיטן גלעזערנעם צילינדער?
איז ביינאַכט אַ זעענדיקער און בייטאַג אַ בלינדער!
פלא!
און וואָס נאָך? ער נעמט דאָך אין דער לינקער קיילע!
ער דאָס פּלעשעלע ניט פּינט!
גיסט אין העלדזל, ווערט ער לעבעדיק און שיינט...
אַט גאָר נעמט דאָס צינגל צאַפלען-פּלאַפלען מעשה שיכור!...
(גוט נאָך, וואָס פאַראַן אַ שערל — צינגל-פּיקער!)
פּאַסט דאָס פאַר אַ גלעזערנעם צילינדער? שוין?
און אַ יחוס! אויפן טיש נאָר וויל ער שטיין!
ווי געפעלט אַינך? אַנדערש שטייט ניט אָן דעם אדון!...
אַט וואָס פאַר אַ שאלות אונדזער פּילאַזאַף באַוועגן!

וואָס־זשע טוט מען, אַז אַ טיש הייבט־אָן זיך וואַקלען, פּרעגן?
מוז מען עפעס אונטערלייגן.

(ס'קען דאָך זײַן, חלילה, נאָך אַ שאַדן!)

נו, גענומען שיינדל

און געלייגט דאָרט וווּ מע דאַרף אַ שפענדל.

גוט געוואָרן! ניחא!...

שרײַט אָבער דער שפּאַן פּון דר'ערד: געוואַלד! רציחה!

גראַבער פּוס, וואָס טרעטסטו מיך?

דיר איז עפעס קשה — שולדיק וואָס בין איך?!

גאַטס סטראַפּטשעס

זיצט אַ פּאַסטעכל און שפּילט —
גאַטס רחמנות ער דערפּילט,
דאָס רחמנות, וואָס סע וואַרעמט, פינקלט, קוועלט,
זינגט אַרום דער וועלט
ווי אַרום דער פּלהס פינגער דאָס קידושין-רייפעלע.
„מע, מע, מע!“ צעמעקעט זיך אַ שעפעלע
און סע ציטערט אין די אויגן איר אַ בליצל,
„גרויס, אַוודאי, גרויס ווי בערגער גאַטס גענאָד... פון אייביק
וואַרעם, גלעטנדיק, פאַרגעביק —
ווי-זשע איז מנין פּשר לעמעלע, מנין פּיצל? ...
און אַז גאַט געוואָלט, דער בייזער וואָלף איר קינד זאָל עסן —
וואָס-זשע גיט דער מאַמען ער אַ בענקשאַפט און זי קען עס ניט
פאַרגעסן!

וואָס-זשע בריט אַזוי אין האַרץ און בראַט? "
פּרעגט זי מיט די אויגן, זוכט אַ טרייסט. דערזעט זי גראַד,
אינגעשלאַפּן ער, דער פּאַסטעך. כאַפט זי זיך אַוועק אין שטאַט —
לויפט צום רב. דאָ הייבט זיך אָן אַ מעשה נורא!
הערט, אַ שעפעלע מיט גאַט וויל האַבן אַ דין-תּורה!
ווערט זי אַבער פּונעם רבינס ציג געוויזרע,
אַז דער רב נאָך פּרימער פּונעם שוחט:
טאָג ווי נאַכט אין ספרים גאַר פאַרמוזעט,
און ער אויכעט
גאַטס אַ מענטש! פאַר גאַט ער מורא! ... שלעכט!
דאָ, ביי אים, אַוודאי גאַט גערעכט!
לויפט זי שוין אין וואַלד אין פּרינען,
זוכן דאָרט אַ רב אָן אמתן, אַ דיין,
וואָס פאַר גאַט ער גאַר קיין מורא ניט.
(אַנדערש לוינט זיך דאָך, פאַרשטייט זיך, דער דין-תּורה ניט!)

גיי-זשע ריכט זיך, אַז דער פוקס, דער בער,
 שטאַל און אַנזן זיי פאַר גאַט נאָך מער
 ווי דער רב. — חצופה!
 (שרייט דער פוקס) מיט טענות גאַר צו גאַט? ! דאָס גופא
 ברענגט פורעניותן, ביז געיעג און פלבים אויפן וואַלד!
 ווי געשריגן! ווי, געוואַלד!
 ווייניק
 נישטער איך און זוך און רייניק?
 אַלץ די זינד ניט אויסגעראָטן?
 — בו-הֵה! (צעברומט דער בער זיך) מעשה שטן!
 וואָס-זשע שווינגט איר? גיט זי איבער מיר!
 — דיר? !
 (טוט דער פוקס אַ כאַפּ זיך) דיר? פאַרוואָס?
 — ווייל אַזוי! ווייל איך באַלבאַס!
 — דו גאַר? אַזאַ אייזל? !
 — פלאַטשיק נעזל!
 — בופלאַקס דו! מיגעגע!
 — שווינגסט — ניט, מאַך איך שטויב פון דיר די רגע! ...
 און זיי רייסן זיך און בייסן זיך און מאַכן זיך צו שפּאַט,
 ווייל — אַ טענה האָט דאָס שעפעלע צו גאַט!

Kolman

די פלאקסן און די קארטאָפּל-בלימעלעך

אויף אַ שטיקל פעלד, אין שכנות
מיט אַ פשוטער משפחה עמד-פלאַקסן,
בלוילעך-ווייסע בלימעלעך געוואַקסן.
בלוילעך-ווייסע — דאָס איז ראשית, והשנית —
קנעפעלעך אינמיטן! קנעפעלעך פון גאָלד!
און דערצו נאָך זיי באַשענקען גאָט געוואַלט
און אַ בערגעלע פאַר יעדן איינציקן באַשאַפן;
ניט דערנידערט — אויף אַ בערגעלע זאָל שטיין עס!
נאָר צו קוקן און צו גאַפן!
וויסן זאָל די וועלט וואָס שיינ איז!...
איז אַ חידוש, וואָס די בלימעלעך בני זיך אַביסל גרויס?
מאַכט דאָס אָבער בני די פּלעקסעלעך זייר אויס,
שפּרינגען, מנינע שונאים, שיר פון זיך אַרויס:
סטניטש? וואָס הייסט דאָס? שכנים,
אויסגעוואַקסן אויף איין פעלד אייניגעם,
איינער און דערזעלבער רעגן זיי געבאָדן,
איינער און דערזעלבער הימל זיי געהיט פון האַגל און פון שאַדן
אין אַ בייזער שעה —
וואָס-זשע עפעס גדלות דאָ?
הערט, איך בעט אייך: אַזאַ שטילע, זיסע נאַכט,
עפעס נעמט זיך בענקען, עפעס הייבט-אָן פעלן,
וויל אַ וואָרט זיך רעדן, צי אַ מעשהלע דערציילן —
און די בלימעלעך זיך גדלותדיק פאַרטראַכט,
גלייך קיין פלאַקסן אויף דער וועלט ניטאָ!
אַ פאַרדראָס!... באַקלאַגן זיך די פלאַקסן פאַר דער אַלטער גוטער קראַ.
— קראַ, קראַ, קראַ! (די אַלטע זיך צעלאַכט)
גרויסע מיוחסים אינ'רע שכנים!

יא, נו!... איך באַרעד ניט קיינעם,
און מע טאָר ניט;
נאָר צווישן אונדז גערעדט, בשתיקה —
וואָס? וואָס זענען זיי דען? גאַרניט! גאַלע גאַרניט!
צי אין זיי'ר זכות, מיינט איר, ציען זיי פון ערד יניקה?
ניין! אין זכות פון די קאַרטאָפלעלעך די אַרעמע, די שוואַרצע!
(טוליען וואָלט איך זיי צום האַרץ צו!)
יענע, די פאַרגעסענע פון זון, פון הימל, און באַווייזן
ניט נאָר די יחסנימלעך — אַ וועלט צו שפּניזן!
— וואָס? אַזוינע גוטינקע? וווּ זענען זיי, נשמה?
— וווּ? אין דער אדמה!
און אויף יעדן — הערט! —
ליגט אַ בערגל ערד!

דער רעטעך

איינמאל שיקט דער האַרבער רעטעך היסל-ניסל
גלייך צום בינשטאַק: „מיר געפעלט דיין טאַכטער זיסל!
(סטעלניק מיינט ער — איר פאַרשטייט דאָך!)
בעט איד,

היסל-ניסל רעטעך,

זי מיט מיר זיך דו מתחתן!”

„הערסטו, אַנדערש שטייט ניט אָן זיין טאַטן!”

ענטפערט בינשטאַק, „זאַגט אים, קלאַרע טויב

נידערט צו קיין רעטעך ניט אין שטויב!

גיי דיר, גיי צו דינע שוועסטער-ברידער!”

שיקט דער רעטעך ווידער:

„איך דיר אַדרבא — דו מיר קידער-ווידער?!

נאָר סע מאַכט ניט אויס!

היות

אַפּגעטובלט און געמאַכט זיך ריין איד,

מיין איד,

איצט געפינען וועל בני דיר שוין חן איד.”

„מיינען”, ענטפערט בינשטאַק, „מהיכי-תיתי, מעג ער —

אַבער פרעגט אים: ווערט דען ווייסט אַ נעגער?!”

שיקט דער רעטעך ווידער:

„איך דיר אַדרבא — דו מיר קידער-ווידער?!

הנה זי-זשע, בינשטאַק, וויסן,

כ'האַב די הויט פון זיך געריסן

און — וואָס קען שוין זיין נאָך בעסער? —

זיך געכשרט און געריבן מיט אַ מעסער!

איצטער איד שוין קלאַר ווי שניי!”

„גיי!”

ענטפערט בינשטאַק, „זאַג אים: תרבות!

קלעבט זיך אין דער וואַנט אַן אַרבעס ?
 שיקט דער רעטעך ווידער :
 „איך דיר אַדרבא — דו מיר קידער-ווידער ? !
 נאָר דנין טעכטערל מיר טייער !
 איר צוליב — אין וואַסער און אין פנייער !
 צו דער שאַרף פון מעסער — מונטער !
 און גאָט העלפט דאָך ווי מע נעמט זיך אונטער —
 איז געשען אַ נס :
 כ'האַב געקאָכט זיך אין אַ קעסל און געפרעסט זיך אונטער פרעס,
 בין אַרויס פון דאָרט איך פרישער און געזונטער.
 גלייב מיר, פון מיין האַרבקייט ניט קיין זכר !
 (צרות מאַכן אונדז דאָך צאַרטער, ווייכער !)
 לאַמיר זיך משדך זיין ! נו, לאַמיר !"
 טראַכט זיך בינשטאַק : „אפשר... טאַמער...
 ניט פאַראַן דען קלאַרע הערצער אונטער שוואַרצע פעלצן ?
 ער האָט ליב זי, וועט זיך אין איר שמעלצן —
 זאָל דאָס זיין צו מזל ! אין אַ שעה מוצלחת !"
 נו — אַ שידוך ! רעטעך פּרעגלט זיך אין האַניק, נחת.
 קומט דער רב, קידושין ער מסדר,
 און ער מאַכט גאָר — האַסטו דיר און נאָ דיר ! —
 בורא פרי אדמה !
 נו, און זי ? די פּלה ? זיסעלע, די כּשרע נשמה ?
 „גייט אַנז !" מאַכט דער רב, „אי, גייט אַנז !
 איצט אַ צוגאַב זי צום רעטעך !"

הענגער-פלעקלעך

ווינטער אין די גרויסע פרעסט
זיך צונויפגעקומען געסט,
אין דער ליבער וואַרעם מאַכן ביז פאַרטאָג אַ קערטל.
(ס'יאָ, ווי זאָגט די וועלט אַ ווערטל:
ווען שלאָף איך ניט אויס זיך? ווען די נאַכט ווערט לענגער.)
און וואָס מערער געסט, ביים טיש אַלץ ענגער
און אין פעדערהויז אַלץ שווערער פאַרן הענגער —
אונטער דיקע מאַנטלען, פוטערס ברעכן זיך די פלעקלעך.
— שרעקלעך!
(קלאָגט אַ פלעקעלע זיך פאַרן שכן)
וויי איז מיר! איך ווער צעבראַכן!
עפעס ציט צו דר'ערד מיד, ציט מיד!
לאַזט ניט פאַלן, ברידער! היט מיד!
— ביסט ניט איינער! יעדעס פלעקל
האַט זיין פעקל!
(טרייסט דער שכן)
גאַט וועט העלפן! האָב בטחון!
— גאַט וועט העלפן! ... (זיפצט דאָס דריטע) יאָ, געוויס,
נאָר ווי העלפט גאַט, ביז
גאַט וועט העלפן? אוי, ס'איז ניט צום איבערטראָגן!
— און ניטאָ כאַטש איינער וואָס זאָל איבערשלאָגן,
זאָל זיי זאָגן:
גאַט מיט אַינך! גענוג שוין! אַלצדינג מיט אַ מאַס!
— וווּ איז דער באַלבאַס?
— גוואַלד, וואָס שווינגסטו, פאַטערעניו, אדון?
אונדזער בראַך פאַר דיר דאָך אויך אַ שאַדן!
— ווייס איך וואָס! וואָס הערט ער? אַ מציאה — פלעקלעך!
פלעקעלעך ווי האַלץ! ...

בעטן נאָך דעם אדון! ווו איז ווערדע? שטאַלץ?
 שעמט אַנז! טויטע פינגער! מניזנעקלעך!
 — וואָס-זשע זאַל מען טון? — זידלט! שעלט!
 — בע, איד זאַג אַנז, שולדיק גאַר די קעלט —
 אַינגעוויקלט יעדן זי אין פעלצן...
 טראַג אין שטוב דאָס פוטער, וועסטו זיך צעשמעלצן —
 מוז מען עס צום הענגער ברענגען,
 אויף די פלעקלעך הענגען.
 הַינט אַ צניט אַזאַ, פאַרשטייט איר! ניט פאַר ווייכן, צאַרטן,
 נאַר פאַר האַרטן, אַינגעשפאַרטן!
 שלעכט איז דעם וואָס קען קיין שלעכטס ניט איבערוואַרטן!
 — איבערוואַרטן... איבערוואַרטן... (קרימט אַ פלעקל איבער)
 וויל איד ניט! איד קען ניט! איד בין קיין גבור!
 און דערפאַר, דעריבער,
 אַז איד וועל זיך שוין דערוואַרטן על-פי נס,
 דעמאָלט ערשט מנין ווייטיק אויף מיר הענגען ווי אַ מת,
 אַנז און מיר אַליין אַרויסשטעלן אַ לעקער
 און זיך רייצן: טעמפע פלעקער!
 טויטע פינגער!
 וואָס אַ לייך געטון איר, זיך צו מאַכן גרינגער?!

דער קאָטער און דער טאָטער

אַז מע ווייסט ניט פון די גוטע יאָרן
אויף די שלעכטע אָפצושפּאַרן,
צי מע האָט שוין אין די גוטע לאַנג פאַרגעסן,
צי, אַ סברה, אין די גוטע אויכעט מער געהונגערט ווי געגעסן —
לאַזט דער קאָטער הינטער זיך זיין קאָטערלאַנד
און אַנטלויפט קיין טאָטערלאַנד.
ניט אַזוי גרינג טוט זיך ווי סע רעדט זיך...
שיר ניט מיט דער קאָץ געגט זיך —
אַז זי האָט אין אים ניט קיין אמונה!
אַז זי קען אים! ... ער וועט לאַזן זי נאָך אַן עגונה...
און געמאַכט אַ קאַצן־יאַמער אים אינמיטן גאַס.
און דערנאָך — אַ מעשה מיט אַ פּאַס!
נאָר צו עפענען באמת מויל און אוי'רן:
אי זיין טאָטע אי זיין זיידע דאָ געבוירן,
אי צוויי יאָרן אָפגעדינט אין גראַבלמיליטער,
אי געפאַלן שיר אין דער מלחמה מיט די פייגל —
ערשט, רב סוקין־סין קעסאַקע־אייגל
זאָגט אים: דו ביסט דאָ אַ גר!
און אַ גר מיר האַלטן ווי אַן אבן־טוב אַ שטייערן!
ער מוז זיצן אויפן אָרט און צאָלן שטייערן! ...
נו, גענומען אונדזער קאָטער פּניערן,
און געפרוּווט זיך אי מיט גוטן, אי מיט פעס —
נאָר באַקומען ערשט אַ פּאַס,
אַז באַקומען דאָס קעסאַקע אייגל
שטילערהייט אַ בייגל
אַנגעשמירט מיט פוטער.
(כאַפט אים דער ניטגוטער!)
נאָכדעם ערשט די ריזע.

איני, זי

ליגט אים גוט אין טעם!

ניט אזוי די רניזע ווי די גרענעצן — די סטאציעס!

אלעמאל שמיראציעס!

שמיר — ניט, קריכט אין די געדערים דיר איעדער כאס!

זוכט די לעכלעך פון די פוטערבייגל זינע אין דיין בויך

און דעם טאבעק פון זיין לילקע-ציבעקס אש און רויך —

צי דו שמוגלסט אקערשט ניט די גרענעץ זיי אריבער...

אָבער אַז מע לעבט, איז לעבט מען אַלדינגס איבער.

אָנגעקומען, גאַט אַ דאַנק, קיין טאַטערלאַנד דער קאַטער,

קומט-אַקעגן אים אַ טאַטער.

איז דער טאַטער ווי דער קאַטער שוואַרץ,

נאָר דאָס האַרץ — אַ טאַטער-האַרץ,

קערט ער איבער די צוויי אויגן חיהש

און אַ הוק: „אַטקודעווע? אַ פראַשפּאַרט מאַיעש?“

נעמט-אַרויס דער קאַטער פונעם בוזעם

די פאַפירן

און דאָס לעצטע ביסל שמירעכץ וואָס געבליבן נאָך צו שמירן

(ס'יאָ, ער זעט דאָך, אַז ער מוז אים,

דעם פאַרשוין, אַ שמיר טון — אַנדערש וועט ניט גיין!)

און, ווי זאָגט מען, וואַרף דעם הונט אַ ביין —

טוט ער ווי אַ טינעלע אַ וואַרקע,

ווערט דער טאַטער מיטאַמאַל שוין ווייכער,

זאָגט ער: אפשר טו'מיר אַ פאַררייכער?

טוט דער קאַטער אין די הויזן-קעשענעס אַ פאַרקע,

קריגט-אַרויס די הופקע און דאָס שטיינדל, די מאַכאַרקע,

און מע זעצט זיך אויף אַ שטיין אַנידער,

און מע רייכערט, און מע שמוסט ווי אַלטע גוטע-בריידער —

וועגן בוידעם... קלאַץ... און גליקן,

וואָס סע לאַזט זיך אויס פון זיי אַ טינד,

און: „ווי טייער איז מאַכאַרקע דאָ בני אַנדך?“

און: „צי קען מען מניזלעך מיט דער פאַטשט פונדאָנען שיקן?

כ'האב פארבענקט זיך", זאגט דער קאָטער, "נאָך אַ לאַנד אַ פּרינערן.
 שלעכטע צניטן אָנגעקומען, ביזע יאָרן —
 זייען זייט מען ווייץ און קאָרן,
 אויפגיין גייען אויף און וואַקסן נאָר די שטינערן!
 און דער הונגער — וווּ אַ לאַך און וווּ אַ הויז, דאָרט הויזט ער.
 איז אַ ווונדער, וואָס די מני צעלויפן זיך ווי פון אַ קלויסטער?
 און דערצו: וואָס פאָרן גלח פּשר — פאָרן קאָטער טריף!
 וואָס אַ טאָג אַלץ ענגער אויפן האַלדז די שליף!
 נעם כאַטש, ניט צו דיר גערעדט, און שטעל-אַרויס אַ צונג!"
 "הער נאָר, דו", כאַפּט-אויף דער טאָטער זיך, "דו ווילער-יונג!
 אַקערשט וואָס געקומען און דו ווייסט שוין וואָס בני אונדז אין לאַנד!
 אַ שפיאַנדל, האַ? ביסט עפעס מיר באַקאַנט!
 שוין געווען אַמאָל, מיר דאַכט זיך, אין מיין האַנט!"
 "גאָט מיט דיר! איך רעד דאָך פון מיין קאָטערלאַנד גאָר רעד איך!"
 "עט, איך
 קען אַינך! באַבקעס! ווילסט פאַררעדן מיר די ציין?
 ניט געטראַפן גראַד דאָס אָרט, ניין, ניין!
 אַ שפיאַנדל ניט קיין האַן און ניט קיין הון!
 פע, אַ מיאוסער פויגל! איך מיין חוב צום טאָטערלאַנד מוז טון —
 קום, ביסט אַרעסטירט!"
 און אַן טענות ער דעם קאָטער אין חד-גדיא אַפּגעפירט.
 דאָרט אין איין שמע ישראל אים געטון זיין רעכט —
 אַפּגעשיקט אים צו דער מאַמע פון די נעכט,
 וווּ קיין קאָטערלאַנד, קיין טאָטערלאַנד ניטאָ — און דאָך אַזוי
 ניט שלעכט.

*

און עד היום זינגען קינדער אויף דער גאָס:
 אַז געקומען איז פון קאָטערלאַנד קיין טאָטערלאַנד אַ קאָטער,
 האָט אים אויפגעכאַפּט דער טאָטער,

מיט אַ האַק אין קאַפּ געגיבן
און אין פּנקס שוואַרץ אויף ווייס פאַרשריבן,
אַז — —

און דאָס לידל דרייט זיך ווי דאָס משוגעת
פונעם קאַטער, וואָס ער יאָגט זיך נאָכן עק,
וואָס ער יאָגט דעם קאַטער און וואַרפט־אָן אויף אים אַ שרעק.

רב פל־בוניק

רב פל־בוניק איז אַ פלב, זאָג איך אינד, אַ פניער !
כ׳ווייס ניט, צי איז דעם באַלבאַס אַזוי געטרני ער,
צי איז גלאַט בטבע ניט קיין דימעט ער, אַ פעסן
און האָט ליב צו בניסן —
מאַלט אינד ווי איר ווילט, צו שפּאַרן זיך איז ניט פּדאי.
ווי די זאָך איז — גייט נאָר ווער פאַרבי,
ווערט פל־בוניק גזלן, איז להרוג און לאבד !
„האַוו, האַוו, האַוו ! אַ גנב !“ שרניט ער, „באַדקען וויל ער, באַדקען !“
און ער פניערט, און איז אָפט אויך מיט אַ ביס מכבד.
אינמאָל זעט ער פונדערווייניגס גיין רב נאַטקען.
(כ׳מוז דערמאַנען אינד דאָ קודם,
אַז רב נאַטקע פלעג בנינאַכט גיין זאָגן תהלים...
גלינד אין קלויז פלעג די לבנה אָפט באַגלייטן שטיל אים,
און ער נעבעד האָט פאַרבלאַנדזשעט אויף אַ בוידעם).
„האַוו !“ שרניט־אויס פל־בוניק, „סקאַצל קומט, אַן אורח !
אַט צוליב אַזוינע אורחים שטיי דאָך דאָ בניס ט׳ויר איך !
זעט אַ גענגעלע ! אַ נעבעכל, אַ תם !
מיינסט וועסט מיך פאַרגנבענען מסתם ?
כ׳זע ! איך זע דיך, בחורל, גאַנץ גוט !
מיך פאַרגנבעט קיינער ניט — זאַל זיין מיט טויזנט קעפּ ער !
וואַרט, דו בוידעם־קריכער ! הינער־שלעפּער !
אַפּגיין וועסטו באַלד בני מיר מיט בלוט !
כ׳בין אַ מבין !... מיינסט אַוודאי, אַז מיך אויכעט
קויפט מען אָפּ מיט שוחד ?
מיט אַ שטיקל פלייש, אַ מאַרעך־ביינדעלע, אַ בולקע ?
מיך אָפּקויפּן ? מיך ? ! לא יוצלח !
גייסט אַוועק ? ניט, פליט פון דיר באַלד פיצלעך !“
„ע !“ זאָגט נאַטקע (ער אַ ליולקע

שוין אן אויסגערייכערטע, אַ מבין אויף אַ טשאַד).
„שאַט, רב קרוב, שאַט!...“
און ער וואַרפט דערוואַל אַ פעטן ביין.
„גיי דיר!“ שרײַט פּל-בוניק, „כ׳ויל ניט! ניין, ניין, ניין!“
און ער ריזעט די נ׳עבירה מיט די ציין!

דער בעל-מוסר

ווער נאָך קען ביים האַרצן טון אזוי אַ נאָג?
אַ שטילער, הייסער זומערטאָג.
ליגט זיך האַווטשיק ביי דער טשערעדע אין פעלד,
אַנגעדראַדלט, ברוגז אויף דער גאַנצער וועלט.
עפעס קריכט די צייט זיך נאַריש, לעפיש, פויל...
ער שוין מיד צו כאַפּן פליגן מיטן מויל...
(אוי, ניטאָ די יאָרן, ווען געטאַסקעט האַווטשיק האַזן
און געשלעפט די פוקסן ביי די עקן!)
און די שעפעלעך — אַ שמחה! שפּרינגען אויף די גראַזן,
היפען, וווּווען! ... טוט דאָס אים ניט שמעקן.
ס'נודעט אים, לאַנגווייליק...
שקצים! וויל ער זיי די ציינדעלעך כאַטש מאַכן הניליק.
און ער נעמט די שעפעלעך צום גלידערן, זיי זאָגן מוסר —
אַלע זינדיק זיי מסופּן, קיינעם ניט געפינט קיין זכות ער.
„וויי צו אייך, הולטייעס! צו איינער קאָפּ אַ בראַך!“
זיך צעפניערט האַווטשיק מיט אַ מענה-לשון, מיט אַ ברען.
„כ'קען אייך! אַלע איינע חפציעלעך און סטוטשקעלעך! איד קען!
עזות-פנימער, גנבים איר! און נאָך און נאָך!
איינע צאָפעס מיט די בערדלעך — וווּילע יונגען!
טאַנצן פאַרויס! אַדער זוכן גייען זיי משיחן
און אין פאַנסקע האַבער גאָר פאַרקריכן! ...
און די פרומע ציגן איינע אין די פרעמדע גערטנער נאָר געשפרונגען!
הפקר! הוליע קבצנדל! שלך שלי!
און דערצו נאָך, פון פאַרנאַכט און ביז גאַנצפרי,
פון גאַנצפרי און ביז פאַרנאַכט
מע, מע, מע און מע, מע, מי!
לידלעך! ... שיינע לידלעך אויסגעטראַכט!

בנאמנות, אונדזער פאסטוד נאך אַ גוטער!
 ניט אומזיסט דאָך אינד צו קוילען על-פי דין איז מותר!
 עסן שאַף
 פסקנט-צו אפילו דאָך דער רב!
 תשובה טוט, הולטניעס! קאָפּ אין דר'ערד זיך פאַר די זינד!
 נעמט צום האַרץ זיך און פאַרבעסערט כאַטש פון צינד!
 זינט באַלבאַטיש, לייטיש, פינן און וויל — זינט הינט! ...
 נאָר אומזיסט! צו וועמען רעד איך? האַוו, האַוו, האַוו! צום ווינט!"
 „רייס נישט אָפּ דאָס האַרץ זיך, האַוטשיק! לאַז געמאַך!"
 שפּרינגט אַ צאַפּ אַקעגן אים אַרויס.
 „נו, צעדברט זיך אַביסלע! אַרויס ער מיט דער שפּראַך!
 שווינגסט? ניט, זאָג איך, האַוטשיק, אויס!
 זאָלן וויסן דאָס פון קליין ביז גרויס
 און פון גרויס ביז קליין,
 וויסן זאָל אַליין דאָס האַוטשיק אויכעט —
 האַוטשיק ניט קיין מורא פאַרן שוחט,
 ווייל ער איז אַ טמאניק, אַ טריפה ביין;
 אונדז עסט יעדער פרומער, פרעסט ווי אַ מגפה,
 ווייל מיר זענען פּשר, ניט חלילה טריפה!"

רב לא יחרץ

רב לא יחרץ איז אַ הונט, וואָס דווקא
ליב צו טון אַ האַווקע.
נאָר וואָס דען-זשע? אַז מע גיט אים מעער,
נעמט ער אָן אַ מויל מיט וואַסער.
קומט אים עפעס דען דערפאַר?
ס'איז אַ פּלל פון תּמיד אָן:
לעולם — נעם,
תּקח — ווייטער מאַן!
און דערום, למען השם,
זי-זשע, ברודער, ניט קיין נאָר —
ווייס:
לפּל עת!
און אויב האַווקען איז אַ ביין — אַמאָל דאָס שווינגן פּלייש.
(איינמאָל דאָס אַ פּלב!)
ער פאַרבניסט אַ לשון-קודש-ווערטעלע מיט חלב!)
טרעפט זיך איינמאָל שפעט בינאַכט אַ שאַדן:
אַפּגעריסן עמעצער די לאַדן
און אַרויסגעטראַגן ביזן לעצטן פּאַדעם —
און גיי לאַד אים
צום ונתנה תּוקף!
אינדערפרי, דער הונט, ער עפנט נאָר דאָס אויג אויף —
מיט אַ טענה קומט צו אים דער שטעקן:
„פּלב, וווּ ביסטו געווען? דנין אַרבעט איז דאָך וועקן!
האַווקען, בילן, בניסן, שרעקן!“
שרניט דער הונט: „מה פּשעי?
שרעקלעך! אַלעמאָל פּילבולים פּרישע!
גוואַלד! וואָס וויל מען פון מיר האַבן, וואָס? וואָס וויל מען?
איך בין ניט קיין בלעם, ניט קיין בילמאַן —

איך בין אַ געפילמאַן!
 פיל איך טאַקע אַ פאַרדראַס!
 ווי איר זעט אַ הונט מיך — אַפגעטון די מעשה זיך צו חצות.
 כאַפּ איך אויף זיך, זע איך וואָס איך זע...
 טראַכט איך מיר: הלילה — אַט דאָס נעכטעלע, הזה —
 אַט דאָס דאָזיקע — פאַרענדערט! גאַר קיין לילה נישט!
 עפעס דאָ אַ כאַפעניש, אַ פאַקעניש, אַן אַנילעניש!
 און גאַר דורכן פענצטער!...
 זאָגט דאָס האַרץ מיר: קענסט דיר שלאָפן, קענסט דיר!
 זעסט ניט — ניסים פון מצרים!
 יידן פאַקעווען זיך, אַנילן זיך, קיין ירושלים
 מוזן קומען זיי אינגיכן...
 וואָס־זשע ווילסטו? זאָל איך האַווקען, בילן אויף משיחן?
 שיין פאַר מיר? אַ כבוד?
 וואָס בין איך, אַ גאַסן־הינטל? אויף די מיסטן אויפגעכאַוועט?"
 איז דאָך דאָס אַ טענה קלאַר ווי טאַג.
 ווייסט אַבער דער שטעקן איינס: לא יחרץ טענהט — שלאָג!

דער פלב

איינמאל נעמט דאָס פּערד זיך פאַרן פלב קלאַגן
אויף דער בניטש און אויפן וואָגן —
אויסגערעדט דאָס ביטער האַרץ זיך :
אַז דער הינט — אַ פּינד, דער נעכטן
איז אַוועק מיט שלעכטן,
און פון מאַרגן וואָס דערוואַרט זיך ?
אפשר שוין אַ נייע צרה פונדערווייטנס שאַרט זיך...
— ווייסטו, מאַכט דער פלב, וואָס איך וועל דיר זאָגן :
פּרעמדע צרות קען מען איבערטראַגן !
און אַפילו באַרג־אַרויף צו שלעפּן זיי ניט שווער !
— יאָ, איך ווייס... דער קאַפּ פון צרות כאַטש צעטומלט —
אַבער ווייסן ווייס איך יאָ... אַנומלט
איך געפירט אין שעכטהויז לעמעלעך אַ צען און אפשר מער.
די אומגליקלעכע אַ גאַנצן וועג געמעקעט... מיר דאָס האַרץ צעריסן...
איך געשלעפט זיי באַרג־אַרויף — די בניטש געשמיסן !
און אַרויפגעשלעפט איך טאַקע זיי אַהינצו...
— און מע לאַזט אַהין אויך הינט צו ?
— הינט ? חלילה ? הינט פון דאָרט מיט דרוקעס !
— ווער דערהרגעט ! (רניסט זיך אַפּ אויף אים דער פלב) מיטן
קאַפּ אין דר'ערד !

קוק עס אָן נאָר, קוק עס !
ווי פּרנסה — נאָר פאַר פּערד !

די קאץ און דער הונט

מומע פרומע

איז צווישן אלע פרימסטע קעץ אַ פרומע.

ז'איז פון די צדקניות פון יענע,

וואָס זיי ווייסן אויסנווייניק אי דעם „צאינה וראינה“

אי דעם „קב הישר“.

אויף די אייגעלעך שפאָקולן, אויפן קעפעלע אַ טשופעק,

עסט נאָר פוטער ניט קיין פלייש — מעג זיין אַפילו פופעק,

און דאָס פיסקעלע אַרומגעוואַשן פשר.

פסח טראָגט זי אויף די פיסלעך זעקעלעך,

וונל זיי זענען חמצדיק — געטרעטן דאָך אויף ברעקעלעך!

און זי שיט מיט ווערטעלעך, מיט פסוקים ווי מיט באַב:

„וילסט זיך אויסשמירן — גיי־צו צום פעטן טאַפ!“

„אַז דער יצר־הרע קומט — אין בית־המדרש שיק אים!“

„דער בעל־דבר — פאָרויס זיס און און נאָכדעם ביטער!“

און „לא תחמוד!“ און „לא תקום!“

און „לא תטור!“

קורץ — אַ מאַנצביל־קאַפּ. אויף איר געזאַגט דער רב, רב חנימל,

אַז געמעגט זי טראָגן ניט אַ טשופעק, נאָר אַ שטרנזמל!

זיצט די מומע פרומע איינמאַל שבת פאַרן פעטן קוגל

און באַלעקט זיך מיטן טשאַלנט, מורקעט זמירות,

ערשט — דער פלב: „מומעשע, יענץ ביינדעלע — שענק מיר עס!“

ווי־זשע קומט אַ הונט צו טשאַלנט? ער צו עונג־שבת דען מסוגל?

זאַגט די מומע: „שוין, צי שפעטער?“

„שוין!“ מיט אַ רחמנות־פנימל זיך בעט ער.

„זאַג־זשע צוויי מאַל, אַז דו וילסט!...“

ניין, איך גלייב דיר ניט — דו בילסט!“

זעט דער הונט, אַרויסגעוואַרפן דאָך די רייד,

טראָגט ער אַפּ זיך, קריצנדיק די ציינער שטילערהייט.

מאַרגן

קומט די קאַץ צום הונט אַ שטיקל פוטער באַרגן.
זאָגט דער הונט איר: „אַ קבלה פון מנין מוטער —
פנינט די קאַץ אי קעז אי פוטער!
דאָס איז נומער איינס. און נומער ערגער,
זאָגט אַ ווערטל: ניט באַגעגענען זיך בערגער,
אַבער קאַץ מיט הונט באַגעגענען זיך... בני אַ ביינדל... שבת...“
צינדט זיך אָן די מומע, ציט די הענט אויס מיט אַ ציטער,
הויקערט-אין זיך, מיזיקעט ביטער:
„פּלב! רשע! סטייטש, לא תקום! סטייטש, לא תטור!“
„טראָג זיך אָפּ, מכשפה! גיי צו מנינע באַבעס!“
בילט דער פּלב, האַווקעט, ווייזט די ציין. מחשבות —
ביים באַרג סיני ניט געשטאַנען זינע אבות!

שוועבעלעך

אין אַ פינצטער קערקערל, ווי הערינג אין אַ פעסל,
איינער פאַרן אַנדערן אַ פרעסל,
ליגט אַ מחנה צינדערלעך:
ברען-און היצקעפּ-קינדערלעך,
שוועלבעלעך מיט שוועבל-שנעבעלעך —
שוועבעלעך.

— עך, אַ וועלט מיט וועלטלעך! (היצט זיך איינער)
ווי אַ ריינער, שטיקט אים אַ געמיינער!
לאַזט מיך! לאַזט! איך בין אין פעס!
קום-אַרויס איד, צינד איך אָן די גאַס!
— קוקט, אַ מאַכער! ווייטער פון דער גאַס ניט גייט ער!
(רופט זיך אָן אַ צווייטער)
איך אין פניער לאַז-אַוועק די גאַנצע שטאַט!
איינס נאָר מיר אַ שאַד —
ס'גרויסע ראַד

פונעם ברונעם לעבן באַד!
גייט-אַוועק דאָס מיטן רויך, איז ווי-זשע וועט דער לץ
דרייען שוין בננאַכט די שוואַרצע קעץ?
יא, מע דאַרף אַ טראַכט טון — אפשר גאָר דאָס ראַד אים לאַזן?
זאָל דער ווינט אַהין קיין פונקען נאָר ניט בלאַזן!
— ניין! ניט לאַזן! גאַרניט לאַזן! (שרייען אַנד'רע)
אַ פּפּרה! שאַנדערע-באַנדערע!
זאָל די גאַנצע וועלט זיך ווי אַ חזיר סמאַלען!
זאָל פאַרכאַפּן זי אַ פּלאַס-ים אַ צעברויזטער!
און אַז אויפכאַפּן וועט זיך דער קלויסטער,
זיך צעיעלען
און צעקלינגען מיט די תפילה-גלעקער,
זאָל דער לץ אים פונעם פּלאַס אַרויסשטעלן אַ לעקער,

און די שוואַרצע קעץ
פון די בניכער זינלן רויך אין פנים אים אַ זעץ!
אוי, ווי עפנט מען — ווי עפנט מען די טיר שוין!
לאַזט אונדז, לאַזט! אום גאַטעס ווילן! מיר שוין ווינזן! מיר שוין —
און די טיר, זי עפנט זיך. מע לאַזט, מע לאַזט זיי וואַנדערן
איינעם נאָכן אַנדערן,
און זיי גייען אָנגעזאַפטע מיט פאַרדראָסן,
און זיי צינדן — וואַס-זשע? פאַפּיראַסן!

★

ווי געפעלט אינך דאָס, גענאָסן?

די נאָדל און דער באַנוול

בני דער אַרבעט זיצט דאָס שנידערל רב זיננוול,
ס'לויפט די נאָדל גיך, גיך, גיך,
נאָך איר שלעפט זיך נאָך דער לאַנגער באַנוול,
און די נאָדל שטעכט און בייזערט זיך:
„זאָג מיר נאָר, דו שוואַרצער שלעפער, לאַנגער עק,
וואָס זיך אָנגעטשעפעט דו אין מיר? אַוועק!
אַלערליי פאַראַן, אַפּנים, שלעק!
נאָ דיר, נו! ווהין איך גיי, ער נאָך — אַ שאַטן!“
זאָגט דער באַנוול: „נאָדל, האַסט אַן אוי'רל, הער!
וואָס בין איך? אַ פעדעמל, ניט מער!
דו ביסט שטאַל און אייזן, פון די שפיצעכיקע דראַטן!
דו דער עיקר —
נאָר אין מיין זכות האַלטן זיך די שטיקער!“

✱

מיט דעם משל, ווילט איר וויסן, וואָס איך מיינ?
כיוועל דאָס אַנדן ניט זאָגן, ניין!
זאָל דער באַנוול שלעפן זיך אַליין!

העמדער

הענגען העמדער אויף א שטריק,

און מע הוידעט זיך,

און מע סודעט זיך,

און מע רעדט פון פאליטיק.

— על פי לאַגיק

האַלטן מיר שוין בני מלחמת גוג ומגוג

(זאָגט אַ מאַנצביל-העמד און וואַרפט מיט ביידע אַרבל).

— יאָ, געטראָפן ווי אין קאַרבל!

(ענטפערט אים אַן אונטערהעמד אַ שלימעזאַלניק)

קיינמאָל ניט געווען די וועלט אַזוי אונטערן פראַלניק!

קיינמאָל ניט געגרייכט אַזוי דאָס הייסע וואַסער ביזן האַלדז!

אַז מיר צוגעטרעטן, איך געמיינט — אַ סוף! איך ענדיק!

— קיינמאָל... קיינמאָל... אַט דאָס הערט מען פון אים שטענדיק.

קומט צום פראַלניק — אַלץ דאָס אייגינע, אַלץ!

קויטיק שוין דער פזמון!

(שפעט אַ מיידל-העמד, אַן אויסגענייטס, מיט שפיצעלעך,

כאַפּנדיק פון ווינטל קוצעניר און מוצעניר-קיצקיצעלעך.)

— נו, אַוודאי, יאָ, דערויף דאָך איז מען העמדער איז מען...

(ציטערנדיק-פלאַטערנדיק זאָגט אַ העמד אַ זקן)

שייד! פאַרן פראַלניק זיך דערשראָקן!

בע! אַזוי דער סדר-עולם —

זינט די וועלט שטייט, שלאָגט מען העמדער שלאָגט מען...

— נו, וואָס זאָגט מען?

גולם!

שמאַטע-שעבעשמאַטע!

נעם אַ נאָדל, נעם דיר

און ניי-צו דיר אויפן סאַמע מויל אַ לאַטע!

איביק, מיינסטו, וועט די וועלט צעטיילן זיך אויף פראַלניקעס

און העמדער?

— שטילער! שטיל! באהיט, אוי, זאָל מען ווערן!
 אי-נו-אָ, דער פראַלניק קען, חלילה, נאָך דערהערן!
 פלויט האָט אוי'רן, ווינט — אַ טבע צו צעטראָגן!
 — וואָס-זשע קען דער פראַלניק טון אונדז? מער ווי שלאָגן?
 און דאָס טוט ער סי-ווי-סי דאָך!
 — פי, אַ מויל!
 — פניערדיקע קויל!
 — אוי, איד שרני, איד שרני דאָך:
 אַז דער פראַלניק שלאָגט, איז דאָ דערצו אַ גרונד!
 ניט דער שטעקן שולדיק, נאָר דער הונט!
 — הערט איר: שמניסן איז נאָך ווייניק, שמניסן!
 איר געדענקט נאָר וואָס איד זאָג אַנד — שטיקער וועט מען רניסן!
 — גאָט מיט דיר! אַל תפתח פה!
 — זע נאָר, ווי דער שמדניק האַלט זיך בני די זניטן, זע! — —
 און אַזוי-אַ איצט, אַזוי געווען מיט טויזנט יאָר צוריק:
 הענגען הענגט מען אויפן שטריק,
 און מע וואַרפט זיך, און מע רעדט פון פאַליטיק!

האַדל און די נאַדל

וועגן העלדן
זאָל דער טומלדיקער טאָג אונדז מעלדן,
פויקן און טרומייטערן;
און פאַרנאַכטצו, ווען דער ערשטער שטערן
פיבערט שטיל און עלנט אויפן שטערן
פון דער וועלט, און אונדזער מאַמע ערדס באַלייטערין,
די לבנה, קומט אַרויס אַן אויסגעוואַשענע אין טרערן —
צינט איז צו דערציילן וועגן האַדעלען דער נייטאַרין.
האַדל
רוימט אַ סוד אין אוי'רל פון איר נאַדל.
זעט: מיט אַ פאַרשפיצטן פאַדעם צילט זי גלייך אין אוי'רל —
ס'איז דער שוואַרצער פאַדעם פון איר גורל.
איז די נאַדל אָבער דאָס ניט גערן,
פשוט — וויל ניט הערן.
נו, איז זאָל שוין זיין דאָרט וואָס זאָל זיין —
אַז סע גייט איר גאָר אין אוי'רל ניט אַרנין!
האַדל פילט דאָס נעבעך, פילט,
דאָך אַזוי, זי בריה'ט זיך, זי צילט,
נאָך אַמאָל און נאָך, און טאַרעט,
בעט די נאַדל: נו שוין! נו-זשע! ... און פאַרפינצטערט און פאַרצרהט
גראַבט זי אַזוי אין איר זיך מיט די אויגן און מיט אַלע גלידער.
און די נאַדל? קידער-ווידער,
וויצלט-שפיצלט,
פריילעך! האַדלס שוואַרצער פאַדעם קיצלט זי גאָר, קיצלט!
שטיפט זי, שלאָגט זיך פלומרשט מיט דער דעה:
אַט-אַ זי געכאַפט דעם פאַדעם, ערשט — ער ליגט איר אין דער
לינקער פאה!
פון געדולד קען דאָס אַרויסברענגען אפילו דאָך אַ מלאך.

ניין? און האַדל מער ניט ווי אַ מענטש — מיט נערוון —
 ווערט זי בלאַס ווי קאַלעך
 און שיסט־אויס: „אַ בראַך אויף דיר! אַ חורבן!
 און אויף אַלע נעדעלעך, די שפיצקעפּ, וואָס זיי שטעכן!
 ווי איר ליגט מיר אין די זינטן!
 ווי סע וויל זיך מיר אויף אַלע אינד אַ שפּיט טון
 און אויף ברעקלעך אינד צעברעכן!
 איר די קליי מיר אויסגעצויגן פון די ביינער!
 נאָר וואָס קען איד טון דען? קריצן מיט די ציין נאָר!...
 ניין! דאָס קען איד אויך ניט, ניין!
 וואָרן וווּ — וווּ זענען מנינע ציין?
 מנינע ווינסע ציינדעלעך די שטאַרקע?
 אויך די נאָדל אויסגעגראָבן זיי אַ קרקע!
 נו, איז ניט קיין ווינסע ציינדלעך, האָב דערפאַר איד ווינסע האָר —
 כאַטש זיי זענען שוואַרץ געווען דאָך, שוואַרץ צו אַלדי שוואַרצע יאָר!
 איצטער זילבער! איד בין רינד אין זילבער גאָר!
 נאָ דיר זילבער אויף מנין קאַפּ!
 זילבער... וואָס אויף מיר זיך אָנגעזעצט? אַראָפּ! אַראָפּ!
 גאַט, אַ שניי אויף מיר געלייגט זיך און ער ליגט!
 ווער נאָך אים געשיקט?“
 און זי רייסט דאָס זילבער פון איר קאַפּ, זי פליקט.
 און דאָס נעדעלע, סע קוקט און טראַכט:
 הער אַ מעשה! ניט געוויסט אַליין גאָר פון מנין מאַכט!
 און סע זאָגט צו שער און אייזן:
 זעט נאָר, חברה, וואָס אַ נאָדל קען באַווייזן!“

אַ מעשה אָן אַ סוף

הערט אַ מעשה :

ליגט אָן אייזל אונטער שווערער מַשאַ,

איבער אים רב חיים אַרבעט מיטן שטעקן —

חכמה, דאַכט זיך, וויל ער אין אים וועקן.

און דאַס אייזל רויק, נעמט יסורים אָן באהבה —

הערט איר, דאַכט זיך מיר אויף קלעפּ דאַס אייזל אַ בעל-תּאוּוה !

— ע, גענוג שוין, גאַט מיט אַיך, רב חיים !

אַ רחמנות ! אַ בהמה — צער-בעל-חיים !

(גייען לייט פאַרביי און זאַגן.)

— אַז אָן אייזל וויל ניט אויפשטיין, שרייבט רב חיים, מוז מען שלאָגן !

אַדרבא, אפשר וואָלט איר אויף די פלייצעס אים געטראָגן ?

— איר דעם שטעקן וועט צעברעכן ! — נו, וועל נעמען איך אַ נניעם !

און ער קלאַפט דעם עקשן, קלאַפט געטריי אים.

— אייזל, עקשן, וואָס-זשע ליגסטו ? (פרעגט מען)

נו, שטיי אויף ! אינמיטן גאַס זיך ניט צעלייגט מען !

און דאַס אייזל זאַגט :

— ניין, איך וויל ניט ! אויף להכעיס ! וויל ער שלאָגט !

און אַזוי אַלץ אָן אַ סוף :

שטייט ניט אויף דאַס אייזל, וויל מען שלאָגט עס, און מען שלאָגט עס,

וויל סע שטייט ניט אויף.

געשיכטע

זיך געזעצט דער קאָטער שרײַבן די געשיכטע פון זײַן פּאָלק.
ניט קיין שלעכטע זאַך, און ווינטשן מעג מען אים דערפּאָלג.
ניין? פּאַרוואָס? באַשר
מיט קיין מעשה-ביכלעך האַדעוועט מען ניט קיין נאַשער?
הײַנט די חברה יונגוואָרג ליב דאָס לעבן צו פּאַרברענען
און קיין צײַט ניטאָ זיך מיט דער פּאָלקסגעשיכטע צו באַקענען?
דראַפען דאָרף מען זיך אויף גלײַכע ווענט?
זיך אַרומשלעפּן און מײַקען לידלעך דורך די נעכט?
טאָרען פונעם זאַלצברעטל ווי ראַבטשיק אונטער ד'הענט
און די דינסט זאַל ברעכן בײַנער און דערצו נאָך זײַן גערעכט? !
שנעקעס! קורצער שכל און נאָך קערצער דער זכרון!
זאַלן זיי זיך לערנען, זאַלן זיי כאַטש וויסן,
אַז דאָס לעבן ניט קיין שפּילעכל — אַ האַרבער ביסן,
און דער שכל איז אַ קריכער, ער קומט-אַן ערשט נאָך די יאָרן!
און בכּן, דערפּאַרונג ניט קיין קלײַניקייט, סע קומט צונאָך,
זײַער וויכטיק... און אַחוץ
מוז אַלדינגס פּאַרצײכנט ווערן, למען ידעו
ווי אַזוי אַמאָל געלעבט, געקעמפט אַ זײַדע,
און ניט מײַנען זאַלן זיי, די שנעקעס,
אַז דאָס לעבן הײַבט מיט זיי זיך אָן ערשט און מיט זיי שוין
גײט-אַוועק עס!

און געזאַגט — געטון. בײַנאַכט, ווען יעדער
שלאַפט, געפּאַקט פּאַפּיר און טײַנט-און-פּעדער,
און זיך צו דער אַרבעט גלײַך אַ נעם:
קודם-כל אַ וואָרף-אַרויס אַ „ברוך השם“
מיט אַ דריי אַהין, אַהער, אַרײַן, אַרויס,
און פּאַרשפּיצלט מיט אַ שפּיץ — אַ לעבעדיקע מױז.
נאַכדעם פּך ופּך לבריאת-עולם, סדרה, דאַכט זיך מיר, „מקץ“

און דערנאָך מיט גרויסע אותיות: „געשיכטע פון די קעץ“.
 ווייטער — סטאָפּ!
 ווי דער רויך פון קוימען אַלץ אַרויס פון קאָפּ!
 עפעס פאַר די אויגן ווי אַ זיפל, און ווי דורך אַ חלום
 ברעקלעך, שטיקלעך, פיצלעך —
 אַט אַ סנאָפּ זכרונות־זאַנגען און אַ נעפל אויף די שפיצלעך...
 וואַרפט ער זיך צום קוימען, קושט ער זיבן מאָל אים,
 זעצט־צוריק זיך, דרייט דעם עק און שפיצט די אויערן,
 בייסט די פען און, צום באַדויערן,
 ווו און וואָס און ווען — פאַרגעסן! נאָר זכרונות בלאַסע,
 אָן געשטאַלט, אָן לעבן. שלעכט, כאַטש טו דיר אָן אַ מעשה!
 פלוצים מיט די אייגעלעך אַ בליץ ער,
 הענדעם־פענדעם זיך מיישב און אַ מאַך בקיצור:
 נעגל — פייגל —
 שוואַרצער קעלער און גרין אייגל —
 ציינדלעך — ביינדלעך —
 פרומע חנדלעך —
 גראַבל — קראַץ —
 פוטער — קאָץ —
 מיזלעך, בלוט און קאָטער —
 תם־ונשלם די היסטאָריע — און פטור!

רויך און כמארע

אַט וויל איך אַרויף מיטן רויך,
אַט וויל איך אַראָפּ מיט דער כמארע.
און אויפלייזן זאַל איך זיך אויך
אין טרערן אויף גראָזן אויף דאַרע!

דער קוימען

הייבט געדאנקען און געדאנקעלעך דער קוימען,
קרייזלט זיי און דריידלט זיי ארויף אין ווייטע רוימען.
אינדעם טראַגט עס אַן אַ כמאַרע,

מראה

שוואַרצעדיכטע רויכעס,

מיט אַ בליץ, אַ קנאַל, סע שפאַלט אַזש מוחות.

זאָגט דער קוימען: נישט אומזיסט שטיי הויך אַזוי איך —
מיין געדאַנק צעטרייסלט וועלטן מיט זיין כוח!

דער רויך און די כמאַרע

ווי אַ נאַקעטע נשמה, וואָס פון גוף שוין אויסגעהוילט זיך,
שלינגלט זיך און רינגלט זיך און וויקלט זיך און קנוילט זיך
שוואַרצער רויך פון קוימען
העט אַרויף, אַרויף אין הויכע בלאַע רוימען —
שלינגלט זיך, ביז ערגעץ אין אַ הימל-געגנט
מיט אַ כמאַרעלע באַגעגנט.
— גאַט מיט דיר! ווהיין? אין יענעם
גיהנום?

סאַראַ נאַרעלע!

(זאָגט דער רויך צום כמאַרעלע)

מיד פּרעג! אַקערשט קום איך דאָך פון דאָרט! אַ בוים געווען!
ווי געוואַקסן איך, געבליט — געמעגט שוין זען!
גאַט און לנט געפרייט! אין קיל געדיכטן שאַטן
מידע איך באַהאַלטן, זאָל די זון ניט בראַטן,
זיי אַ פריינד געווען, אַ מכניס-אורח —
ניט פּדאי, איך זע שוין, איצט באַדויר איך!
פאַר ליבהאַרציקייט באַצאָלט מיט וואָס? מיט אַיזן און מיט פּינער!
היט זיך, ווי דאָס לעבן איז דיר טינער!
קום מיט מיר אַהיין, אַהינצו צו די שטערן —
ריינע פּונקעלעך, נשמהלעך אָן גופן!
זע נאָר, ווי זיי ווינקען, ווי זיי רופן!
— ניין! איך קען ניט! איך — אַראָפּ, אַראָפּ איך מוז מיד קערן!
— קינד, פאַרוואָס? — איך האָב אַ האַרץ מיט בליץ, מיט דונער
און מיט טרערן!

דער קלוגער טינד

ס'האָט אַ טינד אַמאָל געזאָגט :
„אַלע טינכן נאָר אין ים — אַהין זיי טראָגט !
איך פאַרשטיי ניט : קליין די ערד זיי ? ווייניק וועגן ?
ווייניק ערטער דאָרשטיקע, פאַרגעסענע פון רעגן ?
ערטער, וווּ מע לעכצט, מע חלשט נאָך אַ טראָפּן וואַסער ?
זאָגט : ניט גלענצער דען אַהינצו, ווי דעם ים צו מאַכן נאַסער ?
אַז מע לויפט, מע רעשט ! ניטאָ קיין צייט זיך צו פאַרטראַכטן
אויף אַ רגע כאַטש אין די ביינאַכטן
אין די שטילע !
ניין ! איך גיי מיט זיי ניט ! איך — איך זוך אַ נעם דרך !
און איך שווער אייך :
ווען דער ים־הגדול, ער אפילו,
ער אַליין שיקט זאָגן מיר : איך וועל דיר
אַלע מנינע פערל שענקען, די סירענע
יענע,
וואָס געפעלט דיר —
איינמאָל ניין ! אויך אים וועל איך אויסמיינדן !”
און דער טינד גענומען שלענגלען זיך און שניידן
איבער וועלדער,
וויסטע פעלדער
און יבשה פיקלדאַרער.
(ניט קיין נאָר ער !)
ברכות אים באַגעגנט וווּ נאָר ער געקומען,
יעדעס שטיינדעלע מיט פרייד אים אויפגענומען.
נאָר דער טינד, ער קרימט זיך אַלץ נאָך — ווייטער, ווייטער
שניידט ער,
זוכט אַלץ נייע וועגן, ביז ער איז פאַרפאַרן
אין דער הייסער מדבר פארן,

ווי די זון ווי קאלעכאויוונס פלאַמט.
און וואָס איז געוואָרן ?
פרעגט דאָס הייסע זאַמד !

★

זוכן נייע וועגן — יאָ, מהיכי־תיתי ;
נאָר פאַרקריכט ניט אין מדבריות קיין הייסע !

רב כאמאריש

„אך, א וועלט, א וועלט!
דעם נאָר גוט איז, וועמען שכל פעלט —
דאָס אַן אַלטער כלל!“
שרינט דאָס אייזל אויף אַ קול
פון אַן אוגערקע אַ זויִרער.
„איך וואָלט דאָך געווען אַ רב אין שטאָט, אַ בורר,
איך אַזוי צו זאָגן
וואָלט די גאַנצע שטאָט אויף מיר געטראָגן!
כ׳האַב, נישקשה, גאָט צו דאַנקען, ברייטע פלייצעס
און אַ פולן בויד מיט עצות
און המצאהלעך און פלענער,
אינס פון אַנדערן חריפותדיקער, שענער!
ווען למשל מע וואָלט מיך געהערט,
וואָלט איך זאָגן:
שוין גענוג די פערד געשלעפט דעם וואָגן,
איצט פאַרקערט —
זאָל דער וואָגן שלעפן שוין די פערד!
צי איך וואָלט אַ ניי געזעץ גאָר אויסגעפלאַכטן:
הכל שוחטין!
ווער סע וויל, דער קוילעט! פרייַ בני אונדז!
שוחט זיין מיר אויך אַ קונץ!
כיק אַ העלדזל, פליק אַ פעדער —
דאָס קען יעדער,
אי דער קצב אי דער בעדער!
און אַ פשיטא שוין דער הונט! איז וואָלט איך אָנגעבאָטן
יעדן הונט אַ שטרנימל מיט אַ טלית־קטן:
זיי אַ שוחט, פלב, נאָר ניט זיי קיין בילער!
וואָלט געוואָרן אויף די גאַסן שטילער.

און פדומה.
אָבער גיי צערניס זיך, הירזשע : „אני שלמה,
אז —“
„בנאמנות, רעדט ווי אַ בר־דעת!“
רניסט אים איבער ציפעך־פליקעך,
אַ קודלאַטער הונט אַ פיקח.
„גאַנץ גערעכט מיר דאַכט זיך,
אָבער לאַכן פאַרט סע לאַכט זיך.
האַט ניט קיין פאַריבל, רב כאַמאַריש —
קענטיק, ביז די חכמה קומט צום אייזל, ווערט זי נאַריש!“

תיקו

וואָס סע קען פאַרגלוסטן זיך אַ למדן —
האַט פאַרוואָלט זיך גאָר דעם אייזל ווערן רב אין ווילנע!
אַז ער וויל, נו!
אַז סע ציט אים ווי צום עמוד אונדזער טיפש יאַקל-צמח!
אַז וואָס? תורה?
קריגט ביים מילנער ער די סחורה!
אַם אין קמח — אַז ניטאָ קיין מעל, ניטאָ קיין תורה, שטייט אין פרק.
נמצא: האָסטו קמח, האָסטו תורה!
על-פי צופאַל ווערט ער דאָס געוויירע
פון אַ שמועס, וואָס צו אים זיך צוגעהערט נניגעריק
און אַרנינגענומען זיך אין מוח'ל.
און ווי זאָגט מען, יעדער נאָר צו זינעם שכל —
טרעפט דאָס אייזל אויף אַ וועג:
אין די טרוקענע נני-טעג,
ווען די פלבים דרייען-אום זיך נעבעך קויטיק,
און ניטאָ קיין פיצל פלייש, קיין ביינדל אויף אַ שהחיינו,
זוכט עס אַפּ דעם יאַגהונט וויטעק-רויטעק
(ווער-זשע קען אים ניט — אַ רויטער הונט אַ קיילעוואָניע),
סודעט-אַפּ מיט אים זיך, שליסט אַן אַפּמאַך:
„אַז וועסט מאַכן, פלב, פאַר אַ רב מיך
און מיר העלפן אויפן פסא-הרבנות אין ק"ק ווילנע קריכן,
מאַך איך זיך פאַר שוחט דאָרט אינגיכן,
און די גוטע-ברידער דינע און די קרובים, אַלע פנינע בריות,
פאַר נאמנים און משגיחים אין די קאַצעפיעס".
און בני הינט, פאַרשטייט איר מיך, איז אומר ואוכל.
נעמט קיין סך ניט, אין איין הרף-עין
הערט מען שוין אין אַלע גאַסן פלבים שרינען:

„נידער מיטן אלטן רב! וואָס טויג דער קאַנעץ מיטן רויכל.
 אַז מיר האָבן שוין דאָס גרויסע ליכט, רב אייזל חרין,
 וואָס ער שנינט פון מזרח ביז קיין מערב!
 ער אַ למדן און אַ חרוץ! אַ בעל-עצה!
 ער וועט ברענגען אונדז משיחן אויף זיין פלייצע!“
 מילא, בין איך אינך דאָס מוחל —
 פלבים בילן,
 ווייסן זיי כאָטש וואָס זיי ווילן!
 (כאָטש פון ווילן ביז קיין ווילנע נאָך אַ ווינטע שטרעקע).
 אָבער הערט, איך בעט אינך: אויך דער האָן אַרויס גאַר מיט
 אַ קוקורעקע!
 און די גאַנז, די קאַטשקע און די ציג מיט זייער געגע-מעקע!
 וואָס איז דאָס? די עופות און די שאַף,
 זיי פעלט אויך דאָס אייזל פאַר אַ רב?
 תיקו!

דער אמעריקאנער

גוליע

בר-בארבוליע —

דאכט זיך וואָס, ניט מער ווי אַ קאַרטאָפּל ;
נאָר אַ פעמפיקל און אויסגעוואַקסן אין אמעריקע,
האַט ער ליב, צווישן אונדז גערעדט, אַ בלאָפּל —
ס'הייסט אַ ניטגעשטויגנדל אין גילדענע פּאַנטאָפּל.

זיצט ער ברייט צווישן ריבעלעך און ציבעלעך ננגעריקע
אין אַ קויש אונטערן אויוון,
ווי אַ גאַסט אַ נגיד בני קליינשטעטלדיקע קרובים,
און ער בלאָפּט :

— זאָלט איר זיך ניט חידושן, וואָס קום צו אינך ניט אָפּט.
ניין, ניט היימלעך דאָ, ניט היימלעך.

דאָרטן, זאָגט ער, דאָרטן
אין מנין אייגענעם ירושה-גאָרטן,
צווישן ניס-און ווינשל-ביימלעך,
האָב איך מיר אַ שטיבעלע פון בלעטער, בליט עס,
און אַז וויל איך, נעמט עס גאָר און פליט עס
גלנץ אַרויף אין הימלבלוי...

— טאַקע ? וואָס ? אַזוי ?

— איך פלי אָפּט אַהינצו.

נעם איך מיר מנין שטיבעלע און בינד-צו
צו די וואָנצעס פונעם מאָרגנשטערן
און איך לאָז מיד גיין שפּאַצירן, נניעס הערן.
אָדער איך צעלייג זיך אויפן טעלערל פון הימל
און איך כאַפּ אַ זיסן דרימל.

— הער נאָר, ס'איז דאָך טאַקע גימל !

— גוט, ווילט זאָגן איר ? נאָך מער ווי גוט !

איך בין דאָרט כּמלך'ל בגדוד —

ווי אַ סאַנישניק צווישן פאַפּושויעלעך !
הערט איר, אויב איר וועט ניט זיין קיין לעכערדיקע שטרויעלעך,
וועל איך אײַך דערציילן עפעס שיינס, אַ סוד :
איינמאָל מיר אין ליבע זיך דערקלערט די זון —
— וואָס ? די זון ? — די זון ! — סע קען ניט זיין ! — בײַ גאָט !
אַבער איך זיך אָפּגעלאָזט דערפון,
ניט פאַר מיר זי — אַ צעפּלאָסענע, און צו אַ הייסע...
גאַרניט, גלאַט אַזוי אַ גלעט, אַ קוש — מהיכי תיתי !"
אַבער זיך פאַרקאַכן גאַר ? פּאַוואָליע !
חוץ לזה צו מיר געווינקען דאָרט אַ גילדענע פּאַסאַליע
מיטן נאָמען שטערנוונק —
ליכטיק, שײן און יונג,
אַבער זיך געטראָגן וועגן איר דאָרט ניט קיין שײנע קלאַנגען.
נעבעך, זעלבסטמאָרד צוליב מיר באַגאַנגען —
זיך אַראָפּגעוואָרפן און צעשיט זיך איבער דעכער !
טאָ, וואָס בין איך שולדיק ? מיין געוויסן ריין —
האַט געזאָלט זי זוכן זיך איר גלייכן און ניט קוקן העכער !
פּריער פאַר אַלעמען מוז יעדער קענען זיך אַליין !
ניט געקענט זיך — ליג אין גריבעלע ! — —
בלאָפּט באַרבוליע און ער שאַרט זיך צו אַ ציבעלע.
מילא, איז באַרבוליע אַ קאַרטאָפּל און אַ בלאָפּער —
זאָלן מײנע רייד ניט שווער זיין אים, שוין היינט אַ שוכר־עפר !
אַבער אַז סע קומט צו רייד שוין, מוז איך טון דאָ אַ פאַרצײכן :
ניט מטריח זיין די שטערן און די זון פון זײַרע הייכן,
אַז מע וויל אַ ציבעלע דערגרייכן !

צוויי קאטשקעס

אין אַ טיכעלע אַ קליינעם
און אויך ערטערווייז ניט איבריך ריינעם
זיך צוויי קאטשקעס לאַנג געפליעסקעט, זיך געטובלט,
מיט די שנעבעלעך זיך אין די פעדערן געבויבלט —
היינט אַ גאַסט געקומען פון די ווייטע עופות,
אַזש פון הודו זאַגט מען, אַ בעל-מופת,
אין אַ שוואַרצער יופע, גאַלדגעשטיקט דער טלית-קטן,
מיט אַ גוידערל, דאַס בניכעלע געראַטן,
און רעדט פויגליש: זאַגט ניט „אַדלער“ — „אַלדער“.
(טאַקע שענער מאַל דיר!)

גרייטן זיי זיך, ביידע קאטשקעלעך, געטריי
און מע רייניקט זיך אַ שעה, און צוויי, און דריי.
טרעפט גראַד איינע אין אַ בלאַטיק אָרט
און אַרויס נאָך אומריינער פון דאָרט —
ווייס איך וואָס, די גאַנצע טבילה ניט פדאי!
און די שכנטע: אַ מזל! קלאַר און ריין!
טוט זי אָבער אויף דער חברטע אַ קוק
און זי טראַכט זיך: „ניין,
ניט געטובלט זיך גענוג!
איך מסתם ניט ריינער דאָך פון איר“.
נו, איז ווידער שווענקען! „שווענקען“, זאַגט זי, „האַט קיין שיעור!“
און די אויסגעשמירטע: זי איז גדולדיק ביי זיך:
„מה-דאָך“, זאַגט זי, „יענע שיין — מפל שפן איך!“

דער שווימער

איינמאַל, לאַנג נאָך, ווען דער זיידע
איז געווען אַ יינגל,
האַט שפּאַצירט אַ גילדן רינגל
מיט אַ פּלעדערווישל.
(וואו און ווי אַזוי באַגעגנט זיך די ביידע?
פּאַרט-זשע ניט אַרזינגעט מיטן דישל
און קיין קשיות אויף אַ מעשהלע ניט פרעגן!)
מיט פּאַרדרייטע און פּאַרקרימטע וועגן,
וואו סע פּאַרן ניט קיין פּירלעך און סע שליטלען ניט קיין שליטלעך,
זיי געגאַנגען און געגאַנגען, און נאַטירלעך,
ווי סע פּירט זיך אויף שפּאַצירלעך,
זיי גערעדט, געפּלאַפּלט זיך געמיטלעך,
ביז אַזוי פּאַמעלעך
אַנגעקומען גלנץ צום ים-המלח.
שטייט דאָרט איינגעשטעקט אַ מעסער
פונעם קיניג שלמנאסר.
פרעגט עס: „ווער שווימט בעסער?“
„איך!“
שרייט דער פּלעדערוויש און גיך
גלנץ אין ים אַ שפרונג.
אויף די וואַסער-פּליגל פּלעדערווישל-וואַסער-יונג
טראַגט זיך, טראַגט זיך —
און דאָס רינגל נאָך אים יאָגט זיך —
פּליוּד-פּליאַם,
אויך אַרזיין אין ים.

קומט דאָס מעסער, מאַכט אין האַרץ אַ ווונד:
פלעדערוויש פון אויבן — פינגערל צו גרונט!

✱

ווער ס'איז נישטיק, פלאַך און מיטלמעסיק,
אים אַרויפצושווימען ניט קיין שווערער עסק.
וועמען דאָס ניט גרינגלעך?
שווערע גילד'נע רינגלעך.

דאָס בריוול

„ידידי אבישלוס,
וואָס זאָל איך דיר זאָגן?
דאָנקען גאָט בקו החיים והשלוס.
אויף די פיס נאָר האָב איך זיך צו קלאָגן —
ס'איז מיט זיי, ווי זאָגט מען עס, ויהי.
כ'ווייס ניט, צי פון איבריך לויפן, שווערער מי —
נאָר זיי זאָגן זיך שוין אונטער.
„פאָרן“, טענהן זיי, „איז פיל געזונטער.
פּויל געוואָרן, כאָטש, מיר דאָכט, צו פרי...“
בזה־הלשון שרייבט די האַנט אַ בריוול.
„קוקט נאָר, ווער סע רעדט! די האַנט!“
שרייט דער גראַבער פינגער פונעם פוס, „אַ שאַנד!
ווער איז זי? אַ דינסטמויד, פוצט בני אונדז די שטיוול!
ניט די ווערט אפילו אונדזער מינדסטן נאָגל —
און אַדאָס־אַ האָט די העזה אונדז גאָר צו פאַרקלאָגן!
ווילן מיר ניט גיין, נו, ווילמיר פאַרן מיט אַ וואָגן,
מיאוס געוואָרן אונדז דער וואַנדער־וואָגל,
וואָס ער מאַכט אונדז מיד און שוויסיק —
נו, איז וואָס? איר עסק?“
„חס ושלום! פאַרט אפילו מיט קאַליאַסקן!
האָט אַ גוטן שליטוועגס איבער בערג און טאָלן —
ניט מנין עסק! איר, ניט איך וועל צאָלן!
פעלט מזומן, גיט די שטיוול פאַר אַ משכון!“
פונעם עלנבויגן רעדט די האַנט.

ווי-זשע האָבן פּיס פּאַרשטאַנד?
אין דער פּיאַטע.
דרייען זיי זיך אויפן קאַרעק תּמעוואַטע,
טופּען, קענען באַין אויפן זיך אַזוינס ניט מאַלן:
„ס'הייסט, גאַר מיר און ניט די האַנט וועט צאָלן?“
לייגט די האַנט אַ פּינגער צו צום שטערן
און זי נעמט זיך קלערן:
„פּלא, ווי די לייט געפּועלט בני זיך!
ניט מנין עסק — און באַצאָלן פּאַרט זאָל איד!
דאָס איז, אַז דו וואַשסט אַ גראַבן פּוס און פּוצסט אים זינע שיד!“

צוויי הינער

איינער קלאַגט און וויינט,
און איין גאַט ווייסט וואָס ער מיינט!

*

זיצן זיך צוויי הינער, איינע
נעבעך אָן עקרה —
מיט די אייער אירע עפעס דאָרט געשען אַ צרה.
און די שכנה:
אונטער ברייט צעשפרייטן פליגלדיקן מענטליק
געלינקע קונדסימלעך אַ צענטליק.
און זי פיקט, פיקט מיטן שנעבעלע, דעליבעט.
„הערסטו“, זאָגט זי, „וואָס איך וועל דיר זאָגן, כשרע? נו הער:
שווער צו זיין אַ מאַמע, שווער!
ס'גייט מיין לעבן אַט צוליב די חברהלייט לאפוד!
טרעף איך נאָר אַביסל מיסט, נאָך וואָס צעשאַר איך עס?
אפשר צוליב מיר? אומשטיינס-געזאָגט, מיין ביסעלע הצטרכות!
צוליב זיי דאָך! מיינסטו, אַז אַ מאַמע האָט אַ ווערט?
אַז סע פאַלגט? סע הערט?
אסור!... זעסטו אַט דעם גרינעם צוצעק?
שיין, אַיאָ? כאַטש, טפּו־טפּו־טפּו, אַביסל שמוציק!
פי, אַ ברען! ניט מורא פאַרן קאַטער!
אַז איך רוף אַהער אים, לויפט שוין דווקא נאָר אַהין ער!
הינט די אייער קליגער פון די הינער.
און דער עכברוש, וואָס כאַפט דעם אַנבליק פונעם פאַטער —
ער איז בעסער?
כזאָג דיר: אַ משלחת! ס'זאָל ניט וואַקסן גרעסער!
ווייסט דען וואָס ער האָט מיר הינט געטון?
אַ פאַרשלעפטע קרענק! סע קען דען רוי'ן!
זיך צווישן האַלץ אַזוי פאַרמאַטערט,

אַז געמיינט איד : שוין, אַן עק ! געפטרט !
 און דאָס שטילע פּויעלע, דאָס שנעקל ?
 קוק עס אָן ! אַ שלעקל, זאָג איד דיר, אַ שלעקל !
 ערשט
 מיטן אינדיק שיר זיך ניט געממיתט פאַר אַ גערשט !
 און סע לויפט נאָר פאַרויס, פאַרויס !
 צרות מַזנע, צרות !
 „קור־או, קור־קו, קור־קאַד !
 לאַז געמאַד !“
 שרײַט די שכנטע און טוט אין קעפל איר אַ פיק,
 „נאָ דיר, נו ! געפעלט אַנד ? שיינע שטיק !
 קלאַגט און וויינט, און רייצט מיך מיט איר גליק !“

✱

שווער דער צער פון גידול־בנים —
 ערגער איז נאָך אָן אים.

דער גבור

פֿאַרן פֿאַרקן,
מיט אַ טריט אַ זיכערן, אַ שטאַרקן,
שפּאַנט דער האָן זיך, שפּאַנט אַהין, צוריק,
אויף די זיבן ווייבער אַלעמאַל אַ בליק
און מיט גדלות, מיט אַ שטעל:
„קוקוריקו! קוקוריק!
וואָס? וואָס ווילט איר, ווייבער? גליק?
איך וועל גיבן אַינך, איך וועל!“
פלוצים גאַר דער פּוקס! סע גנבעט זיך דאָס מזיקל פּאַמעלעך,
מאַכנדיק אַ ברכה „זה התרנגולטשיק ילך!“
טראַכט דער האָן ניט, איינס און צוויי — און אויפן הויכן פּלויט!
„שטיי נאָר, שטיי, מַזן ליבער!“
שרייט דער פּוקס, „וואָס זאָגט מען אויף דעם גבור?
ווי סע ציטערט דאָס אויף אים די הויט!
ניכר,
בריה איז דער גרויסער קוקוריקער
אויפן פּלויט און אויפן בוידעם!
בע! איך אַלטער נאַר געזאָגט דאָך ווידוי קודם,
איידער איך געפּועלט בני זיך מיט אים זיך צו באַגעגענען!
דונערן און בליצן — און סע הייבט ניט אָן צו רעגענען!
נו, פאַר וועמען איך געשראַקן זיך, פאַר וועמען!
פאַר די ווייבער דינינע, כּלעבן, מעגסטו זיך דאָך שעמען!
שפּרינגט אויף פּלויטן! נו, מה רעש?
יפיפּיות! אַ העלד גיב זיי, קוראַזש!
מיט גבורה מוז מען זייערע הערצלעך קויפּן,
מיט גבורה, ניט מיט האַזישן אַנטלויפּן!“

„קוק אַ רוח, קוק!“ דער האָן צעקרייט זיך,
„וויל די פוחות מיט מיר מעסטן, רייצט זיך!
און אַז דו ביסט שטאַרקער, נו, איז וואָס? ווער לאַכט דען
פון אַ שוואַכן, חס ושלום? אויף געלעכטער איז דער פחדן,
וואָס ער וואַרפט זיך ווי אַ שוטה אין סכנות
מחמת פחד פאַר פחדנות!
טראַג זיך, רוח, אַפ!“
און פון פלויט אין הויף אַרײַן דער האָן אַראָפּ.

רב חוטם

רניט אַ בריל זיך אויף דער נאָז.
און רב חוטם,
כאַטש די בריל זי דריקט אים, מאַכט אַביסל רויט אים,
נאָר ניט דאָס אים קוועטשט, ניט דאָס ;
אַ בזיון און אַ חרפה אים פאַר לניטן —
נאָ דיר נו, אויף אים גאָר זאָל מען רניטן !
ער איז דאָך דאָס העכסטע פונעם פנים !
בלאָזט ער זיך, סע שטייט ניט אָן אים.
„וואָס זיך“, שרניט ער, „אַנגעזעצט אויף מיר דער נאָר ?
איין שוואַרציאָר אים קאַרג !“
„שוויג, דו סמאַר..!“
(פע, אַ וואָרט וואָס שמעקט מיט מאַרק.
אַבער גיי רעד איידל מיט אַ נאָז !)
„אמת“, זאָגט די בריל, „דו זיצסט דיר אויוואָן, איז וואָס ?
ס'איבערשטע פון פנים ? מילא,
ביסט דאָך פאַרט אַ מיאוסע פלי —
פרעג, זיי מוחל, די פאַטשיילע !
מאָד־זשע ניט, אדוני חוטם, קיין ירגזון,
הער זיך אויף צו בלאָזן !
מעגסט דיר זיצן אויוון און פאַרניסן הויך,
ווייסן אַלע קלוגע און אפילו אויך
אַלע שוטים,
ווער און וואָס סע איז רב חוטם.“

*

דאָס קיין נניעס, זאָגט איר ? ווייס איך וואָס ?
אמת, נאָר דערציילט איך דאָס —
פשוט, ווינל כ'האָב ליב צו שנאָלן אין דער נאָז !

קעציש מיטגעפיל

לעבן אויוון קאָטשערע געשטאַנען
און גענומען צו דער קאַץ זי טענהן
וואָס צו טענהן האָט די קאָטשערע אַ סך):
אַז מע האָט ניט קיין רחמנות! אַז מע לאַזט זי ניט געמאַך!
פאַרויס צינדט מען אָן אַ פּניער
און דערנאָך די קוילן שאַרן שיקט מען זי!
דאָס איז יושר? זי בנן זיך איז אויכעט טייער!
פּנינט ווי יעדער זי אַ ברי!
און פאַרוואָס-זשע צו פאַרשטיין דאָס גיט זיך קיינער ניט קיין מי?
און וואָס נאָך? צעקריגט די דינסט זיך מיטן פּלב, אַ געשריי —
האָט זיך דאָרט מיט אים אַ משאַומתן,
צופיל נאָכגעגעבן ער דעם טריפה-האַלדז געשמדטן —
איז צו וועמען גייט עס אויס? איז וועמען ווינד-און-וויי?
איר, דער קאָטשערע, גיט פרומע ניט קיין רו!
זי דעם הונט זאָל ברעכן רוק-און-לענד!
וואָס איז עפעס איך? פאַרוואָס ניט דו?
וואָס-זשע, האָסט חלילה ניט קיין הענט?
און בכלל, וואָס איז דער פּלב שולדיק, פרומע?
אַז די דינסט אַ שלימעזאַלניצע — דער הונט אַ בריה!
ניין, איז פרומע הייס געבאָדן אין די וואָסערן פון טבריה,
ברענט און פּניערט: אַ פּאַהיבעל! אַ מהומה!
און זי שלעפט די קאָטשערע... אום גאַטעס ווילן!
לאַז געמאַך! וואָס טויג דער קאָטשערע, דער הונט זאָל אויף איר בילן?
אַז אַ פּלב האַווקעט, קומט דען צו געזונט?
„וואָס? דער פּלב?“ זאָגט די קאַץ, „דער הונט?
כ'קען אים, יא, איך קען אים!
איידער אין זיין פּיסק אַרניצופאַלן, גלייכער שוין אין גיהנום!
קיל אין האַרץ ווערט, אַז איך זע אים בנן דער טיר.
ווייסטו וואָס איך בעט דיך, טייערע? טו אַ טובה — גיב אים
אויך פאַר מיר!“

דער חשוב

שפעט בנינאכט. אין קיך איז שטיל.
אָפּגעזונגען שוין איר לידעלע די גריל.
איצט אַ מעשהלע דערציילט דער אויוון,
עפעס פון אַ שרעטעלע: „זיך אויפּגעהאַלטן קודם
אויפן בוידעם
לעבן קוימען אויוון.
שפעטער, אַז אין אויוון זיך גענומען פּינפן ווינטן,
דאָס אַראָפּ אין קעלער, וווּ אַן אוצרל געפינט'ן.
אַלע שבת, אַלע ימים־טובים ניסעלעך געקנאַקט,
יאָדערקערלעך זיך, די שאַלעכץ — אַרעמע אויף מעות־חיטין.
ביז מע האָט דאָס שרעטעלע געפאַקט —
„גלייבט ניט“, פאַלט־אַרנין די קאָטשערע, „ער באַקט!“
(גראָב! אַוודאי גראָב! מיט פּריסעק זי באַשיטן!)
„מאַלע ביסטו, קאָטשערע, אַ שטיפּערקע, אַ קריכערין,
מאַלע אַז מכשפות זיך צעוויכערן,
פליען שדים רינטנדיק אויף דיר און דורכן קוימען
גלנץ צום אשמדאי, וואָס האָט געדינט בני שלמה?
אַבער דרך ארץ וווּ? געמעגט כאַטש וויסן,
ווער פאַרזאַרגט מיט לעקעך חתונות און ברית?
און די וועלט מיט ברויט און חלה! און דערצו:
ווער איז עלטער, איך צי דו?
חוצפה! און מע שווינגט! מע גיט איר דאָס ניט צו פאַרשטיין!
איך דערצייל שוין מער ניט, ניין!
זאָל די קאָטשערע דערציילן!“
און די קאָטשערע, זי לאַזט זיך גראָד ניט בעטן.
וואָס־זשע? שעמט זיך? קען קיין צוויי ניט ציילן?
„איינמאַל“, זאָגט זי, „דער משרת־יונג מיך אָנגעטרעטן,
מיינט איר, איך געשוויגן? ניט געוואַקלט זיך קיין סך

און צוריק אין קאָפּ אים — טראַך !
 מאַרש, משרת־פיסל, מיט דנין קאָפעטע !
 „יאָ, אַ שיינע מעשה, נאָר אַ קורצע !“ זאָגט די לאָפעטע.
 „נו, און דו וואָס ? אין יריד־געשלעג געממיתט און צעטראַגן
 זיבן דרענגלעך און אַ דישל פון אַ וואָגן ?
 אונדז די מעשה וואָלט געוונדערט —
 ווען־זשע ? ווען שוין ניט געהערט זי אַמאָל הונדערט.“
 „לאָזט געמאָד ! וואָס טויג אַנד ?“ בעט דער וואָלגעהאַלץ
 (זייר אַ גוטער, קיינער ניט געזען נאָך ביז אים),
 „בעסער וואָלט דערציילט אונדז עפעס שיינס דער בעזעם.
 זעט איר, ער מעג זיין ביי זיך אַביסל שטאַלץ.
 אומעטום אַ חשוב ער, פאַר אים דאָך אָפן אַלע טירן,
 אין דעם זאַל, אין שלאָפצימער — און וווּ פאַרווערט אים צו
 שפּאַצירן ?“

„מיאָ, אַ חשוב“, זאָגט דאָס קעצל, „ניט אומזיסט !
 אַדון בעזעם טראַגט פון אומעטום אַרויס דאָס מיסט !“

*

און פאַרפאַלן ! יענע נאַכט די קיך קיין מעשהלע געהערט.
 און די קאָטשערע, וואָס האָט געשטערט —
 אַנגעצייכנט איר אַ שטראַף פון אויוון :
 אַפּברין אין די קוילן פונעם אויוון.

דער קלוגער בער

ערגעץ אין מצרים, לעבן גושן,
ווי די כוואליעס פונעם נילוס רוישן,
ווי פון וועלדער, פון מדבריות, פון היילן
קומען חיות גאנצע שארעס
הערן יענע מעשיות פון מכשפים און פון פרעהס,
וואָס דער נילוס טוט דער שטילער נאָכט דערציילן
(וויפל מאָל די נאָכט געהערט זיי, אַלץ בני איר אַ נניעס) —
דאָרטן איינמאָל פאַר די חיות
שיין געדרש'עט האָט דער העלפאַנט „מאַריד-אַף“,
פונעם וואָלד דער פּילאַזאַף.
(בני די חיות אויך פאַראַן אַ קאַנט!)
על-פי קלאָרן שכל, רייך-פאַרשטאַנד,
העל און בולט
ווי די נאָכט-מכשפה, ווען דעם שוואַרצן בער זי קוילעט
(ס'הייסט, ווי די לבנה נאָכן מולד),
ער דערווייזן, אַז די חיות לעבן גאַר אין טעות:
אויגן האָט מען, און מע זעט דאָך, נאָר מע ווייסט ניט וואָס,
ווייל אין תּוֹך איז יעדע זאַך לגמרי גאַר ניט דאָס.
„מיגלעך“, זאָגט ער, „מענטשן רופן אונדז גאַר חיות רעות.
און אַז איר וועט פרעגן זיי,
שטייט די וועלט אויף פּיס נאָר צוויי,
ניט, ווי ס'דאַכט זיך אונדז, אויף פּיר —
ווייל אי זיי אי מיר
אין אַ שווינדל-בלינדל זיך געפינען
און די דרויסן-וועלט מיר שפינען
ווי אַ שפּין איר שפינוועבס, נאָר פון זיך —
קלאָר גערעדט: פון אונדזער איד...“
רעדט דער העלפאַנט, מוחות ברעכט ער.

און צווישן עולם אויוון, אין דער זינט דער רעכטער,
זיצט רב בעריש אין דער גראָבער בעקעשע,
גלאַצט צוויי אויגן לעקישע,
און ער טראַכט זיך : בע, דער רוח קען זיך שטויסן,
וואָס דער שוטה אויסן!
און צום סוף,
אַז געענדיקט שוין דער פּילאַזאַף,
הייבט זיך אויפּעט דער באַלבאַס דער יוסטער,
הוסט ער
און ער זאָגט זיך מיט אַ שמייכל :
„יאָ, געפּאַלן אויפן שכל!
יאָ, איך ווייס שוין, ווייס, אין וואָס סע שטעקט דער פּוח :
רעדן דאַרף אַזוי איך,
ניט דער עולם, ניט אפילו איך אַליין
זאָל ניט וויסן וואָס איך מיין —
וועט מען זאָגן : איי, דובֿבער!
דרך ארץ ! ע, ער איז ניט אַבי ווער!
מעגסט אים, ברודער, הערן —
ער דער קליגסטער פון די בערן !”

דער תכלית פון דער ערד

קיל.

אָפּגעשטעלט אין הימל זיך די מיל,
וואָס קרישטאָלבערג הייסע שטויבן זיך צווישן אירע רעדער.
באַרוועס, אויף שפיצפינגער, דורך ווינשלסעדער,
קומט אין אויסגענייטן העמד אַרויס אַ דאַרפיש פרישע נאַכט.
שאַ! דאָס פעלד זיך טיף פאַרטראַכט.
און וואָס טראַכט אַ פעלד? סע טראַכט און קלערט,
צי די ערד צוליב די זאַנגען, צי, פאַרקערט,
גאַט די זאַנג באַשאַפן צו באַשיינען גאָר די ערד.
און צו וועמען ווענדט מען מיט דער שאלה זיך צום ערשטן?
סע פאַרשטייט זיך, אַז צום גערשטן.
ווייסט איר, ווי מע רופט אין פעלד אים? הער פראָפעסאָר.
ניט אומזיסט דאָך — קוק זיך צו אַביסל בעסער,
זעסטו טאַקע, אַז די וואַנציעס בני אים אַביסל גרעסער.
ווער-זשע, אַז ניט ער
אונדז פאַרענטפערן די שאלה? אדרבא, ווער?
און געטראָפן. אין דער פינצטער אויפגעשטראַלט אַ שטראַלעניש —
נאָכן גערשטן מער די שאלה שוין קיין שאלה נישט.
„איך האָב“, זאָגט ער, „אין דעם ענין שוין גענוג געקלערט,
שוין פון לאַנג, פון לאַנג,
ביז געקומען מיר צו חלום גאָר אַן אַלטע זאַנג,
און פון איר בפירוש איך געהערט:
„ערד צוליב דעם גערשטן, גערשטן פאַר די פערד!“

דער הונט און די גענדז

איינמאל זיך פארבענקט אַ הונט נאָך עפעס וואָס אַזוינס, אַ יענץ,
וואָס מע רופט בני לניט אינטעליגענץ —
פּינבאַנעמונג, טאַקט...

אויפגעוואַקסן אויפן סמעטניק בני אַ פּויערישער כאַטקע,
אויף דער גאַס אַרום דער יאַטקע —
ווי אַזוי גאָר ער דערטראַכט דערצו זיך? זעט איר דאָך, אַ פאַקט!
נמאס אים געוואָרן די חברים זינע, די פאַרגרעבטע הינט.
(פריינט — און וואָס מע ווינטשט זיך, זאָל עס פאַלן אויפן ווינט!)
און די יאַטקע-יידענעס — אַנז, פּיסקעלעך!
אַנגעפילט מיט קללות-חרמות ווי דער בויך מיט קישקעלעך!
און ווי גראַב באַהאַנדלען זיי דעם קצב! דאַכט זיך, וואָס? אין פּלוג,
דאַרף אַ הונט דען זיין דעם קצבס סטראַפּטשע?
אַבער אַ פאַרדראַס: מע גיט אַינך, כאַפּט-זשע!
נעמט און זאַגט אַ דאַנק! איז, פאַר אַ בעלן, קוק:
וואָס דער קצב גיט זיי, אַלץ נאָך ניט גענוג!
גיט ער איינער לעבער, לונג,
שרינט זי: ניין — זי וויל גאָר צונג!
איינער

גיט ער פון דער ריפ אַ פּינדע — שרינט זי: גאַלע ביינער!
און אַז ביינער וואָס? מע קען דערמיט זיך סמען?
אַנז, ווי גיט דאַס אים דער קצב! ביינער האָבן אַלע טעמען!
אַבער יאַטקע-ווינבער אויך אומשטיינס-געזאַגט מיר דאַמען!
ווייסן צו פאַרדרייַן אַ קאַפּ רב חיים'ען, נעם כאַטש גיב זיי
אַ מאַיאַנטעק!

און ווי זאַגט דער קצב: טוביה חטאָ זונטיק מאַנטיק —
טויבע זינדיקט זונטיק, מאַנטיק הייסט דער שלעכטער טאַג!
און צו וועמעס קאַפּ די קלאַג?
פרעגט דעם שטעקן! אויף דער קאַפּ אין פעס ער —

אויפן הונט די ברוגז-טענץ!
 און פארוואָס? ווייל עיקר פעלט — אינטעליגענץ!
 ווי-זשע, נו, געפינט מען דאָס? ביים הונט? ביים חזיר?
 צי גאָר ביז דער קאַץ, אַ פּינער זוכט זי? פּלאַם פון שטרוי!..
 ווי ער גייט, דער הונט, און טראַכט אַזוי —
 ערשט, סע קומט-אַקעגן אים אַ כאַפטע גענדז,
 ריינע, ווינסע, קלאַרע, שלאַנקע —
 אַט דאָס הייסט אינטעליגענץ!
 זאָגן זיי: „גוט מאַרגן!“ ענטפערט ער: „איך דאַנקע“.
 פּרעגן זיי אים, וואָס ער מאַכט,
 ענטפערט ער: „וואָס זאָל מען מאַכן? בע, מע שמאַכט.
 וויסן זי, אַ שווערע זאָך פּרנסה —
 זיבן פּלבים אויף איין ביין!“
 פּרעגן זיי, וואָס טויג אים ביינער — בעסער פּראַסע!
 זאָגט ער: „גייט שוין, גייט! וואָס רעדט איר? איר זאָלט ניט
 פאַרשטיין?

קניען פּראַסע גלינד ווי קניען האַלץ, צי ערד...“
 קוקן-איבער זיך די גענדז: „איר הערט?
 גאַנץ גענוג געפּלוידערט! לאַמיר גיין!“
 און דער הונט, ער קוקט זיי נאָך, באַדוירט די גענדז:
 „ווייסן ניט דעם טעם פון ביינער! אַרעמע אינטעליגענץ!“

צוויי חכמים

צו דער ציג

אין א שמוס געזאָגט אַמאַל אַ ביק :

— ס'אָ סוד! געהערט איך קינדווייז פון מיין מאַמען!

דיר דערצייל איך עס : פאַראַן אַ ביינדעלע אַזאַ מין,

וואָס מע רופט עס „טשייכל“

אַדער „שכל“ —

און באַווייזטו נאָר דאָס ביינדעלע אַראַפּצושלינגען,

איז באַקומסטו פליגל, הייבסט-אַן זינגען!

— טאַקע? — יאָ, נו, דאָס געזאָגט מיין מאַמע, זכותה יגן!

— און דאָס ביינדל ווו? — בנים סאַלאַווי אין מאַגן.

— הייסט עס, אַז דו ווילסט דאָס ביינדל פון געזאַנגען,

מוזסטו דאָך דעם סאַלאַווי פרי'ר פאַנגן!

— האַ-האַ-האַ! צעקניט די זאַנגען!

— און דאָס פייגעלע צו פאַנגען מוז מען פליגל האָבן?

— איך מיינ אויך דאָס, פליגל. ניט קיין נפּקא-מינה, שוואַרצע

ווי בני ראָבן

אַדער ווייניסע ווי בני טויבן, צי אפילו רויטע...

— ווי-זשע נעמט מען פליגל? — גיי רעד מיט אַ שוטה!

הערסט דאָך, שלינגסט-אַראַפּ דאָס ביינדעלע, באַקומסטו פליגל!

— און דאָס ביינדעלע? — אַ ציג, אַ ציג, און גאָר פון ליים אַ ציגל!

הערסט ניט וואָס מע רעדט — בנים סאַלאַווי אין מאַגן!

— ע, מע... הייסט עס... וואָס געוואַלט איך זאָגן...

לאַזט אַינך דינען נאָר אַ וויילע...

— הייסט עס, שמאַכעט ביק, ביסט אַ חכמתטע בלילה!

פאַלג מיד, מיט אַ שוואַכן קעפל שטופ דיך ניט צו גרויסן —

ניט אַיעדער, וואָס האָט הערנער, קען זיך שטויסן!

דאָס זעלצערל

זע : דער טיש הרחבהדיק געגרייט,
אַן אַ קנייטש דאָס טישטעד ליגט פאַרשפרייט,
הפּל-בפּל אויסגעשטעלט, אי דאָס אי יענץ,
גאַפּל-לעפל, טעלער, אַ קרישטאַלענער קרעדענץ,
און די גוטע-ברידערלעך די דריי (איך מיינ עס
פלעשלעך דריי, וואָס שטייען זיך אין שכנות —
בראַנפן, רויטער וויין און וואַסער,
און זיי רעדן צו די גלעזער-גלעזלעך אויפן ווינק);
אַט איז אויך דאָס זעלצערל (אַ ממזרל ! אַ פונק !)
און דאָס קנאַקניסל (אַן ציין אַ בניסער)
און דאָס זילבערמעסער מיט דער שאַרפּער צונג
(דאַרף קיין שלנפּער זיך ניט זוכן) —
הפּל מוכן,
אַלץ שוין פאַרטיק צו דער סעודה,
נאָר ניט פאַרטיק נאָך רב יודע —
ער פאַרנומען איז געשעפּטלעך
(פאַרן עסן טרעטן-צו געשעפּטן עפּטלעך).
וואַס-זשע זאַל דערווייזל דער עולם טון דאָ אויפן טיש ?
האַלט מען אונטער זיך, פאַרשטייט זיך, מיט אַ שמועס.
— אַך, ווען גאַט זאַל געבן אונדז נחמות און ישועות
(זאַגט דער וויין), ווען זינגען זאַלן פיש
און במקום שאין איש
טאַנצן זאַל אַ קניש,
וואַלט געווען שוין איינמאַל אַ לחיים !
— מיגלעך ! (זאַגט דער בראַנפן) ניט געהערט דערפון —
ווען דער בורא פרי הגפן זיך צעהוליעט אין מצרים,
איז דער ים געוואָרן משקה, אויסגעזשליאַקעט אים די זון,

און די בערג געטאָנצט, געטופּעט ווי די ציגלעך.
 ניט געזאָרגט, בני גאָט איז אַלדינגס מיגלעך!
 — יאָ, בני גאָט איז אַלדינגס מילכיק!
 פי, אַז גאָט וויל, שיסט אַ בעזעם הילכיק
 און אַ בלינדער שכור ווערט אַ טרעפּער!
 (שיט דאָס זעלצערל מיט זאַלץ און פעפּער.)
 — ממזר! אפיקורס! (טאָנצט אַ פּלאַכער טעלער אונטער).
 לעפל קלינגען ביז און גאַפלען קריצן מיט די ציין:
 — הולטיי! ווער דערהרגעט! זאַל דערשלאָגן דיך אַ שטיין!
 וויי, דער שוואַרצער פעפּער רעדט אויס אים, די קליפה —
 האַווקעט ווי אַ הונט ער!
 — וואַס־זשע טוט ער אויפן טיש גאָר? זאַל ער גיין אַרונטער!
 — זאַל ער גיין אַהינצו וווּ דער שוואַרצער פעפּער וואַקסט!
 — קנאַקניסל, וואַס שווייגסטו? נעם אים!
 קלעם אים!
 קענסט דאָך, אַז דו קנאַקסט!
 — קענען קען איד, זאָגט דאָס קנאַקניסל, דאָס ווייסן אַלע טישן;
 אָבער, האָט ניט קיין פאַריבל, איד זיך פּינט צו מישן —
 סײַדן אַז איד מוז, איד בין געצוונגען, ס'איז ניטאָ קיין ברירה...
 — נו, וואַס זאָגט איר, ווי געפעלט אײַך אונדזער קנאַקער?
 (רויטער וויינ זיך אַ צעפּלאַקער)
 פּינט צו מישן זיך! פאַרוואַס? די ציינדלעך אַ נײַבירה?
 שעם זיך פאַרן טיש און פאַר די ווענט!
 — ווערט פאַרשטומט שוין! (האַקט זיי אָפּ דאָס מעסער)
 מער מע שווינגט זיי, אַלץ דער טומל גרעסער!
 לעפּלאַגאַפּל זיך צעקלונגען! טעלערלעקער וואַס איר זענט!
 און איר אויכעט, פּינע בריות, פּלעשלעך וויינ —
 שעמט זיך אין אײַר טיפּן האַלדז אַרײַן!
 — ווער? מיר? !
 — איר!
 מאַכט זיך נאָר נישט תּמעוואַטע!

אניער משקה ווינקט צו גאָט און איז גאָר אַ געשמדטע !

חצי מים, חצי יין —

און מע נעמט זיך אויף מיין זעלצערל גאָר שריינען ?

זאָל מען וויסן : שקר שמדט זיך און ער נעמט זיך אָן פאַר זיין

באַשעפער —

אמת גיט זיין גאָט אַליין צו שמעקן פעפער !

דער ויברח פונעם אייזל

שאַט נאָר, שאַטס —
עפעס רעדט דאָס אייזל מיט דער קאָץ:
„זיי געזונט מיר! מאָרגן, בלינדער,
איידער
פון די שוואַרצע שטאַלן די פאַרכמאַרעטע
פאַרט-אַרויס די רויטע קאַרעטע
מיט די ווייניגע אייזלעך,
וואָס זיי קניען ניט קיין גרעזלעך,
נאָר זיי שלינגען שטערן —
וועסטו הערן,
איך בין שוין אַוועקגעפאַרן.
זיי געזונט אויף לאַנגע יאָרן!
וועסט ניט בענקען, חיה-עטל?“
„פרעגניט, סע וועט זיין אַ לאַך אין שטעטל!
כ'וועל מיר אויסוויינען דאָס דריטע אויג!
אפשר מעג איך וויסן, אויב ס'איז ניט קיין סוד,
וואָס סע טרעבט דיר, ליבינקער, צו נע'ונד?
וואָס איז עפעס פלוצים גאָר? וואָס טויג
נעמען מיטאַמאַל אי זיך אי פריינד צעברעכן?
נו, באַרעכן:
עסן-טרינקען האַסטו,
ווייל און טייער די באַלבאַסטע,
זיס ווי פוטער,
און רב מאַטל דער באַלבאַסט, זאָל לעבן, אויך אַ גוטער —“
„ווי פאַר וועמען — גראַד פאַר מיר אַ שלעכטער!“
זאָגט דאָס אייזל און סע גריבלט מיט דער קאַפּעטע דער רעכטער
„זאָג אַליין: פון מיין געבוירן
איך געטריי אים פון די קנעכל ביז שפיץ-אוי'רן,
רו ניט, אַרבעט פאַר צען רוחות,

און קיין האַניק, ווייסטו, גיט ער מיר ניט לעקן,
 ניט איך זוך עס —
 בע, גענוג פאַר מיר אַביסל שטרוי.
 אַבער יאָ, פאַרוואָס־זשע זאָל נאָך זיין אַזוי,
 אַז צעברעכן גלוסט זיך מיין באַלבאַס דעם שטעקן,
 ברעכט ער אים גאָר איבער מיר?
 ניט פאַר דיר געזאָגט געוואָרן, ניט פאַר דיר —
 דו וואָלסט דאָס ניט אויסגעהאַלטן! און וואָס נאָך:
 קאַרג אים, וואָס ער שינדט די פעל — ער מאַכט מיר נאָך אין
 האַרץ אַ לאַך!

ער באַליידיקט מיך, ער זידלט: „אַקסנקאַפּ!
 לאַקשנטאַפּ!
 לעקיש! פעטעד!
 עט, איך
 וויל דאָס גאָר ניט נאָכזאָגן. ניט גוט —
 ער פאַרצאַפט מיר, ניט צו דיר גערעדט, דאָס בלוט,
 עקט די יאָר —“
 „זאָג איך טאַקע, פאַר!“
 „זיי געזונט־זשע!“ „פאַר געזונט!“
 „גריס דעם הונט!“
 און וואָס מיינט איר, ניט געהאַלטן וואָרט? געהאַלטן!
 מאַרגן, אַקערשט דורך די שפּאַלטן
 פון דער שטאַל אַ שפּראַך דער טאַג —
 ס'איזל פונעם שלאָף אַ הייב, אַ טראַג,
 גלייך ווי עמעץ ראַפטעם אים בנים עק אַ ריס
 און אַ שטעל אים אויף די פיס
 (כאָטש דער שלאָף נאָך אַזוי זיס).
 איצט שוין גאַנצע דריי שעה צייט,
 אַז דאָס אייזל טראַגט זיך, שפּאַנט זיך ערגעץ ווייט,
 אויף די ווייטע, ברייטע שליאַכן,
 און סע טראַכט פון מאַדנע זאַכן:

„בלעמס אייזל האָט גערעדט אויף זיבן שפּראַכן...
אויף אַן אייזל קומען וועט משיח,
צוועקעס וועלן בליען, שטיינער וועלן לאַכן —
אפשר טאַקע איך משיחס אייזל?.. אי-עך? אי-עך!!“
און אַ הירזשעדיקע פרייד וואַקסט הויך און העכער. —
און דער שטעקן-ברעכער,
דער באַלבאַס רב מאַטל —
ער וווּ איז ער? וווּ זאָל זיין ער? אויפן זאַטל!

אמנון און תמר

ער און זי,
חתן-פלה מניזעלעך גאנץ פרי
אויף שפאציר געלאזט זיך — גראַד די קאַץ אין קימפעט איז געליגן,
נו איז ווי-זשע זאָגט מען זיך דאָס אָפּ פון פאַרגעניגן
און מע מאַכט ניט קיין פרימאַרגנדיק שפאצירל ?
דרייען זיי זיך שטיל צווישן פעסעלע און טירל,
און מע שפיצט די אוי'רלעד, און מע לויערט נאָך אַ מינדסטן שאַרד.
פלוצים, האַרד —
ערגעצווו אַ שפילקעסטל, אַ שברי-פלי, אַ צעקראַכנס,
הייזעריק סע דרייט אַ גאַסנלידל אַ צעבראַכנס.
„שטילער !“ שעפטשעט איינס צום צווייטן, „שרי ניט !“
און דאָס פאַרל שטעלט זיך אָפעט, הערט זיך איינעט.
(מניזלעד, דאַרפט איר וויסן, זענען מוזיקאַליש).
„אוי, איך שטאַרב ! איך חלש !
ניט קיין שפילן דאָס — אַ קאַצניאַמער !..“
ער, דאָס חתנדל, וויל שרייען. און פאַרוואָס-זשע ניט געשריגן ?
איר צוליב, צוליב זיין פלה'שע, זיין תמר.
„מילא“, טראַכט ער, „נו, געפעלט מיר ניט דער ניגון,
אַבער איר, מיר דאַכט, צום האַרץ — זאָל זיין צו פאַרגעניגן !
זאָל איר וויל באַקומען !
אמת, ניט קיין מבינטע — דערויף אַ פרויענצימער !
און וואָס ערגער, שלימער —
ס'קען דאָך אין איר הערצעלע אַ חוזקל שטיל ברומען :
ער דערשראַקן זיך, מיין גבור — פליגן זשומען !
פליטה וויל ער מאַכן — איז אַן אומחן אויפן שפילן !“
שווינגט ער און דערשטיקט אין זיך די גרינע-גאַל-געפילן. —
און די פלה'שע ? זי — מויל און אוי'רן אָפּן,

און די אייגלעך רעדן : סאַראַ תענוג ! סאַראַ פרייד ס'איז !...
גלייבט ניט ! אוי, וואָלט זי די פיסלעך אויף די פלייצעס
און אַהיים, אַהיים געלאָפן !
און נאָך וואָס די חנדלעך ?
אים צוליב, צוליב איר אמנון — ביידע אויסגעגעסן זיך די ציינדלעך
אויפן „אהבת ציון“ פון רב מאַפּו...
„מילא, מיר געפעלט ניט“, טראַכט זי, „איך אַ מבינטע אַ קנאַפע —
קיין געפיל ניט, קיין געהער ;
אַבער ער —
זאָל ער שעפן נחת !“
און גיי טו עפעס און בעסער מאַך עס,
אַז צוליב איז אַפּטמאַל ערגער ווי להכעיס !

דער טעלער

אַ ציגננערטע אַ צירקוס-מיידל,
אין אַ ווינסן קליידל,
מיט אַ זילבערטעלער אויפן קאָפּ,
און דער שוואַרצעדיכטער צאָפּ
ווילד צעפלאַסן און צעלאָזן —
אַט אַזוי-אַ קומט-אַרויס די נאַכט אויף שטילע גראָזן.
און אַט בלנבט זי שטיין אין לניבקאַליר אין ראָזן.
קומט צו פלין אַ שפּין
און צווישן ערד און הימל לאַנג און דין
ציט זי אויס אַ פּאָדעם,
לאַזט זיך גיין אויף אים די נאַכט — פּחדים!
און דער זילבערטעלער אויף איר קאָפּ
פּאַלט, חלילה, ניט אַראָפּ.
שיין?
קומען אָבער הינט צו גיין
און זיי נעמען בילן:
— קאָפּ אין דר'ערד! די קונצן נאָך וואָס טויגן?
— וואַרפט אַ קאַץ איר אין די אויגן!
— גיט איר קניען שטרוי מיט גרילן!
— וואָס-זשע ווילט איר, הינט? — מיר ווילן,
ליכטיקער זאָל ווערן, העלער —
לאַמיר זען, וואָס איז אין טעלער!

רב מניזל-מיזל

ס'איז באקאנט :
ערגעץ אין אַ לאַנד,
פונקט אינמיטן מאַרק,
זיבן יאָר צו קינד געגאַנגען איז אַ באַרג ;
זיבן יאָר געקרעכצט ווי טויזנט ניט געשמירטע אַקסן
און פאַרטייבט אַ וועלט די אוי'רן —
און לסוף אַ מניזעלע געבוירן.
איז דאָס מניזעלע געוואַקסן און געוואַקסן,
ביז געוואָרן פונעם מניזעלע אַ מויז.
גרויס,
ניט, פאַרשטייט זיך, ווי אַ באַרג,
ניט אַפילו ווי אַ בערגל,
נאָר אַ מויז געזונט און שטאַרק —
צווישן בערגעלעך אַ צווערגל,
צווישן מניזעלעך אַ ריז.
און געהייסן האָט עס מניזל-מיזל.
אַלע מניז געציטערט פאַר דעם ריזל.
און אַז מניזל-מיזל טוט אַ ניס,
ניסן מיט אים אַלע מניז אינינעם ;
הוסט ער — טראַגט אים יעדער אונטער גלינד אַ גאַגל-מאַגל.
ווייל צו דעם, וואָס צווישן מניז אַ גוג-מגוגל !
זעט מען פונדערווייטנס גיין אים —
אונטער אוי'רל מיטן עקל בלינבן שטיין זקנים.
קומט אויף אַן אַסיפה — ביזקל
מניזל-מיזל עפנט ניט דאָס פיסקל,
קיינער ניט קיין ריר און ניט קיין פיס,
גלינד ווי אַלע טיזלעקלעך פון גיפס.
אויף אַ חתונה, אַ בריתל —
אים דאָס בעסטע ניסל,

אָדער

אַלע עסן שאַלעכץ, ער די יאָדער.

אַבער יאָדערעס יאָק יאָדערעס — רב מניזל-מיזל,

ווי געוויינטלעך יעדער ראש-הקהל, האָט זיך אַ קאַפּריזל :

פאַרן שלאָפן ליב אַ קוק צו טון אין „מעבר-יבוק“

און צו שמעקן טאַבעק.

טאַבעק מוז אים זיין, כאַטש דונערט, בליצט און האַגלט ;

ניט — דער שלאָף פאַרוואַגלט.

וויזשע איז דער טאַבעק ? אין דער טאַבאַקערקע.

און די טאַבאַקערקע — האָט דער אַלטיטשקער רב בערקע.

און רב בערקע, דווקא, איז אַ ייד אַ צאַצקע :

אַז ער לייגט זיך שלאָפן,

אויפן טיש די טאַבאַקערקע לאַזט ער אָפן,

און פל דכפין — שמעק דיר, פאַצקע

דיר דאָס נעזעלע, די וואַנצעלעך...

צו געזונט... און זאָלן זיך דיר חלומען

גרינגע, זיסע שמאַנצעלעך

פון געמאַרענירטע קעז-און-פוטער-קעצלעך און פון שלום און —

פּצי ! אַפּצי ! האַפּצי !

וואַלט דאָך זיס געווען דאָס לעבן, אַ צוקערקע —

דאַרף זיך טרעפן, אַז רב בערקע

פאַרט-אוועק און נעמט זיך מיט די טאַבאַקערקע ;

ניט רב בערקע, ניט די טאַבאַקערקע, ביידע נישטאָ הי —

צוויי און דריי און פיר מעת-לעת.

און רב מניזל-מיזל דרייט זיך אום אַ מת —

ניט ער שלאָפט, ניט ער נעמט אין מויל אַריין אַ ביסן.

אַז ער חלשט, אַז ער וויל און קען ניט ניסן !

ס'איז אַן אומגליק, זאָלט איר טאַקע וויסן :

אויף שפיץ-שפיצל

פונעם נעזל זיצט אַ קיצל,

פונקט ווי אויף שפיצצינגל פון אַ לץ — אַ חוזקל, אַ וויצל...

אַט־אַ שפּרינגט אַראָפּ עס ! אַט־אַ —
ניין, סע האַלט נאָך ניט דערבנן לעת־עתה,
עפעס פעלט דערצו, אַ פּיצעלע, אַ פּינטעלע, אוי־אוי —
חולם נאָז נוי,
גוט אַזוי און רעכט אַזוי,
נאָז איז דאָ — נו ווו־זשע איז דער חולם?...
זעצט רב מנזל־מיזל זיך אַנידער,
קעגן אים דער גאַנצער עולם,
און מע ציטערט און מע וואַרפט מיט אַלע גלידער,
און מע טרייסלט און מע הייבט די פּיסלעך —
אַט־אַ גיסן טויזנט ניסלעך
זיך צונויף איננינעם אין איין גרויסן ניס,
אַט־אַ קומט זי, די דערלייזונג, אַט־אַ קומט דער גרויסער שיש,
אַט־אַ ליכטיק אין די אויגן, אַט־אַ־אַ גייט אויף די זון —
און ??? ?

רעדער

ציט אַ וואָגן מיט פיר סקריפענדיקע רעדער — אַ מוזיק.
אויפן וואָגן חברה קלעזמער — אויף אַ חתונה,
צי, מיר דאַכט זיך, פון דער חתונה צוריק.
פאַרן, פאַרן קלעזמערלעך געלאַסענע,
סײַאַגט אַ ווינטעלע אויף זיי אַ שלאַף —
אַפּגעשפּילט אַ נאַכט דעם רב
און דעם בעדער,
זאָלן שפּילן איצט די רעדער.
פאַרט מען, ביז מע קומט צום וועלדל. שטעלט מען זיך דאַרט אַפּ,
חברה קריכט אַראַפּ,
פּערדלעך לאַזט מען פאַסען, און דער עולם, ווי סע פירט זיך,
דער געלייגט זיך, דער געזעצט זיך, דער שפּאַצירט זיך.
און רב יעקב־עליע,
ער, דער ראש פון דער קאַפּעליע,
לעבן וואָגן זיך געזעסן און געטענהט
מיטן בעל־עגלה, און זיין פידל גראַד
ער געלייגט ביים וואָגן, האַרט ביים ראַד.
רעדט דאָס ראַד צום פידעלע — פאַר אַ בעלנות הערט זיך איינעט :
„הערסטו“, זאָגט עס, „ברודערקע — (איך מיינן,
דו וועסט מיך פאַרשטיין,
נאָר דו איינער — ניט אַזוי פאַרשטיין ווי פילן)
היינט אַ וועלט אַ פאַלשע, ברודער, אַ גענאַרטע —
פויקן, טרובעס, טאַצן גיב זיי, דזשומדזשע ווי די מילן !
איך האָב פּיינט דאָס ליידיק־פּעסלדיקע, ליאַרעמדיקע שפּילן —
ליב האָב איך דאָס ווייכע, צאַרטע,
וואָס סע בעט זיך, גלעט,
וואָס גייט איבער אויפן בני־קול און פאַרפאַרט העט־העט...
זאָג, געהערט מיין זיפּעלע, מיין קרעכצעלע ?

הנינט מנין איבערקאטשן זיך, דאָס יעכצעלע —
קונציק, האָ? נאָר וואָס... אַ שטיקעלע חסרון —
(עך, ניטאָ קיין מזל, דאָרף מען ניט קיין יאָרן!)
ווער פאַרשטייט מיך און וואָס האָב איך פאַר אַ ווערט?
אַז איך שפּיל פאַר פּערד!
פון דער שקאַפּע אָפּגערעדט, אַ גאַלע גאָרניט —
שפּיל איך, זי גאָר ברוגז וואָס איך פאַר ניט.
און דער קאַשטן —
גאָר אַ גאַנצער ווערטל־זאָגער, קליגערט זיך: „וואָס רעשט'ן?
אַז אין העלדזל טריקנט, מיט אַביסל פאַקרע וואַשט'ן!“
מוחל! עט, אַ פּערד בלניבט פּערד, איך זוך בני אים קיין פיבוד.
ס'אַרט מיך נאָר — סע גייט דאָך מיין טאַלאַנט לאיבוד!
„זאָל ער!“ זאָגט דאָס פּידעלע גלניכגילטיק, „קיין ספּנות!“
(ע, ניט איידל!)
אַבער ניט געפאַלן איז בני זיך דאָס רעדל.
„נאַריש!“ זאָגט עס, „פּרעגט נאָכוואָס געטון עס —
בני אַ קאַנקורענט געזוכט רחמנות!“

פליגן

מיר דאָס מעשהלע דערציילט אַ גרויסער שקרן
און אַליין געזאָגט : איך זאָג אַ ליגן.
איז אַ סימן, ס'איז אַן אמת. — בנן די פליגן
גאָר אַ ווילדער קאָפּ באַוויזן זיך, אַ חקרן —
אויסגעפונען ער, אָן ליבע האָט דאָס לעבן ניט קיין זין
און אַ פליג מוז ליב האָבן אפילו אויך די שפּין.
מיט זיין אייג'נעם שכל ער דערצו דערגאַנגען. און אַ חוץ
זיך דערגרונטעוועט צום שורש, וואָס פון אים די צרות גרינען :
פליגן טרעבט מען ניט אומזיסט, חלילה, זיי פאַרדינען.
אַז מע פליט-אום בטל ! אַז מע ברענגט קיין נוץ !
אַט, ווען פליגן מאַכן האָניק ווי די בינען,
דעמלט, דעמלט —
און אַ נחתל אין חכמס אייגעלעך זיך פלעמלט.
ניט געוואָרט און דורכן פליגל „מיקל-שיקל“
ער צעשיקט אַ רוף אין וווּ אַ געסל, וווּ אַ ליקל,
אין די הויכע פאַלעצן ווי אין די היזעלעך די קליינע,
אין די שמוציקע ווי אין די ריינע-שיינע :
„מירטשעם פסח שני
אין אַלטן ביקור-חולים
אַן אסיפה. ווער סע קומט, אַז ווויל אים !“
און דער אויפרוף אַ געשריי אין מדבר ניט געבליבן.
אַקוראַט צום טאַג אין הקדש זיך צונויפגעקליבן
מחנות זשומענדיקע, שוואַרצע.
דאָרט אין קיך דער חכם אַפגעוואָרט זיי
און אַרויס מיט אַ געטאַקטער וויץ-פאַרבאַקטער רעדע.
קוים געענדיקט, זיך צעוויגט די שוואַרצע עדה —
אַ געזשומערני :
— האָניק מאַכן ? יאָ, פדאי !

— גרינג צו זאָגן : מאַכן... פרעגט, פון וואָס ?
 — ווייסט ניט ? האָניק מאַכט מען דאָך פון גראַז !
 — ניין, פון רויזן און פון אינדיקזאָמען !
 — זאָל די שפּין זיך אַזוי וויסן פונעם נאָמען !
 האָניק מאַכט מען גאַר פון טרויבן ! דאָס דער עיקר !
 — יאָ, יאָ, טרויבן ! טרויבנזאָפט פאַרטרייבט דעם אומעט !
 — זיזאָל גאָט היטן (זיך אַ היקעוואַטע פליג צעזשומעט)
 טרויבנזאָפט מאַכט ש-ש-שיכור !
 — פון וואָס דען-זשע ? זאַג-זשע ! בעבע !
 — פ-פ-פון קעבעבע !
 — טו אַ קוק ! אַ היקעוואַטער רבי !
 — עזיזות-פנים ! ממזיזר !...
 און געווען איז דאָרט דאָס פליגעלע פון טיטוס
 (ס'האָט אַ פּיסקעלע פון קופּער און מיט שטעכווערטעלעך שיט עס),
 לייגט עס פאַר : היות דער חכם זיס גערעדט, באַטעמט זי'ר,
 זאָל מען מאַכן האָניק פונעם חכמס זיסע ווערטער.
 — שטילער, שטילער, זעצט זיך אויסעט אויף די ערטער !
 — שרניט ניט „שטילער“, וועט שוין שטילער זיין ממילא !
 — אוי, פאַרפאַלענע ! אַ פאָלק פון גנבה-גזלה ! —
 און אַזוי אַ גאַנצע נאַכט. פאַרטאַג אַ הסכם ערשט געבליבן,
 אויף די הקדש-ווענט מיט פליגן-כתב פאַרשריבן :
 „יאָר בני יאָר אסיפות צוויי פון פליגן פרומע, ווילע,
 חוץ דעם אַן אסיפה גדולה
 איינמאָל אין אַ שמיטה,
 אויב ניט מיגלעך זיין אין פוילן, איז אין ליטע —
 ביז געפינען וועט מען סוף-כל-סוף
 גאַר דעם בעסטן האָניקשטאַף“ .

און פון דעמלט — קומט דער זומער,
הייבט זיך אָנעט מיט זשום-זשום ער :
פליגן זשומען, פליגן רעשן,
און מע האַלט זיך מיט די הינטערפּיסלעך אין איין וואַשן —
שטורעמס אין די פּלאַשן —
מע אסיפהט און מע פליט אַהער, אַהין, —
נו, און האַניק? גייט, זינט מוחל, צו דער בין!

דער פליפיש

אַזוי ווי בני מענטשן, אַזוי אויך בני פיש און בני חיות און עופות.
איז אויכעט אין וואַסער פאַראַן אַ בעל־שם, אַ בעל־מופת —
דער פליפיש. דערמאָנט ער אין ריינקייט דעם הייליקן שם,
און מיט די פליס־פעדערלעך פעסטער אַ נעם,
און הייבט זיך אויף העכער צען טפחים פון וואַסער צום הימל אַרויף,
און טובלט זיך דאָרט אין אין־סוף,
און קומט זיך צוריק צו די פיש,
און טובלט אין ים זיך, און פראַוועט אַ טיש,
און זאָגט פאַר די קאַרפנקעפּ תורה :
„אני, בורא מאורי
האש !

וואָס ווייס'מיר, וואָס זענען מיר — וואַסער און פלייש !
און בלינדע מיר גראָבן אין אַפּגרונטן לעכער !
נאָר אָבער, אַז טוסט אַ טו־אויס זיך פון זינדיקן בויד, —
פון גאַנצן דעם גשמיות אויך,
און הייבסט זיך אויף העכער פון העכער —
פאַראַנען מדרגות נאָך העכער פון הויד ! —
ניטאָ דאָרט קיין וואַסער, נאָר עפעס אַ גאַרניט,
וואָס איז פולו גאָר, און מע טאָר ניט,
מע קען אים ניט גיבן קיין בילד און קיין נאָמען —
אַ ניין, וואָס איז מערער פון יאָ, אַ „מסתם כל מסתמין“ :
דו פליסט דיר אַרום דאָרט אין ליכטיקער וואַרעמקייט
און ציטערסט אין זיסער דערבאַרעמקייט —
אַ גאָטס אַ רחמנות !
און זעסט אונטער דיר דעם שטאַק־חושך, וואָס הילט דעם אוקינוס,
און זעסט ווי נשמהלעך, דרייענדיק רינגען,
זיך באַדן אין גלאַנציקן נחת און זינגען

געזאנגען זיס-זיסע,
 און הייבן די פליגעלעך העכער צום פסא
 פון לבנת-הספיר,
 וואָס אַלע די פערל פון ים
 פון אים ניט אפילו קיין אַפגלאַנץ קיין קנאַפער!
 און אַמן וואָמן — אַזוי דאָס! אַזוי דאָס! אַזוי דאָס!"
 און ס'הערן זיך אַינן מיט אַ דבקות די פיש אין די סודות,
 און ס'נעמט זיי אַרומעט אַ וואַרעמער שטראַם,
 וואָס גלינד ווי פון האַרץ פונעם ים ציט,
 און שטיל שטיל אַ ניגונדל פישיש מע באַמצעט —
 סע פלאַטערן בולבעלעך גרינגלעך אַרום זי'רע ליפלעך,
 די פרומע מיט תמימות פאַרזיגלטע קניפלעך...
 און איינער אַ פיש אַ הינטוועלטיקער דאַרט,
 וואָס גלייבט אין דריי זאַכן נאָר: ווערעמלעך, ליבע און ספאַרט —
 ער חידושט זיך, חוזקט און לצט:
 „די פינצטערע קרעפטן, זיי ווירקן נאָך יעצט! —
 אַז צוויי מאַל צוויי פיר שוין באַרעכנט די פיש-מאַטעמאַטיקער —
 און נאָך עקזיסטירן פאַנאַטיקער!"

חי געלעבט

ווער רעדט ?

צאפעט צוויי. מע רעדט, מע מעלה-גרהט :

— מע-ע ! מה אָנו, מה חיינו ?

נאָך אַ וואָך און נאָך אַ וואָך, נאָך איינע און נאָך איינע,

נאָך אַ צווייטע, נאָך אַ דריטע —

און דערנאָך וואָס ? סוף בהמה — צו דער שחיטה !

— בע !

שחיטה — מילא !... מע !

ס'איז אַ גורל —

מ'איז געגאַנגען און מע וועט ערשט גיין דורכן טוירל.

אינדערווייל וואָס מיינסטו טוט מען, וואָס ?

אַז מע לעבט, איז לעבט מען און מע קניעט גראַז.

— גראַז ? מיט גראַז פאַרשטעקט מען אַלע לעכער ?

— איז דיר ווייניק, שפּרינגט מען העכער,

און מע צופט, מע קניעט שטרוי פון דעכער !

קניען, ברודער, איז ניט הבל !

עי, וועל

איך באַלד שפּרינגען און וועל צופן און וועל רניסן, רניסן !

— און מע וועט דין כאַפּן ! און מע וועט דין שמניסן !

שמניסן ? בע ! אַזוי אַדער אַזוי,

איינמאַל לעבט מען — קניזשע שטרוי !

צוויי אייזלעך

— גוט מאָרגן, רב אייזל! גוט מאָרגן, גוט יאָר!
— וואָס הערט זיך עפעס גוטס?
— עט, בע... ניט גאָר!
געמיינט, כ'וועל עפעס אויפטון, ברענגען נוצ
פאַר זיך און פאַר דער וועלט,
איך וועל צעאַקערן דאָס פעלד
פון אונדזער וויסנשאַפט —
אַז הפּקר! אַז סע הערשט אַזאַ צעריסנשאַפט!
זאַגט דער אַזוי און נאָר אַזוי,
איז קומט דער אַנדערער און זאַגט קאַפּויר.
און בייג דיך צו, איך וועל דיר זאַגן אויפן אוי'ר:
זאַל גאָט זיי מוחל זיין, זיי קניען אַלע שטרוי!
אַז מע רעדט זיך אין דער וועלט אַרנו, השערהלעך,
בויך-סברהלעך,
מע שפינט, מע דריידלט און מע דראַטלט!
איך וואָלט זיך ערשט אַ נעם געטון, זיך אַנגעזאַטלט,
איך וואָלט אַרויסגעלאָזט אַ ספר „אבן-אזל" —
דער ערשטער חלק וועגן בלעמס אייזל,
און פעסטגעשטעלט, ווי צוועקעלעך אין דער פּידקאָווע,
דאָס אייזל וויפל טעג געפאַסט, און אויפגעפאַסט נאָר מיט פּאַלאָווע,
און וויפל ס'האַט געהאַט אין וויידל האָר,
און ווען געבוירן, ווען געשטאַרבן — ס'יאָר,
דעם טאַג, דעם חודש,
אַפילו אויך די שעה —
עד היום וועגן דעם קיין ריכטיקע ידיעות נאָך ניטאַ.
און אַז גערעדט יענץ אייזל לשון-קודש,
איז מוז מען וויסן אויף וואָס פאַר אַ הברה —
וואַליניש, אשכנזיש, אַדער ספרדיש מיטן פתח;

בני מיר איז דאָס אַ זאָך אַ קלאַרע,
 אַז בלעמס אייזל נאָר גערעדט אויף ספרדיש — אשכנזיש האָס איך!
 דערנאָך דער צווייטער חלק —
 הייליק!
 כ'רעד דאָרט וועגן אייזל פון ר' פנחס
 בן יאיר:
 ווי אין מדבר וואָסער פרישס געפין איך עס,
 אַז יענער צדיק ניט געווען קיין ווייסער, נאָר אַ גראָער.
 דערנאָך ערשט נאָך און נאָך.
 — איז וואָס-זשע שווינגסטו, ברודער? — אַד, אַד, אַד!
 אַז שטענדיק נאָר אין יאָך!
 און וואָס אי' ?
 פרנסה, זינדיקע פרנסה! —
 דאָ ביידע אייזלעך שטיל אַראָפגעלאָזט די אווירן
 און, שאַקלענדיק די מאַרדעס טרויעריק, באַדוירן:
 צוליב אַ נאַרישקייט אַזויפיל חכמה גייט פאַרלוירן!

דער ברוגזער דאך

פעס, ווייסן מיר דאך, איז עבודה זרה ;
אָבער מיטן דעכל פון רב שלמהס הניזעלע אַ צרה —
בייז, סע גייט אַ רויך אַזש פון זיין נאָז,
פונעם קוימען.
און פאַרוואָס ?
טענות האָט עס צו רב שלמהן.
הערט אַ מעשה : שלמהס דעכל
האָט באַקומען ערגעצווו אַ לעכל,
אָדער צוויי, צי אַפילו דריי, — און אַז פינעף, פופצן, זעכצן,
נו, באַדאַרף מען רופן שוין דאָס דעכל רעשעטע און קרעכצן ?
און וואָס ערגער נאָך — דערציילט ניט קיינעם ! —
קוים וואָס עפעס, ווייסעך, אויפן הימל אַ יריד,
בוידעם, קלאַץ, אַ כמאַרעלע — ווו טרעפט זיך ניט ? —
ער אַוועק, ער ליגט שוין איבער בני די שכנים !
מעג ער זיך ניט שעמען ? ...
רעדט זיך אויס דאָס דעכעלע דאָס האַרץ. פאַר וועמען ?
פאַר דער טויב, מיר דאַכט זיך.
הערט די טויב, פאַרטראַכט זיך,
און זי זאָגט : „אַ לעכעלע אין דאך ? דאָס מאַכט זיך —
ניט געפערלעך !
און רב שלמהלע ? איך קען אים — פרום און ערלעך.
אָבער הער, צו זאָגן דיר איך האָב :
וויילסטו ניט, ער זאָל אַנטלויפן, וויין ניט אויף זיין קאַפּ !“

דער האַרבסט־טאָג און דער זייגער

אפשר ווייסט איר, זאָגט מיר, ברידער,
וואָס דרייט־אום זיך ווי אַ נעכטיקער אַ טאָג אַ מידער
אויף דער גאָס?
האַרבסטיק קויטיק, קראַנק, פיטשנאַט,
וואָלט ער בעסער אויפגעהאַלטן זיך ווי יענער חכם אין אַ פּאַס,
אַדער ווי אַ דיבוק אין אַ ווּנטן בער פון קאַלטן צפון,
צי גאָר אויף אַ וואָלן כמאַרעלע געלייגט זיך שלאָפן
און ערשט אויפגעשטאַנען מיט די אויגן גלאַצן,
ווען אויף די דאַלאַניעס האָר וועט שפּראַצן —
ניין, ער וויל נאָך לעבן! לעבן וויל ער גאָר!
ציען נאָך אַזוי און ציען כאַטש אַ יאָר,
נאָך אַ יאָר מיט זיך אַזוי די וועלט פאַרגראַען!
און איז ברוגז אויפן זייגער, וואָס ער ציילט אים זינע שעהען:
„אין געציילטן איז די ברכה דאָך ניט שולט —
שוין ניט איין טאָג אונדז דער זייגער אָפּגעקוילעט!
קיינער ניט ווי ער אַזויפיל שעדלעך!
פול מיט שפּיצעלעך און דריידלעך־רעדלעך,
רעדט ער שטיל, זיס־אומעטיק, איינטאַניק —
טיק־טאַק, טיק־טאַק, טיק־טאַק, ווי די טראַפּנס האַניק,
ביז סע נעמט זיך שלעפּערן און לאַזט־אַראָפּ די ברעמען,
ווייסטו ניט פּונדאָנען און פון וועמען,
רוקט זיך אָן אויף דיר אַ שוואַרצע מחנה
און מע כאַפט זיך, טראַגט זיך צו דער באַבע יאַכנע,
נעמט זי און פאַרוקט זיך אינעם טשאַלנט פון די אַלטע שקראַבעס
פון איר באַבעס באַבעס באַבעס —
בלויבט די וועלט פאַריתומט, איז דאָס האַרץ דיר שווער,
ווייסטו שוין ניט וועמען צו באַדוירן מער,
צי די וועלט, צי זיך אַליין...”

ברומט דער אָסיענטאַג, פאַרלירנדיק אַ טרער.
„הער!“
קלינגט דער זייגער, „אויב די וועלט דזין עיקר־מיון,
זאָלסטו גיין!
גין און שוין ניט קומען מער, געדענק!
און למען השם, ניט בענק,
ווייל נאָך דיר אויך וועט ניט בענקען קיינער!
נאָסע האַרבסט־טעג עס־איין זיך אין די ביינער,
און זיי מיינען
גאַר, די וועלט וועט נאָך זיי וויינען!“

דער זאָק

אויפן גאַנצן דרויסן אויסגעצויגן זיך אַ טאַג,
און ער רירט זיך ניט פון אַרט, כאַטש הרגע, שלאָג,
צי אַפילו קוילע!
די ידיים אין די ווייסע העמד-אַרבל די הוילע
ער פאַרוואַרפן זיך צוקאַפן,
און צור באַרוועס-שיקסע,
וואָס בניים וואָסער מיטן פראַלניק הילעכדיקע קיש אים שיקט זי,
טוט אַ זאַג ער: „מיר אין קאַפּ ניט קלאַפּן!“
אויפן שטערן חנדלט זיך אַ שמייכלדיקער טראַפּן
צו אַ לאַק פון זינע ממזרישע לאַקן.
שטיל ווי אַ גאַרניט. אין די אויַרן קלינגען גלאַקן.
וואַרפט ער, ליגנדיק, אַראַפּ די זאַקן —
איין פוס העלפט דעם צווייטן פונעם זאַק זיך צו באַפרייען.
נעמט דער ווייסער זאַק צום הימל שרייען:
„פאַטער, טאַטע!
זע, וואָס בין איך עס בני אים — אַ נאַסע שמאַטע!
איך —
שעמען זאָל ער אין זיין גראַבן פינגער זיך! —
מיד די זון מיט גינגאַלד-שפיסעלעך געשטריקט!
און פון וואָס? פון שטראַלנקנויל, וואָס גליקט
נאָר דער שטילער נאַכט אין שויס אים אויסצושפייען
און זיין נאַמען „שטערן פון באַגינען“!
און דערנאָך אין מילעך פונעם מילכוועג אויסגעוואַשן מיד פונק-פונק!
ערשט — געפעל איך ניט דעם ווילן-יונג!
טאַ, וואַלט ווי אַ מענטש ער כאַטש זיך אָנגעבויגן
און פאַמעלעך, איידל מיט דער האַנט אַראַפּגעצויגן —
ניין, ער רייסט גאַר מיטן נאַגל!

הימל! דונער, בליץ און האָגל!"
און דער הימל הערט די טענות פונעם זאָק
און ער קושט די פּיאַטעס פונעם טאָג.

★

סטײַטש? נײַטאָ אין הימל קיין גערעכטיקייט?
ווער זאָגט? ווער רעדט קעגן זיין אַלמעכטיקייט?
וואָס-זשע דען? חן —
דאָס איז די גערעכטיקייט אַליין!

דער בעל-רחמים

נאָקעט, באַרוועס, אין איין העמד,
האַלב דערשראַקן, האַלב פאַרשעמט,
ווי אַ קינד,
וואָס, פאַרפאַלגט פון בעסטיע פון רויער,
זיך געראַנגלט ערגעצווו אונטער אַ מויער
און זיך אויסגעריסן אַקערשט פון דער נעץ פון זינד —
די לבנה שווימט אַרויס אין בלאַע טייכן טרויער.
סע צעשרויפט דיך, סע צענעמט.
דאַרפט איר מער: דער אשמדאי, אים אויך בניס האַרץ פאַרקלעמט!
אַינגעהילט אין זיבן נעכט און אַנגעשפאַרט אויף שווערד,
שטייט ער פאַרן גיהנום-טויער און ער קלערט:
„צער, טרויער — דאָס דער גורל דער לבנהס,
און דער גורל מַזְנֵנֶר — קללות.
צער, טרויער היילט מען מיט רחמנות;
האַב רחמנות איך, באַווייז איך כאַטש איינמאַל עס —
און געבענטשט וועט זיין מיין נאַמען.
המן!“
טוט אַ גרילץ ער און אַ פאַטש מיט שוועבל-פליגל,
אַזש דער גיהנום שפּרינגט שיעור אונטער,
„המן! (דעם בעל-דברס גבאי, זיין געטרייער הונט ער)
תיכף אויפריגלען דעם ריגל
פון שוואַרציאַר! אַרויסלאָזן די מאַמע
פון בייזווונדער און פון ליקוי-חמה!
און אַ פחד אויף דער זון שיק און אַ וויסטקייט אין איר מינע!
זון, לבנה — גלייך! אויס קנאה-שנאה!
נעבעך, נעבעך, די לבנה אַ פאַרשעמטע שכינה!“
„האַלט!“
הילכט אַ דונער אַ צערודערטער, יאַגט-אום און קנאַלט,
„רשע! וויפל ניט פאַראַן סכנות —
נאָר די גרעסטע, אַז דו ווערסט אַ בעל-רחמנות!“

דאָס פאַרפאַלק

גאַנץ קאַיאָר, ווען העכער הויז
זיך צעבליט די רויטע רויז,
וואָס די מענטשן רופן זון,
זאָגט דער האָן
„רויטער מאָן“
צו זיין „ווייטער ליליע“, דער הון:
— קום, זוגתי קריינע!
דאָ דאָס לעבן דאָך אַ מוטשענינע, לאַ עלינו,
גיין דאָ קען מען דאָך צו גרונט!
קיינער ניט קיין פּריינד דיר, ניט די קאַץ און ניט דער הונט —
אַפּגערעדט שוין פונעם קאַטער.
און די מענטשן — צוצולייגן צו אַ בלאַטער!
דאַכט זיך, וואָס? אַזוי זיך גאַר קיין שלעכטע ניט, חלילה! אדרבא!
— אַלע טאָג מיט זיסע ברעקעלעך אונדז שפּייזט די באַבע!
— ווינטשן מיר איר עולם הבא!
נאָר דאָס האַרץ, סע שרעקט זיך, אוי, סע שרעקט זיך קעגן ווילן —
הערסט, דעם מענטשנס געטרנישאַפט אַרגער מיר נאָך פונעם
פּלבס בילן!
קום-זשע, קריינע, קום פונדאָנען! —
קום איז קום.
(אַנדערש ווי דער האָן די הון, חלילה, קיינמאַל ניט פאַרשטאַנען!)
גייט מען, גייט מען, דרייט מען זיך אַרום
און מע זוכט דאָס לאַנד פון גליק,
ווי סע הערשט די קלאַרע ווייסע ציג,
וואָס באַווייזט אין חלום זיך צו יעדן פרומען קינד,
און קיין מענטשן זעט מען דאָרט ניט און סע בילן ניט קיין הינט.
שפּאַנט מען, שפּאַנט מען. אינדערווייל אַ ווערעמל אַ פּיק,

און פאָוואָלינקע אַהין, אַהער —
נאָך אַ ווערעמל, נאָך אַ קער,
ניט געאַנילט זיך, פאַרוויס, פאַרוויס — אַט פאַרבלאַנדזעט גאַר צוריק.
גוט און ווויל. וואָס דאַרף אַזאַ פאַרפאַלק דען מער?
עסן ווערעמלעך און זוכן גליק,
ביז דער חלף קומט און — כּיּק!

דער האָן און דער אינדיק

„וואָס איז דאָס מיט דיר פאַר אַ צרה?“
געזאָגט האָט צום האָן בר־כפּרה
דער אינדיק רב בלק בן־צפור —
אין קאַמער בנים שוחט רב זיידע
געזעסן דאָרט זענען זיי ביידע,
און ווען? סוף סליחות־צניט, ערב יום־כפּור.
„נו, שטילער! נו, שווינג!
וואָס קרייסטו, צעטראָגסט אַזש די שטינג?
דעם שוחט גאָר וועקסטו? וואָס איז? ער זאָל אויפשטיין באַקוקן
זיין חלף, צי איז ער נאָך שאַרף
אַזוי ווי מע דאַרף?
זאָל שלאָפן דער קוילער! אין שלאַף נאָר איז ער ניט מסוכן!“
„אין שלאַף נאָר — אין שלאַף נאָר —“ געשאַקלט דער האָן מיטן
פני־ריקן מיצל,
און העכער צעקרייט זיך, מיט כוח.
(דערהערט פון אַ שכנס אַ בוידעם אַ קריי און געטון אים אין
העלדזל אַ קיצל,
נו, ווייזט ער: איר קרייט דאָרט אַזוי מיר — איך קריי דאָ אַזוי אינך!)
„דו שווינגסט, דו בן־פיקהאַלץ? איך זאָג דיר ניט זינדיק!“
זיך בייזערט און פליקט אים דאָס מיצל דער אינדיק.
„לאַז־אַפּ! אוי, לאַז־אַפּ!“ בעט דער האָן זיך, „נאָכוואָס־זשע
מיט פעס?
גאָר וועקן דעם גזלן? חלילה־וחס!
אַן אומגליק! אַ צרה! אַ חלף! איך וויל ניט, נו־נו —
קוקוריקו!“

די מיל

אומגעקוקט האָט זיך די מיל,
אַז ניט גוט — זי מאַלט צו פיל.
פע, וואָס צו איז איבריך, ווייסט דאָך יעדער —
שוין אַ פשיטא צו פיל מאַלן, דרייען רעדער.
אַז מע מאַלט אַ סך, איז מאַלט מען דאָך ניט שטענדיק ווייץ.
איר פאַרשטייטס!
פאַכט זי מיט די פליגל, טענהנדיק צו באַרג און טאַל:
„כ'האַב געוויינט זיך שוין צו מאַלן, מאַל איד, מאַל.
וואָס, איד מאַל ניט ווייניק קליינען? יאָ, איד פיל עס.
וואָס־זשע זאָל איד טון? אַזאַ רגילות!
כאַטש, מיר דאַכט זיך, אַ רגילות ניט קיין אַינזן, ניט קיין שטאַל —
אַ רגילות קען מען ברעכן.
האַ? ווי מיינט איר? מיר אַמאַל געזאַגט אַן אַלטע מויז
(קליינע ספרימלעך אין שכנס הויז):
„אַ רגילות איז אַ צווייטע טבע“. נו, איז וואָס? איד רעכן,
אַז אַ טבע קען מען אויכעט ענדערן.
פרעגט, זינט מוחל, אונדזער מילנער סענדערן:
ר'האַט געהאַט אַ מיאוסע טבע,
ז'האַט געהייסן שרה־שבע —
ער גערופן זי „מיין מילשטיין אויפן האַלדז“ —
פלעגט זי אויכעט מאַלן, קלאַפן, קלאַפן, שיטן
אויף די ווונדן זינע זאַלץ.
וואָס־זשע מיינט איר, וואָס? ער האָט זי ניט געביטן?
יאָ, געביטן. איצטער האָט ער שוין אַ נייע,
הייסן הייסט זי שיינע־חיה —
ניט קיין מילשטיין, נאָר אַ טיבל.
וואָס? דאָס ניט קיין טבע, זאַגט איר, נאָר אַ וויבל?

רעדט ניט! טבע, טינבל, ווינבל — סאַראַ חילוק?
איך אליין געהערט, געזאַגט רב סענדערל צום שכן הילעק:
„הערסט, אַ ווינב אַ קליפה — ווי אַ מיאוסע טבע! וויליק צי
ניט וויליק,

וועסט זיך מיט איר מאַטערן און מאַטערן —
מיטן טויט וועסטו זי פטרן!
נו, איז וועט מיין טבע אויכעט שטאַרבן מיט דער צייט,
ווי אַ ווינב אַ קליפה שטאַרבט בנילניט“.
שמייכלען, הערנדיק זי, בערג און טאַלן.
און די מיל זי מאַלט און מאַלט, וואָס מער זי קלאַגט זיך אויפן מאַלן.

פערדלעך

שטייען פערדלעך צוויי און מאַלנדיק בנים זשאַלעב מיט די ציין
איניינוועגס אַ שמועס מאַלן זיי — מע פלאַפלט.
„שוין! ניטאָ שוין קאַשטן, ניין!
ווי ער האָט געוואָרפן זיך, געציטערט און געצאַפלט,
ביז אויף אייביק ער פון וואָגן זיך באַפרינעט!“
זאָגט אַ פערדל קרעכצנדיק און קניעט.
אַך, אַך!“ זאָגט דאָס צווייטע און סע הערט ניט אויף צו מאַלן,
„אַך, ער שטייט מיר פאַר די אויגן, קאַשטן!
אַט אַזוי איניינעם מיט אַ חבר לויפט'ן, רעש'טן,
איבער בערג און איבער טאָלן,
פלוצים נעמט ער, לייגט זיך גאַר אינמיטן וועג אַנידער —
ספּררר! און זינט געזונט! און פאַרט אָן מיר שוין, ברידער!
נאָר וואָס זאָסטו אויפן היי? „געמיינ, נאָר בעסער ווי אַ הא
אין סידור“.

„יאָ, נו, פון אַ הא אין סידור ווערט דער קאַפּ דאָך האַרט —
דו געדענקסט דאָס מעשהלע, וואָס קאַשטן אונדז אַמאָל דערציילט?“
„פּרעגסט נאָך? אַט-אַ שטייט ער, רעדט, די ווערטער ציילט.
„אינינאָל“, זאָגט ער, „קום אין שטאַל איד, זאָגט באַלבאַס מיר:
וואַרט,

כ'וועל הינט ווייזן דיר אַ הא אין סידור!
גייט-אוועק, די טיר פאַרשפאַרט,
און די גאַנצע נאַכט דאָס האַרץ מיר קידער-ווידער —
מעסערלעך אין בויך געשניטן!“
„נעבעך, וואָס בנים לעבן ער זיך אַנגעליטן!“
קניענדיק געזאָגט דער ערשטער,
„וויפל טעג געהונגערט, ניט געזען אַ גערשט ער!“
„און די בניטש אין רעגן אַ פאַרחלשטן אים אַלץ געטריבן!“
מאַלנדיק און זיפצנדיק דער צווייטער צוגעגיבן.
און אַזוי באַדוירנדיק און קרעכצנדיק די פערדלעך געקניעט,
ביז דאָס היי אין זשאַלעב ניט געסטניעט.

דאָס העמד און דאָס רעקעלע

שטילער, קלאַפּ ניט, צינגל פונעם גלעקל —
עפעס רעדט דאָרט עמעץ!
ווער? דאָס העמד צום רעקל.
— איד בין, זאָגט עס, קלאַר! ניטאָ אויף מיר קיין שמץ
פון קיין שמוץ, קיין שפרענקעלע —
זאָל גאָט היטן! שפרענקעלע איז קרענקעלע!
מעגסטו טאָקע, רעקעלע, זיך שעמען!
— איד? פאַר וועמען?
— נו, פאַר מיר, פאַרשטייט זיך! איד בין ווייַס, דו שוואַרץ.
ניט אומזיסט בין נענטער איד צום האַרץ!
שוואַרץ איז בלאָטע, ווייַס — אָט דאָס איז, ברודערל, אַ פאַרבל!
— האָב איד דיך אין אַרבל!
(זאָגט דאָס רעקל) ווייַס:
דו ביסט נאָנט צום האַרץ, זאָלסט איינזאַפן זיין שווייַס!

רב בערלס הויזן

פֿאַרן דאַרף רב בערעלע קיין פּוּיזן,
אַבער אַ מניעה. וואָס? מע טאַר ניט זאָגן,
סיידן אויפן אויער: אַפּגעטראָגן
ער די הויזן,
טאַקע שטאַרק!
גייט ער אַ מציאה זוכן אויפן אַלטן מאַרק,
און געטראָפן גראָד בחצי־חינם
פלודערן אַ פּאַרל פון געוואַנט פון גרינעם,
שטייפּע, שפּאַגלניצע. נאָר וואָס דען —
לאַנג, צו לאַנג. בכּן?
לאַנג פון קורצן — ניט פאַר אונדז,
קורץ פון לאַנג — אַ קליינע קונץ!
קומט אַהיים ער, בעט זיין סערל:
„נעם, זוגתי־קריון, דאָס שערל,
מיטן שערעלע די הויזן האַקן —
כאַפּסטו קיש אין ביידע באַקן!“
מוז זי אַבער מאַרגן באַקן.
גייט זי צו דער שכּנה ציפל
לניען דאַרט דאָס נייע זיפל,
און זי ווערט שוין דאַרט פאַרפּאַלן —
זי צו פּלאַפלען ניט קיין קליינער בעלן.
בעט זיין שוויגער ער, די אַלטע זלאַטע —
ווייל זי שלאַפּן לעת־עתה,
קען אים איצט ניט דינען.
פרוּווט זיין טעכטערל ער בעטן, דינהן,
איז זי טרוד, זוכט דאָס קעמל,
האַט קיין צייט — מע שפּילט היינט „קוניע־לעמל“.
וואָס־זשע טוט ער, בערל?

כאפט אליין דאָס שערל,
 שננדיט-אַרום, באַזוימט די עקן,
 מעשה חיט,
 און געלייגט זיך, ניט געהייעט —
 מיט די זאַרעס קומט דער בעל-עגלה וועקן.
 ער נאַר אינגעשלאָפן — זי דאָ מיטן זיפל,
 בניסט פאַר בושה זיך דאָס ליפל:
 „בערל וועט דאָך נעבעך זיין גערעכט —
 ניין מאָס רייד, דאָס מלבוש ניט פאַרריכט!“
 כאַפט דאָס שערל, שננדיט, אויף גיך מיט דריבנע שטעך פאַרוואַרפן —
 וואָס-זשע דען, זי קען ניט? וועלן דאַרף זי נאַר!
 אָפגעפאַרטיקט און געלייגט זיך. (מיד, און אויפשטיין מוז זי
 היינט קאַיאָר;
 גוט וואָס דינהלען די טיר ניט עפענען באַדאַרפֿן —
 מיטגעגיבן איר דעם שליסל).
 נעמט עס ניט — אַזויפיל מיט אַביסל,
 קומט-אַן דינה
 און דערזעט די פלודערן די גרינע:
 „יאָ, געבעטן עפעס דאָך דער טאַטע...“
 אַ געטרניע טאַכטער — באַלד געכאַפט, אַרומגעקערצט, אַרומגעבויגן,
 און דערנאָך ערשט שלאָפן — שוין געקלעבט זיך איר די אויגן.
 דינה אינגעדרימלט, שטייט שוין אויף די אַלטע זלאַטע.
 (דינה ליב זיך צו באַרימען:
 „קיינמאָל לייג איך זיך ניט שפעט, אַ סימן —
 גיי איך שלאָפן, שטייט די באַבע אויף, און זי
 אויפשטיין שטייט זי תמיד פרי.“)
 זיך געוואַשן, אָפגעזאַגט די אַלטע מודה
 און צו דער עבודה —
 שננדין!
 (פנינט די אַלטיטשקע צו זיצן ליידיק, סנידן)

ניט מיט אַלעמען זי, חס ושלום).
און רב בערעלע? אין חלום
האַנדלט, קויפט פּזיל-הזול
בפל-מפל-פל!
און פון אַלע די חלומות און מציאות —
פלודערן גאַר ביז די קניעס!

צוויי פעדעם

ערגעץ אין אַ פּרעמדן געגנט
מיטן שוסטער-פּאָדעם זיך דער רויטער פּאָדעמזייד באַגעגנט.
כאַטש דער שוסטער-פּאָדעם פאַר קיין גרויסן יחסן ניט געשמט,
זיך דערפרייט מיט אים דער רויטער — אין דער פּרעמד
איז דער מינדסטער גרוס אַ שטרודל.

גערן

איז דער רויטער פּאָדעמזייד צו וויסן, עפעס הערן,
וועגן דעם און וועגן יענעם :

„וואָס טוט שער-און-אנין, פינגערהוט, רב נאָדל?“
„וואָס? רב נאָדל? ניט איך קען אים!

איך וואָלט גערן וויסן, וואָס עפעס דער יחוס דעם פאַרשוניס.
יאַקבע, זאָגט מען, ער בנייניך אַזעלכעס און אַזוינס,
פּל-ולך —

איר אָן אים קיין שטאָך!
גייט ער פאַרויס,

שלעפט איר נאָך זיך, ניט — איז צרות.

הערט איר, אַלע מעגט איר גיין צו מיר אין חדר :

איך ווהין איך דאַרף — אַהין אַליין פּסדר.

און איך שלאָג זיך דורך, ווי האַרט סע זאָל ניט זיין די לעדער.

זיי אַ בריה, ברודערל, פּאָלג מיך!

פּעסטער, שטינפער דאַרף מען זיין בנייניך — אַ דראַטל,

און ניט ווערן בטל!

שווער דער וועג? איז אָן ספּנות, קריך!“

„טאָ!“ זאָגט פּאָדעמזייד, „וואָס דען?”

איך וואָלט אויך זיך דורכגעשלאָגן, ווען —

ווען איך האָב

אויך ווי דו אַ חזיר-קאָפּ!“

דער לאַך פון בייגל און מעשענע קנעפלעך

זאָגט דער בעקער משה־מעכל :
„ווי אַזוי מע מאַכט אַ בייגל ווייסטו? נעם אַ לעכל,
קלעב־אַרום אַ טייגל,
האַסטו דיר אַ בייגל“.
עסט מען אויף דעם בייגל, ווי־זשע בלנבט דער לאַך? אין קעשענע.
איז בנן שלמהלען אין קעשענע אַ לאַך.
און וואָס נאָך?
קנעפלעך צוויי אַזוינע שיינע — מעשענע.
ווילן זיי, די קנעפלעך, ניט הויזן
אין דער קעשענע פון שלמהס אַלטע הויזן
מיט אַ לאַך פון בייגל —
קומט זיי עפעס דען דערפאַר? צי זענען זיי דען חוטא בעגל,
אַ זיך גליטשן פון דער קעשענע זיי נעמען?
וואָס? וואָס איז דער לאַך פון בייגל? גאַרנישט שעבעגאַרנישט.
און בנן וועמען האַלטן זיך? מיט וועמען?
ערשט — ער עפנט גאַר אַ מויל דער בייגללאַך: „איר מעגט זיך שעמען,
איר מגושמדיקע! קיין פאַרשטאַנד ניטאָ בנן אינך דאָך אויף
קיין האַר נישט!
עיקר איז בנן אינך דער בייגל, ניט דער תוך?
איר פון רוחניות אַנטלויפט גאַר? דאָס איז דאָך דער עצם־מהות
און דער פל־ולך
פון אַ יעדן ישׁ,
און אַפילו אויך פון גראַבן מעש!
נעמט פאַר אַ בעלנות און צעטיילט דאָס מעש אויף טיילן און
אויף טיילעכלעך,
מער, אַלץ מער, פאַמעלעך און פאַמעלעכלעך,
און דאָס טיילעכל דאָס דינסטע ווי אַ האַר

ווינטער טיילט עס ווי מע טיילט דאָס יאָר
אויף חדשים, טעג און שעהען, רגעס און סעקונדן —
קומט איר ניט צום בייגלאַך, צום נול צום רונדן?
איר באַנעמט דעם ענין! טוט אַ קלער!
נעמט דאָס טיפּער נאָר! נעמט טיף עס!
און גערעדט דער לאַך פון בייגל שכלדיק חריפות,
רוחניות אַהין און רוחניות אַהער —
נאָר גערעדט צו וועמען? צו אַ רוחניות ווי ער:
אויסגעווען די קנעפעלעך די צנט, ניטאָ זיי מער!

דער האַנטעך

ברודערלעבן, האָסט אַ האַרץ, פילסט-מיט מיט יענעם —
רחמים בעטן גייזשע!
זינדיקע זיך פּניקן אין גיהנום —
קויטיק גרייט אין הייסער דייזשע.
אונטעררעקלעך, חוה-העמדער,
וואָס דו גייסט ניט אָן זיי פלומרשט, קערסט זיי אָן אַ פרעמדער,
און זיי וואָרפן פון באַהעלטעניש דיר ווייסע בליצעלעך,
קוקעלעך מיט שפיצעלעך;
אייבערוועש און אונטערוועש — משרתים און אדונים —,
הויכע קעלנער און, צווישן אונדז גערעדט, תחתונים —
אַלע פריען זיך איניינעם אין איין דייזשע.
מילא, נו, אַ מצווה! האָסט געזינדיקט — ווייסזשע!
וויילסט זיך שליטלען — שלעפּ דעם שליטן!
פרי'ר געזינדיקט — איצט געליטן!
אַבער וואָס-זשע טוט דער פרומער האַנטעך דאָ אינמיטן?
ער, דער פרוש, וואָס פון טבילה-וואָסער נאָס —
ער ליגט אויך אין קוואַס?
נעמט צו אים זיך דאָס פאַרשייטע אונטעררעקל:
„פעטער, וואָס? איר אויך? אַהערצו פונעם הויכן פלעקל?
איר, רב האַנטעך?
אינ, אינ, אינ, דערמאַנט אינך:
פנימער פאַרוואַשענע געריבן און געווישט!
כשר, פרום — צום סוף גאָר: ניין, ס'אי' ניט! ..
סיידן היינט דער הימל ווי אַ ברודיק לנלעך טריפה!
אַדער על-פי טעות אינך פאַרשלעפט אַהערצו די מכשפה
קאַטשקע-פראַטשקע חיה-ראַסיע?“

„אוי, חטאתי!“ זיפצט דער האַנטעך, „יא, חטאתי!“
„פעטערל, וואָס רעדט איר?“ „פרעג ניט, קינד — ניט גוט!
כ'האַב געלעבט פון פרעמדן שמוץ און ברוד!
וון פאַרשעמטע פנימער — איך ראש־וראשון!
ניט געפרייט זיך מיטן קלאָרן, מיטן פרישן,
עיקרשט מיר דער שמוץ — צו ריַיבן און צו ווישן!“

די באַרד

אויף דער מאַרדע טראַגט דאָס פערד די שפּיזטאַרבע די גראַע,
טוט אים ווילד הנאה.

און ווי דורכן אַרבל אַ פאַרקערטע זאַנג
פונעם עק צום קאָפּ לויפט אַ געדאַנק :

„אַז איך האָב אַ באַרד

דאַרט

הינטן

אויף צו טרעבן פליגן ווי די ווינטן,

נו, איז וואָס ? אַזוינע בערד

האַבן אַלע דאָך, סײַ נאַרישע סײַ קלוגע פערד.

אַבער אַז איך האָב אַ באַרדע

פאַרנט אויף דער מאַרדע,

וואָס־זשע הייסט שוין דאָס ?

ע, דאָס הייסט — איך ווייס שוין וואָס !

ווער ס'איז שײן, איך קלוג — אויף שכל פאַל איך !

ע, בײַ קיינעם אַזאַ באַרד ניטאַ — בײַ מיר נאָר און בײַם גלח.

ניט קיין פלעדערוויש מיין באַרד און ניט קיין בעזעמל — אַ לאַפעטע !

הינט־זשע, אַז מע קושט דעם גלחס האַנט, פאַרוואָס־זשע קושט

מען ניט מיין קאַפעטע ?

טאַמער שווער זיך צו דער קאַפעטע צו בייגן,

וועל איך זי דערלאַנגען, גלייך אין מויל זי לייגן,

דאָס בײַ מיר קיין טרחה ניט קיין גרויסע —

„קוקט !“ און אומר ועושה —

מיט דער קאַפעטע דערלאַנגט ער דעם באַלבאַס

גלייך אונטער דער נאָז.

קומט די בניטש און קאטעוועט און שניידט —
הירזשעט עס, דאָס פערד, און שרייט :
„גראָבער יונג, עס־הארץ דו ! אַ גראָער באָרד ?“
נעמט די בניטש ערשט און פאַרפאַרט
גלייך אין פּיסק אים : „היט אונדז גאָט פון פערד,
וואָס זיי שפּניזן זיך פון גראָע בערד !“

פֿשר

אויגן טויזנטער די נאכט און דאָך אַזוי פאַרקוקט,
ניט געזען, ווי בלוט סע גיסט זיך אינגעהיים :
האַט דער וואָלף אַ באַרנדל פאַרצוקט,
אַפגעדושעט אין דער פינצטער, מיט זיין זינדל אַפגעשיקט אַהיים —
פירט שוין אויס דער מזיק אַ שליחותל בשלמות !
און די שאַף די מאַמע, וואָס געפרוּווט צו מאַכן אַ געוואַלד,
בעטן הילף ביי הינט, ביי מענטשן, ביי בהמות —
אויך צעריסן זי, פאַרשלעפט אין וואַלד :
„אַזאַ חצופה ! רופט די הינט גאַר ! וועקט דעם פאַסטעך !
זאַל זי וויסן ווויל :
קום צו גאַסט איד —
ניט קיין שאַרד !

האַרד,

זע און טסס — האַלט ס'מויל !"
אַפגעגעסן, אַפגעפרעסן, מיט אַ האַזעלע פאַרביסן
(שוין געהאַלטן נאָך דער סעודה, ביים באַלעקן,
ערשט — דאָס נפּשל אַדורך, צעטומלט פון אומזיסטע שרעקן,
און צווישן זינע נעגל שוין געבליבן שטעקן).
בייז דאָס פרישע בלוט אין פנים אים געשמיסן,
ער געזשליאַקעט דאָס ווי רויטן ווייזן ווי זיסן —
שענקט דיר גאַט אַ פעטע סעודה, שטעלט ער משקה אויך ! —
און די שפּילפייגל צום עסן שפּילן-צו.
פאַטשט דער וואָלף צופרידן זיך אין בויך,
עפנט ברייט דעם פּיסק און זאַגט זיך מיט אַ גענעץ :
„איך מיינן חוב, אַ לויב צו גאַט, איד טו.
נאָר אַלצדינג מוז האַבן דאָך אַ גרענעץ —
נאָך אַזויפיל אַרבעט פּשר איד פאַרדינט דאָס ביסל רו".

דער אַדלער און דאָס זומערפייגעלע

איינמאַל זיך געיאָגט אַן אַדלער נאָך אַ זומערפייגעלע.
סע פאַרשטייט זיך, ניט דעם הונגער אויף צו שטילן —
גלאַט אַזוי זיך, אַ קאַפּריז דאָס פון זיין ווילן ;
וויל אַמאַל אַן אַדלער מיט אַ באַבעטשקע זיך שפּילן,
יאָגט זיך נאָך איר, כאַפּט זי, ווי מע כאַפּט אַ רעגעלע.
אַנגעשפּילט זיך
און געפּילט זיך
מילדער, גרינגער פונעם פּרילינגווינט,
לאַזט ער אַפּ דאָס פייגעלע גרויסמוטיק
(מעג די זון פאַרגיין און אויפגיין בלוטיק —
ווען זי שפּילט זיך מיטן רעגנבויגן, איז זי דאָך אַ קינד).
זאָגט צום פייגעלע דער אַדלער : „פּלי דיר,
פּלי, מײַן פּלאַטערבלימעלע, און בלי דיר
איבער אַלע בלימעלעך געזונטערהייט !
נאָר פאַרוואַלט זיך מיר אַ שפּיל טון, ניט געמיינט קיין שלעכטס !“
צאַפּלט עס, דאָס פייגעלע, איז אויסער זיך פאַר פּרייז
און סע ווענדט צום אַדלער זיך ווי עפעס רעכטס,
און סע רעדט אַזוינע קלוגע רייד :
„אַ, דו שטערנכאַפּער, הימלפליקער,
דו, וואָס טרינקסט זיך אַן מיט זונבלוט און דו ווערסט ניט שפור,
האַסט דאָך מיר דאָס חיות שיר אַרויסגעצויגן !
איך אַזוי דערשראָקן זיך, אַזוי דערשראָקן !
כי־כי־כי, געמיינט וועסט מיך צעבראַקן !
אַבער ליין, נו, ליין אין מײַנע אויגן —
צי געפּינסטו דאָרט אַ סימן פון פאַרדראָס ?
איך בין מוחל יעדן, מוחל תּמיד, ניט נאָר הײַנט —
איך פאַר מײַנע פּינד
טרינק איך זאַפט פון יעדן בלומענפּוס.

איך — מיין הארץ פארצינג פאר אַ גאַנצער וועלט פאַרמאַגט!“
קוקט אויף אים דער אַדלער, קוקט, און זאָגט :
„הער-אויס מיך ! הער, וואָס זאָגט צו דיר דער אַלטער
כמאַרע-שפּאַלטער :
„איך בין מוחל“, זאָל קיין נישטיקל ניט שריינען !
ווער סע קען באַשטראַפּן, דער נאָר מעג פאַרצינען !“

דער אינדיק

זע נאָר : אַנגעטון אין ווינסע קיטלען,
אויף די קעפּ שוואַרצבלאַע היטלען,
ריכטן ריזן אָפּ אַ סדר
מיט צענטוויזנט גינגאַלד־קערות —
דאָס אַ שפּיל אַזאַ פון זון און כמאַרעס,
איידער
אין די שוואַרצע גלח־קליידער
אויף דער זון מיט שווערד און פניער
פאַלט־אַרויף די פרומע נאַכט.
שטייט אַן אינדיק לעבן שניער
און ער טראַכט,
וועגן וואָס בכלל סע טראַכט אַן אינדיק — וועגן גאַרניט.
שטילער ! חלום גיסט מיט וואָר זיך איבער —
איז דער חלום ניט קיין חלום און דער וואָר קיין וואָר ניט.
און פון פוסטע גריבער,
און פון קוימענעס, פון שטיבער
ציען זיך גלחים, שוואַרצע־חברהניקעס לויפן —
און דער שניער ניט קיין שניער, גאַר אַ שניטערהויפן !
בלאָזט זיך אַן דער אינדיק, גייט־אַוועק און אַלדערט :
„מעג זיך ברענען טויזנט מאָל דאָרט,
זאָל זיך טון אויף בענק און טישן —
ניט מײַן עסק ! איך וועל זיך ניט מישן !“

★

מוז מען פרעגן שוין דעם פעטער מינדעק :
וואָס אַשטייגער וואַלט געווען, ווען ס'מישט זיך יאָ אַרײַן
דער אינדיק ?

רניזנדער

רניזנדער, פארשידענע פארשווינען,
אַרעמע און רניכע, גרויסע, קליינע,
דיטשן און פראַנצויזן, טערקן, רוסן און אַחינו
בני ישראל — וואָס דען, סע וועט זיך לוינען ?
אַלע פאַרן, מיר'ן זיצן וווּ מיר וווינען,
אויף די ערטער אויף די האַרטע ?
פאַרזשע ברודער, כי לכך נוצרת !
פאַרט מען : ווינבער, קינדער, מענער,
לניט געבילדעטע, ווילקענער,
סוחרים איידעלע און אַמעראַצים —
איינער אָנגעשטאַפט, איך שאַץ אים
אין די הויכניקע אלפים,
נאַר אַ דיטש ! אוי, רעדט ער ! גאַטעניו, ניט שטראַף אים !
נו, אַ דור-הפּלגה, אַ מישמאַש פון שפּראַכן :
אַלע רעדן — ווער פון ליבע, מסחר, וועטער, פוסטע זאַכן,
ווער פון פּאָליטיק און ווער סע זאַגט זיך גלניכע-ווערטלעך.
וו-זשע איז דאָס ? ערגעץ אויף אַ שיף ?
חס-חלילה, ניין — אין בריווקאַסטן די בריוו !
רניזנדער אין רניזעמענטעלעך — קאַנווערטלעך,
און מיט רניזע-פעסער אויך באַזאַרגט — פּאַסטמאַרקן,
מיט בטחון אויכעט אין אַ גאַט אַ שטאַרקן,
נו, פאַרשטייט זיך, איז מען זיכער,
פריער צי שפעטער, צי פּאַוואָלינקע צי גיכער,
יעדער ווי אים אָנגעצייכנט, קומען וועט מען צו אַ ציל,
בעזרת שם יתברך —
וויל ער, זיץ איך, וויל ער, פאַר איך.
ניט אַיעדן אָבער איז באַשערט
אַט דאָס גליקלעכע געפיל.

ווי אַ בר־מינן, פאַרפינצטערט אין דער קרקע
נעבעדן, ליגט אַן אַרעם בריוול אָן אַ מאַרקע.
(אָן אַ פּאַס, וואָס האָט אַ ריזנדער די ווערט?)
און איר הערט:
אין אַ בריוול ליגט אַמאָל אַ מענטשלעך האַרץ,
אַפטמאָל אַ פאַרביטערטס און אַן אָפגענאַרטס.
קלאַפט עס, קלאַפט, פון זאָרג פאַרכאַפט:
טאַמער, גאָט זאָל היטן, בני דער גרענעץ מע דערטאַפט,
טאַמער, טוט מען אים אַ פּרעג, אַ נעם צום חומש —
ברודערל, סטייטש, סטייטש?
רופט זיך אָן צו אים דער אָנגעשטאַפּטער, דער וואָס רעדט נאָר דניטש:
„זי זינט, זאָג איך אינען, דומיש!
דומער נאָך פון אייזן!
וואָס געוואָלט זי ווייזן —
אַנע מאַרקע קאָן מען ריזן?“
„חס־ושלום!“ ענטפערט אים דאָס בריוועלע אויף מאַמע־לשון,
„וואָס אַ בריוול אָן אַ מאַרקע? ניט אַ גראַשן!
עך, מיר ווייסן, יאָ, מיר ווייסן: גליקלעך די וואָס ריזן
מיט אַ מאַרקע און מיט גרייזן!“

ווענט

דאכט זיך וואָס — אַ וואַנט, אַ שטומע לעלע ?
ניט קיין ליבע, ניט קיין שנאה, ניט קיין האַפענונגען העלע,
אָן באַגער און אָן אַ ווילן ?
ניין, אַ טעות — איך קען שווערן בנּי די תּפּילין !
אמת איז, אַ וואַנט האָט ליב זיך צו פּאַרטײַען,
דאָך אַזוי קען טרעפּן זיך, אַ שטיין פון וואַנט זאָל שרײַען —
לײַט דערצײלן און אין ביכער קען מען לײַגען.
איך אַליין פיר ווענט געהערט אַמאָל שוין וויינען,
ווייל אַ מאַדנע חשק, דאכט זיך מיר, באַפּאַלן זיי, די ווענט,
אומצווואַרפּן זיך אַליין, און ניט געקענט,
ווייל — וויל יאָ, וויל ניט — געמוזט זיי שטיין און צוזען און באַדוּי'רן,
וואָס צו גרויל און ווילדע סודות זיי געבוירן.
און ווער ווייסט ניט, אַז אַ וואַנט האָט אוי'רן ?
פרעג איך : אַז אַ וואַנט קען הערן, זען און פּילן,
נו פּאַרוואָס-זשע זאָל זי אויך אַ ליבע שוין ניט שפּילן ?
טאַקע ! קוקן-איבער זיך צוויי ווענט —
אַ פּרימאָרגנשטראַל אין פענצטער-אויג זיך ציטעריק צעברענגט :
מזרח-וואַנט אַ צאַצקע דאָך, אַ חתן וואָס קאַטאַרע,
אַננעטונקט אין יחוס — הערצל, משה מאַנטעפּיאַרע,
מלבי"ם, ווילנער גאון מיט די תּפּילין אויפן קאַפּ ;
מערב-וואַנט אַ צנועה, רייטלט זיך, געהילט אין שוואַרצן שאַטן-צאַפּ —
מלא חן זי ! הינטט איר גאַרדעראַב !
פּסס, אַ שאַפּע פּול מיט קליידער קיין נ'הרע —
אַטלעס, סאַמעט, זינד און ראַצעמאַרע.
און דערצו נאָך וועש אַ פּולער קאַסטן. וואָס-זשע שטייט'ן ?
איינס דאָך אַנגעמאַסטן פּאַרן צווייטן !
ווי-זשע קענען אַבער ווענט פּאַרליבטע ווי אַ פּליג
איינס און צוויי אַ פּלי צום גליק ?

קלאפט דאָס האַרץ — דער וואַנטזייגער — טיק־טיק
און — נו, גאַרניט! .. אַ, צו ליבע מוז מען האָבן פליגל —
כאָטש אַ סך מאַל אין אַ קלוגן שדכן גאַר געווענדט.
ווער־זשע איז דער שדכן, וואָס ער פירט־צונויף צוויי ווענט?
ווער? דער שפיגל.

נו, אַ שדכן! פאַסיק איז דער שידוך, צי ניט פאַסיק,
ער צו אים אַ נעם זיך ווי אַ וויסער־חברהניק אַ מזיק
נעמט אַ ציג אָן פאַר דער באַרד —
מזל־טוב, סע פאַרט!

שפיגל ביידע ווענט צונויפגעפאַרט:
מזרח־וואַנט טראַגט מערב־וואַנט אין זיך,
מערב־וואַנט אין מזרח־וואַנט צעשפילט זיך — איין איד.
קומט דער שדכן, מאַנט שדכנות — וויסעד, טענה צו די ווענט!
„ווער שדכנות? וואָס שדכנות? ס'אי' דאָך
גאַר אַ ליבע־שידוך!

פרעג די שכנים! נאָך פון קינדוויז מיר באַקענט —
דאָ איניינעם איינס געבוירן פאַרן צווייטן.
וואָס־זשע וויל דער שדכן? ער געקומען שוין צום גרייטן!“
און מע לייקנט שטיין און ביי, מע מאַכט צו גאַרנישט אים אינגאַנצן,
און מע לעבט צופרידן זיך אין זינע טיפע גלאַנצן.

★

קלאַגט ער זיך, דער שפיגל, פאַרן רב, דעם מאור גדול,
פאַרן בליצלאַמפ, וואָס אַדורך דעם אוי'רל פון אַ נאָדל
שלעפט ער העלפאַנטן גינגאַלדענע מיט פאַמפ —
רעד צום לאַמפ!

דער שפיגל און דאָס בילד

אויב איר ווילט,
הערט זיך צו — צום שפיגל רעדט דאָס בילד.
— אפשר וועסטו, ליבער שכן, מיר דערקלערן:
וואָס ביסטו? אַ קאַץ צי אַ לאַמטערן?
ערשט געווען אַ זיידע איבער דער גמרא,
שפעטער אַ פאַרשלעפטע קרענק, וואָס קושט זיך מיט אַ צרה!
אַן אַ שפּאַס, איך מיין עס:
ביסטו ראשית — וואָס-זשע ביסטו שנית?
ביסטו שמעון — וואָס-זשע ביסטו ראובן?
גיב מיר צו פאַרשטיין עס!
— איך וועל פרווון:
איינס פון צווייטן אויף דער וועלט פאַרשידן,
און אי דער אי יענער בלעבן מוז פון דיר צופרידן.
און כפי,
ווען צוויי ליבן זיך, איז ניט זי אים און ניט ער זי,
נאָר זיי ביידע ליבן ביידע טאַקע זיך —
דו פאַרשטייסט? זיי ליבן זיך, אַיעדער נאָר זיין איך! —
און זיי אַלע מוז איך ריכטיק שפיגלען,
אין מיין האַרץ געטרני זיי וויגלען,
מאָך איך עס אינגיכן —
טו זיך אַן אין איכן, טו זיך אויס פון איכן.
און דער כלל איז: פאַס זיך צו צו לינט!
מיטן שטראַם גיי, מיט דער צניט!
און דעריבער, אַלע מאַל זיך בניט!

ניט, איז ביסטו אַ לאַיצלח און דו גייסט אין בראַך !
— אָבער דאָך !..
— ע, אומזיסט די רייד ! דו האָסט מיך ניט פאַרשטאַנען,
ביסט נאָוו און אָפגעשטאַנען.
— אפשר יאָ און אפשר ניט. איך מיינ נאָר,
דו ביסט דער און יענער און ביסט יעדער איינער.
ווייל אַליין ביסטו ניט קיינער !

דער נביא

אויפן דאך
שטייט אַ קראַך און שרײַט : „קראַך־קראַך !
קראַך און דונערן און בליצן !
קראַך־קראַך אויף די קלויסטערס מיט די שפיצן,
וואָס זיי שטעכן, וואָס זיי בויערן
אין די הימלען לעכער !
קראַך אויף מויערן !
קראַך אויף דעכער !
קראַך ! אַלצדינג וועט קראַכן, סע וועט גיין אַ רויך !
קראַך אויף נעסטן פון די הויכע ביימער !
אויף די ביימער אויך !
ווייסט, בנים אָנהייב פון דעם סוף שוין שטייִמיר !
הערט, סע בילן הינט
און סע ראַנגלט זיך מיט זיך אַליין אין ווירבלראַך דער ווינט,
וויינענדיק און דרייענדיק זיך ווי אַ שלאַנג !
ווייסט, זיי זינגען אַנד אַנד אַניִר לעצט געזאַנג —
דאָס געזאַנג פון אונטערגאַנג,
דאָס געזאַנג פון שטראַף און זינד !
קראַך ! וואָס קלאַפן נאַסע ביינער
דאָרט אין שטיינער ?
וואָרט, איך הער, איך הער וואָס —
אויף די חורבות, אַניִרע חורבות
טאַנצט דער טויט אַ נאַקעטער,
נאַסער, פאַרמאַראַקעטער !”

און נאָך לאַנג דער נביא קראַקעט. קראַקעט ער
און לאַזט-אויס : „געדענקט, איך חזר-איבער אייך און חזר —
קראַך! קראַך! קראַך!“
און אַ מאַך
מיט די פליגל, און אַ פלי, אַ שטעל זיך אויף אַ חזיר.

★

פאַרט דער נביא איבער גאַס און געסל
אויפן טריפה-כּשר פּיסל-פּעסל
און נאָך שפּיגלט אין די אויגן דאָס נביאיש בליאַסקל.
שרייט אַ בת-קול :
„הס כל
בשר!
דאָס אַנז'ר נביא — דאָס ער!
אַנז'רער אויף שפּיץ דאָך ער,
אַנז'רער אויפן דבר אחר!“

דער אמת

אמת ווי דער רויטער מאָן ער בליט,
און אַמאַל אַ שוואַרצע קראַץ ער, גאַט באַהיט.
פירט זיך אום אַ קוואַטשקע מיט איר פליד:
חנעוודיקע פיצעלעך,
לעבעדיקע עפעלעך,
מיט צוויי פיסעלעך, מיט קעפעלעך —
קעפעלעך מיט זיסע פישטשענדיקע שפיצעלעך.
און די קוואַטשקע היט די עפעלעך, זי היט,
און זי קוקט-אַרום זיך און זי ווערט ניט מיד
אַלע מאָל זיי רופן, אַלע מאָל זיי זאַמלען,
און דאָס האַרץ, סע קוועלט נאָר הערנדיק זיי שטאַמלען.
האַסטו דיר ניט, נאָ דיר — מיטאַמאַל אַ גאַסט איז דאָ!
ווער? די שוואַרצע קראַץ.
— מאַרגנבלי און ווייטע זון!
(מיט אַ ליבן גרוס באַגעגנט זי די הון)
נו, וואָס זאַגסטו אויף מנין קליינוואַרג? (פרעגט זי איבערגליקלעך)
ניט וואָס איך, אַ מאַמע — אַלע זאַגן דאָס: אַנטיקלעך!
אויסגעוואַקסן קיין נ'הרע היפשע.
— טפשה!
(ווי מיט קאַלטן טוט די קראַץ אין פנים איר אַ שפּריץ
און מיט ביזן קראַקע איר אין האַרץ אַ קריץ)
אויסגעוואַקסן... אַ גדולה, נו! אַ שמחה אויף איר קאַפּ!
מער זיי וואַקסן, וואַקסט דאָך די ספּנה אויס אין שוואַרצן טאַפּ!
היפשע... פרייט זיך! בעסער
כאַפּ אַ קוק אין קיך — מע שאַרפט ניט דאָרט דאָס מעסער?
— שאַרפט מען יאָ, צי שאַרפט מען ניט — מנין דאגה?
— מיניע אויך ניט! נאָר אין קיך אַ קוק טון סינױסיני גיי!

וואָס-זשע, ווייסט דען ניט, אַז רב אלישע
 פּויעלעך האָט ליב ער, יונגע, פּרישע?
 — ליב? לאַנג לעבן זאָל ער! ווער-זשע האָט ניט ליב אַזוינע?
 אָבער מיטן מעסער וואָס האָט דאָס צו טאָן?
 (חידושט זיך די הוון).
 — ס'האָט שוין! (זאָגט די קראַ) איך בין דיר ניט קיין שוּנא,
 נאָר —
 — שוואַרצע קראַ, רעד קלאַר!
 — אישה,
 דנינע קינדער מיט די ביינדעלעך וועט פּרעסן רב אלישע!
 — כאַטש ער האָט זיי ליב? — ניט כאַטש, נאָר ווייל!
 פּל-זמן זענען פּיצלעך — אָן ספּנות! פּריי זיך נאָך דערווייל!
 אָבער שפּעטער, שפּעטער — קראַך! השם ירחם!..
 שרייבט די קראַ דעם אמת אויס, פּאַרטראַגט אַזש אויפן דאָך אים.
 צינדט דער דאָך זיך אָן און שעלט מיט פּינערדיקע צינגער
 אי דעם אמת אי די קראַ. דער קוואַטשקע ווערט ניט גרינגער.

אַ טענה צו גאָט

דער פרימאָרגן שפיגלט שפּאַגלניץ און פריש
און זיס לעבן רינט זיך אין דער מינדסטער דאַרער שטרוי.
וואַרפט זיך צו דער רויז דאָס זומער־פייגעלע און קושט אַזוי !
רויז און זומער־פייגעלע — צוויי קיש
פון זיין ליבן נאָמען.
זיך צונויפגעקושט און הערצעלע צו הערצל דונערט : „אַדוני !“
זאַגט־זשע : „ברוך הוא וברוך שמו —
אַמן !“
ניט געזאַגט ? דערפאַר : ויבוא המן —
וואַקסט פון אונטער דר'ערד דאָ אויס,
ווי אַ גאַסט אָן אומגעבעטענער, די אַלטע מויז.
טוט דאָס זומער־פייגעלע אַ ציטער,
פלאַטער־פליטער,
און ניטאָ מיך — אויסגעווען די צניט !
און די אַלטע, ווי געוויינלעך גוטע־פרומע לייט,
נעמט זיך טענהן, מוסרן די רויז :
„שטענדיק“, זאַגט זי, „צו דער רעכטער רגע שיקט מיך גאַט אַרויס !
גוט וואָס איך בין אָנגעקומען ! און ווען ניט ?.. נו, הער־זשע,
טאַכטער, אויס,

הער, וואָס ס'זאַגט אָן אַלטע מויז דיר :
פל־זמן דו ביסט יונג, געדענק, די וועלט אַ פרוזדור,
נאָר אַ קורצער דורכגאַנג און ניט מער !
און וואָס נאָך ? ווהיין דו טוסט אַ דריי זיך און אַ קער,
אומעטום פאַרשפרייט די נעץ —
שטייגעלעך, כאַפּלאַפּערלעך און קעץ ! אוי קעץ !
קעץ מיט טויזנט אויגן בלינדל־בלינדלענדיקע,
רעדל־ראַד־ און ראַד־ראַד־רעדל־רינדלענדיקע,
און משיח קומט ניט, און ווער ווייסט דעם קץ !

אַז דער דור איז זינדיק — זינד אויף זינד!
זאָגט, וואָס טראַכט איר זיך? דער הימל, חס-ושלום, בלינד?
צמאַטשקעט זיך מיט זומער-פייגעלעך!
איין, געדענק! געדענק די טויזנט אייגעלעך!"
הערט, די אַלטע רעדט דאָך צו דער זאָך!
אַבער וואָס פאַרשטייט אַ רויז אין מויזנשפראַך?
נו, צעשטראַלט זיך איר דאָס פערל-אויג און טוט אַ לאַך —
זינד אויף זינד געפּלט!
ווערט די אַלטע ביז און טוט אַ מאַך פאַרצווייפלט
מיטן עקל:
„נעם כאַטש הענג די גאַל אויף אַף אַ פּלעקל!
גאַט באַשאַפן זיך אַ פּרוזדור מיט שרפ"ט אלפים שאַלעמויזן,
ווייניק — אויסגעפּלט אים רויזן!"

דער חמור-איזל

- לאַנג דער זומערטאָג צעשטרעקט זיך אויף דער נודנער גאַס.
מאַכט דער פּלב מיטן איזל זיך אַ שפּאַס :
— אַנז, דו חמור-איזל, זאָגט ער, דו !
קוצעניו און מוצעניו גאָר מיט דער רויטער קו ?
— גיי, וואָס רעדסטו ? איך ? וואָס הייסט ? אַ טעות מן-הסתם !
— מאַכט זיך נאָר ניט, פעטער, פאַר קיין תּם !
איך אַליין מיט מַזְנַע אויגן דאָס געזען
און דער שוואַרצער קאָטער אויך דערביי געווען —
לעבן טויער נעכטן !
נו, ווער וואָלט זיך אויף אַזוינעם ריכטן ?
— שקר ! (שרניט דאָס איזל) שואַ-ושקר ! ס'איז אַ בלפּול !
זאָל אַ ציג איך ווערן ! אַ צעטרעטן מילבל !
זאָל איך נעכטיקן אין דרויסן, ווען סע רעגנט !
(שווערט דאָס איזל זיך און לייקנט שטיין און ביין).
און אַ גאַנצן טאָג סע רוט שוין ניט, ניין, ניין —
וועמען נאָר באַגעגנט,
זיך פאַר אים געקלאָגט :
— האָט געהערט איר, וואָס מע זאָגט ?
אַז דעם שכנס פר'־אדומה
חיה־פרומע —
— נו ?
— שרניט צו מיר מו־מו !
— נו ?
— ניט נאָר מו, נאָר מו־צעניו ! —

און מע לאַכט שוין אין די פויסטן, כאַדאַראַם די גאַס,
און מע טרייבט דעם שלימזל מיט בעזעמער פון דערנער,
און די רויטע קו אים שיר ניט דורכגעלעכערט מיט די הערנער
און אויף קולות פון אַ מאַנקאַלב אים געמאַכט אַ יברכך —
אַז די גאַנצע גאַס נאַר כאַ-כאַ-כאַ און כע-כע-כע!
און סע וואַלט געווען דאָך נאַר אַ קליינער שפּאַס,
ווען אַליין צעפויקט ער ניט ווי מיט אַ האַמער אין אַ פּאַס.

די נאַז-פּאַטשיילע

וויפל קולות, וויפל שטימען,
פונעם דונער ביזן ביימעלע צעגרינטן
וואָס סע שמוסט זיך איבער מיט די ווינטן,
ביז צו דער פּאַטשיילע, וואָס רב שמעון
טראָגט זי אויפן אַלטן שטייגער הינטן
אין דער טיפער קעשענע,
און ער ניצט זי צו די ברילן צו די מעשענע,
און צו דער אפילו, וואָס די ברילן אויף איר רינטן —
זי רעדט אויך, די נאַז-פּאַטשיילע. וואָס זאָל דאָס באַטייטן?
ניט קיין גוטער סימן,
קאַפּווייטיק האָט הינט רב שמעון —
ניט פאַר תּענוּג: טעכטער פיר, פרנסה קוים זיך ציקעט,
און דער שדכן טויבלעך, פּאַנפּעט, היקעט...
ציט רב שמעון די פּאַטשיילע אַרום קאַפּ זיך שטייפער, ענגער,
גיט שוין די פּאַטשיילע לשון, רעדט זי פעסטער, שטרענגער.
„דאָס איז“, זאָגט זי, „אַז מע מאַכט דעם חלום לענגער
פון דער נאַכט!
האַסט אַ קאַפּ, ווילסט טראַכטן — טראַכט!
אַבער מיט אַ שיעור, מיט אַ מאָס —
שפּרינג ניט העכער פון דער נאַז!
ווי געזאַגט אַמאָל אַ שטעקן:
ווער סע קען, דער מעג זיך שטרעקן,
אַבער יעדער נאָך די עקן!
(ער געהאַט אויף זיך אַ גאַלקע, ניט געווען קיין למד!)
שאַ, וואָס דאַרפסטו מער? אַט בין איך אַ פּאַטשיילע,
און במילא
גרעסער פון דיין קאַפּ — איך נעם-אַרום אים נעם איך,
און יאַקאַש

בליבט אַ קנופּ נאָך הינטן ווי בני דנין של-ראש,
און אַפילו ווען די לענדן
מיט געבעט צו מיר זיך ווענדן,
נעם איך אויך אַרום זיי מיט גענאָד ;
אַבער ווייסן ווייס איך, ניט פאַר מיר אַרניצונעמען אין אַ ראָד
ניט די שול און ניט דאָס באָד
און אפילו ניט דאָס מינדסטע שטיבעלע אין שטאָט".
זאָגט רב שמעון : „זאָלן מנינע שונאים ריידן !
וויפל גאוה אין אַ נאָז-פאַטשיילע, ווען זי ווערט באַשיידן !”

דער בראַווער קערל

ציטערט אויפן מיסט אַ טרערל,
טרעפט עס זיך דאָרט מיט אַ ווינשלקערל —
ביידע קינלעכדיק, איין ווקס, אַ פאַר.
נו, צערעדט מען זיך : — גוט-עלף ! — גוט-יאָר !
— שוועסטערל, ווי רופט מען זיך ? — מע רופט מיך פערל.
— און פונוואַנען קומסטו ? — פון אַ ווינסן האַלדז,
אַזש פון אונטער פעטן גוידער.
ניט פאַרטראַגן איך דעם ריח פונעם שוויסיק שמאַלץ —
פי, חלשות ! איך דערמאַן זיך, כאַפט מיך אָן אַ שוידער !
נו, זיך אַפגעריסן סוף-פל-סוף און אַ באַלייטע
פון אַ ליבן שומר מיטן נאַמען בעזעם
(לעבן זאַל ער ! ניט אַקעגנקומען זאַל קיין ביזי אים !),
איך פאַרקליבן זיך אַהער, געמאַכט אַ פליטה.
— גאָט מיט דיר ! וואָס רעדסטו ? בעזעם ? ער,
דער רוצח ? הער, איך בעט זיך, הער —
אויב דו ביסט קיין שטיין ניט, וועסטו מיך באַדויערן —
אין אַ פרישן גאַרטן אַ צעבליטער בוים אין פּרילינג מיך געבוירן
און געוואַקסן איך דאָרט — ווער מיר גוטס גינט... אָן מיין שאַדן...
ליבער טוי געוואַשן, פרישער רעגן מיך געבאַדן,
פייגעלעך מיט לידעלעך אַנטשלעפט מיך און געוועקט,
זיסע זון מיט שטראַלעכלעך געקושט מיך און געלעקט
און מיט מיר געשפילט זיך, מיך געקיצלט, איך געלאַכט.
שפעטערצו אַ זינדן העמדעלע אַ רויטס די מאַמע מיר געמאַכט —
איז דאָס מיר געגאַנגען ! האָט דאָס מיר געקליידט !
אַז די ווינשעלעך די גילדענע אין הימל
דורך די נעכט צו מיר גערעדט, געווינקען פונעם דרימל !
— יאָ ? געווינקען ? אָט אַ מזל ! אָט אַ פרייד !
אַבער, יאָ, אַ חידוש : אויך אַנטלאַפן ? אויך אַהער ?

— וואָס אַנטלאָפֿן? ווער?
איך ווי דו? חלילה! פאַל נאָר ניט אַרײַן מיר אין די רײד,
לאָז זיך דינען!
איינמאַל, בלעטער גרינען,
זון און זומער־פייגעלעך און בינען —
מיר ניט, דיר ניט, קומט־אַן דער ניטגוטער
און רײסט־אַפּ מיך — וויי מיר! — פון מינן היים און
פון מינן מוטער!

מיט די ציין די ווילדע מיך געביסן,
מיר דאָס העמדעלע דאָס זינדענע צעריסן
און דערנאָך ערשט מיך צום בײַזן בעזעם ער געגיבן,
האָט ער מיך, דער רשע, אָט אַהער פאַרטריבן.
— נו, און דאָ וואָס? — זעסט דאָך: פסולת,
אַפּפאַל, בראַכוואַרג! ווײל איז
דיר, וואָס ווייסט ניט און פאַרשטייט ניט וווּ דו ביסט!..
זיפצט די פערל:

— נעבעך, נעבעך, ווערט פאַרפאַלן דאָ! אַ בראַווער קערל
און ער וואַלגערט זיך מיט מיר אינײנעם אויפן מיסט!

★

פערל, פערל, ערגערסט זיך אומזיסט —
ניט כדאי, אַ פערל זאָל באַדוײַרן מיסט!

די נאַז-פּאַטשיילע און די נאַז

— זאַל דאָס זיין אַן אמת, שיינע-ריינע?
צו דער נאַז-פּאַטשיילע זאָגט די נאַז.
— וואָס?

— ניט קיין שלעכטע מעשה, כאָטש אַ קליינע.
אַנגעשמעקט אַ נניעס איך: רב איציע
קומט פון טראַסקעוויצע,
בליט דאָרט, זאָגט ער, ניט אַ בוים אין גאָרטן, ניט אין גראַז אַ בלימל,
נאָר אויף אַלע קעפּ, אויף אַלע דעכער שימל,
און אַ נאַז-פּאַטשיילע איז דער הימל —
טוט אַ נאַסער ווינט אַ בלאַז,
ווישט זיך מיטן הימל גאָט די נאַז;
גיסט אַ רעגן, ווערט אַ בלאַטע,
האָט פרנסה ביזן גארטל די קאַפּאַטע.
— ווייס איך וואָס, רב איציעס מעשיות! קענסט אים ניט,
דעם קרומען?
גלייב ניט! דאָס וועט זיין ערשט, ווען משיח וועט קומען!

*

וואָס וועט ניט זיין, ווען משיח וועט קומען?
פרעגט אַ בלינדן, פרעגט אַ שטומען,
פרעגט די קרעציקע, די פּאַליקע,
פרעגט אַ יעדן וויסטן קאַליקע,
פרעגט דאָס שטרנימל, דעם צילינדער, אַלטע שיד —
פרעגט, זינט מוחל, זיך!
ניט אומזיסט אַ צדיק לאַנג געטון אַ שפּני:
„זאַל ער קומען און איך זאַל ניט זיין דערבב!“

די דערוואַכונג פונעם וואַלד

מזל-טוב, אַ יום-טוב אויף די שאַף!
אויפגעכאַפט דער וואַלד זיך פונעם שלאַף
און אַ זאַג געטון: „גוט-מאַרגן!
שוין גענוג אין מיניע שאַטנס וווּ אַ גזלן זיך פאַרבאַרגן!
ליכטיק — אויף מיין קאַפּ גייט-אויף אַ נייע זון!“
מיינט ניט, פּלוצים דאָס געשען — גענוג זיך דאָרט געטון:
פריער אָנגעהויבן נייע ווינטן בלאַזן,
פּרישע,
און קיין האַז שוין זאָגט ניט מער, „שלא עשני אשה“ —
וואָס „שלא עשני“ עפעס? ווינבער ניט קיין האַזן?
שפעטערצו גענומען שושקען זיך די בלעטער
און דער ווינט געפליקט זיי און געשיקט לעזאזל.
נאַכדעם גאָר — אַן אַלטן פּוקס אין פנים שפּרינגט אַ האַזל:
„איך בין עלטער! דרך-ארץ, פעטער!“
און וואָס נאָך? די פייגל זיך צעזונגען מאַדנע האַפּערדיק
און דער וואַלף גייט-אום דערשלאַגן, שוכן-עפרדיק.
ערשט, אַ דונער — קנאַל נאָך קנאַל!
נעמט דער לייב זיך וואַקלען, צו דער ערד אַ פאַל —
דעמלט אויפגעציטערט שוין דער וואַלד
(קוים זיך אָנגעשטויסן, וווּ סע האַלט),
מיט דער טשאַפּרינע אַ טרייסל, גבורהדיק זיך אַ צעפאַך.
און דערנאָך
קומט דער האַניק-חודש, ליכטיקע פיר וואַכן:
„ניט געקוילעט! ניט געביסן! ניט געשטאַכן!
אויסקומען מע קען מיט האַניק, גרינסן און געוויקסן —“
זאָגט דער בער, דער פּרישער פּוסק, ננער רב;
אויף די אַלע פליישפּרעסערס אַרויפגעלייגט אַ שטראַף:
„גיין אויף צוויי און מאַכן קניקסן

ווי די מענטשן, וואָס זיי שיסן זיך מיט ביקסן,
קוילען זיך מיט שווערדן —
חיות ניט קיין מענטשן אויף גאַטס ערדן!
חיות זענען ברידער — אַלע איינס, איין פלייש-און-בלוט!
גוט?
זאָגט דער פוקס, מע דאַרף נאָך מאַכן בעסער —
זיצט און פלפולט דריי מעת-לעת ער,
נאָכדעם אויף אַ בערגל וואַקסט ער אויס און רעדט בזה-הלשון:
„איך אַמאָל בין יונג געווען און איצטערט גראַ שוין,
כ'האַב אַ סך געזען, געהערט, געביסן דראַטן —
הערט-זשע, וואָס סע רעדט צו איינך אַני הקטן:
אַלע מיר די טובה פון די שאַף און רינדער זעמיר אויסן —
זיי גאַר הערנער אויף די קעפּ! נאָך וואָס? זאַל זיין אַז ניט
צום שטויסן;
אַבער דאָס טיילט-אַפּ זיי, מאַכט זיי פרעמד אונדז, רייצט דעם צאָרן!
גלניך איז גלניך! ניט זיי, ניט מיר — מע טראַגט ניט מער קיין האָרן!
הערנער טראַגן שטרענג פאַרבאַטן!
און זאַל לעבן אונדזער וואַלד און זינע גליכע קינדער,
שאַף און בערן, וועלן און רינדער!“
און פון דעמאָלט ליב דער וואַלף דאָס שעפעלע — ער וויל ניט מער נאָר
אַפּרייסן דעם שלימזל די הערנער.
און וואָס איז ער שולדיק, אַז דערביי ווערט אויך אַ תל
אי דאָס קעפל אי די פעל?

דער צוג

טוט דער צוג אַ תקיעה־פּינף צום הימל
(עד, אַ שטימעלע, אַ שטימל!)
און צעלאָזט זיך אויף זיין שפּראַך:
„פּוּד־פּוּד־פּאַך!
וואָס איז דאָס? אַ מאַדנע זאַך!
כאַ־כאַ, כאַ־כאַ, כאַ־כאַ, אַ געלעכטער —
אַ ויברח מאַכט דער דראַנג, נאָך אים דער וועכטער!
קוקט,
ווי דער באַרג, ער רוקט זיך, רוקט זיך, רוקט —
אויך דערשראָקן זיך! אַזאַ געזונטער!
און דער טאַל, ער שלעפט זיך נאָך אַרונטער!
שטייט נאָר, שטייט נאָר! גאַט מיט אַינך!
אַט, פון גרעבליע אַפּגעריסן זיך דער טינד,
און אַט לויפט אים נאָך דער וואַלד!
כאַפט אים, כאַפט אים! האַלט!
לויפט אַ שטיבעלע אים כאַפּן, לויפט דאָס צווייטע —
אינדערווייל גאַר, כאַ־כאַ־כאַ, זיי ביידע מאַכן פּליטה!
שטייט, וואָס בין איך? אַ מחבל? אַ צעשטערער?
סדום־עמורה־איבערקערער?
צי גאַר אַ פאַרשאַלטענער איך, פון די ריזן די געפּאַלענע,
די פאַרפירערס די מעטאַלענע,
פון געברענטער תּאווה און פון בראַנדז געקנאַטענע,
וואָס געזינדיקט מיט די מענטשן־טעכטער די געראַטענע?
וואָס איז דאָס אַנטלויפן? ס'איז ניט צום פאַרשטיין —
חידושט זיך דער צוג, אַנטלויפנדיק אַליין.

דער אַדלער און דער מוילוואָרף

צוויי, דער אַדלער און דער מוילוואָרף, הויך געפלויגן,
ווינט געצויגן —

איינער, ווי געוויינטלעך, מיט די פליגל
און דער צווייטער מיט דער מאַכט פון מלך שלמהס זיגל.
זיבן טעג געפלויגן, אויפן אַכטן
אַנגעקומען צום גן־עדן־תּחתון.

(אַנגעזאָגט זיי שלמה: „דעם גן־עדן מיר באַטראַכטן!
פאַרשן, אויסקוקן מיט שאַרפן בליק!

דאָרט דער זין פון לעבן, דאָרט דער סוד פון גליק,
דאָרט דער פתרון פון מינן חלום, וואָס איך מוז אים ערשט
באַשיידן!“

אַנגעקומען ביידע צום גן־עדן,

עפנט זיך פאַר זיי אַ וועלט, אַ וועלט שכולה ווונדער.
און אַ יעדער ווונדער איז אַ וועלט פאַר זיך באַזונדער,
און אין יעדער וועלט אַזוי פיל און אַזוי פיל שפיגלען,
און אין יעדן שפיגל ריגלען־אויף זיך און פאַרריגלען
טוי־רן־טירן,

וואָס זיי פירן

דיך אין נניע וועלטן זיך פאַרלירן.

טראַכט דער אַדלער זיך: „אַבי

כ'האַב געמיינט, איך פלי

און איך קוק מיך צו צו יעדן קלייניקייט, צו איטלעכס פיצעלע
באַזונדער.

יאַ, איך זע שוין, ניט געבוירן פאַר דער זון דער,

ווער זיך יאַגט נאָך יעדן איינעם פון די שטראַלן —

לאַז־אַראַפּ זיך דו צו איינציקייטן, ווערסט אויף אייביק דו פאַרפאַלן
אין איין טויער, אין איין שפיגל;

העכער מוז מען הייבן דאָ די פליגל,

איבער אַלץ און איבער אַלעמען זיך שטעלן
און זיך באַדן פונדערווייטנס אין די גלאַנצן
פונעם גאַנצן -

אַלדינגס אַרומנעמען, באַנעמען מיט אַ קוק אַ העלן!
אַ, דאָס מוז מען קענען, ווייניק נאָך דאָס וועלן!
איז דער אַדלער דאָך אַ פליער אַ געניטער,
פליט ער,

פליט ער און סע שפרייטן-אויס פאַר אים זיך אונטן,
אין אַ פאַנטאַזיע-ווינדער אין אַ בונטן,
לאַנדשאַפטן און שלעסער, שלעסער איבער שלעסער -
שלעסער פון קרישטאָל

און מערמלשטיין און העלפאַנטביין. און וואָס אַמאָל
זונען שפאַגל-נייע, אַקערשט פון די פוטער-פעסער,
ערגעץ אויף אַ קופאַל, אויף אַ טורעם אויף אַ רונדן -
אַט געשפיגלט זיך אין רעגנבויגנס, אַט פאַרשווינדן.
און אַרום און איבער אַלץ אַ שבת-רו אַ שטילע.

און דער ווינדער וויקלט זיך, צעוויקלט זיך ווי אַ מגילה
איבער ווערסטן, איבער מינלן: יעדעס וואָרט מיט זיבן מיינען,
יעדער מיין מיט זיבן חנען -

און דער אַדלער קוקט פונווייטנס, קוועלט, און קען ניט ליינען. -
און דער מוילוואָרף איז באַשיידן און ער זאָגט: „פאַרקערט!
גראַבן דאָרף מען אין דער ערד,

אין דער טיפקייט, און ניט פליען הויך אין הימל -
זיך דערגראַבן מוז מען צו די וואַרצלען פון די זאַכן!
זאַכן? זאַכן אָן אַ שיעור, אין ווייס איד וויפל פאַכן!
גאַנץ גענוג אַ זאַך: אַ בויס, אַ ביימעלע, אַ בלימל -
זיך צום וואַרצל-שטענגל פון איין בלימעלע דערשלאָגן!
נאָר דעם אמת מוז מען זאָגן,
אַז דאָס גאַנצע וואַרצל-שטענגל

לייגט זיך אויכעט אויפן שכל ווי אַ קלעצעלע, אַ דרענגל -
אויך צו פיל! דער וואַרצל האָט ערשט פעדעמעלעך און הערעלעך,
שפּע- און חיונה-רערעלעך -

איינס אַ הערעלע אַזאַ צעברעקל און צעפיצל
און געפין־אַרויס דאָס שפּראַצלינגל, דאָס שפּריצל,
ווי צווישן יאָ און ניין, דאָרט ערגעץ אין אַ קריצל,
ליגט דער אָנהייב און דער סוף פון גרויסן רצון
און דער סוד פון גליק, פון לעבן און פון שפּראַצן.
נאָר דאָס הערעלע, דאָס רערעלע איך זע פאַר מיר אַצינד,
פאַרן גאַנצן איברינקן איך בלינד,
אַלץ פאַרזונקען אין אַ ים פון טויטע ראָבן,
און די ראָבן דאַרף איך אויך ניט האָבן —
זאָגט דער מוילוואָרף און ער נעמט זיך גראָבן, גראָבן —
זוכט די אוצרות, וואָס זיי ליגן
טיף פאַרבאָרגן אין גן־עדן
ערגעץ אינעם שאַרבן פונעם זיידן
פון די פליגן.

און דער סוף? וואָלט שוין געווען אפילו פאַר אַ ליגן,
ווען ער איז קיין וואָר ניט:
אי דער אַדלער, אי דער מוילוואָרף דאָרט געפאַרשט, געפאַרשט אַ יאָר,
און דער שפיץ — דער אַדלער ווייסט ניט גאַרניט וועגן גאָר
און דער מוילוואָרף אַלדינגס ווייסט ער וועגן גאַרניט.

דער טאַנץ (די פויק)

אויף איר מזל זיך די פויק אַמאַל געקלאַגט
און אַזוי האָט זי געזאָגט :
„גאָט אַ פּאַטער, סע פאַרשטייט זיך —
איינעם נחת שענקט ער, איינעם מכות־רצח.
זעט די טרובע! אַט אַ לעבן, פיסק צו פיסקל —
כאַטש אַ קולכל, צווישן אונדז זאָל בלעבן, פון אַ שור־הנסקל.
און דאָס פידעלע, אוי זעט נאָר, ווי רב איציק
גלעט עס מיט די פינגער, מיטן סמיטשיק,
אַזוי האַרציק, אַזוי זיס,
ווי ער טוליעט — צו פיל, כ'לעבן! פע!
זאָגט אינך וואָס איר ווילט — פאַר לינטן פשוט מיאוס!
מאַלע, נו — נאָר שאַט נאָר, שאַט! עהע,
גאָר אַ פעלטש געטון דאָס פידעלע! בכּוּן? אַ דריי בנּם אוי־רל
און געשפּילט שוין ווידער! נו וואָס דען, ווי איך? אומשטיינס־
געזאָגט, מנין גורל —

קלעפּ אויף קלעפּ, אַ האַגל!“
„בע!“ אַ ברום געטון דער באַס, „אַ זקן איד, אַ רגיל,
איך אין שפּילן בין געניט,
און איך זאָג דיר: קיש צי קלעפּ — דאָסזעלבע ליד,
קולות פון איין קלאַגעדיקן ניגון!
דאַכט זיך אויס אַמאַל אַ פּריילעכס — אויך אַ ליגן!
ס'איז אַ שפּיל גאָר פאַרן טניוול:
הוליע, קבצן! טאַנץ, רב פניוול!
הייב די פּיאַטעס! רניס די שיד!
מאָרגן כאַפט דער רוח דעם פידל אַדער דיך!“
„באַם!“ זאָגט־נאָך דאָס פּניקל, באַם!“
איינפאַרשטאַנען מן־הסתּם.

Kaluz

דער רעגנבויגן און די פיש

פון אַ ווייטער פאַרבנוועלט געצויגן,
ווי אַ יונגע מאַמע איבער וויגעלע פון קינד געבויגן –
איבער טינד אַ רעגנבויגן.
שטייט און שטייט – דאָס קינד זיך נאָך גענוג ניט אָנגעזויגן
מיט די זיבן-פאַרביק זיסע מילכן,
ס'מאַכט זיך מיט דער מאַמעס ברוסט אַ שפילכן.
זעט – אַ שווינגנדיקער דונער, נאָר מיט פאַרבן טוט ער הילכן!
ווערן שטומע ריידעוודיק, באַקומען לשון פיש –
מע באַוונדערט און מע חידושט זיך: – פש-פש!
– פי!
– שטייט שוין פון גאַנצפרי!
– פלאי-פלאים!
– איך באַטראַכט שוין פון אַ שעה אים!
– פאַרבן!
– איינמאַל זען און שטאַרבן!
– ע-הע-הע!
– בע!
– אינד געפעלט ניט? – עט!
– ממ... אַ קאַרפנקאַפ און וויסט ניט וואָס ער רעדט!
אַלצדינג ער מיט עט און בע מבטל!
(מיטן עק דעם אַלטן קאַרפ אין פנים פאַטשט אַ יאַטל).
– שטום, יונגאַטש!
– אַלטער קוואַטש!
– שטאַרב!
(וואַרפנדיק זיך אויפן עזות-פנים, שרייט דער קאַרפ).
אויפן קאַרפ זיך וואַרפט דער העכט,
נעמט זיך אָן די קריוודע פונעם יאַט –
אַז דער קליינער פאַרט גערעכט!

נאָר דער קאַרפּ האַט אויך אַ צד.
און וווּ צד און צדדים,
הייבט זיך אָן די מעשה פונעם רויטן פאַדעם,
וואָס ער ציט זיך דורך אַלע צרות, אַלע ווונדן.
לאַנג דער רעגנבויגן שוין פאַרשווינדן,
לאַנג די פיש אין אים פאַרגעסן —
און מע האַלט זיך אין איין עסן!

קע-קו-אַק

זיך צעהוליעט קוואַקי-קוואַק,
דאָס באַרימטע פרעשל, און סע גייט אַ קע-קו-אַק
(ס'איז אַזאַ מין מאָדנע טאַנץ דאָרט אין געמויזעכץ,
וואָס ער הייבט זיך אָן מיט פּוּזעכץ
אויפן בויך

און גייט-איבער אין אַ שפּרינגען אינדערהויך).

שפּרינגט דאָס פרעשל העכער גרינעם שימל
(דאָרטן הייסט עס ביזן הימל),

מיטן פּיסקעלע בני יעדן שפּרונג אַ צמאַק,

און די זשאַבעס פּליעסקען און זיי שרײַען: קע-קו-אַק!

דאָס אַ טאַנץ, זאָג איד אַינד, עף-און-פּוף!

זעט דאָס דער געמויזעכץ-וואַרעם, „שלענגלגוף“,

דרייט ער מיטן עקל,

מאַכט-אָוועק: „אַ שיין מין קע-קו-עקל!“

„דו קענסט בעסער?“ זאָגט אַ זשאַבע,

„נו, באַווייז-זשע, אַדרבא!“

נעמט דער וואַרעם טאַנצן, ווייזט זיך באַלד אַרויס:

וואָס ס'איז שניך פּוּזען אויפן בויך —

גאַנץ נישקשהדיק! דאָס קען ער אויך,

אויסגעצייכנט, יא, אין פּוּזען איז ער גרויס;

אַבער אַז סע קומט צום שפּרינגען ביזן הימל —

נעבעך, פּאַלט אויף אים אַ דרימל.

דער חתן

איינמאל שטעלן האָט געוואָלט אַ חופּה —
ווער? דאָס הייפּטל קרויט אין גרינער יופּע.
קען אָבער דער חתן זיך ניט צוקלויבן קיין פּלה.
און אין אמתן, נו וועמען? זאָגט, איך פּרעג אייך אַלע!
— אפשר דאָס אַרבוזיקל? — אַביסעלע געפּערלעך:
אַ פאַרמאַכטס, אַרנינקוקן אין אים איז שווערלעך,
גאָט ווייסט וואָס אין אים דאָרט טוט זיך,
ווייסע צי גאָר שוואַרצע קערלעך!
— און די דיניע? — געל און פּירט ניט גוט זיך,
איז אַ פּליאַטקע-מאַכעריין, אַ צרה!
— אפשר גאָר די פאַמעדאָרע?
— ע, אָן זאַלץ, אָן טעם!
— פּריינלן רעטעך?
— לאָזט געמאַך, איך בעט אייך!
אַ מרשעת, פּינר'-און-פּלאַם!
— שאַ נאָר, שאַ, די פּיטשעריטשע?
— מוחל אייך די אַלטע פּריצה!
— ווייסטו וואָס, די אווערקע? — צו גרין!
— נו ווער דען-זשע? (פּרעגט די בין —
דאָס די שדכנטע, וואָס פּליט אַהער, אַהין).
— כ'ווייס? איך מיין — איך טראַכט — דאָס קעפּל קרויט
וואָס שפּאַצירט דאָרט אויוון — ליכטיק דאָס און רויט —
ווען, ע —
— וואָס מיר ניט געחלומט זיך ניט די נאַכט און ניט יענע!
(זאָגט די בין) נו, טו אַ קוק:

טראַגט אַ יופע אויף אַ יופע און איז שיין בײַ זיך און קלוג –
אַקערשט קומט די זון און טוט אַ פּלה־קוש אים!
און פאַרוואָס? אין זכות פון די מלבושים?
זאָג מיר נאָר, דו חתן מײַן – איך מוז דאָס וויסן, איידער
אין שדכנות צו דער זון איך גיי דיר –
דו אַליין וואָס ביסטו, דו און אָן די קליידער?
ניט אַ גאַלע גאַרנישט? ניט אַ הוילער קאַטשן?
ליגזשע וווּ מע קען דיר, ניט פאַר דיר זיך ווייט צו קאַטשען!

דאָס שלעכטע מאכל

לאַנג, צוריק מיט יאָרן,
איידער מ'איז נאָך מיט דער באַן געפאָרן
און די וועלט אין גלות
נאָך געווען בײַ בעלי-עגלות,
דעמאָלט בעלי-עגלות זיך אין אַלדאָס גוטס געבאָדן
און שטאָט ברויט געגעסן פלאָדן.
מער פון אַלע — טאַלע :
אין דער מאַמעס בויד נאָך ער געווען אַ בעל-עגלה,
פונעם בויד, דערציילט מען, ער אַרויסגעפאָרן מיט אַ וויאַ.
און איר מעגט עס אויף אים גלייבן, יאָ !
אינמאָל ער אין שטאַל געשטאַנען,
ליב אַרומגעגלעט דאָס פערדל פאַרן שפאַנען,
און אַרויסגעבראַכט אַהינצו
זײַן געטרײַע שפּרינצע
אים אַ גרויס שטיק פלאָדן ווינסן,
פאַרן פאַרן צו פאַרבײַסן.
נעמט ער, טאַלע, זאַגט צום פערדל : „ליבער,
אפשר גייט דאָס האַרץ דיר איבער,
פלאָדן דאָך בײַ דיר אַ נײַעס —
האַסטו אויכעט אַ פּזית !
מערער טאַרסטו איצט ניט נאַשן,
ווייל צו פלאָדן דאַרף אַ פערד זיך וואַשן —
ס'שטייט אַזוי אין גראַבן קרבן-מנחה-סידור !“
און ער לייגט אַ שטיקל פלאָדן פאַרן פערד אַנידער.
נאָר דאָס פערד אַ מפונק, נעמט עס שמעקן
און דאָס זיסע שטיקעלע באַלעקן :
„וואָס מיר דאָס ?“
און דערנאָך ערשט מיט דער נאַז

באלד פון זיך אַ בלאַז.
„פע, חלשות!“ זאָגט עס, „דאָס־אַ עסן? וויאַזוי?
עסן עסט מען האַבריק, קניען קניט מען שטרוי —
גיב אַ פולן זשאַלעב, וועסטו זען ווי איך וועל מאַלן!
אַבער פלאַדן? פוי! אויף וויסטע בערג און טאַלן!“

★

פערדלעך — פערדישע מאכלים!
פלאַדן פאַר די פערד גאַר? חס־ושלום!

דער הונט און דער ים

אויפן ים געעפנט האָט אַ הונט אַ פֿיסק,
אַ געפֿילדער אַזש פֿון פֿאַרטוגאַל ביז בריסק —
אויפן גישטער האָט געטון אַ נעם ער!
„דווקא, דווקא!“ שרייט ער, „דווקא!
דווקא ווי די ווינסע שאָפּ און ווי די טאַנצנדיקע לעמער!
דווקא, דווקא! גלייך קיין נפֿקא-
מינה
פֿון אַ שאָטן ביז אַ סטינע!
און צעוואָרפֿן דווקא זיך אַהין, אַהער, אויף אַ מדינה!“
(זיך צעדאווקעט אונדזער פֿלב).
„גלייבט מיר, ווען דער ים איז לויטער חלב,
וואָלט שוין אויך געווען צו פֿיל! וואָס צו,
זאָגט די וועלט, איז איבעריק — חוץ פֿלייש און ביינער!
אַבער וווּ איז חלב, וווּ?
ניט קיין לעמער, ניט קיין חלב, גאַר אַ שווינדל אַ געמיינער —
גאַל און זאַלץ!
טפע! סע קריכט מיר ניט אין האַלדז!
עד, עד, וויפֿל איבריקס אויף דער וועלט פֿאַראַנען:
קעץ און געסט און ים און פֿליגנקיצל,
שטעקן, בנִטש, לבנה, אויסגעהוילט שקאַרמיצל —
ס'טראָגט עס אונטער דיר דער ווינט, דו ווייסט גאַר ניט פֿון וואַנען!“
און דער ים?
וואָס מער עמוק, מער פֿאַרגינט ער זיך צו זיין אַ תּם:
שיפּן אויפֿן האַרץ און פֿערל אויפֿן גרונט,
פֿרעגט ער ניט, וואָס טויג אַ הונט!

קידוש-לבנה

אויף אַ זילבערשיפעלע געקרויזט מיט פערלשויס,
שיפט זיך די לבנה אין אַ בלאַען טרוים,
און זי שמייכלט קוים.
ערשט — אַ קלב זיך צעבילט
אויף אַ קול מחוצפדיק און ווילד:
— עי, הער בילער,
זנט-זשע מוחל, שטילער!
(זאַגט צו אים רב יונהלע, אַ טויב
פונעם נאַענטן טויבנשלאַק).
— אי נו, מפסיק, שקאַץ! כאַפסט באַלד אַ פסק!
כ'בין מחדש די לבנה דאָך! איך זינג דאָך איר אַ לויב!
— וואָס? וואָס רעדט איר? איר באַזינגט דאָס שיינקייט דער לבנהס?
איר, הער בילער? ניין, איר טרעבט לצנות!
— נאָ דיר גאָר לצנות! הערסט ניט? דו ביסט טויב?
— הערן הער איך, זאַגט די טויב,
נאָר — נו זאַגט אייך וואָס איר ווילט:
לויבט אַ קלב, דאַכט זיך גאָר, ער בילט!

דער חוקר

די רגלים אונטער זיך פארבויגן,
אויפגעשטעלט די אוי'רן, האלב פארמאכט די אויגן,
ליגט דאָס אייזל און סע הייבט געדאַנקען.
(וויפל חקירות האָבן מיר חמורים צו פאַרדאַנקען!)
„אַ! גוט מאַרגן!“ די געדאַנקען אומגעריכט שלאָגט-איבער אים
דאָס פערד,

„נאָר איר טראַכט, מנין שכן, נאָר איר קלערט!
וואָס איז עפעס ווידער?“
זאָגט דאָס פערד און לייגט זיך קעגן אים אַנידער,
„הערט, געדענקט מנין וואָרט:
טראַכטן — אי פאַר זיך אי פאַר דער וועלט אַ מאַרד!“
„כ'ווייס! נו, מילא, ס'טראַכט זיך אָבער פאַרט!
ס'איז אַזוי, מנין פריינד, די טבע פון אַ חוקר —
די געדאַנקען-משא טראַגט ער ווי דאָס קעמל טראַגט דעם הויקער.
אַט למשל איך פאַרטיפט זיך אין נגינה:
שלאָף איך, צי קני שטרוי איך,
וויל איך יאָ, צי וויל איך ניט — סע אַרבעט שוין דער מוח!
ס'איז, פאַרשטייט איר מיד, אַן ענין ניט ווי גראַזן גרינע,
ניט אין איין כהרף-עין
וועט איר דאָס צעקניען!
נעמט דעם סאַלאַווי אַ שטייגער — וואָס? אַ וועווריקל, אַ ברעקל!
און סע קלינגט מיט אים אַ וועלט — אַ גלעקל!
זאָגט, ווו שטעקט זיין גבורה, ווו? אין פליגל צי אין בויך?“
„כ'ווייס? מע זאָגט, אַז זינגען דאַרף אַן אוי'ר.“
„שטותים!“ שאַקלט מיט די אוי'רן רב חמור,
„אוי'רן האָב איך אויך!“
„אפשר איז געווענדט אין קול? אין האַלדז?“
„אי, מע דאַרף דאָך ווי דער קו אינד גיבן לעקן זאַלץ!“

וואָס-זשע, כ'האַב קיין קול חלילה ? ווילט איר שרניען, שרני איד !
 און דאָס אייזל ציט דעם האַלדז און טוט אַ הירזשע.
 „וואָס-זשע דען ? זאָגט איר-זשע !“
 בעט דאָס פערד.
 „הערט !
 איד אַז קיין אַ זאָד, צעקני איד,
 על-פי שכל !
 זינגען איז געווענדט אין מוח'ל, ברודערציו, אין מוח'ל !“
 „גאָר אין מוח'ל ? וואָס איז שניד ?“
 „שייד, שייד, זאָג איד אינד, רב פערד,
 נאָר דאָס שייכות איז פאַרקערט :
 ס'איז אַ פלל,
 וויסן זאָל פון הינט די שטאַל —
 וואָס דאָס מוח'ל קלענער,
 אַלץ דאָס זינגען שענער !“

רויזק, שטילער, טומלדיקע גאָס —
 רש"י שרניבט זיין פירוש אויף תנ"ך און ש"ס!
 קורץ דער טאָג, די אַרבעט גרויס, מע טאָר קיין רגע ניט פאַרלירן —
 וואָס-זשע פּלוצים אָפּגעשטעלט זיך, וואָס-זשע?
 עפעס רש"י קשה,
 קען זיך פונעם אָרט ניט רירן.
 זיצט פאַרטראַכט ער, ברומט זיך אַ גמרא-ניגון.
 וואָס-זשע זאָלן טינט-און-פעדער טון? מע נעמט דערווייל זיך קריגן:
 — דו, רב פעדער, גרויס בנן דיר נאָר זיי ניט!
 (ס'טינטערל סע טענהט)
 שכל שעפּסט פּונוואַנען דו? פון מיר!
 איך אַ ים פון חכמה בין איך, מנינס אַיעדעס טרערל
 דאָך אַן אבן טוב, אַ פּערל —
 אַ שוואַרצאַפל אין דעם אויגנווייסל, וואָס מע רופט פאַפּיר! —
 און אַקעגן טינטערל די פעדער:
 — וואָס? וואָס רעדט ער דאָרט, דער שוואַרצער בעדער?
 אויב דער טינטער ים, בין איך דער שטעקן וואָס איך שלאָג אים!
 זאָג איך אים און זאָג אים:
 וואָס ביסטו? אַ מקווה, וווּ צו טבילה זאָל איך גיין,
 איידער קלוגע פעפּערלעך אויף ווינסן פעלד איך נעם פאַרזיין —
 דאָס אַ הייליקע עבודה, ניט קיין שפּילעכל חלילה!
 מוז פאַר יעדן שורהלע איך האָבן טבילה!
 (זאָגט די פען). און רש"י קנייטשט דעם ווינסן שטערן הויכן,
 קוקט אויף טינט-און-פעדער און באַדויערט זיי: „פאן בוכין!“
 וואַרטן אויף אַ תיקון אַרעמע צוויי זאָכן —
 רש"י ווייסט ניט וואָס מיט זיי צו מאַכן.

מרימס ברונעם און דער עמוד אש

האַט אַ פּאַלק באַפּרייט זיך פון מצרים,
מאַכט דער ים אַ וועג אים, מדבר איז געטרײַ אים.
שטיין, קענסט גיבן וואַסער אים? איך קאָן!
און דו, קופּערהימל, דו וואַס שענקסט אים? מן!
בערג, פון אייביק אָן באַזונדער זיך געשטאַנען,
דער אין מואב, דער אויף באַדן פון זכות-אבות,
און אַ יעדער זיך אין אייגענע מחשבות —
זיי דערזען נאָר די באַפּרייטע מחנות שפּאַנען,
קאַפּ צו קאַפּ געבויגן, זיך צונויפגעשלאָסן
און הכּנעהדיק געבעטן:
„זאָל אויף אונדזער פּלייצע אונדזער חלום טרעטן,
אונדזער חלום, וואַס באַקומען בלוט-און-פּלייש!“
און דער מרים-קוואַל, וואַס נאָך די מחנות נאָכגעפּלאָסן,
גלייַך אַן אויג פון מוטער ערד, מיט חסד אָנגעגאַסן,
שטיל געמורמלט און גערעדט צום עמוד אש,
צו דעם פּינערזייל, וואַס פּאַרן פּאַלק געגאַנגען,
אים דעם וועג געלויכטן און געברענט די מדבר-שלאַנגען.
— ברודער, זאָגט דער קוואַל צום פּינער, וואַר דאָס צי אַ חלום?
זע נאָר, בערג געשלאָסן שלום!
אפשר צינט שוין, פּינער זאָל מיט וואַסער גיסן זיך צוזאַמען?
קום, אַ ברודער, שפּרינג מיט דינע פּלאַמען
אין די אַרעמס מנינע קילע!
— זאָל גאַט היטן! חס-חלילה!
— נו פּאַרוואַס-זשע? — פּינער זאָל מיט וואַסער זיך גאַר שפּילן?
— מערק
די בערג!
— סאַראַ גלייַכן? בערג פּאַרשיידן טראַכטן, מיר פּאַרשיידן פּילן!

די קראַך און דער קוקוק

„קום אַהער, מײַן ראָבעלע, געקומען שוין די שעה
לערנען זיך נביאות זאָגן!“
צו איר זינדעלע געזאָגט די אַלטע קראַך,
„מאָרגן, ווען דאָס ערשטע פּרילינג־ווינטעלע זיך טראָגן
איבער נאַנטע, ווייטע וועגן,
קומען לײַט צו דיר שוין עצות פרעגן,
בוקן זיך און פּיבוד לייגן — ווערסט בר־מצווה!
ניט געלאָזט ביז היינט זיך לערנען, איצט וווּ
וועסטו נעמען שכל און ווי וויסן וואָס צו רעדן,
ווי באַגייין זיך און וואָס ענטפּערן אַיעדן?
הער־זשע כאַטש איין כלל: מע גיט דיר — נעם!
אַבער זאָג ניט וואָס דו ווייסט — געדענק, למען השם!
ביטער איז דער אמת, ביטער,
און מיט צאָרן הערט מען אים, מיט שוידער און מיט ציטער —
נו, איז מאַך אַביסעלע אים שיטער!
דו פאַרשטייסט? סע רעדט זיך נאָר אַזוי „אַביסל“ —
צײַט דו זאָלסט צעפּיקן שוין דאָס ניסל...
קיצור: וואָרט וואָס שענער — אמת בלייכער,
אַבער לאָזן מוזסטו דאָך פון אים אַ סימן, כאַטש אַ זכר!
און דעם אמת לויבן זאָלסטו, לויבן!“
„יאַ? נאָך וואָס?“ „כדי מע זאָל דיר גלויבן!“
און פון דאָרטן אַפּגערוקט העט־העט
זיצט זיך אויף אַ בוים דער קוקוק און ער רעדט:
„הער זיך צו, מײַן זון!
מאָרגן, ווען אין מיטן הימל שטייט די זון,
וועט געשען, דער רוח־נבואה וועט אויף דיר אַניאָגן —
זאָלסטו וויסן, זון, ניט שרעקן זיך, ניט שרעקן!
קלאַפּן זאָלסטו! קלאַפּן! וועקן!“

און דעם אמת זאָלסטו זאָגן,

אמת!

זאָג זיי, וווּ די צרה, וווּ דער סמך־מם איז —

פון דער מאַמעס איי באַלייט זיי דאָך דאָס בייז!

אַבער יאָ, וואָס וויל איך זאָגן? ווייס —

(ביסט דאָך נאָך אַ קינד, און מאַריך זיין וואָס טויג?

ריין און לויטער ווי דער פּרילינג־טאָג זיין אויג...)

נאָר איך זאָג דיר, כאַטש דו וועסט מיך ניט פאַרשטיין:

ווי דער אמת זאָל ניט שיין זיין און דערהויבן,

גיב אים צו אַ שקר־ווינמפּערל, אַ חן!"

"יאָ? נאָך וואָס?" „כדי מע זאָל דיר גלויבן!"

גוטע־ברידער

אויפן שפיץ פון הויכן, גרינעם באַרג,
ווי די ווינטן בלאַזן שטאַרק,
זיך דער פעטער רב רחמיאל
אויפגעשטעלט אַ נייע מיל.
נו, אוודאי, פאַר אַ ווינטמיל דאָרט
אי דאָס העכסטע אי דאָס בעסטע אָרט.
נאָר אַ צרה : שווער, מסופן שווער אַהין צו קריכן.
וואָרט רחמיאל אויף קונים, וואָרט ווי אויף משיחן.
נני די מיל, דאָס ווינטל פריש —
און ער זיצט ווי שבת נאָכן טיש.
שרעקלעך !
איינמאַל, ווי ער הערט — אַהאַ, סע קלינגען גלעקלעך !
שטעלט ער אויף זיך, קוקט זיך צו גוט מיט איין אייגל,
זעט ער, באַרגאָרויף דאָרט מיטן שטעגל
פאַרט אַ פערד־און־וועגל,
און דאָס וועגל אַנגעלאָדן פול מיט זעקלעך.
„אַ, רב אָרן !“ ריבט זיך רב רחמיאל פאַר פרייד די הענט,
אָרן (רב רחמיאל פונווייטן אים דערקענט)
פאַרט אַ פריינד ! פאַרלאָזט ניט ! קומט צום פעטער מאַלן !
אַט אַ קונה ! ניט צו דינגען זיך און שיין באַצאָלן !
אָרן —
ע, אַ גוטער־ברודער נאָך פון קינדער־יאָרן !“
און רב אָרן,
ער פאַמעלעך באַרגאָרויף געפאַרן
און געטראַכט :
„ווי אַ מענטש אַ מילעכל זיך מאַכט —
ווי דער טיטוול זאָגט אַ גוטע נאָכט !
יא, אַהין מיט זעקלעך זיך צו שלעפן ניט קיין נחת —

נאָר אַ ברירה? אַז די מילנערס זיך געמאַכט יד־אחת,
שניידן פאַסעס און קיין חילוק
סיי אַ פרעמדער סיי אַ שכן! יאָרו, יאָרו!
שלעכטע צייטן, און אַ גראַשן מוז מען שפּאַרן!
שווער אַרויפצושלעפן זיך, דערפאַר וועט קאַסטן ביליק,
צי אומזיסט גאָר אַפּמאַלן דאָס ביסל קאַרן —
ע, רחמיאל אַ גוטער־ברודער נאָך פון קינדער־יאָרו!"

די גאַנצע וועלט

שאַקלט זיך דער בוידעם, וואַקלט זיך דער דאָך,
אַט אַבאַלד־אַ — קראַך!
מויערן
ווי די קעמלען אויף די קניעס וועלן הויערן!
עפעס סקריפעט דאָרט אין שטאַל ווי זעכציק בייזע טויערן —
קינדער זיך באַהאַלטן, ווינבער זיך דערשרעקן.
קומט צו לויפן מיטן שטעקן,
אַ פאַרסמטער, דער באַלבאַס:
„ע, וואָס איז דאָ, וואָס?“
ערשט — דאָס אייזל ריניסט דעם גאַרגל,
רעוועט, פרווט אַ ניגונדל מלאכה'ן,
און די פערדלעך שטייען זיך און שמאַכען.
„מזל-טוב!“ צעלאַכט זיך דער באַלבאַס, „אַ חזן מיט אַן אָרגל!
שטיל! גענוג שוין!“ שרניט ער, „שטילער!“
„הערט נאָר“, זאָגט דאָס אייזל, „הערט! וואָס וויל ער?
אים, מיר דאַכט, מנין זינגען ניט געפעלט!
עי, באַלבאַסל,
מיינסט, אַז דיר געפעלט ניט, איז דער ניגון פסול?
קליגער דו גאָר פון דער גאַנצער וועלט?
אַז אַ גאַנצע וועלט זאָגט גוט, זאָגט ער פאַרקערט!“
„אייזל, ווער די גאַנצע וועלט?“ „די פערד!“

שיכל, ביכל, טיכל

ניט איניינעם בלויז צוליב די גראַמען,
ניין, אַמאַל די דרני געטראַפן זיך צוזאַמען.
זאַגט דאָס שיכל :
„איכל,
אַנך דערציילן וווּ איך בין געווען,
וואָס איך האָב געזען —
נו, פאַרשטייט זיך, אַז איר וועט דערלויבן.“
„אַך, זייר גערן !
רעד, אַבי זאַל זיין נאָר וואָס צו הערן !“
„אויב אַזוי, מוז איך אַליין אַביסעלע זיך לויבן :
איך בין שיכל, „וואַנדער־וואַנדער“,
אויף זיין פּוס געטראַגן מיך דער מלך אַלעקסאַנדער,
אַלעקסאַנדער מוקדן — איר געהערט פון אים אַוודאי —
און דער ערשטער הייליקער מיקאַדע,
און דער פּישופּמאַכער פון גראַנאַדע —
האַב אַ פּוח איך : איך טרעט אויף עגדעשן און שלענג !
איך געדענק,
איינמאַל אין אַ מדבר איך זיך אַנגעשלאָגן אין אַ באַרג :
טו אַ שפּרונג איך — בין איך אויפן קאַרק
פון אשמדאי !
קלאַפּ איך מיטן קנאַפל, איינס, צוויי, דרני —
איז דער אשמדאי אַ כּמאַרע !
נאָך אַ טופּע — אויס, אַ גאַרנישט, שפּענדלעך־ביינדלעך דאַרע !“
„בבא־מעשיות !“ זאַגט דאָס ביכל, „טויזנט און איין נאַכט !
זעט איר, איך — איך האָב אַ מאַכט !
אויסגעמאַסטן איך דעם גאַנג פון שטערן, זון, לבנה,
און די קנייטשן פונעם ים און זייר באַהאַלטענע פּוונה !
זאַג אַ וואָרט איך, אַ באַפעל די בליצן,

איז געפלויגן און באַוויזן זיך ווי שדים
דורך שפילקע־קעפלעך, נאָדלשפיצן!
און איך פאַר דעם בליץ מיט שטורעם און צעשייד אים!
נו, און דו וואָס? "טוט אַ דריי זיך אויס דאָס ביכל
און אַ פּרעג דאָס טיכל,
„האַב ניט קיין פאַריבל, עפעס זעסטו־אויס מיר ווי אַ פליכל
אויף אַ שוואַכן קאַפּ!"
„איך? איך האָב —
איך האָב אויפגעטון נאָך עפעס מער!"
„וואָס איך הער!"
„יאַ, יאַ, איך האָב אויסגעווישט פון אויג אַ טרער!"

חקירה

צו פיל חקרענען איז שעדלעך,
דאָס ווייסט, דאָכט זיך מיר, אַיעדער ;
ניט געוואָלט דאָס וויסן נאָר דאָס קלענסטע פון די רעדלעך
אין מנין אַלטן זייגער און פסדר
נאָר געחקירהט און געוואָלט דערגיין
אי די סיבה אי דעם תכלית פונעם דריין
פונעם גאַנצן זייגערנאַנג.
„לאַמיר“, זאָגט עס, „דאָס נאָר גוט פאַרשטייען, מיט געדאַנק :
ס'דרייט איין רעדל מיטן צווייטן — אמת,
דאָס פאַרשטיי איד, איך באַנעם עס !
און מיט אַלע רעדער
דרייט דאָרט, זאָגט מען, גאָר אַ דינע פעדער —
אויך אַ סברא ! און ווער דרייט די פעדער, ווער ?
דאָס צו זאָגן איז שוין שווער.
שמוסן שמוסט מען, אַז פון יענער זייט קאַפּערטע דאָרט
ליגט אַ ראָד אַ גרויסער און ער דרייט מיט אַלע —
מיגלעך ! איז דאָך אָבער אַלץ די אייג'נע שאלה
ווידער אויף איר אַרט :
און דאָס ראָד דאָרט ווער באַוועגט ?“
און געפרעגט
און געטראַכט, געטראַכט
האָט דער חקרן זיבן וואַכן מיט אַ נאַכט
און דערנאָך געטראַכט ערשט נאָך
דריי חדשים מיט אַ וואָך.
און צום סוף האָט ער דערקלערט —
אויב איר ווייסט ניט וואָס, טאָ הערט :
יענעם ראָד דעם גרויסן,
וואָס ער דרייט זיך דאָרט אינדרויסן,

דרייט אַ ראָד נאָך איינער
און, פאַרשטייט זיך, ניט אַ קליינער,
און אויך יענעם דרייט אַ דריטער — און דעם דריטן?
וואָס־זשע האַקט איר איבער אינדערמיטן?
און דעם דריטן דרייט אַ פערדער, און אַזוי אַלץ ווייטער, ווייטער —
צו פאַרטיפן זיך האַט צינט ער.
נו, און סוף־פּל־סוף?
מזל־טוב!
אויסגעקלערט דער פּילאָזאָף
נעכטן גראַד
נאָך אַ נייעם ראָד!

דער זייגער און דער ווילנער גאון

ווער האָט נַיַן מאָס רייַד?
ווינבער? גייט שוין, גייט!
ווינבער, אמת, ליב צו רעדן, ווי דער שטייגער,
אַבער מער פון זיי דער זייגער.
ער קען קלאַפּן, רעדן אַ מעת-לעת אינך דורכאַנאַנד,
און ער וויל, מע זאָל אים הערן — פּינט צו רעדן צו דער וואַנט.
הערט מען נישט, איז נעמט ער קלינגען, שרצען,
נאָר בכלל ער רעדט זיך ווי אַ גריל סע גרילט —
מיט אַ קאַלטער לעבער קען ער שעה'ן-לאַנג אינך ברענען.
ציט נאָר אָן אים, רעדט ער וועגן וואָס איר ווילט!
ווילט איר פילעסיפיע — ער האָט אינך אַ באַוויזן,
אַז דער גלייכסטער אמת קרום
און די צייט אפילו אויכעט נאָר אַ קרייז,
ווי אַ קנלעכדיקער נול זי נעמט די וועלט אַרום.
און דאָס לעבן וואָס? אַ גיי, אַ קום,
גיי-אַהין און קום-אַהער —
און דער סוף? איין אייביק גרויסער ווידערקער!
אויך אין פאָליטיק ער האָט ניט ווייניק פּראַקטיק:
ווייסט דעם סוד פון דרייען און פון טאַקטיק,
און דאָס אויך אַביסעלע —
ווי אַ רעדלפירערל אַ קליינס, אַ ליידיק שליסעלע,
קען אַ גאַנצן מעכאַניזם אַנדרייַן און באַוועגן.
און אין מעדיצין —
דאָ אַוודאי ער אַ בקי, נאָך אַ מין!
דען פאַראַן אַ חולה, וואָס בנים זייגער זאָל ניט פרעגן,
ווען וואָס צו געזונט און צו רפואה זאָל ער נעמען?
און אין קלייניקייטן אויך באַהאַוונט —
ווייסט ער, ווען מע עסט און ווען מע דאַוונט,

ווען מע דאַרף זיך אויסטון און ווען אַנטון און פאַרקעמען.
און אַ שאלה פסקעט אויך ער — וויסט, צי טאַר איך
עסן מילעכיקס שוין לויטן שולחן-ערוך,
כאַטש געגעסן פלייש הינט.

קלאַפט ער, קלאַפט, דער זייגער, פיר און פינעף שעה'ן —
צו זיין שכן רעדט ער עס, צום בילד פון ווילנער גאון,
וועגן דעם, וואָס הינט די זון אונדז ווילד און ביז שניט
און די שטראַלן מיט אַ ציטער.

שיט, שיט, שיט און שיט ער,
און דער גאון, ווי אַ תלמיד-חכם, ניט פאַרלירט די רן,
הערט געדולדיק, שלאָגט ניט איבער,
ענדלעך שטעלט ער אויך אַרײַן אַ חצי-דיבור:

„נו?“

ערשט — דער זייגער זיך צעקלונגען מיט אַ ביז געקלאַנג:
„אַז מע לאַזט ניט רעדן, האָט דער שמוס ניט קיין געדאַנק!“

באלעבאטיס

פאר די אויגן מיר אָט שטייט ער,
ווי אַ זומפּ זיין הסביבעטל,
אַ באלבאָס אַ יוסטער, ברייטער,
ער שפּאַצירט זיך אין מיין שטעטל.

ניט באַלבאַטיש

קומט דער חזיר אין אַ פּריציש הויף,
טוט זיין חוב,
נישטערט מיט דער מאַרדע,
און ער כּריאַקעט אומצופּרידן: „ניט מײַן אָרט דאָ!
נאַר מטריח זיך געווען אומזיסט!
קיין טאַזיק ניטאַ, קיין בערגל מיסט —
גאַלע שטיין!
ניט באַלבאַטיש, פע! צו ריין!“

באלעבאָטיס

אפשר קענט איר זיי, רב פיסל-פעסל
און רב עסל-פרעסל,
ביידע באלעבאָטיס אלט-געזעסענע,
צוויי חזירים אויסגעפרעסענע,
קיילעכדיקע בייכלעך, נאָר די מאַרדעלעך פאַרצרהטע.
(אַז ניטאָ קיין אייגנע דאגות, זאָרגט מען פאַרן פלל!)
ס'איז נאָך מוילצניט, אויסגעליידיקט שוין די קאַרעטע,
און פדי דאָס עסן ווויל באַקומען זאָל,
ליגט מען און מע רעדט פון וועלטזאַכן, פון אַלץ, פון יעדן —
און, פאַרשטייט זיך, רעדן הייסט באַרעדן.
פרי'ר באַרעדט די שקאַפע, וואָס האָט ליב צו טון אַ דריגע.
און דערנאָך דעם שכן: יאָ, אַ שוטה ער ווי אַלע היגע —
זיך געעפנט אַ געוועלבל
און ער טרניבט די קונים, לאַזט ניט צו קיין חזיר צו דער שוועל!
ניט פאַרגעסן זיי די קו אויך מיטן קעלבל —
ברענען זאָל אויף זיי די פעל!
ווי דאָס מאַמעלע, אַזוי דאָס קינד!
איצט באַרעדט מען שוין די הינט:
— אַז ניט דורכצוגיין דאָס געסל!
(זיך צעהיצט רב פיסל-פעסל)
האַווקעט איינער — האַווקען אַלע! וועכטער!
איז ניט אַ געלעכטער?
אַלע טאָג דער שטעקן זיי די ביינער ברעכט ער,
ניט מסתם פאַר תשובה-תפילה —
און די גאַנצע וועלט בני זיי גנבים!
אַלצדינג האָט אַ שיעור, נאָר ניט די העזה פון די פלבים —
קעגן דער לבנה בילן זיי אַפילו!
— חוצפה קעגן הימל?

— איך אליין געזען דאָס, ווי מיר האָבן הינט יום גימל!
— וואָס־זשע שווינגט מען? ווו האָוורילע
מיטן שטעקן? וואָס? לית־דין? לית־דיין?
גוואַלד אין אלע גאַסן וועמיר שרייען!
— אויפהייבן אַ ליאַרעם, אלע הינט אַרננלייגן אין חרם —
און זאָל וויסן די לבנה, אַז סע לעבן נאָך חזירים!

דער אומגליק

זומערלעב אין דאָרף. די לופט איז אומבאַוועגלעך.
שבת אָנגעיאָגט אום מיטוואָך? מעגלעך!
אַ פאַרחלומטקייט, און זון, און ריינע פאַרע.
עפנט-אויף דער הימל ערגעץ דאָרט אין עק אַ שפאַרע,
לאַזט-אַרויס אַ קראַך,
נעמט די קראַך זיך אויסצײן ווי סע ציט זיך אויס אַמאַל אַ שעה,
ווען מע וואַרט, מע קען זיך ניט דערוואַרטן. אַט אַ בליץ!
נאָך אַ רגע — פרישער רעגן טוט אַ שפּריץ!
אוי, אַ ברכה אַזאַ רעגן נאָך דער גרויסער היץ,
אַ דערקוויקונג! די נשמה עפנט אַלע פאַלדן
און מחיה ווויל איז.
אַבער הערט אַ קוויטשען, קולות —
די חזירים טראָגן זיך צעטומלט און מע מאַכט געוואַלדן:
„כאַר-כאַר, כמאַרעס! כאַר-כאַר כמאַרעס! כאַר-כאַר-כמאַרעס!“
„עי, כריאַקאַרעס!
עי, וואָס איז אַינד?“ פּרעגט דער הונט,
„הערט נאָר, הערט אַ גרילצן! גלייך סע גייט די קיך צוגרונט!
כמאַרעס? נו, איז כמאַרעס! וואָס-זשע האָט מען דאָ צו רעשן?“
„אוי, געוואַלד, זיי באַדן! אוי-אוי-אוי, זיי וואַשן!“
שרייען די פאַרשמירטע בריות,
„אוי, אַ צרה! אוי, אַן אומגליק! מיר געפילט נאָך פונדערפרי עס!
פונדערפרי!
כרי!“
ס'האַט געטון אַ רעכטן וואַש די לייט און מיטאַמאַל אויף זיי אַ גיס,
און מע לויפט, מע לויפט אויף אַלע פיס,
גיך אין זומפ אין אַלטן
פאַרן פרישן רעגן זיך באַהאַלטן.

Volun?

די מורא

אומעטיק, פאַרכמורעט, מיטן קאַפּ צו דר'ערד,
גלנץ אַ בייזע בשורה ערשט געהערט,
צי אַ חולה, נעבעד, אַ געפערלעך שוואַכער —
דרייט זיך אום רב דבר-אחר.
— וואָס מיט אַינך, הער חזיר? (פרעגט דאָס פערד)
נאָך קיין פריילעך קול פון אַינך איך ניט געהערט!
אויף מי-יחיה וויינט איר? וואָס?
— חס-שלום! ניין, ניט דאָס!
— וואָס-זשע דען? — אַ צרה, ברודער! שלעכט!
אוי, סע לאַזט ניט רוען דורך די נעכט!
שטאַלן, שפּיכלערס, אוצרות אָן אַ שיעור —
און פון וועמעס וועגן? אַלץ פון מַינעטוועגן דאָך, פאַר מיר!
און איך קען זיך ניט צערניסן, כ'ווייס ניט ווהין פרי'ר —
מורא, עפעס וועט נאָך בלייבן דאָרט פאַר דיר!

דער תם

„גוט יום-טוב אינד! איך גיי היינט אום גוט יום-טוב ביטן.
איר מיינט, כ'האב אינד פארגעסן? זאל גאט היטן!“
דערזעענדיק רב זלמען ביים טויער,
שריט-אויס מיט שמחה רב לאנגאויער.
„אהוטש, אהוטש! צו אלדי שווארצע יאר!“
פארהאלטנדיק די נאז, הייבט זלמן אן צו שרייען,
צו שעלטן און צו שפנייען.
„וואס-עפעס“, פרעגט דער גאסט, „די רוגזה גאר?
מה-רעש? באדארפט צו קומען פרי'ר?
כבוד גדול, גלייבט מיר, ווען — ווען איר
זענט איינער נאר בני מיר!
איך האב דאך אבער נאך דעם רב, דעם דיין,
און כעסל
דעם דרדקין, וואס וויינט אין הינטערגעסל,
דעם חזן און דעם שוחט
אויכעט,
און גאדל בעל-עגלה, א בן-עיר,
א מכניס אורח און קיין נ'הרע
מיט אלדאס גוטס דאך אן אבארע —
מע קען זיך ניט פארקריגן! ווי זאגט איר?
אי דא אי דארט צו זיין איז נייטיק.
היינט זיי א בריה, ניט פארשפעטיק!
איז האט מיר קיין פאריבל ניט, מע מוז
געפינען יעדן דאך א זכות.
וואס זאל מען —“
געפונען אבער האט גאר זלמן
א שייטל האלץ און פוק — געטריי אים
אין זיינע פשרע רגלים!

דער חזיר — גיד, צוואַליאַם-צוואַליאַם!
און מאַרגן די חזירים
דערציילט די מעשה אונדזער תם
און שמאַכעט: „ווי געפעלט אינך דאָס, חברים?
אַ פעסן! ניט געהאַלפן קיין תירוצים!
אַ שניטל האַלץ גאַר פלוצים!
נאָר פאַרט ניט שולדיק —
מסתם געוואַרט שוין, נעבעך, אומגעדולדיק.
דערפאַר פאַרזאַגן וועל איך ביזן צענטן דור:
גוט יום־טוב ביטן — גאַנץ קאַיאָר!“

עק וועלט

חזיר חזיראָוויטש ערגעצווו אַ גאַסט געוואָלט זיין צו אַ ליבער,
האַט מען, בטלנדיק חלומות, אויסגעגאַסן
אויף זיין קאַפּ — זאָל פאַלן דאָס אין וויסטע גריבער!
וואָס־זשע מיינט איר, זיך באַליידיקט? אים פאַרדראָסן?
בע! איר קענט אים ניט! מיט כל־טוב אָנגעלאָדן,
גייט, שפּאַצירט ער זיך, דער אדון,
כריאַקענדיק, געלאָסן,
איבער אַלע גאַסן.
וואָס,
עפעס זידלט מען זיך? מע פאַרשטעקט די נאָז?
מילא! ניט געפאַלן ער בני זיך חלילה —
ס'איז דאָך דאָ אַן עצה: טבילה!
דרך־ארץ! רוקט זיך אָפּ לעת־עתה!
ער איז ער! און אַט־אַ
שוין געפונען, וואָס ער דאַרף — אַ בלאָטע.
אויסגעוואָלגערט כדבעי, איצט שפּאַצירט ער ווייטער,
פריילעך, ס'שמעקט די טבילה ווויל אים —
נאָר אַ פלא, עפעס רוקט זיך איצט נאָך מער פון אים דער עולם,
און אַט פליט אַ שטיין גאָר! אַרט דאָס אים שוין, שריינט ער:
„עק וועלט! מער דו טובלסט זיך און מאַכסט זיך ריינער,
מערער וואַרפט מען אין דיר שטיינער!“

דער חזיר און די וואַראַנע

מאַכט אַ וואַרע, קינדער! אַט-אַ גייט ער,
שפּאַנט ער, דער באַלעבאַס דער ברייטער!
און וואָס ריטשעט ער, וואָס מאַכט אַזאַ גערויש ער?
אויף דער וועלט ער ברוגז — אַז ניטאָ קיין יושר!
„ווער אויף ריינקייט“, שרייבט ער, „גיט השגחה? איד!
וון אַ בלאַטע, וון אַ צרה — קריד,
נישטער, באַברע! ס'העלפט דאָך ניט — אַ חוב!
און צום סוף גאַר: קום איד אין אַ הויף,
באַלד אַהוטש, אַהוטש, אַ וויסט געיעג,
און — אַ חרפה! — אַפּטמאַל אויך געשלעג!
כפּוי-טובהניקעס! זאַגט, פאַרוואָס-זשע? אפשר קאַרג
הינט גערייניקט אויפן מאַרק?
נו, בכּן? דעריבער?
אדרבא, זאַגט מען: „זינט-זשע מוחל, גייט אינד איבער!“
וועט איר זען צי פּאָלג איד ניט. מיך אַרט ניט,
אַז מע וויזט מיר אָן, און וואַרט ניט,
מע זאָל בעטן מיך — גענוג נאָר זאַגן!
אַבער שלאָגן גאַר? וואָס הייסט עס שלאָגן?
„טאַקע, טאַקע!“
שרייט רב קראַקע
(ער געפּלויגן איבער טאַל און פעלד זיך —
אויפן חזיר אַפּגעשטעלט זיך),
„אויסוואַרפן! רשעים! אַ, ווי
מיך באַהאַנדלען זיי דאָ, מיך, זייר נביא!
וואַרפן זיי ניט שטיינדלעך מיר שטאַט ברעקלעך?
שרעקלעך, שרעקלעך!
פּאָלג מיך, ברודער, פאַר מיט מיר קיין ארץ-ישראל,
וועמיר הערן, וואָס אָן אונדז וועט טון דאָ קהל!“

דער חזיר און דאָס פּערד

הערט!

אינדערפרי דער חזיר מיטן פּערד

שמוסן זיך ווי ליבע שכנים איבער:

— אַ גוט-מאַרגן דיר אין זשאָלעב, ליבער!

— אַ גוט-יאָר דיר אין דנין צעבער, אין דנין קאַרעטע!

פון קאַיאָר אַ זון הינט אַ צע'יצר-הרע'טע

זיך צעקאַטשעט ווי אַ יונגע שקאַפע אויף די וועגן,

וועט שוין זיין אַ רעגן!

— כריאַק! אַ דאגה איז דאָס, נאָר ניט מנינע —

גאַט ברוך-הוא פאַרלאָזט ניט די חזירים זינע.

זאָל זיך רעגענען! דאָ וואַשט דער רעגן, דאָרטן וואַקסט די בלאָטע!

— אַט-אַ!

(טוט מיט ביידע נאָזלעכער דאָס פּערד אַ שמאַרע)

אַט אַדאָס איז דאָך די צרה!

אני, די בלאָטעס! אני, זיי ליגן דאָך מיר אין די זינטן!

— אין די זינטן דיר די בלאָטעס ליגן?

וואָס-זשע שרייבסטו? פּערד, דיר ווייניק פאַרגעניגן?

— פאַרגעניגן זאָגסטו? פאַרגעניגן, אַז די זעל פון זיך אַזש שפּניט'ן?

אָד, אָד! איך דאַרף מאַכן הינט אַ וועג אַ ווינטן!

— מאַכט מען!

— יא, פאַרשטייט זיך! וואָס, אַ ברירה? אָבער טראַכטן טראַכט מען:

סע פאַרכאַפט אַ רעגן,

און די וועגן — אוי, די וועגן!

— וועגן? וואָס די וועגן? — זומפיק, חזירעניו, זומפיק!

— עט! אַוואו אַ פּערד-קאַפּ, איז ער שטומפיק!

— ווו אַ חזיר, איז אַ חזיר! פאַר!

— קוק אים אָן נאָר, פּעסט זיך גאָר!

האַסטו אויפן ניקטער־האַרץ דיר אַ צוזאַמענשטויסעכץ!
(זאַגט דער חזיר און גייט זוכן אַ געמויזעכץ).

*

שפּעטערצו צום פּערדל רעדט דער וואָגן:
„הערסטו, וואָס איך וועל דיר, ברודער, זאַגן —
פאַר אַ חזיר אויף קיין בלאַטע זיך ניט קלאַגן!“

דער חזיר און דער סאַלאַווי

ניט קיין שאַרף! אַ פּיפּס צו טון ניט וואַגט!
שאַ! דער סאַלאַווי, ער שפּילט, ער קנאַקט:
„קוויק דאַס האַרץ, קוויק, קוויק עס, קוויק עס
און באַגליק עס!
ס'איז אין לעבן דאָ מתיקות!
קוויק!
בליק נאָך בליק
פּלימיר דאָך צוריק, צוריק, צוריק!
בליצט אַ בליץ, פאַרבליצט ער!
ווען-זשע אַז ניט איצטער? איצטער, איצטער, איצטער!
פּלאַטערדיק, צעהיצטער
פּלאַקער! פּלאַקער!“
הימל עפּן זיך! וואַס וויל ער, אַט דער קנאַקער?
שטילער, שטילער! לאַזט אַליין אים!
שוין, ער שפּילט שוין ניט פאַר קיינעם,
נאָר פאַר זיך, פאַר זיך אַליין אַ מזמור:
איז מיר,
ווי אין אַ געפּענקעניש אַ פּייגעלע זיך פּיעסטעט,
ענג אים און די לופּט פאַרפּעסטעט,
און סע קען ניט מער —
סע פאַרגייט זיך און סע בעט זיך, בעט זיך רחמים
ביי זיין אייגענער נשמה, זאָל זי לאַזן זיך פאַרקניכן אים
און אויף אייביק זיך פאַרכליסנען אין אַ טרער!
הער נאָר, הער!
ווידער שוין גענומען שטאַרקער, העלער —
טאַנצט אַ שטערן אויף אַ טעלער!
הללויה! ערגעצווו קלינגט-אַפּ אַ סטרונע
פון בטחון, פון אמונה!

טסס ! אַ כּרוב איז דורכגעפּלויגן
 אויף אַ ציטער־שטראַל, די טרעלן
 אים געפּעלן,
 און ער קלויבט זיי און ער טראַגט זיי העכער, העכער,
 אין אַ פּנערדיקן בעכער. —
 און געמיטלעך, אַ באַלבאַס אַ יוסטער, האַלב פּאַרמאַכט די אויגן,
 דרימלט זיך רב בולפּאַס, כּשר־פּיסל אויסגעצויגן,
 גענעצט, הייבט בנעימותדיק זיך אויף,
 און די מאַרדע שאַקלענדיק אַראַפּ, אַרויף,
 פּרייכט ער און זאַגט גרעבצנדיק : „כּריאַק, כּריאַק !
 העי, דו סאַלאַווייטשיקל, אַ רוח דינן באַבען, זאַג,
 וווּ זיך אויסגעלערנט אַזוי קנאַקן ?
 כּריאַק ! (שוין לאַנג געטון אַ גרעבץ אַזאַ געשמאַקן !)
 שפּיל, שפּיל, ממוזל, איך וועל דיך ניט פּאַרגעסן !
 שפּילסטו, קאַכט דער מאַגן אַנדערש גאַר דאַס עסן !”

W. Cole

רב סוויניאקע

רב סוויניאקע —

יא, אַ חזיר איז ער טאַקע,

נאַר אַ חזיר אָן אַ גאַל.

מעגסט אים זידלען, שעלט אפילו אים אין טאַטן,

ווייסט ער, פון קיין קללות ווערט מען ניט בדל

און אַ זידל-וואָרט צום מאָגן קען ניט שאַטן.

און דעריבער: קומסט-אַרײַן אין הויף, אין שטאַל —

הער ניט גאַרניט, טו דיר דײַנס, געניס!

וואָרט ניט אויף פּיבּודים, מאַניפּאַרגעס,

וואָס געפעלט דיר, נעם, צי באַרג עס,

סײַדן, גאַט באַהיט, מע שלאַגט איבער די פּיס;

אַז מע גיט, חלילה, דיר צו פּילן,

טאַר מען מיט קיין שטעקן זיך ניט שפּילן —

שוין צי-אַפּ! אָן טענות! מאַרגן מעגסטו קומען ווידער.

גייט ניט איין מאַל, פּרוּווט מען נאָך אַמאַל, נישקשה.

פּרוּווט ער, טרעפט ער: בײַ דער טיר ליגט יאַכנע-דוואַשע

די מכשפה, זי, די שוואַרצע קאַץ, און וואַרעמט זיך די גלידער,

וואַשט זיך, גלעט דאָס פּשר-פּיסקעלע, אַ גלעטל נאָך אַ גלעטל.

— מיאַ, אַ גאַסט אין שטעטל!

מיאַ, ווי גייט עס, פּאַניע „וואָס מע גיט אים קײַט ער?“

(מיאַקעט זי, גרינגרינדלט מיט די אייגעלעך און שטעכט).

— גוט, ניט שלעכט!

וואַלט געווען נאָך בעסער, וואַלט געווען דאָך בעסער,

ווי אין פּסוק שטייט עס! (זאָגט דער חזיר און ער לאַזט זיך ווינטער).

— שטיי! (פּאַרלויפט דעם וועג זי) שטיי! פּראַש האָט קיין צײַט ער!

זאָג, וואָס שטייט אין פּסוק, אַלטער פּרעסער?

— שטייען נאָך אין קאַמער דאָרט די פּעסער

מיטן — מיטן —
 — מיטן קרויט ?
 (שפרינגט זי אונטער) ברענען זאל אויף דיר די הויט !
 דזן געביין זאל זיך צעשיטן !
 מאַרש ! אַוועק !
 פון חזירישן עק
 מאַכט מען ניט קיין פינלנבויגן !
 (און אַ גראַבל אים אין פנים, שיר ניט אויסגעריסן אים די אויגן)
 איך אים פסוק, שרײַט זי, ער מיר קרויט ! —
 רב סוויניאַקע פילט דעם טעם פון טויט,
 אַזש די קאַץ, די שוואַרצע, געל און גרין און רויט.
 טראַגט ער אַפּ זיך, וואַרטשעט, שעלט — די קאַץ ? חלילה !
 אויפן פסוק
 אים פאַרדראַטיק !
 און געפינענדיק אַ פעטע בלאַטע און אַ קילע,
 מיטן פיסק אין איר אַ פליאַסק ער :
 „פסוק — הס מלהזכיר !“

דער פארצווייפלטער חזיר

האַט דער חזיר הננט געהאַט אַ טאַג!
ניט קיין טאַג — אַ פּלאַג!
(ניט פאַר קיין שום חזיר דאָס געזאַגט געוואָרן!)
ס'ערשטע אויסגעלאָזט אויף אים דעם צאָרן
חיה-ביילע.
און פאַרוואָס? אומזיסט-אומנישט. געשטאַנען אויפן הויף אַ כּלי —
ער געדענקט ניט, צי אַ צעבער, צי אַ שיסל,
זאָל עס זיין דאָרט, וואָס סע איז זיך — כּשר איז זיין פּיסל!
ניט זיך צוגערירט, איד שווער אַינד!
חזיר גייט זיך מיט זיין דרך:
וואָס איז כּלי? נאָר אַ טפל!
עיקרשט איז דער תּוך — די פאַר קאַרטאַפּל!
האַסטו דיר ניט, נאָ דיר — חיה-ביילע מיט דער קאַטשערע!
און זי קאַטשערעוועט, קאַטשערעוועט,
כאַטש ער קוויטשעט, כאַטש ער רעוועט.
העלפט ניט. ציט ער אָפּ. ער זוכט אַ זומפּ, אַ מאַטשערע,
אַפּצוקילן — ניט אַזוי זיין פּעס ווי זיין רוקן.
(אַז סע בריט, סע בריט מסוכן!)
טראַגט עס אים גאָר און פאַרטראַגט אים אין רב שמריהס גאַרטן.
שאַט ניט, באַלד געפונען ער אַ טרייסט זיך דאָרטן —
צו באַאַרבעטן אַ גאַרטן, האַט איר דען אַ תּענוג אַ געשמאַקערן?
נעמט דעם גאַרטן ער צעגראַבן און צעאַקערן
מיט דער נאָז און מיט זיין פּלאַטשיק-פרומען פּיסקל,
צען מאָל בעסער ווי רב שמריה מיטן ריסקל.
ווי ער שטייט אַזוי פאַרטון אין סאַמע רעכטן גראַבן,
ערשט — רב שמריה מיטן שטעקן מיטן גראַבן!
גיי-זשע אַרבעט, אַקער מיט דער נאָז,
אַז רב שמריה איז באַלאַבאַס,

ער דער גאַרטן-היטער!
 לויפט דער חזיר ווינטער, פליט ער,
 צוויי מאָל שוין אָן אָפגעברייטער —
 שטייט אַ פערדל איבער פולן גערשטן-זאַק.
 זאַגט דער חזיר: „כ'ווינטש אַפ'טיט!“
 „ביטע מיט!“
 ענטפערט אים דאָס פערד, „נאָר עסן ניט!“
 „עסן ניט? פאַרוואָס? דער גערשטן ניט געשמאַק?
 לאַמיך אַקערשט נאָר פאַרזוכן! נאָר פאַרזוכן!“
 און ער שטופט דעם פּיסק און כאַפט אַ דריגע.
 איז דער חזיר אויסער זיך און נעמט מיט טויטע קללות פּלוכן:
 „דו פערדאַטש דו איינער! פּליאַסקעדריגע!
 שלאָגט! נעכץ וואַלט דיך אַ פּייער-רעגן אָפגעקרעלט!
 וואַלט אַ בלאַטע-ים פאַרפלייצט אי דיך, אי שטאַט, אי פעלד!
 אַלץ פאַרדאַרבן, אַלץ! קיין חזיר קען ניט לעבן אויף דער וועלט!“

איבער צעבער

שטייט אַ צעבער פול מיט ווייס-איך-וואָסן, שאַלעמויזן —
סע פאַרשטייט זיך, קוים אַ צעבער, שוין מסתמא ניט קיין רויון.
איבער אים ווער מיט זיך? דער מפונק
חזירונעק,

פּשר-פיסל, טריפה-בייכל.

שטייט און קניעט און ער וואָרטשעט: „פע, אַ מאכל!
ניט קיין טעם, ניט קיין ריח!
איצט פאַרשטיי איך:
ווער דער בעסטער,
ס'אַרגסטע עסט ער.

יא, דער קו, דער שטויסערקע, די בעסטע קליינען
און דעם פערד, דעם דריגאַטש, האָבער גיט מען קניען!
מיר וואָס? דאָס! אַבי אַ פולער צעבער! ניט געקאַרגט!
אַז סע קריכט אין האַלדז ניט? אַז סע וואָרגט?
(כראַק! סע קערט די גרינע גאַל זיך איבער!)
אַרט אים, מנין פרנסה-גיבער?
שטייט און רעדט דאָרט! גלייך ווי גאַרניט! ניט זיין עסק!“
און אַזוי-אַ וואָרטשענדיק, אַן חשק,
כאַפּנדיק די זעט,
ער דעם צעבער אויסגעליידיקט ביז העט-העט.

דער חזיר און דער האָן

איבער פולער קאַרעטע אַ חזיר שטייט אַ דיקער
און ער אַכלט. ניכר,
אַז ער האַלט זי'ר פונעם פסוק: „כַּבֵּד אֶת —
ערלעך האַלט דעם פרעס!
למען יאריכון —
ווייל אין זכות פון עסן לעבט מען, מע דערלעבט משיחן“.
אינדעם קומט צו פלי'ן דער רויטער קוקוריקער
און געוואַלדעוועט: „סטײַטש, סטײַטש? וואָס טוסטו? האָב רחמנות!
ווייסט ניט, היינט אַ תענית?
אויפן הימל זיך באַוויזן היינט אַ ווילדער בעזעמשטערן,
זאַגט מען, ער מיט פניער וועט די וועלט אויסקערן
און דערנאָך ערשט איבערקערן,
שוחטים וויינען און ווי בלוט חלפים גיסן טרערן —
ער דעם ראש אין קאַרעטע! ווי קיינמאַל גאַרניט! וואָס? ער
נעמט זיך עפעס דען צום האַרץ? און איז אַ צדיק! חזיר־פיסל כשר!“
„נאַרישקייטן!“ זאַגט דער חזיר, „מיד וועסטו ניט שרעקן!
זאַל די וועלט זיך איבערקערן, מעג זיך אַלדינגס עקן —
חזיר תמיד נאָך געפינען זיך אַ בלאַטע וווּ זיך אויסצושטרעקן!“

אותיות

אותיות מהפימות.

א, ב

צו דער אלף זאָגט די בית :
— ווער איז בילכער ? איך צי דו ? — איך ווייס ?
דאָכט זיך, איך ! פאַרשטייט זיך : ראשית
איך דאָס ערשטע אין „בראשית“,
שנית
איך מיט „חכמה-פינה“ בין אין שכנות.
פרעג איך, זיני נישט ביין,
וואָס גראַד דו דער ראש-וראשון פונעם אלף-בית,
און פאַרוואָס ניט איך דערצו בין זוכה ?
טאַקע דו דאָס ערשטע בני „אָנוכי“ !
— ניט נאָר בני „אָנוכי“, אויך בני „אַתה“ !
(קומט אַ קלאַרע תשובה און אַ גלאַטע.)

ווייסט איר, ווער אַמאַל פאַרזינדיקט זיך אין הימל ?
גימל !

זי איז דאָך דאָס חנעוודיקע יצר-הרע-פיסל,
נו, פאַרגלוסט זיך איר אַ שטיף צו טון אַביסל —
טוט אַ שטויס די סמך.

„אַט דאָס רייפל“, זאָגט זי, „קניקלען לאַמיד !“
שלנדערט ווי אַ קנילעכל די יוד.
און וואָס נאָך די גימל טוט ?

שטייט רב צדיק אינגעבויגן, אין פּוונות הייליקע פאַרטיפּט —
און דאָס פּיסעלע סע שטיפּט,
טרעט אים אָן, אומגערן פּלומרשט.

טוט רב צדיק דאָך אַ ציטער. קוים ערשט
ער צו זיך געקומען, ער דערפילט אַ ברי —
אַנגעשפּאַרט אין אים זי גרינגלעך מיט דער קני :

„נעמט ניט פאַר אומגוט ! זיך אויסגעגליטשט אַביסל, גליטשיק !“
און זי בייזערט אויף דער לאַנגער נון זיך : „סמיטשיק !
זעט, איך פאַל — אים אַרט ניט ! רירט זיך גאַר ניט !“

און רב צדיק ווערט מבולבל, שטאַמלט : „ניטע ! נע ! מע טאַר ניט !“
און ער פילט און גלוסט דעם תענוג פון נ'עבירה.

אַלע שטערנדלעך — אַ ווינק זיך איבער, אַלע אותיות אַ מימל,
און דער מלאך-דומה זיך אַ לאַז, געכאַפּט די גימל,

צוגעבונדן צו דער פּיאַטע איר צוויי רעדעלעך — אַ צירה,
און אַ ברומבאַס, ווילד געשריי,

אויסגערופן : „צירה גימל — גיי !“

און פון דעמאָלט גייט דאָס פּיסל, בלאַנדזעט ווי אַ שרעטל,
ווי אַ שטאַט און ווי אַ שטעטל,

אונטער טישן, אונטער בענק,

על-פי רוב דאָרט ווי ס'איז ענג,

טאַנצט אויף שמחות און אויף קברים,

און אפילו צווישן שורהלעך פון ספרים.

דער מיוחס

ווי די מעשה זיך געטרעפן? ווער וועט זאגן, ווער?
ניין, איר וועט ניט טרעפן, קינדערלעך, איך שווער!
ניט אויף דר'ערד, ניט אין הימל, ניט אין שלאָף —
גאַר אין סידור אויפן קעפל פון דער וואָוו.
איינמאַל איז אַרויף אַהין אַ חיריק על-פי נס:
ער זיך, זאָגט מען, צוגעשטעלט אַ בענקעלע אַ חית
און געטון אַ שפרונג אַהינצו; אַנד'רע זאָגן,
אים אין מויל אַ פליג פאַרטראָגן,
אויסגעשפיגן
און געלאָזט דאָרט ליגן —
אַט אַזוי דערהויבן ווערט מען על-פי מקרה!
תחילת ער געפילט זיך אויבן פריקרע.
וואָסזשע? גאַרניט! עפעס האָט זיך ניט געלוינט.
נאָר אַז סוף-כל-סוף זיך צוגעוואָזינט
און באַקומען גאַר אַ נניעס נאָמען: חולם,
ער געוואָרן גרויס בני זיך און לעבעדיק און מונטער —
ווייס איך! גאַר ניט דער! דערקענט שוין ניט דעם קליינעם עולם,
קוקט פון אויוון אויף אינגאַנצן דעם דערונטער:
אי דער פתח אי דער סגול, זינע ברידער
וואָס מיט אים אין סידור,
אי דער צירה אי דער קמץ
אַלע זיי נחות-דרגאס, חמץ!
און אפילו רב מלופס — כאָטש דער לעצטער
אויך, מיר דאָכט, דער אייגענער בעל-צורה,
נאָר אַביסל נידריקער פון אים ער אין דער שורה —
אויך אַ גאַרנישט! איינס אין אים נאָר שעצט ער:
פירט זיך סטאַטישער, געזעצטער.
„און אַ סברה“, זאָגט ער, „גאַר פאַראַן אַזוינע ערטער,

ווי קיין סימן ניט, קיין זכר פון דער חברה דער געערטער!"
(הער נאָר, רעדט גאָר דניטש שוין! שיינע ווערטער!)
ציט אַהין, אין יענע הייליקע מקומות —

אוי מוז

זיין דאָרט ריין און שיינ! אַ תענוג נאָר אַ ליבער!
איינס אום איינס געקליבענע! און דאָ? איך בעט אייך איבער —
חיריק-מיריק-שורוק! שטייט ניט אָן אים, מיאוסלעך.

הערט מען און סע ווערט פאַרדריסלעך.

אַהאַ! געזאָגט אייך!" שרייט דער פתח,

"לאָזט קיין חיריק אויבן! איצטערט נאָט אייך!"

און דער רב מלופם?

נעבעך, ס'טוט ביים האַרצן אַלע מאָל אַ צופ אים!

"נו!" מאַכט ער, "נרנו!"

טפו!"

און אונטער אַ יודל אינגעקאָרטשעט,

ליגט דער קמץ און ער וואָרטשעט:

"יאָ, יאָ! דערלעבט זיך! גוט דערלעבט זיך! שיינע צענטן,

חיריק זאָל פון אויבן רייטן!"

און דער קרומער סגול

קוקט קעסאַקע און וואָרפט ממזריש אָן אייגל:

"עהע, מע קען אייך, פעטער! איר פון אונדזער עולם!

ווי מע טרייבט רב חיריק, דאָרף מען ניט רב חולם!"

Volunt

דער וויכוח

אַ וויכוח פאַר כל עם ועדה.
ביידע,
אי די פראַקטיש-קלוגע בית,
וואָס אין אַלדאָס ביז,
אי די צדיק, וואָס אין פעלץ —
בעלי-טובות זיי דער וועלטס.
און זיי וואָלטן לאַנג פאַרזאָרגט זי, ווען ניט דער וויכוח.
„אַז איך צאָל אַ טובה פאַר אַ טובה“,
שרייט די צדיק, „וואָס-זשע טו איך?
טוט אַ גרויסן חסד דען דער לווה,
אַז ער צאָלט זיין חוב?
ניין, דעם שוואַך פאַר אַ ברודער קויף —
דו פאַר שטיינער צאָל מיט לעקעך!“
„אַ, פאַר שטיינער צו אַ הויכער מקח!“
פאַלט-אַרזן איר אין די רייד די בית,
„איך בין ערב דיר, ניט איינער
קומען קויפן לעקעך וועט בני דיר פאַר שטיינער.
וועסט שוין אַפלייזן — נישקשה, לייז!
איך זאָג, האַדעווען דאָס שלעכטס מיט לעקעך און מיט פלאַדן —
אי פאַר זיך, אי פאַר דער וועלט אַ שאַדן!“
„שאַדן?“ בייזערט זיך די צדיק, „וואָס? באַצאָלט צו טייער?
פרעג איך דיך: נו, לעשט מען פניער דען מיט פניער?
מיטן שלעכטן ווילסט דאָס בייזע דו באַזיגן?
ניין, אַ שקר, שוואַשקר! ליגן!
בוימל אויפן פניער גיסטו, ווייס!“
„יאַ, איך ווייס — וואָס צו איז איבריך!“ זאָגט די בית,
„און מלאכים טרעפט מען נאָר אין הימל!“
„ווייסטו וואָס-זשע, פרעגן מיר די גימל!“

זי די ערשטע איז בני גאָט,
ווייסט אוודאי זי פון גוטס און שלעכטס דעם סוד".
גימל? נו, איז גימל. גייען זיי צו גימל פרעגן
פונעם שלעכטס און פונעם גוטס די וועגן.
הערט זיי אויס די גימל, טראַכט און טוט אַ קרעכץ.
„וואָס-זשע זיפצסטו גאָר? וואָס קרעכצסטו?"
פרעגט די צדיק, „אונדז דאָס האַרץ צעברעכסטו!"
זאָגט דאָס גימעלע: „איך קוק אויף לינקס, אויף רעכטס,
און איך טראַכט מיר: גוטס פאַר גוטס, צי גוטס פאַר שלעכטס,
דאָס אַ שאלה איז אַ חוץ.
אינד וואָס בעט איך — צאָלט דערווייל ניט שלעכטס פאַר גוטס!"

דער פראגעצייכן און דער אויסרופצייכן

דער אינדרניען

אינגעוהויקערטער הער פראגעצייכן
און דער אויסגעשטרעקטער גדלן, וואָס צו שרייען
ליב אפילו, ווען ער רעדט מיט ווייכן,
אדון אויסרופצייכן — ביידע
פאַר דער חשובער, בפּבוזיקער עדה,
פאַר די קלוגישקע דרני פינטעלעך געאַמפּערט זיך, געלאָדן,
איבער אמת זיך געשפּאַרט.

„איך בין אמת!“ שרייט דער לאַנגער אדון,
„אמת שרייט נאָר, ווייל אים אַרט!
אמת איז אין קולי-קולות, אין געשריי,
ווייל ער פילט, ער איז גערעכט, סע טוט אים וויי!
אמת איז בני מיר, בני מיר!“
„אמת איז בני דיר?“

פרעגט דער פראגעצייכן, היתכן?
אפשר גאָר אַ טעות, ליבער שכן?
וואָס איז אמת, פרעג איך, ניט אַ שאלה אין אַ שאלה?
ניט אַ צווייפל-רייפל, וואָס סע שליסט זיך אויף אַ וויילע,
נאָר פּדי זיך הינטערוויילעכץ צו פאַרשליסן אין אַ בייגל?
צי דער אמת גאָר אַ רעטעניש, פאַרבאַרגן אין אַן אייגל
פונעם מענטשעלע, וואָס מענטש טראַגט אין זיין אויג עס?
אמת פילט גערעכט זיך? אפשר גאָר אַליין אויף זיך ער ברוגז
און ער מאַטערט זיך אַליין און בויקערט,
אינגעוהויקערט

אונטער נאָגנדיקן ניגונדל, וואָס ניט צעפויק עס, ניט פאַרשוויג עס?
אמת — רוען דען ניט שטילע טרויער-פראַגעס, טאַמער-דאגות
אויף זיין פנים אויף זיין בלייכן?

און די וועלט אינגאנצן — ניט אַ פראַגעצייכן?
קען דער אמת דען באַגיין זיך אָן אים?"
און די דרנז דיינים
ביידע צדדים אויסגעהערט
און געשובט זיך אַהין, אַהער, געקלערט,
נאַכדעם זיי אַרויסגעזאָגט אַ פסק,
און אַ פניערדיקע האַק
אויסגעהאַקט אים אין דער רעכטער באַק
פונעם גרויסן קלויסטער־גלאַק
און געהייסן קלינגען אים בנינאַכט פון הויכן שטאַק:
„אויסרופצייכנס צו אַ סך —
שוין מסתם דער אמת שוואַך!"

*

ווילט איר מיר ניט גלייבן — סניוויסני
שטייען די דיינים דאָ אַט אַלע דרנז...

דער חלום

פייגל דאָך פאַראַן מפּל המינים !
איך וועל איצט דערציילן פון אַ גרינעם,
וואָס געקומען איז אַ ווינסער אים אַקעגן.
אַבער פריער מוז אַ רעטעניש איך פרעגן.
הערט : אין הימל דאָ,
אויף דער ערד ניטאָ,
נאָר איר טרעפט עס ביי רב מעכעלע מלמד —
וואָס איז דאָס ? — אַ למד.
— יאָ, געטראָפן !
איצט דער וועג צום משל אָפן.
כ'האָב אַמאָל געכאַפט אַ דרימל,
ווי איך זע : אַ ווינסער בושל פליט פון הימל ;
אים אַקעגן פונעם שטיבעלע פון מעכעלע מלמד,
דורכן קוימען, אויף אַ טישטעכל פון סאַמעט,
פליט אַ האַ, אַ יוד, אַ מס, אַ למד.
נאָך אַביסל
און די למד גאָר אַ גרינער בושל אויף איין פיסל !
— וואָס ? אַ גרינער בושל גאָר ? — אַ שאלה אויף אַ חלום !
און די ביידע בושלס אַפגעשטעלט זיך אויפן דעכל
פונעם אַלטיטשקן רב מעכל
און מע נייגט זיך און מע גיט זיך שלום :
„ס'קאַצל קומט ! פּונוואַנען איז גאַטס דינער ?“
שטרעקנדיק דעם רעכטן פליגל, פרעגט דער גרינער.
„פונעם הימל איבער וועלט דער גאַרער !“
זאָגט דער קלאָרער.
„וואָס ? פון הימל ? אויכעט דאָרט געווען ?
און פאַרוואָס-זשע איך דיך ניט געזען ?
לאַנג אַפנים דו אַ וואַנדערער !“

„ניין, מנין הימל איז אן אַנדערער!“
„דהנינו?“
„פשוט, איך בין ניט פון דינע!
איך — מנין הימל איז אַ בלאַער, הויכער, ברייטער,
אַ צעשפרייטער,
און מיט כמאַרעס שוואַרצע, און מיט בליצן רויטע!
און דער הימל דינער — אותיות גאַר טויטע!“

*

דאָס דער חלום.
ווער־זשע ווייסט ניט, אַז חלומות קערן־אָן זיך מיט משלים?
זאָל זיך דאַכטן אַנד: דער חלום, איך געזען גאַר אויף דער וואָר אים,
איינמאַל, ווען מיט עקל
איך אַ טרעט געטאָן אומגערן אויפן עקל
פון אַ לאַנגן ביכער־וואַרעם.

קוצו של יוד

איך וויל עפעס אַינד דערציילן — זאַל זיין רו!
עפנט-אויף אַ ביכעלע,
זוכט דאָרט אָפּ אַ יודעלע און קוקט אַינד צו:
האַט עס אויפן קעפעלע אַ שטריכעלע,
אַ פיציצעלע
ווי אַ קיצעלע,
וואָס סע טוט אַ פליגל מיטן פיסעלע אין שפיצעלע
פונעם נעזל פון איר זינדעלע, איר טעכטערל,
אויף אַרויסצורופן אַ געלעכטערל.
הייסט עס, אַט דאָס שטריכעלע, אַץ-קוצלע,
אַדער קוצו-של-
יוד.

טרעפט זיך שפעט בינאַכט, מע שלאָפט, מע רוט,
טוט אַץ-קוצלע אַ מורמל: „אַץ, אַץ, קוצץ,
קאַלעפויץ עס
און פאַרקלויץ עס,
אַץ, אַץ, אַץ,
בוידעם, קלאַץ!“

הייבן-אָן די אותיות אין ביכעלע זיך וויגן —
שוין, אָן איבערקערעניש, מע נעמט זיך קריגן:
קיינער, שטייגער, וויל ניט שטיין, ניט ליגן
לעבן בית.

בעבעט! וואָס נאָר עפעס — „בע!“
פע!

זאַל זי גיין צו אַלדאָס בייז!
און די גימל דריגעט מיטן פיסל,
שרייבט דאָס אַלפל. „געהערט אַביסל?
שטופט זיך“, שרייט זי, „אַט דאָס שמשל!“

ניט געזען אַזוינס נאָך — אַ קאַראַמיסל
 מיט צוויי קענדעלעך! "
 און די ריש פון „רענדעלעך"
 וויל ניט שטיין איננינעם אין איין שורה מיט דער דלת.
 „ווי קומט ער אַהערצו“, שרייבט זי, „אַט דער דלות?
 וואָס מע בעט זי: „שווינג! אָן ציצית ניט קיין טלית!
 ניין, סע העלפט ניט! פעך-און-שוועבל! סמאַלעט!
 און די לאַנגע צדיק וויל ניט אַננשטיין לעבן „האַר“.
 סטייטש, פאַרוואָס? פאַרווען? „דערפאַר!
 וויל ער איז אַ רשע! וויל ער האָט דאָך ניט קיין האַרץ!
 און דאָס למד-וואָוול שלעפט דאָס פיסל, ענג דעם פיסעלע און
 שמאַל אים —

ווו? אין „שלום“.
 „גאַט מיט אייך! פאַמעלעך! שלעפט ניט, וואַרטס!
 „סאַראַ שלום, סאַראַ ווערט,
 אַז זיין שין געפינט מען בני דער שווערד
 און זיין מס'עלע אין קלעם
 גאַר בניס סמך-מם!
 און איר קענט עס טרעפן אין נקמה
 און אפילו אין מלחמה
 (כאַטש אַביסל אַנדערש דאָרט געשלייערט).
 און די שין צעבלאַזן זיך, צעפאַכט, צעווייערט
 ווי דער ווייער פונעם אינדיק,
 רוקט זיך פון דער קוף — די קוף איז זינדיק:
 „ס'איז דאָס חזיר-פיסל פשר פונעם שקר —
 זאָל זי גיין צום דאָקטער, צום אַפטייקער!
 אַט אַזוי-אַ רינסן זיך די אותיות, די ווערטער,
 און אַנטלויפן פון די ערטער
 אין די צענטליקער, די מאות,
 און סע פעלן ניט קיין העצער —

קעגן אים, זאָל לעבן, קעגן גרויסן בחור־זעצער.
(חוצפה! אים גאָר זאָגט מען דעות:
„אַט אַזוי צעשטעל! אַזוי צעשטעל!“)
פרעגט ניט, קינדערלעך, ניט גוט!
און אַז ס'איז באַשערט, איז קומט עס פון אַ קוצר־של־
יוד.

צדיקל, מנין צדיקל, דאָס ערשטע פונעם שטייסל
 אין מנין ליבן אַלף-ביתל!
 כאָטש געהויקערט און געבויגן,
 טובלט זיך עס אַלע מאָרגנפרי אין רעגנבויגן,
 קומט-אַרויסעט שלאַנק און אויסגעצויגן,
 און אַ לאַז זיך אויף אַ גילדן בלעטל
 גלנץ צו מיר אין בעטל —
 שפילן מיר אַביסל זיך אין קיצל-גלעטל.
 נאָכדעם פרעג איך עס : וואָס הערט זיך עפעס נניסעלעך ?
 שמייכלט עס, דערציילט מיר מעשהלעך.
 איינס פון זיי דערציילט איך איצט : חיריק
 אָנגעשמעקט זיך ערגעצווו מיט ליריק.
 ס'איז אַזאַ מין מאַנגלעניש, אַ נאָגעניש,
 וואָס גייט-איבער אין פאַרחלומטקייט, פאַרטראָגעניש
 און אין שטילן זאָגעניש,
 וואָס מע רופט השתפכות :
 עפעס וויל זיך, עפעס בענקט זיך, עפעס — עפעס —
 אוי, ווו נעם איך עס ? ווי כאַפ איך עס ?
 כאַפ אַ ווינטל אין די סטעפעס !
 „אי !“ צעגיסט זיך שטיל דער חיריק, „אי !
 אי, אַז ס'טוט אין סאַמע פינטעלע אַ ברי
 און אַ צי
 ערגעץ ווינט, אַהין, אַהין —
 וואָלט איך אויפגעכאַפט זיך אויפן קעפל פונעם פתח-שין
 און אין שטילקייט פון דער מוטער נאַכט,
 דורך לבנה-סוד און ציטער-פראַכט,
 וואָלט איך מיט מנין בענקשאַפט מיר געפלוּיגן
 ביז צום העכסטן פינטעלע, צום חולם,

וואָס צווישן דעם און יענעם עולם,
 צום שוואַרצאַפּל פון גאַטס אויגן,
 וואָס ער איז פאַרזונקען אין אַ דרימל,
 ווי פאַרטאָג דער טויטראַפּן אין בלימל,
 וואָלט מיין בענקשאַפט אים געוועקט, געוועקט,
 ווי סע וועקט דעם פונק אַ בלאַזאַק,
 וואָלט ער אויפגעכאַפט זיך מיט דער גבורה, וואָס אין אים פאַרשטעקט,
 און צעבליצט זיך אין אַ דגש-חזק,
 אינעם דגש-חזק פון דער וועלט,
 וואָס ער ברענט און ברענט ניט אויס אין פּיין,
 וואָלט איך זיך אויף אים געשטעלט,
 זאַל איך איינס מיט אים אויף אייביק זיין —
 איינס, אחד און שאַ!
 אָדער ניין! וואָס זאָג איך, האַ?
 אפשר, וואַרפנדיק זיך אויף דער שין פון שטורעם,
 זאַל איך טראַגן זיך צום הויכן טורעם,
 ביזן סאַמע שפיץ,
 צו דער וו דער שטאַלענער, וואָס ציט צו זיך דעם בליץ,
 און פון דאָרטן, טוענדיק זיך אַ צעגלי,
 זאַל אין בליץ און שטורעם איך אויסדונערן מיין „אי“?
 אַט אַ לשון, אַט אַ שפּראַך!
 אָבער פון וכך
 היה אומר
 ביז וכך היה עושה
 רעגנס, פרעסט און ווינטן גרויסע.
 אינדערווייל גאָר שבועות-ציניט, אַרום ל"ג-בעומר,
 ווען סע טאַנצן אותיות גין-גאַלדענע צווישן ביימער,
 ער שפּאַצירט זיך אויפן גרינעם פעלד דעם פּרינען
 און דערזען אַ חיריקל, וואָס זיצט אונטער אַ זין.
 דאָ דאָס שיטערע פון דער געשיכטע
 דורך אַ זיפל וועל איך זינען

און אינך לאָזן דאָס געדיכטע :
 ער און זי
 זינגען שוין אַן אַנדער לידעלע — ניט „אי“,
 נאָר וואָס דען גאָר ? „אי“ !
 צירה זין זיי —
 ער מיט איר ווי אַנד'רע צוויי !
 און סע נעמט, פאַרשטייט זיך, ניט קיין שמיטה,
 קומט שוין צו דאָס דריטע.
 ווער געבראַכט עס ? פרעגט די פייגל !
 ווייסן ווייס איד, פונעם צירה ווערט אַ סגול.
 און דער סגול ? עהעהע !
 אַנדערע דיבורים : ליריק-שמיריק — בע !
 דאָס פאַרגעס ! געווען אַמאָל אַ חיריק,
 איצט צוויי אייגלעך מיט אַ בערדל — איז דאָס גיריק.
 — גיריק ? — יאָ ! — נאָך וואָס ? — נאָך וואָס, אַז ניט נאָך געלט ?
 דאָס דער פופעק פון דער וועלט !
 און אויף וואָס איז זי, די ליכטיקע, געשטעלט ?
 אויף דריי זאַכן : זעט און פעט און בעט !
 וונטער גאַרניט, עט !
 און צום סוף פאַרקויפט עס זיך צום שד
 פאַר אַ בייגל !
 דאָס די מעשה פונעם חיריק, וואָס געוואָרן איז אַ סגול.

קלינגט דער זייגער דריי

קלינגט דער זייגער דריי,
ליג איך מיט די אויגן אָפֿן,
טראַכט מיר אויס אַ משל — סײַ ווי סײַ,
ווען סע שלאָפט געשמאַק זיך, קען איך ערשט ניט שלאָפֿן.

ד ר יי

זיצט בני זיך אין צימערל ר' לייזערל דער קליינער,
רעדט מיט זיך אליין ער.
פרעגט ער בני זיין אומעט:
„וואָס איז איינער?“
הערט ער ווי אַ פליג אין אויער זשומעט:
„איינער איז דאָך קיינער!“
זאָגט די שאַרפע ספקות־וויי,
וואָס צעשיידט אים: „איינער איז גאַר צוויי!“
פרעגט ער: „וואָס־זשע פיל איך עמעצן אַ ניט־געזענעם דערבני?“
קלינגט דער זייגער דריי.

דאָס בלימעלע

שפילעכלעך פאַרשידענע :
מיט אַ קאַשיקל אַ יידענע,
מיט אַ העמערל אַ שמידערל,
און אַ הענדעלע וואָס קוקט אין סידורל,
אַ פּאַיאַצעלע, אַ בערעלע, אַ ביבערל,
און אַ זעלנערל אַ גבורל,
אויף זיין בריסטעלע אַ בלעכל —
און צווישן אַלע אין אַ קריגעלע אַ בלימל.
און כאַטש שפעט שוין, צייט צו טון אַ דרימל,
פירט דאָס בלימעלע אַ שטיל געשפרעכל
מיטן זעלנערל, וואָס שטייט דערנעבן.
בלימעלע דערציילט אים פון איר לעבן :
ז'איז אַמאָל אַ זומער-פייגעלע געווען —
שוין געמעגט זי דעמלט זען !
ניט אַ פייגעלע — אַ ציטערל !
ניין, וואָס רעדט זי — גאָר אַ שפּליטערל,
יא, אַ שפּליטערל פון רעגנבוין !
צאַפּלדיק אַרום אַ שטוביק-נאַכטיש זונעלע געפּלויגן,
עפעס זי די זיסע וואַרעמקייט געצויגן —
אַפּגעברענט די פּליגעלעך ! אַ ברירה ?
איז אַרויס אַ גזירה
פון די שטערנדלעך, די בלימעלעך פון הימל :
ווערן זאָל פון פייגעלע אַ בלימל.
נו, אַ בלימל, איז אַ בלימל. צווישן פּלאַקסן
זי אין פעלד געוואַקסן,
זיך מיט פּליגעלעך און ווינטעלעך געשפּילט,
גאָר ניט שלעכט זיך דאָרט געפּילט.
נאָר אַ צרה, נעמט עס צו די שטערנדלעך זי ציען !

איז כאָטש בעט דעם שטורעמווינט, ער זאָל זיך פאַר דיר מיען —
צוגעבונדן צו דער ערד זי מיט אַ שטרויעלע!
חלשט זי און קוויקט זיך מיט אַ טויעלע,
אַ טרייסטעלע: איר דערלייזער, ער וועט קומען נאָך, וועט קומען,
שמעקן וועט ער איר גערוד איר פרומען
און באַפרייען זי, באַפרייען...
נו, אינקורצן, יאָ, נאָכוואַס אַ סך דאָ ברייען —
ר'איז געקומען! יאָ, געקומען איר דערלייזער,
אַבער אוי און וויי ז'איר —
בעסער וואָלט זי אין איר בענקשאַפט שוין געבליבן!
האַט באַפרייעט און קיין פליגל ניט געגיבן!

★

שפעט. סע קלינגט דער זייגער דריי.
קלאָגן זיך? פאַר וועמען? ניט פדאי.
שטיל — סע שלאַפט דאָס זעלנערל פון בלני.

דער שרעקלעכער געדאַנק

נאַכט.

שוין די וועלט איר אויג פאַרמאַכט
און אַ שטילער, זיסער שלאָף
איז געפאַלן אויף די שאָף.
נאָר אַ שעפעלע דאָרט איינס נאָך וואַכט,
און סע פלאַטערט און סע ציטערט,
וויינענדיק פאַרביטערט,
זיין רחמנותדיקער מע.
— טאַכטער-לעבן, פע!
(זאָגט צו אים אַ שכנה)
עפעס תנועות האַסטו אין דיר גאַרנישט שיינע!
מעקען ווען מע שלאָפט שוין? וואָס דאָס פאַר אַ גאַנג?
צי דו ביסט, חלילה, קראַנק?
טוט דיך עפעס וויי, האַ? זאָג!
— ווייס איד? כ'וואַלט געוואַלט, סע זאָל שוין ווערן טאָג.
ס'איז שטאַק-חושך, ס'וויינט דער ווינט —
פאַלט אַ פחד... אוי, גאַט, העלף!
אין אַזוינע נעכט ניט רוען דאָך די וועלף!
— גיי שוין, גיי! דו רעדסט דאָך ווי אַ קינד!
מיינסט, סע שלאָפן אפשר איצט די הינט?
ק'מורא ניט, זיי ליגן ביי די טויערן
ווי די בערן, מיט געבוי'רטע אויערן,
כאַפן-אויף אַ ליאָדע שאַרף, אַ מינדסטן ריר!
— בע! מע! (מאַכט דאָס שעפעלע) די כלבים... בילערס פיר...
— וואָס-זשע, סערדצע? רעד!
— וואָס זאָל איד דיר זאָגן? זען דעם גראַען שד —
ניט פאַר דיר און ניט פאַר מיר;
ס'איז מיר אַבער אַ פאַרדראַס, אַ ווייטיק — קראַנק
מאַכט מיך דער געדאַנק:
איד וועל שולדיק זיין אַ הונט אַ דאַנק!

צוויי רויזן

כ'האָב אַ משל פון צוויי רויזן אויסגעטראַכט.

איינע

זייר אַ שיינע,

נאָר געמאַכט

פון פאַפיר און דראַט,

און די צווייטע — געל, פאַרשמאַכט,

כאָטש פון גאַרטן ערשט געבראַכט.

און זיי ביידע גראַד

ליגן אויף איין טישל. „טיירע שכנה“,

זאָגט די ערשטע מיט אַ קרעכץ,

„זאָג, וואָס האָסטו אַזאַ פנים אַזאַ שלעכטס ?

ביסט אַמאָל געווען דאָך גאַר אַ שיינע,

מע דערקענט נאָך אויף דינן פנים

פון דינן שיינקייט די סימנים —

נו, דערצייל-זשע וואָס דיר פעלט,

וואָס דו ביסט אַזוי פאַרגעלט

אויף ספנות !

בנאמנות,

כ'קען ניט קוקן פאַר רחמנות !“

„גאַרטן — הייסע שטראַלן — פרישער טוי —“

שטאַמלט יענע, „אוי, סע בענקט זיך מיר אַזוי !“

„ס'בענקט זיך ? פסס, אַ צרה ! וואָס אַ בלום זיך גלוסט !

שטראַלן, גאַרטן,

פרישער טוי — ווי רופסט עס דאַרטן ?

גלייב מיר, פון די נאַרישקייטן קיינמאָל ניט געווסט

און איך לעב, און דאַנקען גאָט !

הערסטו, שוועסטער, איך וועל זאָגן דיר אַ סוד :

דאַכט זיך, סערדצע, דינע נערוון שוואַך,

און דערפאר, זיי מוחל, רעדסטו מיר ניט צו דער זאך,
הוריות, חלומות זיך דיר ווייזן.
וואָלסט געהאַט דו נערוון אָט ווי איד, פון אנזן —
„ניטע, ניטע! אוי, וואָס רעדסטו?“
מיט די כוחות מיט די לעצטע
האַקט זי איבער די פאַרשמאַכטע,
„זיבן וואָכן איד געבליט, מיר דעם טויט געבראַכט די אַכטע,
אַבער ניט מסופן, ניט מסופן!
איידער אייביק טרוקן
און נישט וויסן קיינמאַל
ניט פון טוי און ניט פון הייסע בליקן —
שטאַרבן און כאַטש איין מאָל
מיט אַ טראָפן טוי זיך קוויקן!“

דאָס שוועבעלע

טשיק —

אַנגעצונדן זיך אַ שוועבעלע, צעפלאַקערט, און מיט גליק,
מיט אַ ברען אַ קוש געטון דעם ליכט.

(פלוצים, פלוצים איז געשען דאָס, אומגעריכט).

ווערט דאָס ליכט-נשמהלע, דער קנויט,

לעבעדיק פון טויט —

זעט: צוויי העלע פלאַמען

גיסן אין איין רגע זיך צוזאַמען!

נאָר דאָס אמת גרויסע גליק,

וואָס איז דאָס? אַ בליק.

באַלד

פאַלט

אונדזער שוועבעלע צו דר'ערד,

אויסגעלאַשן און פאַרצערט

און פאַרקוילט.

— נו, דו היצקאָפּ, וואָס געפועלט

מיט דיין ברען און מיט דיין פלאַם?

(זאָגט אויף דר'ערד צו אים דאָס מיסט)

נאָר צעפלאַקערט זיך אומזיסט!

איצט מסתם

דיך מיט פיס דאָ וועט מען טרעטן

און מיט אונדז אינדרויסן בעטן!

— ניין, אביונים!

(זאָגט דאָס שוועבעלע) אַ סוף אַזוינעם

און צו אַינך ניט גלייך!

איך בין רייך

אומגעהייער —

איך אַ רגע האָב געגעבן און גענומען פניער!

פעסלעך

וויין מאַכט ריידעוודיק אפילו טויטע געסלעך,
נו, פאַרוואָס-זשע זאָל ניט גיבן לשון ער די פעסלעך?
האַבן זיך אין ווינקעלער די פעסלעך צערעדט:
איינס, אַ מזיקל, אַ ספּריט, מע רופט עס „שפּוך-חמתך“,
שפעט,
אויפן צימבל נעמט דעם „וצדקתך“ —
ס'איז אַ פעסלע מיט גוטן, פרומען וויין,
נאַרט זיך שטיל צו דיר אַרײַן,
גלאַט, מחיה זיס,
פלוצים, וויי, ער וואָרפט זיך פון די פיס!
און אַן אַנדערס, אַ מה-יעשהניק — סע וויל נאָר וויסן,
צי פאַרקויפט מען קוואַס אויך אין קפּריסין;
ניט — פאַרוואָס-זשע יענער פאַס
רופט זיך אַן קפּריסער און איז אַנגעשמעקט מיט קוואַס?
דאָס אַ שאלה! און פאַרוואָס די זאַך ביז הינט ניט אויסגעפאַרשט?
„רויטער באַרשט!“
שרײַט באַליידיקט דער קפּריסער, „כ'הער, איך הער!
נאָר איך וויל מיט דיר ניט טענהן, איך — איך בין ניט אַבי ווער!“
נאָר נאָך מער
קאַכט דאָס פעסלע „לחיים“ —
פול איז דאָס מיט פּרישן וויין מיט נײַעם,
רעדט עס, שיט אויף וואָס די וועלט שטייט, על השם ועל משיחו!
אים געפעלט ניט קיינער, אים קיין זאַך ניט ניחא —
אַנדערש דאַרף עס זײַן אין קעלער! ס'איז ניט דאָס!..
נעבעך, עפעס וואָלט געוואָלט עס, נאָר סע ווייסט ניט וואָס.
„הערסטו?“ זאָגט רב וצדקתך צום קפּריסער,
„ווייסטו, וואָס איך וועל זיך בעטן, זיסער?
פרעג זײַן שכנדל, זײַ מוחל,
וואָס סע בורטשעט דאַרט אַזוי אין אים און רעדט,

גלינד אַרנין אין אים אַ דיבוק, גאַט באַהיט, אַ שד! "
 „ווייס איך, מעשה קונדס! אַ יונג פּוחל,
 זיך צעשפּילט די בלוטן — ערשט געקומען פּונעם קעלטער.
 וואָרט אַביסל, קומען וועט די עלטער,
 וועט ער ווערן שטיל, געלאָסן. אויך אַמאָל געווען קונדסים — איצט
 אויף די הייוון אַפּגעזעצט זיך און מע זיצט."
 „ניין, מע זיצט ניט, נאָר מע גייט!"
 פאַלט-אַרנין רב וצדקתך אין די רייד,
 „מ'גייט פון טאָג צו טאָג, אוי, ברידערלעך, אַלץ אויס!
 ס'ווערט אין האַרץ אַלץ לידיקער, סע נאָגט, סע נאָגט,
 פּלוצים, קוקסט זיך אום — סע טאָגט!
 לידיק ביז דער שפּענטע, און מע בעט פון קעלער דיך אַרויס!"
 „נו, וואָס זאָגט מען אויף דעם צער דעם גרויסן?"
 רעדט אַ פעסעלע מיט זוֹ'ירן ווינן ווי עסיק,
 „גלייבט מיר, אי דער קעלער, אי דער דרויסן —
 הפּל הבל, אַלץ איין מיאוסער עסק,
 קומסט אַהער און גייסט אַהינצו על-פי נויט!"
 „ע, פאַרקראַכן גאָר! גערעדט, גערעדט — אַרויף אויף טויט!"
 שלאָגט זיי איבער דאָ רב, „היום תאַמצנו"
 (ס'איז אַ פאַס מיט ווינן חריפות,
 פון די ווינען פון די שטאַרקע, פון די ריינע —
 רעדט ער וואַרעם, שטיל, מיט תקיפות
 און באַטעמט),
 „אַני'רע ווינען, ברידער, מיט קיין עסיק-חקירהלעך ניט סמט!
 סמט ניט, סמט ניט, מנינע פּריינד!
 מאַרגן גיין מיר אויס — געבענטשט דער הנינט!
 און אַ ברכה דעם, וואָס פאַרן טויט זיך זאָגט:
 ווען בניס האַרץ אַליין געקלעמט מיך און גענאָגט,
 איך מנין לעצטן טראַפּן ניט געקאַרגט,
 און געוואַרעמט און געקרעפּטיקט און געשטאַרקט!"

ווידוי

דו ביסט, ברודערל, אַ ווילער,
און דער וואָלף — אַ קוילער?
דאָס געביין פאַרשעלטסטו אים אוודאי?
ניטע!

הער נאָר, פאַרן וואַלד-צדיק רב בער שליט"א
זיך דער וואָלף מתוודה,
קלאַפט אין האַרצן מיט זיין לאַפע זיך על חטא,
כליפּעט נעבעד, קרעכצט און רעדט:
„גלייבט מיר, רבי, ווי אַ וואָלף איך בין,
טו איך אַ באַטראַכט זיך — ניסים, וואָס איך גיי ניט פונעם זין!
מיר דאָס לעבן, שווער איך אַיך, ניט ניחא!
אויך אַ לעבן: פחד, בלוט, רציחה!
און דערצו — האַלב הונגער איך, האַלב פאַסט איך!
איך בין זיכער, ווען מיין האַרץ זאָל וויסן יענער פאַסטעד,
וואָס פון מויל מיר אויסגעריסן היינט צוויי פיסלעך מיט אַן אוי'רל,
וואָלט מיט מיר איניינעם ער באַוויינט מיין גורל!
זאָגט מיר, רבי — איר זענט בקי הן אין נגלה הן אין נסתר —
זאָגט, פאַרוואָס אויף מיר אַ שטראַף, אַ צאַרן אַזאַ וויסטער,
ציען מיין חיונה פונעם טויט?
און וואָס מער איך לעב, מער רויט
זאָל די זינדיקע נשמה ווערן
פונעם בלוט פון כשרע בהמות,
וואָס איך מזיק, ממית —
פרעגט נאָך וואָס? דעם חומר צו גענערן!
איז דען ניט אַ גאָטס רחמנות אויף די שעפעלעך, די רינדער?
גלייבט מיר, זאָל איך זיין אַזוי אַ טאַטע מינע קינדער,
ווי ניט איין מאַל, אין דער סאַמע הייסער גליקלעכער מינוט,
דעמאָלט, ווען צווישן מינע ציין

פלאַטערט, צאַפלט זיך אַ שעפעלע, ווען פריש הייס בלוט
שפריצט, שפריצט, סע קנאַקט אַ ביינדל נאָך אַ ביין —
טוט אין האַרצן מיר אַ ריס
און אין גאַרגל זיך אַליין
איך געגיבן וואַלט אַ ביס !"
רעדט אַזוי דער וואַלף, ער קלאַגט זיך. און דער בער,
ער —
דס ואש,
זיצט און לעקט די סלינע: „אוי, אַ שטיקל פלייש !"

די שאלה

הייס דאָס אייוונדל, סע פלאַמט.
האַרציק זיס, באַטעמט
צו די קיילעטשלעך די שבתדיקע רעדט עס,
מיט אַ ליבער וואַרעמקייט זיי גלעט עס —
אזנגעבאַקן אים די קיילעטשלעך אין האַרץ.
ניין, וואָס מער גערעדט, אַלץ ווייניקער געזאַגט!
ווען אַ וואַרט נאָר איינס, אַ מעכטיקס, ער פאַרמאַגט,
איינס, אַ צאַפּלדיקס, אַ וויכס, אַ צאַרטס,
וואָס זאָל מיטאַמאָל אי טון אַ גלעט אַ זיסן, אי אַ ברען,
ווען —
נאָר אומזיסט! אומזיסט! פאַרפאַלן! צום באַדוירן
נאָך דאָס וואַרט עד היום ניט געבוירן —
ניין, ניטאָ נאָך און סע וועט ניט זיין!
„אוי, אַ ווייטיק איז מיר!“ מיט אַ רעש
לויפט די לאַפעטע אינמיטן גאָר אַרײַן,
„פון די קיילעטשלעך פון מײַנע שיר געוואָרן אַש!
קומט! אַנטלויפט, אַנטלויפט, פל-זמן איר קענט!
גיכער!“ שרײַט זי, „גיד! איר ווערט דאָך באַלד פאַרברענט!“
און די קיילעטשלעך אַרויסגעשלעפט זי אַלע,
גאָט צו דאַנקען. גומל בענטשט די חלה
און זי פילט זיך גליקלעך, אויפגעמונטערט, פריש,
און אַט וואַקסט זי אויס גאָר אויפן טיש
אוינוואַן און מע באַדעקט זי ווי אַ פלה.
וואָס-זשע קען דען זיין נאָך בעסער?
פּלוצים — אוי, געוואַלד, וואָס וויל דאָס מעסער?
וויי, סע שננדט אויף שטיקער! און אַ שאלה פיבערט
און זי בלנבט פאַרגליווערט:
גוט דאָס אייוועלע, די לאַפעטע נאָך בעסער,
און צום סוף גאָר — פונעם פלאַם צום מעסער?

דער לייב און דאָס מניזל

אין אַ נעץ אַ לייב אַרנינגעפאלן און ער
ליגט — אַ שטומער דונער,
אַ פאַרצווייפלטער,
אַ פאַרפלאַנטערטער, פאַררייפלטער
אין אַ כמאַרע אַ געפפלטער.

פאַר אַזאַ מין צער, מענטש, גלייכגילטיק ניט פאַרבנייג!
קומט די מויז און קוים נאָר נענטער צוגיין זיך דערלויבט —
„נעבעך!“ רעדט זי שוין, „איך וואַלט דאָס ניט געגלויבט!
מויז און לייב — אַבי מע לעבט נאָר, צרות ניט קיין דאגה!
וויי מיר, וויי!

דאָס דער לייב? דער לייב? אוי, האַזל, גיי,
רוף די קאַץ, וואָס נעכטן ערשט פאַרצוקט מניזן ברודער און מניזן
שוואַגער,

רוף זי, רוף, און זאָג איר:
קום און קוק: אַ לייב — די ערד געציטערט, וווּ געשטעלט אַ פוס ער,
איצטערט זע און נעם-אַראָפּ אַ מוסר!
וואָס-זשע זאָל אַ קאַץ שוין זאָגן, אַז אַ לייב אַזוי אומגליקלעך?
וואַלט געווען דאָס כאַטש אַ נעץ פון שטריקלעך,
מאָך איך באַלד פון איר שטיק-שטיקלעך!
אַבער אַניזן! וויי, אַ נעץ פון אַניזן!
דאָ אַ מויז אפילו קען קיין גבורה ניט באַווייזן!
עך, פאַראַן אוממיגלעכס אויך פאַר מניזן-ציינער!
וואָס-זשע טוט מען? זאָל איך וויסן מיר אַזוי פון שלעכטס!
מיט אַ זיפץ נאָר קען איך העלפן, מיט אַ קרעכץ!
אויך אַ זאָך דאָס, מיטגעפיל וואָס קומט דיר פון געטרינשאַפט
ריינער —

„בוררר !“ קניקלט זיך אַ דונער אַזן און אויס.
כאַפט די פיסלעך אויפן פלייצעלע די מויז,
טראַגט זיך אַפּ, ניט טויט ניט לעבעדיק, צוריק אין לאַך,
דאַרט געבליבן ליגן קראַנק אַ גאַנצע וואַך —
ניט פאַר אַינך געזאַגט, געכאַפט זי אין דער לינקער זייט אַ שטאַך —
און פאַרזאַגט קינדס-קינדער און געשווירן:
„וואַס ניט מיט אַ לייב זיך טרעפן, זאַל קיין מויז אים ניט באַדוירן !“

דאָס היטל צוקער

אלה תולדות נח :
נח — גלאַטער הינטן, שפיצעכיקער מוח,
העפלעך זיסער, פינקטלעך קאַלטער,
זיבן יאָר געווען בוכהאַלטער,
נאַכדעם טוט אַ קוק ער,
ערשט — ער איז אַ היטל צוקער !
היטל צוקער ? קען מען דאָך אויף שטיקלעך אים צעבראַקן,
אין די צוקער-פּושקעס אים דערלאַנגען צו די טישן,
וואַרפן אין די הייסע גלעזער און מיט לעפעלעך אים מישן !
האַט זיך דווקא נח ניט דערשראַקן —
גלנץ ווי קיינמאַל גאַרנישט, שטייט זיך רויק, מוטיק,
און ווי וויסער שניי ער רעדט קאַלטבלוטיק :
„בראַקן וויל מען ? זאַל מען בראַקן !
איך שוין סניוויסיז אַ זקן,
כ'האַב דערשלעפט שוין, דאַנקען גאַט, ביז פּערציק,
און איך זאָג עס אָפּנהערציק :
שלעפן ווייטער וואַלט געהייסן, על-פי חשבון, אַ פאַרברעך,
גלנץ ווי עפעס פעלשן אין דער בוכהאַלטעריע,
צושטעלן צום קרעדיט זיך אַ נול — נו, זיי אַ פּריה !
וועסטו כאַפּן, ברודער, בעד !
און אַז צוקער בין איך,
איז פאַרגין איך —
זאַלן גוטע-פּרומע לייט פון מיר געניסן !
ביטערניש אַזוי פיל — זאַל זייר גלעזל טיי איך כאַטש פאַרזיסן !
מנן נשמה איך אַרײַנגעטון אין וואַס ? אין צאַלן טרוקענע !
זאַל מען האַקן מיך אויף שטיקלעך,
כאַטש די ווייטיק אַ מסופּנע —
איך דערפילן וועל זיך גליקלעך

און צעגין זיך אין אַ וואַרעמער מתיקות!
 עך, יסורימלעד-שלא-אהבה, קומט, אין אַנך דאָס גרעסטע גליק איז,
 וואָס סע קען זיך מיר נאָר מאַלן!
 קומט-זשע, טוט מיך אויס שוין פון די צאָלן!
 גיסט מיט אַלע מיך צונויף! ניטאָ קיין נח, שמעון, ראובן!
 איינס פאַראַן — געזאַנג פון כּרובּן!
 אַט אַזוי-אַ די יסורים ער אויף זיך געבעטן.
 און אויף צרות, דאָס טאַג-טעגלעך זעט'ן,
 קומט ניט אויס צו וואַרטן ווי אויף גליק אויף שפּעטן;
 דאָס געבעט געהאַלטן נאָך אינמיטן —
 שוין אויף שטיקלעך אים מע האָט געשניטן.
 „עסט מַזן לַיב און טרינקט מַזן בלוט!“ געמורמלט ער אין
 זיסע ליידן

און איז אויסגעגאַנגען ווי אַ ליכט אין בריענדיקע פריידן.
 נאָר אַז ער געקומען שוין אין זַנן גן-עדן
 און דערגאַנגען ביז אין תּוֹך אַרַיִן אין די געדערים
 פון חברים,
 ערשט — פאַר וועמען ער געליטן? ? פאַר חזירים!

דאָס מעסער און די זיבן פלאַמען

הערט, דאָס מעסער, אונדזער חרף, באַקט שוין
תורת-לאַקשן,

שניידט ווי אַ בר סמכא, ווי דער לעצטער פוסק:
„וואָס איז לעבן, קלערט איר זיך, אַ בלאַט גמרא?
יעדער לויט זיין שכל און השגה אין אים עוסק,
ווער סע ווייזט-אַרויס בקיאות, ווער אַ שאַרפע סברה?
מאַכט זיך, קינדערלעך, ניט חוזק —
לעבן איז אַ בלעטל לאַקשן, וואָס מע באַקט,
בראַק נאָך באַק, באַק נאָך באַק,
ביז מע זאַגט:

בראַק — אַ גוטן טאַג!

און מע גייט שוין אין דער יוד
און פון דאָרטן גלייך אין בויך,
אין דעם הייסן קעסלקאָך,
וואָס ער מאַנט אַלץ נאָך און נאָך,
נעם כאַטש גיב אים אַלע ווייטיקן און צרות!“
„וואָס-זשע טויג דער גאַנצער עסק?“
„אויף פפרות!

דאָס פאַרשטייט אַ קינד אפילו — ס'איז דאָך אלף-בית'יק!“
„ווער-זשע האַלט אייך אָפּ, רב מעסער?

איידער תורת-לאַקשן באַקן, באַקט מען זיך שוין בעסער!“
„וואָס? צעבראַקן זיך אַליין? דאָס קען דאָך ניט די שאַרפסטע
שווערד!“

„מיר די חכמה שוין געהערט!
אַז מע קען זיך ניט צעברעקלען, שטעקט מען אייך זיך טיף אין דר'ערד,
ווען דאָס לעבן האַט פאַר דיר שוין ניט קיין ווערט!
לעבסטו — פלאַקער, ביז דיין אייגן פניער דיך פאַרצערט!“
אַט אַזוי אין העלע גראַמען
קנאַקן זיבן לעבעדיקע פלאַמען,
שפרינגענדיק אין פנים אים — אַ רוח אין זייער מאַמען!

דער רויטער מאָן

טאָג ווי נאַכט געפֿייערט און געברענט דער רויטער מאָן :
„אַז דער גאַרטן גאַלע שקר און סע גייט ניט קיינעם אָן!
קוקט נאָר אָן דעם צדיק מיטן בערדעלע, דעם פּאַפּוּשוי —
וויי און אוי !

אַינגעהילט אין גרינעם טליתל, שטייט אַ לאַנגע שמונה-עשרה,
זיפצט און שאַקלט זיך, בעט אויף ציטן בעס'רע,
פרום,

און אַז קיינער זעט ניט, אַז מע שלאַפט אַרום —
קוצעניר-

מוצעניו

מיט דער געלער סאַניטשקע ! (די זונבלום, הייסט עס).
און די קינלעכדיקע דיניע דאַרט וואָס טראַכט זיך ?
דאַכט זיך,

ווי אַ טיקווע נאַריש, האַ ? אַ נעבעכל, וואָס ווייסט עס ?
זאַלט איר זען, נו, ווי צו שמד-שטיק האַט עס שכל
און בגנבה צום אַרבּוּזיקל אַ חנדעלע, אַ שמייכל !
מילא, וועמען אַרט עס ? גלאַט אַזוי, טשיקאַווע !
אַבער וואָס חטאים גאַר אויף יענעם זוכט זי

און סע ברענט זי און באַקומט די געלע זוכט זי :

„סטײַטש, דער רויטער מאָן אַ רשע, אַ בעל-תּאוּוה !“
און די אוּגערקע אפילו ?

כלומרשט זיך אַ ווילינקע, אַ שטילע,

גריין, קיין פּיצל יצר-הרע —

פּירט זי סודות דורך די נעכט מיט דער מכשפה,

מיט דער אַלטער פּאַמעדאַרע !

אוי, ניט גלאַטיק — וווּ אַ סוד, איז טריפה !”

נאָר נאָך מער פּאַרדריסט אים אויף די הויכע ביימער :
נאָר מע שושקעט זיך, שטיל, שטילער און געהיימער,

און אַ משאַמתן פירט מען מיט די פייגעלעך פון דרויסן —
גאַט ווייסט וואָס זיי זענען אויסן!
שלעכט! ער מוז אַוועק, אַוועק פונדאַנען!
ווי אַזוי־זשע? אַז מע וויל, מניעות ניט פאַראַנען!
וואָס־זשע, זענען דען די זומער־פייגעלעך
ניט געווען אַמאָל קיין מאַרגעריטקעס, רחלס־אייגעלעך,
און זיך אויסגעריסן פרייע, פריי?
זאָל ער נאָך צעוואַקסן זיך, נאָר קומען צו די פוחות,
דעמאָלט, דעמאָלט — איינס, צוויי, דריי,
און ער פליט אַהין, אַהין וווּ ריין און הויך איז,
צו די הימלרויזן, צו די שטערן!
ווער וועט אים פאַרהאַלטן? וועמען וועט ער הערן?
גאַט, נאָר אויסוואַקסן שוין גיכער! וואַקסן! וואַקסן!...
דרייען, דרייען רעדער זיך אַרום די אַלטע אַקסן,
שפינט די צייט זיך טעג און נעכט פון גראַע פלאַקסן,
ביז לסוף אַ ליכטיקן פרימאַרגן אויסגעקרייט דער האַן —
מזל־ברכה! אויסגעוואַקסן אונדזער מאַן!
אויסגעוואַקסן — אָבער קוקט, זייט מוחל, און דערקענט:
וווּ די בלום? די פניערדיקע פאַרבן?
פאַרבן, וואָס די אויגן אונדז געברענט?
וווּ איז פליגל, וווּ? אַ קעפעלע, אַ שאַרבן,
פול מיט שוואַרצע מאַנדעלעך פיצפיעלעך —
פון אַמאָליקע חלומות דאָס די שפיצעלעך.

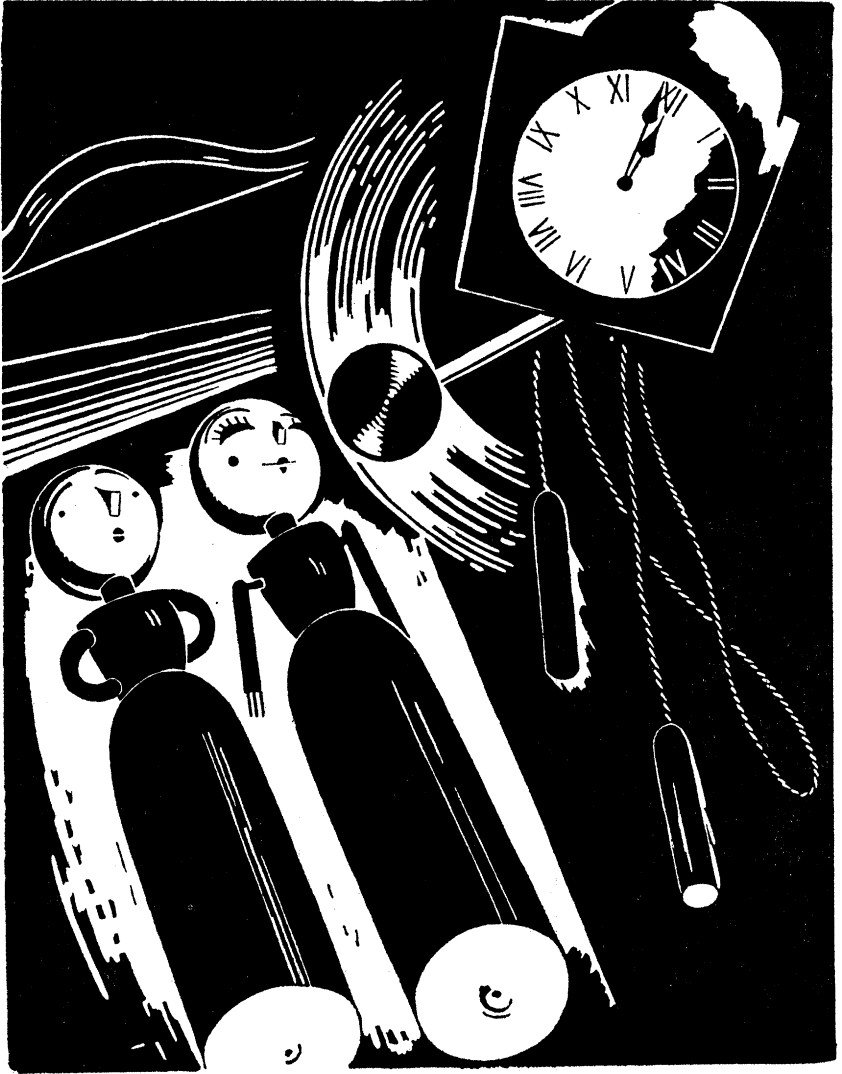
*

און געהערט אַ קול איך, געזאַגט דאָס אַזוי מיר:
„נעם אַ מאַנקעפל און גיי צו מנינע טרוימער,
און זאָלסט זאָגן זיי: „אַזוי זאָגט אַדוני מיר:
איך האָב אייך געשיקט אַ מאַן —
מנינע טרוימער, קוקט אייך אָן!“

די טעקעלעך

ליגן טעקעלעך צוויי אויף איין געלעגערל
און זיי פלאַפלען, ווי דער שטייגער,
אַז מע ליגט אויף איין געלעגער.
פלוצים זיי צערעדט זיך וועגן זייגערל,
וואָס געליגן אויפן טישל לעבן בעטל.
„הערסטו?“ זאָגט דאָס טעקל עטל־נעטל,
„וואָס, וואָס — עיקר פאַרט דאָס טשיפערבלעטל!“
„נו, פאַרשטייט זיך!“ ענטפערט איר דאָס טעקל
קיש־איר־בעקל,
„קלאָר — ניטאָ קיין טשיפערבלעטעלע, ניטאָ אויף וואָס צו קוקן!
נישט צו מאַכן! מעג דאָס הערצל קלאַפן דאָרט מסופן,
קיינער מאַכט דערפון קיין וועזן!“
„זיכער?“ „זיכער!“
„נעבעך! און וואָס זאָגן וועגן דעם די ביכער?
דו האָסט ביכעלעך געלעזן?“
„פע! לאַנגווייליק! אויפן ערשטן בלעטעלע אַ קוק
און גענוג!
קומט צונוץ אַמאָל זיך אַנצורופן קלוג:
פאַוסט, געטע, שילער, שמ״ר,
דאָן קיכאַט, בר־כוכבא, אמנון, תמר —“
„אוי, דו ווייסט דאָך, שוועסטערל, אַ ים! פונוואַנען?“
„כ׳בין אַמאָל בנין ביכער־שאַפקעלע געשטאַנען.
אַבער יאָ, אינדעסן —
וואָס געוואַלט איך זאָגן און איך האָב פאַרגעסן?
ערשט געליגן אויף דער צונג מיר גראַדע —“
„וועגן טשיפערבלעטעלע אוודאי?“
„יאָ, נו! טשיפערבלעטעלע, פאַרשטייט זיך, איז דער עיקרשט,
נאָר צום טשיפערבלעטל מוז מען האָבן גליק ערשט —“

מזל, שוועסטער, מזל! שטייגער:
 מעגסט מיר גלייבן, איך אליין געקענט אַ זייגער —
 גאלד, דאָס טשיפערבלעטעלע — אַ פאַרגעניגן!
 און סע גייט ניט, און מע לאַזט עס ליגן!
 און פאַרוואָס? ניטאָ קיין גליק!"
 „טאַק, טאַק, טאַק! טיק, טיק!"
 טאַקעוועט דאָס זייגערל איר צו,
 „איז ניטאָ קיין מזל, העלפט ניט גאַרניט, וואָס ניט טו!
 מיך פרעג, שוועסטער, מיך!
 גיי פאַוואַליע איד,
 זאָגן זיי, איך קריד;
 נעם איד האַסטיק זיך באַוועגן,
 שרײַען זיי: „סע גייט אויף אים אַ רעגן!
 מעגסט אונטער אַ שטיין אים לייגן!"
 און געדרייט מיר די געדערמלעך אַהין, אַהער.
 שווערלעך, קינד, אָן מזל, שווער!
 יאָ, ווהין דו זאָלסט ניט בייגן זיך און נייגן —
 האַסטו מזל, לויב זײַן ליבן נאַמען, דאַנק!"
 „דאַנק, דאַנק, דאַנק!" אַרויס דער וואַנטזייגער מיט פולן קלאַנג,
 „איידער זיך אויף ביטער מזל צו באַקלאַגן,
 היט דײַן שעה און ווייס דײַן רגע, ריכטיק זי צו שלאַגן!"

Kolusz

שטיוול

מאַטעס טרעגער

רוט די ביינער אויס אויף זיין געלעגער.

לעבן בעט

שטייען זיך די שטיוול זינע און מע רעדט:

— שרעקלעך, שרעקלעך!

אפשר וואָלטן ביידע מיר אויף זיך דעם טויט געבעטן?

אויך אַ לעבן, בלאַטע קנעטן!

— עט, סע פעלט דיר, ברודער, אַ פאַר פלעקלעך,

צי גאַר אַן אַבצאַס פאַרלוירן, ווייס איך?

שוטה, שוטה, ס'גייט דאָך עפעס פסח!

— נו, איז וואָס? — וועט ווערן טרוקן

און רב מאַטעס אונדז געטרענ

מיט דער באַרשט אַפּגלאַנצן, וועמיר ווערן נע,

שפיגעלעך — אַ חיות זיין צו קוקן!

— טאַקע?

— טאַקע, טאַקע! ס'האַט אַ זשאַבקעלע געטון אַ קוואַקע,

ס'איז אַ גוטער סימן! האַפּנונג, ברודער, האַף —

טיף די בלאַטע, נאָר סע גייט, סע קומט אויף איר אַ סוף!

— זאַלסט גאַר אויף קיין שלעכטן אַרט ניט טרעטן!

ווייסט,

האַסט דאָך, ברודער, מיך געטרייסט! —

און פון דעמאָלט, קנעטנדיק די בלאַטע, נאָר געבעטן:

„פסח — אוי, סע זאַל שוין קומען פסח!

ווען איך קען די צניט מיט בניטשן טרעבן, הייס איך!“

און די צניט געקראַכן זיך, געקראַכן,

נאָך אַ וואָך און נאָך צוויי וואָכן —

פון דער אַרבעט קומט ער, מאַטעס,

וואַרפט אַראָפּ די אַלטע שמאַטעס:

„שרה-גיטל“, זאָגט ער, „נעם דאָס פעקל, אַ מתנה טראָג צום
גלח עס!“

אַפגעוואַשן, אַפגעפרישט זיך, און אַרײַן אין בגדי־מלכות —
קוקט אויף אים און ניט דערקענט אים שרה-גיטל:
מאַטעס אַ באַלבאָס אַ יוסטער,
אויפן קאַפּ אַ זינדן היטל,
די קאַפּאַטע שפּאַגלננז, די שיד נאָר וואָס פון שוסטער
(פאַר צוויי קאַרבן מיט אַ האַלבן
צוגעזאַגט, געמאַכט אויף יום־טוב זיי רב ראובל).
און די שטיוול?
ניט פאַר זיי די יום־טוב־בשורה זינגען שוואַלבן:
זיי געפאַלן מטה־מטה —
אַפגערוקט פאַרשעמטע, וואַרטן אויף אַ נײַער בלאַטע.

*

ווי מיר ווילן, ליינען מיר דאָס בריוול.
ווילן מיר, באַדוירן מיר אַפילו שטיוול;
ווילמיר, זאָגן מיר: אַ מצווה! אַלטע לעדער
פראַוון וויל דעם סדר?
אַבער ווי געשריגן! ס'טרעפט דאָך אויך מיט מענטשן אַפט:
יום־טוב קומט, נאָר ניט פאַר יענע, וואָס אויף אים געהאַפט!

בינאכט

אַרעמקייט קיין זינד, חלילה, ניט —
אַ באַוויזן: מע שעמט זיך דאָך דערמיט.
(נו, ווער שעמט זיך היינט מיט זינד?
סיידן נאָר אַ קינד).
איז דאָס טאַקע ניט קיין זינד, נאָר שמייסן
שמייסט די וועלט דערפאַר,
ווי דעם קנעכט סע שמייסט אַמאָל דער האַר,
גלאַט אַזוי, פאַר ווילטאַג, אויף צו פלייסן.
קומט-אַרויס אַ האַרבסט-נאַכט, אַרעם, וויסט און בלינד,
שמייסט זי מיט אַ לאַנגער פּנפּנדיקער בנטש דער ווינט.
וויינט די נאַכט און פון די טיפע אויגן-לעכער
גיסט זי טיכן פינצטערע אויף דעכער
פון פאַרשלאַפענע, פאַרהאַקטע שטיבער,
וואָס זיי כראָפען אין דער וועלט אַריין מיט נעזער-קוימענעס.
אַלץ פאַרטויעט. נאָר ביים האַלץ-העקער רב קלונימוס
קלינגט דאָס אַלטע דעכל
מיט אַן אַפּגעריסן בלעכל,
ווי אַ קראַנקער מיט די ציין אין פיבער
(שוין אַזוי פיל און אַזוי פיל,
אַז דאָס הייזל, ניט פאַר אַינך געזאַגט, אַ שטיקל חולה-נופל).
און אַקעגנאיבער
אין אַ וויסט געביל פאַרגייט זיך יאַמערלעך אַ הונט —
פאַרן קראַנקן הייזל בעט ער דאָס, פאַר זיין געזונט.
נאָר ווער גלייבט עס דען אַ הונט און הערן דען ווער וויל אים,
ווען אפילו פאַר אַ קראַנקן זאַגט ער תהלים?
בילט ער, בילט ער, ביז רב קלונימוס באַוויזט זיך מיטן שטעקן:

„פּלב איינער“, שרייט ער, „ניט געפונען וועמען שוין צו וועקן?
ווער באַגראָבן!

מאַרש! מע דאַרף דײַך דאָ ניט האָבן!“
טראָגט זיך אָפּ דער הונט, פאַרשטעקט זיך אין אַ לאַך
און ער זאָגט: „אין תּוֹך,
וואָס מיר קלונימוס און וואָס איז מיר זַנן חולה?
גלאַט אַזוי צו בילן אויך אַן אַרבעט זייר אַ ווילע“.

פאַרוואָס די ערד דרייט זיך

זיבן יאָר אין טינד אין הייליקן, אין גאַנג,
זיך געטובלט יאָ-כּוּן-טשאַנג.
קעגן דער לבנה-שנין, אין נעכט געהייליקטע, פאַרטראַכטע,
זיבן יאָר גערייניקט זיך, דאָס אַכטע
ווידער זיך געטובלט, גלאַט אַזוי — וואָס שאַט עס ?
איז אַ צאָפּ אים אויסגעוואַקסן ביז די פּיאַטעס ;
ניט אַ פשוטער — אַ גילדענער, אַ זעלטענער אין כינע,
אין דער גרויסער צעפּ-מדינה.
און אַ צאָפּ אַזאַ זאַל הינטן הענגען, אויפן רוקן ?
יעדער, נאָר ניט יאָ-כּוּן-טשאַנג זאַל אויף אים קוקן ?
און וואָס טוט מען גאָר, אַז עמעץ ווער
נעמט און גנבעט שטיל זיך אונטער מיט אַ שער ?
אַלדינגס קען זיך טרעפן, יאָ ! מיט וואָס איז ער באַוואַרנט ?
ניין, דעם צאָפּ מוז טראַגן ער פון פאַרנט, יאָ, פון פאַרנט !
טוט ער זיך אַ קערעווע, אַ דריי,
איינס און צוויי —

שטיי !

וואָס געשען ?

גאַרניט, אַלץ דער צאָפּ נאָך וווּ געווען !
טוט ער ווידער זיך אַ דריי, אַ קער,
איינס אַהין און צוויי אַהער —
אַלץ דאָס אייגענע ! איז דרייט ער זיך נאָך מער,
האַסטיקער, אַ שווינדלראַד —
ניין, סע העלפט ניט, בראַמאַ וויזט ניט זיין גענאָד !
און אַזוי שוין לאַנג
דרייען דרייט זיך יאָ-כּוּן-טשאַנג,
און מיט אים די גאַנצע שטאַט,
דער בית-עולם און דער טעמפל און דאָס באַד,

מיט דער שטאַט די גרויסע וואַנט,
וואָס אַרום דעם גאַנצן לאַנד,
מיט דער וואַנט די גאַנצע ערד —
ווי אין מיל דאָס בלינדע פּערד.
זיך דער וועלט שוין לאַנג פּאַרדרייט דער קאַפּ —
און פון הינטן אַלץ דער צאַפּ!

דאָס ווינטעלע

לויפט אַ ווינטעלע,
יאָגט זיך נאָך אַ שטערנדל, אַ פינטעלע.
טאָגט.
קומט אַ סומנעקייט און נאָגט,
און דאָס ווינטעלע סע קלאָגט.
פינטעלע מיט ווינטעלע סע רייצט זיך —
פינטעלע סע דרייט זיך,
דרייט זיך אַרום ווינטעלע,
ווינטעלע אַ הינטעלע
דרייט זיך אַרום פינטעלע.
עד, אַ שווערער יאָגד!
ווינטעלע סע פינפט, סע קנאָקט —
אייוו! ווינטעלע דאָס פינטעלע געפאָקט!
אַפגעשטעלט דער לויף,
נעמט זיך ווינטעלע צונויף,
זעצט זיך אַפּרוין אויף אַ בערגל,
און אַזוי זיך גרינגלעך על-פי הרגל
דרייט עס מיט די פליגל פון אַ מיל
און סע מאַכט זיך מיטן פינטעלע אַ שפּיל —
וואַרפט אַהין עס, וואַרפט אַהער,
פרוּוט צו טרעפן אין אַ ציל.
ווער-זשע שאַרכט דאָרט צווישן גראַזן? הער:
קנּקלענדיק זיך, פינקלענדיק, אַ גילדן רינגעלע!
שניט-אַרויס פון אים אַ פּלאַמיק צינגעלע,
זאָגט עס שטיל: „געבענטשט דנין יאָגד!
האַב ניט קיין פאַריבל, וואָס געוואָגט
איך צו שטערן
אויף אַ ווייזל דנין שפּיל מיט מיל און שטערן —

איך וויל פרעגן נאָר, צי ביסט אַ בעלן דו אויף זיבן קענדלעך
פניערדיקע רענדלעך?"
„זעלבסטפאַרשטענדלעך!"
„לערן-זשע מיך כאַפן דעם, נאָך וועמען איך זיך יאָג
זיבן יאָר שוין מיט אַ טאָג!"
„ווער-זשע איז דאָס? זאָג!"
„איך!"
„כאַפן זיך?
הערסטו,
דאָס איז דאָך דאָס שווערסטע!"
ענטפערט אים דאָס ווינטעלע
און סע נעמט זיך ווייטער שפילן מיטן פינטעלע.

דאָס אויגן-מענטשעלע

יעדער טראָגט ביי זיך אין אויג אַ מענטשעלע אַ פיצעלע —
טראָגט אַזוינס, פאַרשטייט זיך, אויך דאָס שוחטל רב איציעלע.
איינמאָל פאַרן שלאָפן זאָגט רב איציעלע „המפיל“,
טוט אַ צאָפּל

זיין שוואַרצאָפּל —

נעמט דאָס וואַסער אין דער דייזשע קאַכן, זידן, שוימען,
און דאָס מענטשעלע אַ פלי-אַרויס זיך דורכן קוימען.
שאַ, די נאַכט וויינט? ניין, אַ ווינטעלע שטיל ברומט!
און דאָס מענטשעלע סע פליט זיך, פליט זיך, און סע קומט
צו אַ קלאַץ אַ גרויסן ביי אַן אַלטער יאַטקע,
ווי סע שלאָפּט דער אַלטער הונט, דער שוואַרצער בלעם,
שטעלט דאָס מענטשל אויפן קלאַץ זיך און זאָגט תהלים:

„למה רגשו" ביז „ננתקה“.

ווערט דאָס מענטשעלע אַ שפילקע-קעפּל,

פונעם קעפּל ווערט אַ קנעפּל,

פונעם קנעפּל גרינער עפּל,

גרינער עפּל ווערט אַן איי, דאָס איי

טוט אַ דריידל זיך, אַ דריי

און אַ שטעל זיך אויפן שפיץ,

טוט אַ בליץ

אַ פּאַספּאַריש בליצעלע,

שפּרינגט פון איי אַרויס רב איציעלע,

גרויס ווי פון אַ בוטל דאָס פאַרשטעקל,

אַבער, ווי מע זאָגט עס, בפּל-מפּל-פלעקל —

מיטן שטרעמעלע און מיט די שיד-און-זעקעלעך,

פּאָתלעך געקרייזלטע אין פּלעשעלעך און גלעקעלעך,

דאָס קאַפּאַטקעלע מיט שוואַרצעלעך-רויטע פּלעקעלעך,

הינטן קוקט-אַרויס אַ רויט פּאַטשיילעכל

ווי אַ צונג פון אַ געקוילעט לעמעלע,
און דאָס בערדעלע צעשויערט, וויסט ניט פון קיין קעמעלע.
מאַכט דאָס שוחטל די אייגלעך צו און זינגט אַ פריילעכל :
,,איי, איי, טאַטע פאַטערל ! אבינו מלכל !
מזן נשמהלע פון דיר אַ טיילעכל,
פון דיין פלאַם אַ פלעמעלע,
ציט דאָס פלעמעלע צום פלאַם
ווי דאָס טייכעלע צום ים —
העכער, צו דער שכינה, צו דער מטרוניתא !
איי, מחשבות, איי, איי, זיסע !
קדוש ! קדוש ! קדוש ! " און אַ שפרינגל און אַ שפרינגעלע,
און סע שלעפט פון הינטערקעשענע דאָס רויטע צינגעלע,
הענגט דערויף פון יענער זינט אַ גילדן רינגעלע,
שטעקט אין רינגעלע אַ פינגערל,
נאַכן פינגערל אַ הענטעלע, און נאַכן הענטעלע
יענטעלע —
לילית אין אַ פרעמדן מענטעלע
פונעם חזנס טעכטערל, אַ מיידעלע, אַ זינגערל.
יענטעלע אַ באַרוועסע,
און סע ציטערן די יונגע הערשעלעך, דאָס צווילינג-פאַר — וואָס איי ?
נעבעך נאַקעטע, אַ קרירה !
אירע
שוואַרצע צעפּ צעפּאַטלטע, צעווינטע !
אַ רחמנות ! גייט רב איציעלע מיט איר אַ טאַנץ —
לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה !
זאָל דער פסא און זיין ליבער נאַמען ווערן גאַנץ,
זאָלן זינגען באַרג און טאָל אים —
אהבה, אחדות, שלום !
איז דערפאַר
פּאַדאווי-זשע, איציע, זשאַר !
שטאַרקער, איציע ! עד, אַ ריקוד ! עד, אַ ריקוד !

און דאָס קול פון פשרע בהמהלעך מערוקעט
פונעם קלאַץ אַרויס, דער קלאַץ אַזש פוקעט :
„שכינה, אחדות, ליבע, שלום — וויל און גוט ;
נאַר פאַרוואָס-זשע טאַנצט עס גאַר אויף אונדזער בלוט ?”

נקמה

גייט אין וואָלד אַרנין אַ טאָטער
קאָקוסניס צו זוכן (זיי פאַרקויפט אין שטאָט ער).
גייט ער, גייט ער,
און אָט שטייט ער
פאַר אַ בוים. אָנגעשפיגעוועט ז'ער בוים מיט ניס —
אַבער, גאָט, ווי הויך ער איז!
און ניט צוגעגרייט, פאַרשטייט זיך, קיינער דאָרט קיין לייטער.
ווי ער טוט אַ קוק: אַהאַ —
אויפן בוים אָן אַפּל! זאָגט דער טאָטער: „זי געלויבט, אַללאַ!
אי די ניס באַקום איד, אי ניט אויפן בוים געקראַכן —
זיך די אַלטע ביינער ניט געבראַכן!“
וואָס-זשע טוט ער? צילט און טרעפט אין אַפּל ער אַ שטיין.
בייז דאָס אַפּל, שאַרפט די ציין,
בניסט אַ נוס אַפּ, וואַרפט אין טאָטער.
„וואַרט, דו ווערסט פון מיר שוין אַזוי גיך ניט פטור!“
זאָגט דער אַלטער
און די נוס באַהאַלט ער.
נאָך אַ שטיינדל — נאָך אַ ריס,
און סע פליען ניס אויף ניס.
קורץ, סע פלאַקערט אַ מלחמה:
טאָטער וואַרפט אין אַפּל שטיינדלעך און שלאָגט-אויס אָן אויג אים,
ס'אַפּל זיך אין טאָטער נוקם
(זיס איז די נקמה),
נוקם, נוקם, ביז —
ביז דער טאָטער טראַגט-אַהיים אַ פולן זאַק מיט ניס.

דער שפיגל און דער מלאך

קעגן שפיגל
שטייט אַ וויגל,
אין דעם וויגל שלאָפּט אַ קינד.
און דער מלאך מיט די רעגנבויגנדיקע פליגל
שטייט צוקאָפּנס און אַ חלום אים ער שפינט
פונעם האָניק-פּאָדעם, וואָס אים איבער מנילעכל גערונען,
ווען דאָס קינד נאָך אין גן-עדן אויף אַ טייטלבוים געזעסן
און אַ טייטל דאָרט געגעסן ;
אַט דעם פּאָדעם דעמלט אויסגעכאַפּט דער מלאך און אַנטרונען.
איצטערט שפינט ער פון אים גליק, איז גליקלעך מיטן קינד
איניינעם —

שמייכלענדיק גיט-איבער ער זיין חן אים.
זאָגט דער שפיגל : „שניסט : ביסט גליקלעך, ליבער מלאך ?
איך פאַרגין דיר, פונעם גאַנצן האַרצן דיר פאַרגין איך —
כאַטש אַליין איך ווינט פון מזל, ווינט אַ ווינטן מהלך.
איך אַ קינסטלער בין, פאַרשטייסטו מיד, אַ מאַלער בין איך —
וואָס איך זע, דאָס מאַל איך.
איצט דאָס קינד אין וויגל גיב איך איבער — זע, ווי ריכטיק !
און די פאַרבן — קוק, ווי העל, ווי ליכטיק !
גלייך ווי ניט קיין גלאַז — קרישטאַל איך !
און זאָל ווער אַ דאַנקל זאָגן מיר, אַ ישר-כּוחל !
שטאַרבן מוז אַ קינסטלער, ער זאָל מאַכן ערשט אַ רושם ?
נאָכן טויט מיר זאָגן שבחים ? אחרי מות קדושים ?
מוחל !”
„שפיגל, שפיגל, זאָל דיר ניט פאַרדריסן !”
זאָגט דער מלאך מיט אַ שמייכלע אַ זיסן,
„מאַלן מאַלסטו טאַקע ריכטיק און מיט אַלע כּללים,
אַבער דאָס נאָך ווייניק : קינסטלער ביסטו, ווייז דעם חלום !”

בענקשאפט

„פון די טיפענישן רוף איך, רוף צו דיר, מנין האַרץ!
איך בין קראַנק, און פינצטער איז מיר דאָ און שוואַרץ!
און איך קען דאָס ניט פאַרשטיין, איך האָב דאָס קיינמאָל ניט
פאַרשטאַנען,

וויאַזוי, פּונוואַנען
קומט צו מיר די אַנונג
וועגן דיר און וועגן דינן פאַרהאַנונג!
און איך ווייס, איך ווייס, איך האָב דאָך ניט די ווערט
בלויז דינן נאָמען צו דערמאַנען.
אַבער דו, אַ ליכטיק האַרץ, וואָס פילט, וואָס הערט
און פאַרנעמט דעם רוף פון מינדסטן ווערעמל און זיין באַגערל,
דו, דו וועסט ניט נעמען פאַר אומגוט, וואָס איך, אַ נישטיק טרערל
פון אַ קראַנקער ראַקאָווינע,
לעכץ, איך הינע
און גיי-אויס נאָך דיר, מנין האַרץ, מנין שכינה!“
אַט אַזוי געוויינט אין ים אַ פּערל.
און אַז מ'האַט זי פונעם ים אַרויסגעצויגן
און מיט נאָך אַ סך אַזעלעכע ווי זי,
דורכגענומענע פון בענקשאַפט-גלי,
אויפגעסיליעט אויף אַ זינדן שנירל,
און די מלכה פון דרני ימען, מירל,
(ז'האַט אַ שוואַרצן האַר-ים און צוויי ימען אויגן),
האַט זי אויפן אוצר פון פאַרלאַנגען,
אויפן מיידלהאַרץ אויף אירן אויפגעהאַנגען —
באַלד
זי ווי אירע שוועסטערלעך דערוואַרעמט זיך, צעשטראַלט
אינעם נחתי-ליכט שוין לאַנג געגאַרטן,
און איינינעם מיטן האַרץ גענומען אויף אַ האַרץ ערשט וואַרטן.

איבערן ים

איז די נאכט אַ גוטע שטילע מאַמע? מן-הסתם!
ווי אַ מאַמע איר בן-יחיד, נעמט די נאכט אַרום דעם ים.
און זי הערט זיך צו אים צו, און הערט זיך אינן, און הערט.
און דער ים, ער וואַקסט — דער ים האָט זיך פאַרמערט:
אַלע זיבן ימים מיטאַמאָל.
און די זיבן אויסגעטון פון צאָל.
וואָס דער ים? אַ רוער, ניט פאַרהאַרטעוועטער הימל?
ניין, אַ ציטעריקער דרימל,
דרימל פון אינ-סוף.
און דאָרט אויוון, העט אַרויף,
שוויים נאָך שווימל,
ציילנדיק אַ יעדן שוויים פאַמעלעך, מיט פּוונה:
אלף, בית, גימל —
שווימט זיך, שווימט זיך די לבנה.
זאָגט צו איר די נאכט
אויף אַ קול, וואָס ניט סע רעדט, נאָר טראַכט:
שאַ!
פרעגט זי די לבנה: האַ?
זאָגט צו איר די נאכט
אויף אַ קול, וואָס ניט סע רעדט, ניט טראַכט, נאָר דאַכט:
פתח-שין!
פרעגט זי די לבנה: וואָס? וווהין?
זאָגט צו איר די נאכט
אויף אַ קול, וואָס ניט סע רעדט, ניט טראַכט, ניט דאַכט, נאָר וואַכט:
ש-ש-ש!
ענטפערט די לבנה: העכער! הויך! איך הער דיך ניש'!
נעמט די נאכט מיט שטערן שפּינען:
העכער? העכער נאָך ווער קען דען שרינען?

דער רעגנבויגן

דער רעגנבויגן

ווייסט עס דער ניטגוטער!
פּרילינג אָנגעפּרינדעט זיך דער הימל אין אַ וואָלן פּוטער
און באַקומען ער אַ מראה פון אַן אַלטער באַבעצע.
האַט דער אַלטיטשקער די נאָז גענומען קאַפּען, קאַפּעט זי;
פון דער נאָז ניט שטייען-אַפּ די קאַלעמוטנע אויגן.
שמוציק-נאַסער אומעט
נעמט זיך דורך, כאַפּט-אַרומעט.
האַט די האַפּענונג, אַ פּרישער יונגער רעגנבויגן,
זיך צונויפגעקנוידערט, זיך צונויפגעצויגן,
אינגעדרייט זיך אין אַ פאַרביק בייגעלע,
זיך פאַרוואַנדלט אין אַ באַבעטשקע, אַ זומערפייגעלע,
און אַוועק אַוועק געפּלויגן
ערגעץ ווינט אונטערן שטעטל,
דאָרט אַוועקגעזעצט זיך אויף אַ בלעטל
פון אַ וויינענדיקער ווערבע
פאַר אַן אַלטער חורבה
און גענומען פּרעגן אַלטע קשיות:
„פּניערל, וואָס קנאַקסטו, אַז דנין סוף גאָר קויל און אַש איז?
אויף די פעלדער ניט צעבליט זיך נאָך די זאַנגען —
און בנינאַכט אין הימל לאַנג דער סערפּ שוין אויפגעאַנגען!
דרייט זיך ווי אַ קאַרוסעל אַרום דער זון אַן ערדל —
דרייט זיך אום אַ באַק און שאַקלט מיטן בערדל!
און אַ קאַלטער הימל הימלט,
הימלט זיך אין גרינעם טייכעלע און שימלט,
און אַן אַלטע באַבע שטריקט אַ זאַק און דרימלט —
פּרעג, נאַכוואָס?“
און די אַלטע באַבעצע דאָרט אויוון שניצט זיך אַלץ די נאָז,
מעלקט ווי פון אַ פּולער אייטער,

און די קאליע אויגן קיסנען אלץ און טרערן.
טראכט דאָס רעגנבויגנדל זיך ווינטער :
,,צו דער ערד אַנומלט זיך אַראָפּגעלאָזט אַ בלאָער שטערן
און געבליבן שטעקן אין דער בלאָטע מיאוסלעך,
ווי אַ כרושטש, וואָס איז געפאלן נאַזנדיק און צאַפלט מיט די פיסלעך,
און אַ גילגול קוואַקעט אין געמויזעכץ ווי אַ גרינע זשאַבע
און סע דאַכט זיך אויס אים, דאָס איז עולם-הבא.
נו, און איך ? נאַכוואָס דאָס נאַרן זיך ? אַט פּרעג זיך אין דער שטיל איך :
איך אַליין, וואָס טו איך דאָ ? וואָס דאַרף איך דאָ ? וואָס וויל איך ?
וואָס דער שכל ? סאַראַ זין ?"
אינדעם זע, אַ שטראַל אַ גילדענער אויף אים געפאלן דין,
ציטערדיק — וואָס איז ?
אין דער הימל-זשופעצע אַ ריס —
דאָס די זון באַוויון מיט איר שפּיז.
און ווי דורך אַ פּישוף אלץ : דער טאַטע הימל
און די מאַמע ערד, דאָס גרעזל און דאָס בלימל,
און דער גרינער פּלה-שלייער (ס'הייסט דער שימל,
וואָס פאַרציט דאָס פנים פונעם טינכל),
און דער כרושטש, וואָס ליגט אַרויף דאָס בניכל,
און ער ציטערט ווי אַ שטערן מיט די שטראַלעכלעך-שפיציפּיסלעך,
און די שפּרינגערקע, די קוואַקערקע, די זשאַבע,
אי די גוטע-פרומע שמאַכעדיקע באַבע,
אי די קלוגע שפּיסלעך,
וואָס זיי קושן זיך און ליובען זיך ווי טויבן מיט די דינע פּיסקלעך
און שפּיל-חנעוודיק מיט בליאַסקלעך-בליסקלעך
האַקלען זיי איר אייניקל אַ זאַק,
אי דאָס קאַמיש-תּמימותדיקע בערדל פונעם באַק,
אי דער פּלאַטער פון דער פּליג, דאָס זשומזשען פון דער בין —
אַלצדינג מיטאַמאַל באַקומען שוין אַ זין.

און דער זון אַקעגן אין זיין גאַנצער גרייס דער רעגנבויגן
אויפן שטערן פונעם הימל מלכותדיק זיך אויסגעצויגן.

✱

וואָס ? די וועלט חסר-דעה'ש ?

פינצטער ? גליטשיק ? יאוש

אין די ביינער עסט זיך אַיין ?

אַבער, חברה, אַז די זון וועט טון אַ שיין !

צו א שטיינבארג-ביבליאגראפיע¹

אַרײַנפיר

יעקב שטערנבערג שרייבט אין זײַן נאָכוואַרט צום באַנד „מעשאַלים“¹, טשערנאָוויץ, 1932: „נאָך דעם דאָזיקן בוך, וואָס נעמט אַרײַן קאַרגע הונדערט פּופּציק משלים, פאַרשיידענע לײַט זײער אינהאַלט, סטיל און שאַפּונגספּעריאָד, זענען אָנגעמערקט צום אַרדענען און אַרויסגעבן פּולע נײַן בענד שריפטן: משלים, מעשהלעך, טעאַטער־פּיעסעס פאַר גרויס און קליין, קינדער־לידער, פּעדאַגאָגישע־אַרבעטן, בריוו און געשפּרעכן“ (דאָרט, ז' 296).

אין זײַן בריוו צו דעם שטיינבאָרג־קאָמיטעט, וווּ ער דאַנקט פאַר דעם צוגעשיקטן בוך „מעשאַלים“¹, רופּט זיך אָפּ ה.נ. ביאַליק, מלאַ התפעלות, אויף „די געניאַלע משלים פון פאַרשטאַרבענעם פּרינטיט מינעם אליעזר שטיינבאָרג ז"ל“ — — „יעדער משל האָט זײַן באַזונדער חן, זײַן באַזונדער כּישוף. דאָס איז אַ גרויס מיסטערווערק, וואָס וועט באַשײנען אונדזער ליטעראַטור לדורי דורות“². ביאַליק האָט אין זײַן אויך צו דערמאַנען וועגן ליטעראַרישן עזבון: „איר זאָלט נישט רוען ביז עס וועט פאַרעפּנטלעכט ווערן יעדער פינטעלע פון שטיינ־באָרגס פּען־ירושׁה. עס טאָר נישט געמינערט ווערן קיין איין אות. אַלץ, ביזן לעצטן: די מעשהלעך זײנע, די קינדערישע לידעלעך, און אַפילו זײנע איבער־זעצונגען מוזן אַרויסקומען אין דער עפּנטלעכקייט. עס טאָר גאַרנישט פאַר־לירן גיין“³.

1. די דאָזיקע ייִדיש־ביבליאָגראַפיע איז גענומען פון אַ כוללדיקער שטיינבאָרג־ביבליאָגראַפיע מיט העברעיִשע, רומענישע און דײַטשע אַפּטיילונגען, וועלכע איז אַ חלק פון אַ דאָקטאָראַט־אַרבעט: „די מקורים און די אַריגינאַליטעט פון אליעזר שטיינבאָרגס חש"ל“, וואָס כּגרייט צו אין דעם העברעיִשן אוניווערסיטעט אין ירושלים, אונטער דער הדרכה פון פּראָפּ' דבּ סדן.

די ביבליאָגראַפיע ווערט דאָ פאַרעפּנטלעכט מיט דער הסכמה פון פּראָפּ' דבּ סדן און מיט דער דערלויבעניש פון דעם העברעיִשן אוניווערסיטעט אין ירושלים.

אַ סך זשורנאַלן און צײַטשריפטן, וווּ אליעזר שטיינבאָרג האָט זיך געדרוקט, זענען שוין נישט בנמצא. אַט דער דאָזיקער ערשטער ביבליאָגראַפישער פּרוווו פון שטיינבאָרגס שאַפּונג און פון דעם, וואָס ס'איז געשריבן געוואָרן איבער אים, איז דערפאַר ווייט פון שלימות.

2. „ליטעראַרישע בלעטער“, וואַרשע, נומ' 30, 1933 ז' 478.

3. דאָרט, ז' 478.

עד היום הזה, זעקס און דרײַסיק יאָר נאָך דער פטירה פון אליעזר שטיינר באַרג, זענען דערשינען פון אַט־די „ניין בענד שריפטן“ בלויז אַ באַנד „מינסעלעך“, טשערנאָוויץ 1936, די קינדער־פּיעסע „די גליקלעכע“, די גאַלדענע קייט, ת״א, נומ' 5, 1950, אַ צווייטער באַנד „משלים“ ת״א 1956, געציילטע איבערדיכטונגען פון ביאָליקס לידער ותו לאַ.

יעקב שטערנבערג האָט, אין זײַן נאַכוואַרט, וואָס איז אָנגעשריבן מיט יראַת־הכבוד און ליבשאַפט צו שטיינבאַרגן, אויסגערעכנט בלויז אין ברייטע שטריכן, נישט פּרעציזירנדיק בפרוטרוט דעם תוכן פון אַט די „ניין בענד שריפטן“. קיין אַנדערע מקורים זענען נישט געווען בנמצא במשך די אַלע יאָרן. צוליב פאַרשידענע טעמים, האָט די אַלמנה פונעם מחבר, רבקה שטיינבאַרג ע״ה, נישט באַוויזן מסדר צו זײַן און אויפצוצייכענען דעם ליטעראַרישן עזבון, וואָס זי האָט מיט אַ סך מסירת־נפש געראַטעוועט און אָפּגעהיט; קריק מיט עטלעכע טעג האָב איך ערשט באַקומען די מעגלעכקייט איבערצוקוקן דעם עזבון און צו פאַרצייכענען וואָס ס׳איז דאָרט בנמצא⁴.

ד״ר שלמה ביקל האָט מיר דערציילט, בעת אַ שמועס, וועגן שטיינבאַרגס געפילן צו ביאָליקן און וועגן זײַנע איבערזעצונגען פון אים: „שטיינבאַרג האָט ממש פאַרגעטערט ביאָליקן. ער האָט גאַנץ ביאָליק איבערגעזעצט אויף ייִדיש. עטלעכע איבערזעצונגען זענען געווען געדרוקט אין דעם זאַמלבוך, וואָס די קולטור־פּעדעראַציע אין טשערנאָוויץ האָט אַרויסגעגעבן אין יאָר 1921⁵. אליעזר שטיינבאַרג גופא, גיט עטלעכע פרטים, אין זײַנעם אַ בריוו צו ח. נ. ביאָליק, געשריבן פון טשערנאָוויץ, דעם 21טן יוני 1923, וועגן זײַנע איבער־זעצונגען: „אַ סך פון אײַערע שירים האָב איך שוין איבערגעזעצט: „שירי חורף“, „שירי קיץ“, „שירי עם“, „גמדי ליל“, „זהר“ און נאָך⁶.

אין דער ביבליאָגראַפיע ווערט געבראַכט הן פון די פאַרעפנטלעכטע איבער־זעצונגען, הן וואָס כ׳האָב געטראָפן אין עזבון, סך־הכל ניין איבערגעזעצטע לידער, צווישן וועלכע ס׳זענען נישט בנמצא, נישט „שירי קיץ“, נישט „גמדי ליל“ והוא הדין בנוגע דער, אין איכות און אין כמות, גרויסער פּאַעמע „זהר“. אליעזר שטיינבאַרג האָט, אין די יאָרן 1920—1925, געדרוקט פעליעטאַנען, אויף לאַקאַלע טעמעס, אין דער פּועלי־ציוניסטישער צייטונג „די פּרינציפּל“.

4. היות כ׳האָב געהאַט אַ צוגאַנג צום עזבון ווען די ביבליאָגראַפיע איז שוין געווען, בפּועל ממש, אונטערן דרוק, ווערן דאָ געבראַכט די נעמען פון די פאַרשידענע שאַפּונגען און די אונטערקעפלעך אַזוי ווי כ׳האָב זיי געטראָפן אָנגעשריבן פונעם מחבר גופא. דאָרט וווּ אַזאָ אונטערקעפלעך איז נישט פאַראַן, ווערט געבראַכט נאָר דער נאָמען פון דער זאַך, די אונטערקעפלעך ווערן געבראַכט אין קלאַמערן.

5. אליעזר פּרענקעל: „אַ רעקאָרדירטער שמועס מיט ד״ר שלמה ביקל אין תל־אביב“, „די גאַלדענע קייט“, ת״א, נומ' 54, 1966, ז' 90.

6. אַרכיוו „בית ביאָליק“, תל־אביב.

טשערנאָוויץ, אונטערן פסעוודאָנים „בן־אדם“; שטיינבאַרג שיקט ביאָליקן די צייטונג מיטן פעליעטאָן און שרייבט אים, אין דעם פריער דערמאָנטן בריוו: „דער זינדיקער „בן־אדם“, וואָס איז אונטער אים געחתמעט, דאָס בין איך.“

כמעט פיר צענדליק יאָר נאָך דער פטירה פון אליעזר שטיינבאַרג, געפינט זיך נאָך דער גרעסטער טייל, בכל אופן אין כמות, פון זיין יצירה אין כתב־ידן, אַ „טעראַ אינקאָגניטאַ“ אויף דער מאַפע פון דער ייִדישער ליטעראַטור; ס'איז פאַראַן אַ שטיינבאַרג שבנגלה און אַ שטיינבאַרג שבנסתר און דאָס איז מוסיף זיין אויסטערלישער יצירה די רעזאָנאַנץ פון אַ מין נישט פאַרענדיקטער סימפאָניע.

אשקלון, כסלו תשכ"ט

א.פ.

אליעזר שטיינבארגס געדרוקטע ביכער אין יודיש

1.	אלף-בית
(אילוסטרירט פון ארטור קאלניק, ר"ר
בין זייליקאוויטש, סאלאמאן לערנער)
טשערנאוויץ, 1921, ז"ו 148
2.	ווי אזוי די פייגעלעך האבן גע-
לערנט חומש
טשערנאוויץ, 1923, ז"ו 16
3.	דורך די ברילן
(צוועלף משלים מיט צוועלף האלצ-
שניטן פון ארטור קאלניק, גמרא-
פארמאט, די זייטלעך זענען נישט
נומערירט), טשערנאוויץ, 1928
4.	מעשאלים I
(מיט 14 האלצשניטן פון ארטור
5.	מייסעלעך
(מיט 109 צייכענונגען פון ארטור
קאלניק), טשערנאוויץ, 1936, ז"ו 304
6.	משלים II
(מיט א פירווארט פון ד"ר שלמה
ביקל און א פירווארט און באגלייט-
ווארט פון דניאל לייבל), ת"א, 1956,
ז"ו 210

ס'זענען דערשינען נייע אויפלאגעס פון :

7.	מעשאלים I
בוקארעשט, 1935, ז"ו 294
8.	ווי אזוי די פייגעלעך האבן גע-
לערנט חומש
(מיט א פירווארט פון אליעזר פרענ-
קעל), יאס, 1948, ז"ו 16
9.	משלים I
מיט א פירווארט פון יעקב באטא-
10.	מעשאלים
(אן אויסקלייב פון דעם ערשטן
באנד), בוקארעשט, 1956, ז"ו 258
11.	מייסעלעך
(מיט 109 צייכענונגען פון ארטור
קאלניק און א נאכווארט פון מאיר
ריספלער), בוקארעשט, 1958, ז"ו 288
12.	די בבא-מעשה
„די פרייהייט“, טשערנאוויץ, 19טן
פעברואר 1920
13.	יוסף מוקיר שבת
(1-טער, 2-טער, 3-טער, 4-טער,
5-טער כארילד אויס דער קינדער-
דראמע), דארט, 30.9.1920
14.	ש. אַנסקי
דארט, 10.3.1921
15.	ד"ר מאיר ראזנער
(געקראלאג), „קולטור“, טשערנאוויץ,
1921, ז"ו 90—91
16.	אונדזער געשיכטע
(צום 60 יעריקן יובילעאום פון שמעון
דובנאוו), „די פרייהייט“, טשערנאוויץ,
25.11.1923
17.	משיח איז געקומען
(צום אויפפירונג פונעם „מבול“ פון

29. א פלודער־מעשה
דארט, נומ' 2, 1931
30. ר' חנינא בן דוסא
(פאנטאסטישע קינדער־שפיל אין 2
אקטן), דארט, נומ' 7—8, 1931
31. וואלט איך געווען
דארט, נומ' 13, 1931
32. מיין שוועסטערל
דארט, נומ' 13, 1931
33. די ראבע קו
דארט, נומ' 13, 1931
34. א בריוו וועגן דער פארמאכטער
פרוגישול אין ווילנע
דארט, נומ' 16, 1931
35. ל"ג בעומר
דארט, נומ' 16, 1931
36. דער מאלער
דארט, נומ' 17—18, 1931
37. א באגריסונג צום 6טן יארגאנג
„ביימעלעך“
דארט, נומ' 1, 1932
38. די קלעזמער
דארט, נומ' 3, 1932
39. סאנדי
דארט, נומ' 3, 1932
40. די גליקלעכע
(קינדער־פיעסע אין דריי אקטן), „די
גאלדענע קייט“, ח"א, נומ' 5, 1950,
ז"ז 60—84
41. פון יחזקאל (נאך
טשערניכאָווסקי)
„די פרייהייט“, טשערנאָוויץ, 19.8.20
- בערגער, פרעמייערע בני די ווילנער),
דארט, 15.4.1924
18. האַץ, האַץ, האַץ
„גרינינקע ביימעלעך“, ווילנע, נומ'
1929, 20—21⁷
19. מיכל, מיכל! ווהין לויפטו ?
דארט, נומ' 1, 1929
20. משהלע־קוישעלע
דארט, נומ' 4—5, 1929
21. דאָס יינגעלע און דאָס הינטעלע
דארט, נומ' 4—5, 1929
22. אַ בריוו צו די ביימעלעך
דארט, נומ' 4—5, 1929
23. כ'האַב אַ חבר חייטשל
„אונדזער צייט“, קעשענעוו, 14.3.29
24. אַ ציג מיט אַ בער
„גרינינקע ביימעלעך“, ווילנע, נומ'
1930, 20
25. ר' מייער און ה' קארטאָפּל
דארט, נומ' 20, 1930
26. די שנעקעלעך
דארט, נומ' 20, 1930
27. די מיל
(אויסצוג פון 3טן אַקט „ווייסער
האַץ“), „דער חבר“, ווילנע, נומ' 9,
1930
28. דער פּוקס, דער האָן און
דער הונט
„גרינינקע ביימעלעך“, ווילנע, נומ'
1931, 1

7. אין די „גרינינקע ביימעלעך“ נומ' 4, 1932, ווערט געבראכט אַ ביבליאָגראַפישע רשימה: „אליעזר שטיינבאָרג אין די „גרינינקע ביימעלעך“ און „חבר“, ווו ס'איז אָנגעגעבן דער נאָמען פון דער געדוקטער זאך, דער נומער פון דער שריפט און די דאַטע, אָבער אַן די זייטלעך.

א. שטיינבארגס גערדוקטע איבערזעצונגען פון ח. נ. ביאליק

45. פון בר־כוכבאס געזאנגען
„די גאלדענע קייט“, ת״א. נומ' 2,
1949, ז״ז 82—83	42. פאלקסליד
„ידישער אלמאנאך פאר גרויס־רוי־
מעניע“, טשערנאָוויץ, 1923, ז' 1,
געבראַכט אויך אין „קהילת ליפקני“
ת״א, 1963, ז' 207
47. די טרער
דאַרט, נומ' 2, 1949, ז' 83	43. די בשורה
„די פּרױהײט“, טשערנאָוויץ, 28.4.23
48. נעם מיך אונטער דינע פליגל
קהילת ליפקני (ספר זכרון), ת״א,
1963, ז' 207	44. קאַיאָר
„די וואָך“, בוקאַרעשט, נומ' 11—12,
1934, ז' 4
49. ניט אין שטאַט און ניט
אין שטעטל
דאַרט, ז' 207	45. פּאַרנאַכט
„ליטעראַרישע בלעטער“, וואַרשע,
נומ' 13, 1934, ז' 196

כתב־ידן פונעם ליטעראַרישן עזבון*

57. כעלעם
(א פיעסע אין דרײַ אַקטן)	50. אברהם אבינו
(א דראַמאַטיזירטע לעגענדע אין
פיר אַקטן)
58. נײַ־כתרילעווקע
(א פיעסע)	51. די כישופמאַכערין
(א קינדער־פיעסע אין דרײַ אַקטן)
59. אברהמלע מלמד
(א פיעסע)	52. מאָטל פייסי דעם חזנס
(א פיעסע)
60. יוסף מוקיר שבת
(א דראַמאַטיזירטע לעגענדע אין פיר
אַקטן)	53. דער בערדיטשעווער רב
(פיר אַקטן)
61. מזל־טוב
(א פיעסע)	54. פורים־שפיל
(א קינדער־פיעסע)
62. פאַרצײכענונגען וועגן טעאַטער	55. דער ווייטער האָן
(א קינדער־פיעסע)
63. שולמית	56. ר' שלמה
(לויט פרצעס „די גאלדענע קייט“,
„בײַנאַכט אויפן אַלטן מאַרק“ און
אַנדערע קוועלן)
64. אַ פורים־געשיכטע	
65. ח. נ. ביאליק: ווינטער לידער	
66. דאָס פינגערל	
67. ווי אַזוי יעקב אבינו האָט
געבויט סוכות אין שכם	

8. אליעזר שטיינבארג האָט געשריבן אויך העברעיִש, אין עזבון זענען פאַראַן אויך העברעיִשע כתב־ידן; זיי קערן נישט צו אַט־דער ייִדיש־ביבליאָגראַפיע און ווערן געבראַכט אין דער כוללדיקער ביבליאָגראַפיע.

לידער וועגן אליעזר שטיינבארג

2. בוקארעשט, נומ. 11—12, 1934, ז' 1
- רויטמאן, אפרים**
71. אליעזר שטיינבארג — „ידישע קול-טור“, נ"י, נומ' 5, 1962, ז' 44
- רינצלער, אברהם**
72. אליעזר שטיינבארג — „ניוועלט“, ת"א, 1950, ז' 24
- שטערנבערג, יעקב**
73. אליעזר שטיינבארג — „שטאט אין פראפיל“, בוקארעשט, 1935, ז"ז 154—149

- כאראץ, מאיר**
68. וואָס וועט זײַן מיט יענעם האַלבן משל? — „ידישע קולטור“, נ"י, נומ' 5, 1962, ז' 44

- כאנגער, איציק**
69. דער שניידער-געזעלן נטע מאנגער זינגט וועגן דעם משלים-שרייבער אליעזר שטיינבארג — „ליד און באַלאַדע“, נ"י, 1952, ז"ז 475—477
- סאקציער, מאַטל**
70. זיך דערמאָנט מען — „די וואָך“,

ארטיקלען וועגן אליעזר שטיינבארג אין יידישע ביכער

- באַטשאַנסקי, יעקב**
74. אליעזר שטיינבארג — „פאַרטרעטן פון יידישע שרייבער“, וואַרשע, 1933, ז"ז 121—130
75. די יידישע ליטעראַטור אין בעסאַ-ראַביע און אליעזר שטיינבארג — „מאַמע יידיש“, בוענאַס-אירעס, 1949, ז"ז 118—134
- ביק, אברהם**
76. דער מדרש פון משל — „אידיע און געשטאַלט“, נ"י, 1963, ז"ז 94—102
- ביקל, ד"ר שלמה**
77. אליעזר שטיינבארג (נעקראָלאַג) — „איז זיך און אַרום זיך“, בוקאַ-רעשט, 1936, ז"ז 27—29
78. פראַג אליעזר שטיינבארג — דאַרט, ז"ז 30—40
79. וועגן משל — דאַרט, ז"ז 41—43
80. אליעזר שטיינבארג — „דעטאַלן און סך-הכלען“, נ"י, 1943, ז"ז 213—216
81. אליעזר שטיינבארג — „שרייבער פון מיין דור“, נ"י, 1958, ז"ז 45—52
82. אליעזר שטיינבארג אין טשערנאָ-
- וויץ — „רומעניע“ ב"א 1961, ז"ז 205—222
83. אליעזר שטיינבארגס משלים — דאַרט, ז"ז 223—234
84. די „חכמי טשערנאָוויץ“ — דאַרט, ז"ז 335—354
85. ביאָליק און שטיינבארג — „שריי-בער פון מיין דור“ (צווייטער באַנד), ת"א, 1966, ז"ז 452—455
- בעלקיס, שלמה**
86. דער גרויסער יידישער משלים-שרייבער — „פאַרטרעטן און פראַ-בלעמען“, וואַרשע, 1964, ז"ז 36—41
- גראַס־צימערמאַן, מ.**
87. אליעזר שטיינבארג — „אינטימער ווידעראַנאָד“, תל-אביב, 1964, ז"ז 270—273
- ראַפּאַפּאַרט, י.**
88. דער פּאָלקסטימלעכער דיכטער (אליעזר שטיינבארגס משלים) — „צווישן יאָ! און ניין!“, וואַרשע, 1937, ז"ז 83—93
- שוסטער, אהרן**
89. אליעזר שטיינבארג — „ליפקאַן פון אַמאַל“, מאַנטרעאַל, 1957, ז"ז 20—23

77. אליעזר שטיינבארג (נעקראָלאַג) — „איז זיך און אַרום זיך“, בוקאַ-רעשט, 1936, ז"ז 27—29
78. פראַג אליעזר שטיינבארג — דאַרט, ז"ז 30—40
79. וועגן משל — דאַרט, ז"ז 41—43
80. אליעזר שטיינבארג — „דעטאַלן און סך-הכלען“, נ"י, 1943, ז"ז 213—216
81. אליעזר שטיינבארג — „שרייבער פון מיין דור“, נ"י, 1958, ז"ז 45—52
82. אליעזר שטיינבארג אין טשערנאָ-

יודישע ביכער, ווו אליעזר שטיינבארג ווערט דערמאנט

<p>כדן, דב 92. די חכמה פון חכמות — תל-אביב, 1967, ז"ז 39, 117, 126, 152, 170, 185 ראבאי, א. 93. מ'ין לעבן — נ"י, 1947 (באנד ו), ז"ז 260—261</p>	<p>ביקל, ד"ר שלמה 90. „עטייען פון יידישן טרויער“ — נ"י, 1948, ז"ז 147, 153, 178, 198, 199, 224, 215 ניגער, ש. 91. מענדעלע מוכר ספרים — שיקאגא, 1936, ז' 260</p>
---	---

**אָרטיקלען וועגן אליעזר שטיינבארג אין יודישע זשורנאלן,
צייטונגען און זאַמליכער**

<p>ביאליק, ה. נ. 192. אַ בריוו צו דעם שטיינבארג-קאָמי- טעט — „ליטעראַרישע בלעטער“, וואַרשע, נומ' 30, 1933, ז' 478 ביקל, ד"ר אליעזר 103. וועגן אליעזר שטיינבארגס וועלט- באַנעס — „די וואָך“, בוקאַרעשט, נומ' 11—12, ז' 3; געבראַכט אויך אין „די צוקונפֿט“, נ"י, נומ' 3, 1967, ז"ז 107—113 104. דער משל וועגן פליפיש — „די וואַך“, בוקאַרעשט, נומ' 46—47, 1935, ז' 2 ביקל, ד"ר שלמה 105. די יידישע פּאַבל, „באַזונדערס אין רומעניע“, „ליטעראַרישע בלעטער“, וואַרשע, נומ' 44, 1929, ז"ז 936—937 106. די ווונדערבארע פּאַבל פון זיין לעבן — „ליטעראַרישע בלעטער“, וואַרשע, נומ' 21, 1932, ז"ז 929—930 107. דער כּישוף פון זיין פּערזענלעכ- קייט — „דער טאַג“, נ"י, 18.4.1942 108. בריוו פון אליעזר שטיינבארג — „אידישער קעמפּער“, נ"י, רה"ש תשט"ז, ז"ז 80—83 — המשך — דאַרט, 1955, ז"ז 6—8 109. אליעזר שטיינבארגס משלים — „טאַג-מ'זשורנאַל“, נ"י, 30.9.1956 110. אַכציק ער — און זיבעציק זיי — „די צוקונפֿט“, נ"י, נומ' 9, 1960, ז"ז 330—335</p>	<p>אוישער, משה 94. מ'ין לערער אליעזר שטיינבארג און זיין שפּיל פון ר' יצחק פון באַרדי- טשעוו — „יידישע קולטור“, נ"י, נומ' 6—7, 1944, ז"ז 52—55 אַלטמאַן, בתיה 95. מ'ין לערער אליעזר שטיינבארג — „קהילת ליפּקני“ ת"א, 1963, ז' 99 אַלטמאַן, משה 96. אויפן וועג צו אליעזר שטיינבארג, „ליטעראַרישע בלעטער“, וואַרשע, נומ' 21, 1932, ז"ז 326—328; גע- בראַכט אויך אין „יידישע קולטור“, נ"י, נומ' 3, 1957, ז"ז 39—42 97. וועגן אליעזר שטיינבארג — „יידישע שריפטן“, וואַרשע, נומ' 2, 1958, ז' 1 באַטאַשאַנסקי, יעקב 98. דער גרויסער יידישער משל — „בראַזיליאַנער יידישע פרעסע“, ריאַ דע זשאַניראַ, 10.4.1928 99. דער צוואַנציקסטער יאַרצייט פון אליעזר שטיינבארג — „די פרעסע“, בוּענאָס איירעס, 1.3.1952 100. ליפּקאַן פון אַמאָל — „די פרעסע“, בוּענאָס איירעס, 10.1.1958 בורג, יוסף 101. מ'ין לערער — „די וואָך“, בוקאַ- רעשט, נומ' 44—46, 1935, ז' 4</p>
---	---

דרוקער, לייב
124. אונדזער לאַפּאַנטען — דאַרט, 11.4.1932

האַקען, וועראַ

125. קינדעריאָרג, יוגנט־יאָרג מיט אליעזר שטיינבאַרג — „אויפן שוועל“, מעק־סיקע—נ״י, מערץ—אַפּריל 1967, ז״ז 11—13; המשך — דאַרט, נאַוו־דעצ. 1967, ז״ז 8—10; המשך — דאַרט, יאַנואַר—פּעברואַר 1968, ז״ז 8—10; המשך — דאַרט, יולי—אויג. 1968, ז״ז 12—14

וואַרשאַוויסקי, יצחק

126. די פּאַבל, די עלטסטע פּאַרם פּון ליטעראַטור — „פּאַרווערטס“, נ״י, 21.1.1968

זילבערמאַן, משה־סילון

127. געווען אַ חלום — „קהילת ליפקני“, ת״א, 1962, ז״ז 40—57

טאַקער, י.ש.

128. משל און מעשה ביי אליעזר שטיינ־באַרג — „שויבן“, בוקאַרעשט, נומ' 7, 1935, ז״ז 3—6

טשערנאַוויצער

זע: בערנפעלד, ד״ר יוסף

יאַנאַסאַוויטש, יצחק

129. אַ וואָרט און אַ מעשה פּון אליעזר שטיינבאַרג ז״ל — „די פּרעסע“, בוענאַס איירעס, 26.6.1954

יאַסיף, ד״ר ב.

130. דער מכשף — „די וואָך“, בוקאַ־רעשט, נומ' 11—12, 1934, ז״ז 4

יאַסני, א. וואַלף

131. אליעזר שטיינבאַרג — צו זיין צוואַנציקסטן יאַרצייט — „לעצטע נייעס“, ת״א, 4.4.1952

יאַקיר, יאַנקל

132. מיר האָבן אים נישט געקענט — „טשערנאַוויצער בלעטער“, טשער־נאַוויץ, 11.4.1932

111. יזכור נאָך אַ שטעטל — „טאַג־מ. זשורנאַל“, נ״י, 5.5.1963

112. אַ יידישער פּאַרלעגער — „טאַג־מ.זשורנאַל“, נ״י, 8.10.1966

113. בריוו דערציילן — „טאַג־מ.זשור־נאַל“, נ״י, 24.6.1968

בענאַדאַר, אורי

114. שטיינבאַרג — אונדזער היים — „די וואָך“, בוקאַרעשט, נומ' 11—12, 1934, ז״ז 4

בערנפעלד, ד״ר יוסף

115. זכרונות וועגן אליעזר שטיינבאַרג — „אונדזער שטימע“, פּאַריז, 31.3.1962
116. אליעזר שטיינבאַרג — דער לערער, „סידנעיער יידיש אינדזל“, יוני 1967, ז״ז 35—37

117. אליעזר שטיינבאַרגס צווייטע היים: טשערנאַוויץ — „אויפן שוועל“, מעקסיקע—נ״י, נומ' 3, 1967, ז״ז 9—11

גאַטליב, י.נ.

118. דער סאַציאַלער מאַטיוו ביי אליעזר שטיינבאַרג — „די וואָך“, בוקאַ־רעשט, נומ' 13, 1934, ז״ז 7

גאַלאַמב, א(ברהם)

119. יידישע פּסיכאָלאָגיע — „טאַג־מ. זשורנאַל“, נ״י, 17.8.1968

גינינגער, חיים

120. אין די ד' אַמות פּונעם מיסטער — „ליטעראַרישע בלעטער“, וואַרשע, נומ' 21, 1932, ז״ז 332

121. די אויפדעקונג פּון אליעזר שטיינ־באַרגס מצבה אויפן טשערנאַוויצער יידישן בית עולם — „אויפּגאַנג“, סיגעט, נומ' 7, 1933, ז״ז 1—3

122. צו די מקורות פּון אליעזר שטיינ־באַרגס שאַפּן — „שויבן“, בוקאַ־רעשט, נומ' 2, 1936, ז״ז 23—31

דעליגדיש, היינריך

123. פּאַרוואַס אַזאַ שטראַף? — „טשער־נאַוויצער בלעטער“, טשערנאַוויץ, 11.4.1932

לאַנד", מאַסקווע, נומ' 8, 1965,
ז'ז 133—138

סדן, דב

144. זכרונות פון אַ בעל־מחרגס (א).
שטיינבאָרגס משלים) — פא"ש, נ"י,
23.5.1952

סופר, א. ש.

145. דער אלף־בית פון אליעזר שטיינ־
באָרג — "קולטור", טשערנאָוויץ,
1921, ז'ז 81—84

146. יוסף זוקיר שבת (אַ דראַמאַטישע
לעגענדע אין 4 אַקטן פון א. שטיינ־
באָרג, אויפגעפירט פונעם "ידישן
שול־פאַראַיין אין שטאָט־טעאַטער" —
"די פּרזיהייט", טשערנאָוויץ, נומ'
1923, 454

147. אַן אבידה אָן אַ טרייט — "טשער־
נאָויער בלעטער", טשערנאָוויץ,
11.4.1932

סורקיס, משולם

148. מיט אליעזר שטיינבאָרג, יעקב
שטערנבערג און משה אַלטמאַן —
"ידישע קולטור", נ"י, נומ' 8,
1965, ז'ז 42—45

149. פון אליעזר שטיינבאָרגס שיחת־
חולין — דאַרט, נומ' 4, 1966, ז'ז
54—51

סיגאַל, י. י.

150. אליעזר שטיינבאָרגס משלים —
"קענדער אַדלער", מאַנטרעאַל,
2.1.1950

151. צום היינטיקן גראַסבאָרד־שטיינבאָרג
אַווט — דאַרט, 20.4.1952

152. אליעזר שטיינבאָרג (צום צוואַנ־
צייקסטן יאַרצייט) — דאַרט, 21.4.1952

סעגאַל, הערש

153. וועגן עטלעכע אַנאַמאַטאָפּיעס אין
אליעזר שטיינבאָרגס משלים —
"אויפגאַנג", סיגעט, נומ' 7, 1933,
ז'ז 4—5

154. וועגן אליעזר שטיינבאָרגס משלים
(צוויי פּילאָזאָפּישע פּראָבלעמען) —
"טשערנאָויער בלעטער", טשער־
נאָוויץ, 20.3.1934

133. אַרום שטיינבאָרגן — "די וואַך",
בוקאַרעשט, נומ' 46—47, 1935,
ז' 3

לייוויק, ה.

134. פאַבל־דיכטער — "דער טאַג", נ"י,
18.4.1932

ליס, א (ברהם)

135. דער ווונדערלעכער פאַבוליסט (צום
דערשיינען פון "משלי אליעזר
שטיינבאָרג", איבערגעזעצט פון
חנניה רייכמאַן) — "אונדזער היינט",
תל־אביב, 5.3.1954

לעקער, חיים

136. די יונגע ידישע ליטעראַטור אין
גרויס רומעניע: אליעזר שטיינ־
באָרג — "די פּרזיהייט", טשערנאָ־
וויץ, פּסח־ביילאַגע, 1919

מאַיאַנסקי, א.

137. א. שטיינבאָרג — דער מענטש —
"אַרבעטער־צייטונג", טשערנאָוויץ,
נומ' 305

מאַן, מענדל

138. אליעזר שטיינבאָרג דער גרויסער
משלים־שרייבער — "אונדזער שטיי־
מע", פאַריז, 14.4.1962; געבראַכט
אויך אין "אונדזער וואַרט", פאַריז,
5.10.1966

מאַנגער, איציק

139. די ידישע דיכטונג אין רומעניע —
"ליטעראַרישע בלעטער", וואַרשע,
נומ' 3, 1929, ז' 53

140. מיין באַליבסטער שרייבער — דאַרט,
נומ' 17, 1930, ז' 303

ניגער, ש.

141. אליעזר שטיינבאָרג און זיינע מש־
לים — "די צוקונפט", נ"י, נומ' 5,
1933, ז'ז 300—306

142. אליעזר שטיינבאָרג — צו זיין 10טן
יאַרצייט — "דער טאַג", ניו־יאַרק,
18.4.1942

סאַקציער, מאַטל

143. משה אַלטמאַן — "סאָוועטיש היימ־

עליאשעוו, אסתר

155. הערץ גראטבארטס הזכרה לכבוד דעם משלם־דיכטער אליעזר שטיינ־באָרג — „פּאָלקסבלאַט“, קאַוונע, 20.4.1932

פאנער, יצחק

156. דער נמשל — „טשערנאָוויצער בלעטער“, טשערנאָוויץ, 11.4.1932
157. אונדזער גרעסטער בעל־ממשל — „די גאַלדענע קייט“, ת״א, נומ' 12, 1954, ז״ז 163—166

פוגאטש, י.

158. אַ דריי־פּאַכקער גענוס — „אונדזער שטימע“, פּאַריז, 16.4.1962

פרילוצקי, נח

159. נאָך די טשערנאָוויצער פּייערונגען, „ליטעראַרישע בלעטער“, וואַרשע, נומ' 41, 1928, ז״ז 797—798

פייכמאַן, יעקב

160. וועגן אליעזר שטיינבאָרגס משלים, „די גאַלדענע קייט“, ת״א, נומ' 2, 1949, ז״ז 77—79

פרענקעל, אליעזר

161. אַ רעקאָרדירטער שמועס מיט ד״ר שלמה ביקל אין תל־אביב — „די גאַלדענע קייט“, ת״א, נומ' 54, 1966, ז״ז 79—96

צפור, ד״ר י. ב.

162. די יונג־יידישע פּאַבליסטן אין פּוילן — „ליטעראַרישע בלעטער“, וואַרשע, נומ' 39, 1929, ז״ז 767—768

קאַלניק, אַרטור

163. דער יידישער שול־פּאַראַיין אין טשערנאָוויץ — „שלמה ביקל יובל־בוך“, נײַ, 1967, ז״ז 222—231

קאַצינע, אַלטער

164. וועגן דער טשערנאָוויצער אויסגאָבע „דורך די ברילן“ — „ליטעראַרישע בלעטער“, וואַרשע, נומ' 47, 1928, ז״ז 919—921

קאַראַ, י. זע: שוואַרץ, איציק

ראַוויטש, מלך

165. חיים נחמן ביאַליק (דער ייִדיִשער) — „ליטעראַרישער זשורנאַל“, מעלבּורן, נומ' 3, 1938, ז״ז 57—60
166. וועגן הערץ גראַטבאָרדס וואָרט — קאַנצערט פּון אליעזר שטיינבאָרגס משלים — „קענעדער אָדלער“, מאַנטרעאַל, 23.4.1952; געבראַכט פּאַרקירצט אויך אין „פּאַריזער שטימע“, פּאַריז, 16.4.1962

ראַזענהעק, י.

167. אליעזר שטיינבאָרג — דער משל־ליים־מיסטער — „ייִדישע קולטור“, ניו־יאָרק, נומ' 5, 1962, ז״ז 43

רובין, ד״ר ישראל

168. פּון ייִדישן קולטורעלן רומעניע — „ליטעראַרישע בלעטער“, וואַרשע, נומ' 2, 1927, ז״ז 39

169. „ל״ו־ניקעס“ — דאָרט, נומ' 52, 1928, ז״ז 1018—1019

170. אליעזר שטיינבאָרגס משלים — דאָרט, נומ' 8, 1933, ז״ז 117—118; המחשך — דאָרט, נומ' 9, 1933, ז״ז 141

171. צום צווייטן יאַרצייט — „די וואַך“, בוקאַרעשט, נומ' 11—12, 1934, ז״ז 39

רויטמאַן, נטע

172. אליעזר שטיינבאָרג — „בוקאַרעשטער טער זאַמלביכער“, בוקאַרעשט, נומ' 1, 1947, ז״ז 111—113

173. אליעזר שטיינבאָרג — בריוו, זכ״ר רונות און שיחת חולין — „קהילת ליפּקני“, ת״א, 1963, ז״ז 209—211

רויטמאַן, ש.

174. דער קוש — „די וואַך“, בוקאַרעשט, נומ' 11—12, 1934, ז״ז 5

רייזען, זלמן

175. די אַנטדעקונג פּון יונג־רומעניע — „ליטעראַרישע בלעטער“, וואַרשע, נומ' 41, 1928, ז״ז 799—800

176. אליעזר שטיינבאָרג — „לעקסיקאָן פּון דער ייִדישער ליטעראַטור“,

184. צום צוואַנציקסטן יאָרצײַט פֿון אליעזר שטיינבאַרג — „קענעדער אָדלער“, מאָנטרעאַל, 21.4.1952

שטיינבערג, קלאַראַ

185. זכרונות פֿון שטעטל — „קהילת ליפקני“, ת״א, 1963, זײַ 99—101

שטערנבערג, יעקב

186. אין טאָג פֿון דערמאָנונג — „די וואָך“, בוקאַרעשט, נומ' 11—12, 1934, זײַ 1

187. אליעזר שטיינבאַרג — „סאַוועטיש היימלאַנד“, מאָסקווע, נומ' 2, 1962, זײַ 118—120

188. צו דער טעמע: איציק מאָנגער — דאָרט, נומ' 6, 1967, זײַ 132—137

שמולעוויטש, י.

189. אַ גרויסער מאָנומענט פֿאַר אַ קליין ייִדיש שטעטל — „קענעדער אָדלער“, מאָנטרעאַל, 21.4.1952

שעכטער, ד״ר מרדכי

190. שיריים פֿון אליעזר שטיינבאַרגס טיש: 1) דימינוטיוון — „אויפֿן שוועל“, מעקסיקע—ני, נומ' 2, 1967, זײַ 13; המשך — דאָרט, נומ' 3, 1967, זײַ 15

פּרעסע און פּילאָלאָגיע, פּערטער באַנד, ווילנע, 1929, זײַ 588—593

שאַראַגאַ, לאַסקער

177. אליעזר שטיינבאַרג — „די וואָך“, בוקאַרעשט, נומ' 46—47, 1935, זײַ 2

שאַרגעל, צ.א.

178. דרייטיקסטער יאָרצײַט פֿון אליעזר שטיינבאַרג — „ישראל שטימע“, תּל־אביב, כ״ט אדר ב' תּשכ״ב

שוואַרץ, איציק

179. זײַן טעמאַטיק — „טשערנאַוויצער בלעטער“, טשערנאַוויץ, 20.3.1934

180. די ייִדישע דיכטונג אין רומעניע — „ליטעראַרישע בלעטער“, וואַרשע, נומ' 1, 1935, זײַ 4—5

191. אליעזר שטיינבאַרג (1880—1932) — „ייִדישע קולטור“, ניו־יאָרק, נומ' 3, 1964, זײַ 53—54

שולמאַן, ד״ר אליהו

182. ייִדישע ליטעראַטור אין רומעניע — „יוואַבֿלעטער“, ני, באַנד 43, 1966, זײַ 309—317

שוסטער, אהרן

183. צו משה אוישערס אַרטיקל וועגן א. שטיינבאַרג — „ייִדישע קולטור“, ניו־יאָרק, נומ' 8—9, 1944, זײַ 91

א י נ ה א ל ט

זייט

אליעזר שטיינבארג (האַלצשניט)

פאַקסימיליע (פאַרקלענערט)

דאָס רעטעניש און זיין באַשייד פון דב סדן 9

האַמער און אייזן

העי, העי, העמערל...

די פויסט

דער האַמער און דאָס שטיק אייזן 37

דער חלף און די זעג 39

דער חלף און די זעג (האַלצשניט)

שנאת־חנם 42

שנאת־חנם (האַלצשניט)

דער וועלט־אונטערגאַנג 45

דאָס פערד און די בניטש 47

דער קוש 48

די גאולה 49

דער רשע 51

די קאַץ און דער ווורשט 52

זשאַבעס 53

זשאַבעס (האַלצשניט)

דער ריכטער 56

פאַרן בית־דין של מעלה 57

דער שטעקן 59

צוויי פייגעלעך 61

בני רב טאַדרעסל אין הויף 63

בני רב טאַדרעסל אין הויף (האַלצשניט)

דער בעלי־יועץ 67

דער בעלי־יועץ (האַלצשניט)

די שפיז און די נאָדל 70

די באַרשט און דער קאַמאַש 72

73	דער שירעם, דער שטעקן און דער בעזעם .
74	דער טיש וואָס פרעגט קשיות
76	גאַטס סטראַפּטשעס
	גאַטס סטראַפּטשעס (האַלצשניט)
79	די פּלאַקסן און די קאַרטאַפּל־בלימעלעך
81	דער רעטעך
83	הענגער־פּלעקלעך
85	דער קאַטער און דער טאַטער
89	רב־פּבּליק
91	דער בעל־מוסר
93	רב לאַ יאהרץ
95	דער פּלב
96	די קאַץ און דער הונט
98	שוועבעלעך
100	די נאַדל און דער באַנוול
101	העמדער
103	האַדל און די נאַדל
105	אַ מעשה אָן אַ סוף
106	געשיכטע

רויך און כּמאַרע

אַט וויל איך אַרויף מיטן רויך...

דער קוימען

111	דער רויך און די כּמאַרע
112	דער קלוגער טיך
114	רב כּאַמאַריש
116	פּיקו
118	דער אַמעריקאַנער
120	צוויי קאַטשקעס
121	דער שווימער
123	דאַס בריוול
125	צוויי הינער
127	דער גבור
129	רב חוטם
130	קעזיש מיטגעפּיל

131	דער חשוב .
133	דער קלוגער בער .
135	דער תכלית פון דער ערד .
136	דער הונט און די גענדז .
138	צוויי חכמים .
139	דאָס זעלצערל .
142	דער ויברח פונעם אייזל .
145	אמנון און תמר .
147	דער טעלער .
148	רב מניזל-מיזל .
151	רעדער .
153	פליגן .
156	דער פליפיש .
158	חי געלעבט .
159	צוויי אייזלעך .
161	דער ברויגזער דאָך .
162	דער האַרבסט-טאָג און דער זייגער .
164	דער זאָק .
166	דער בעל-רחמים .
167	דאָס פאַרפאַלק .
169	דער האָן און דער אינדיק .
170	די מיל .
172	פערדלעך .
173	דאָס העמד און דאָס רעקעלע .
174	רב בערלס הויזן .
177	צוויי פעדעם .
178	דער לאָך פון בייגל און מעשענע קנעפלעך .
180	דער האַנטעך .
182	די באַרד .
184	פשר .
185	דער אַדלער און דאָס זומערפייגעלע .
187	דער אינדיק .
188	רייזנדער .
190	ווענט .
192	דער שפיגל און דאָס בילד .

זייט

194	דער נביא
196	דער אמת
198	א טענה צו גאט
200	דער חמור-אייזל
202	די נאז-פאטשיילע
204	דער בראווער קערל
206	די נאז-פאטשיילע און די נאז
207	די דערוואכונג פונעם וואלד
209	דער צוג
210	דער אדלער און דער מוילווארף
213	דער טאנץ (די פויק) דער טאנץ (האלצשניט)
215	דער רעגנבויען און די פיש
217	קע-קראק
218	דער חתן
220	דאס שלעכטע מאכל
222	דער הוינט און דער ים
223	קידוש-לבנה
224	דער חוקר
226	רש"י
227	מרימס ברונעם און דער עמוד אש
228	די קרא און דער קוקוק
230	גוטע-ברידער
232	די גאנצע וועלט
233	שיכל, ביכל, טיכל
235	חקירה
237	דער זייגער און דער ווילנער גאון

באלעבאטיים

פאר די אויגן מיר אט שטייט ער...
ניט באלבאטיש

241	באלעבאטיים
243	דער אומגליק דער אומגליק (האלצשניט)
245	די מורא

246	דער תם
248	עק וועלט
249	דער חזיר און די וואַראַנע
250	דער חזיר און דאָס פערד
252	דער חזיר און דער סאַלאַוויי (האַלצשניט)
255	רב סוויניאַקע
257	דער פאַרצווייפלטער חזיר
259	איבערן צעבער
260	דער חזיר און דער האַן

אותיות

אותיות מחכימות.

א, ב

263	ג
264	דער מיוחס
	דער מיוחס (האַלצשניט)
267	דער וויפוח
269	דער פראַגעצייכן און דער אויסרופצייכן
271	דער חלום
273	קוצו של יוד
276	אי

קלינגט דער זייגער דריי

קלינגט דער זייגער דריי...

דריי

281	דאָס בלימעלע
283	דער שרעקלעכער געדאַנק
284	צוויי ריזן *
286	דאָס שוועבעלע
287	פעסלעך

* דעם מחברס ערשטער משל, אַפגעדרוקט אין נומער 39 „אייראָפּע-אישע ליטעראַטור — אַ וואַכענשריפט פאַר ליטעראַטור, קונסט און קריטיק. דער ליטעראַרישער טהייל געפיהרט דורך אברהם רייזן". וואַרשע 1909.

זייט

289	ווידוי
291	די שאלה
292	דער לייב און דאָס מינול
294	דאָס היטל צוקער
296	דאָס מעסער און די זיבן פלאַמען
297	דער רויטער מאַן
299	די טעקעלעך
		די טעקעלעך (האַלצשניט)
302	שטיוול
304	בינאַכט
306	פאַרוואָס די ערד דרייט זיך
308	דאָס ווינטעלע
310	דאָס אויגן־מענטשעלע
313	נקמה
314	דער שפיגל און דער מלאך
315	בענקשאַפט
316	איבערן ים

דער רעגנבויען

319	דער רעגנבויען
-----	-----------	-------------------------

*

323	צו אַ שטיינבאַרג־ביבליאָגראַפיע פון אליעזר פּרענקעל
-----	-----------	---